

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ
4957 NOLU ŞİİR MECMUASI
(vr. 93^a-110^b) (İNCELEME-METİN-NESRE ÇEVİRİ)

ÇİĞDEM KÜLÜNK
110101027

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK

İSTANBUL 2019

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ
4957 NOLU ŞİİR MECMUASI
(vr. 93^a-110^b) (İNCELEME-METİN-NESRE ÇEVİRİ)

ÇİĞDEM KÜLÜNK
110101027

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK

İSTANBUL 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programı 110101027 numaralı öğrencisi Çiğdem KÜLÜNK'ün ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 93^a-110^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)**” başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından 30.01.2019 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

(Jüri Başkanı-Danışman)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Türkan ALVAN

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ

(Jüri Üyesi)

İstanbul Üniversitesi

BEYAN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 93^a-110^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)” başlıklı bu çalışmayı başından sonuna kadar Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK danışmanlığında tamamladığımı, araştırmalarımı kendim yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri kaynakçada gösterdiğimi, çalışma süresince bilimsel etik ve kurallara uyduğumu beyan ederim.

Çiğdem KÜLÜNK

TEŐEKKÜR

Bu çalışmada başından sonuna kadar bana rehberlik eden ve yardımlarını esirgemeyip çalışmamı titizlikle takip eden çok kıymetli danışmanım Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK'a, tecrübelerini benimle paylaşan sevgili arkadaşım şerife SARI'ya, eşime ve eğitim hayatım boyunca her anımda beni destekleyen anne ve babama çok teőekkür ederim.

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI (vr. 93^a-110^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)

ÖZET

Çalışmamız Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numarada kayıtlı 254 varaklık şiir mecmuasının 93^a-110^b varaklarının transkripsiyonlu metninden ve bu metnin incelemesinden oluşmaktadır.

Bu çalışmada şairler ve şiirler hakkında önemli bir bilgi kaynağı olan mecmuaların Klâsik Türk Edebiyatı çalışmaları bakımından kıymetine değinilerek, çalışma konumuz olan Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı şiir mecmuası ana hatlarıyla tanıtılmış; 93^a-110^b varakları arasında şiirleri bulunan Şeyhülislâm Yahyâ Efendi ve eserleri hakkında detaylı bilgi verilerek incelediğimiz 149 gazelin aruz kalıpları, redif ve kâfiyeleri, muhteva hususiyetleri detaylı olarak gösterilmiştir. 93^a-110^b varakları arasında bulunan gazeller, yayımlanmış divanla karşılaştırılmış, elde edilen veriler ve metin incelemesinde karşılaşılan problemler dipnotlarda gösterilerek metin kısmından önce inceleme olarak sunulmuştur. İnceleme kısmının ardından, çalıştığımız 149 gazelin transkripsiyonlu metni ve nesre çevirisi verilerek, MESTAP tablosu ile çalışmamız tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Şiir, Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Nuruosmaniye 4957.

NURUOSMANIYE LIBRARY MAGAZINE OF POETRY NO 4957
(Page 93^a-110^b) (Examination-Text-Prose Translation)

ABSTRACT

This study consists of the transcription and the analysis of the poems located between the 93^a-110^b leaves of the 254-page poetry mejmua registered under the number of 4957 in Nuruosmaniye Library.

In this study, the value of the mejmua as the significant source of information about the poetry and the poets is mentioned with regards to the Classical Turkish Literature, the poetry mejmua- the study subject, registered under the number of 4957 in Nuruosmaniye Library is presented through its outline, the aruz wezni (prosody), redif (repeated voice/word after the rhyme) and kafiye (rhyme scheme), content features of 149 ghazals are scrutinised by adding overly elaborated information about Sheikh ul-Islam Yahya Afandi whose poems located between 93^a-110^b leaves and his pieces. The ghazal poems located between the 93^a-110^b leaves are compared with the published diwans (collected poems), through citing in the footnotes the acquired inputs and the encountered problems while analysing the poems are rendered before the text part as a detailed analysis. In the following section, the study is completed with MESTAP table by adding the transcription of 149 ghazals studied on in this process and all the poetry turned into the prose.

Key Words: Mejmua, poem, Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Nuruosmaniye Library-4957.

ÖNSÖZ

Klasik Türk Edebiyatı, altı asırlık bir süreçte var olan ve başlangıcından sonuna kadar her bir eseri Türk tarih ve edebiyatına etki eden kıymetli bir dönemdir. Osmanlı şairleri, bir beyte bir dünya sığdırabilecek kadar manalı eserler üretmiş, bunu yaparken de sanat yarışına girmişlerdir. Osmanlı Dönemi'nde verilen neredeyse her bir edebiyat ürünü, dönemin sosyal ve siyasi hayatından izler taşımakla birlikte incelemeye değer önemli eserlerdir.

Osmanlı edebiyatı için en çok önem arz eden eserlerin divanlar olduğu düşünülmüş, yıllarca bu alanda okuma ve çeviri çalışmaları yapılmıştır. Ancak divanlar kadar önemli bir başka kaynak da mecmualardır. Mecmular, genelde bir ya da daha fazla şair ya da yazara ait nazım ya da nesirden oluşan, farklı şekillerdeki edebiyat mamüllerini içeren, bir nevi edebiyat antolojileridir. Mecmular, İslâm kültüründe, Hz. Peygamber'in hadislerinin yazıya geçirilmesine izin vermesiyle beraber bazı sahabelerin hadisleri cüz ya da risaleler şeklinde bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. Daha sonraki dönemlerde mecmua adıyla anılmaya başlanmış, Arap ve Fars edebiyatında gelişme göstermiş bir türdür. Osmanlı edebiyatında yaygınlaştığı dönem ise XV.-XVI. yüzyıllardır.

Klasik Türk Edebiyatı için önem arz eden ve yazma eserler kütüphanelerinde sayıca fazla bulunan mecmuaların birçok çeşidi olmakla beraber belki de en çok önem teşkil edeni şiir mecmualarıdır. Biz de bu çalışmamızda, gün yüzüne çıkarılmaya çalışılan bu değerli mecmualara bir katkı yapmak amacıyla, Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4957 numarada kayıtlı bulunan şiir mecmuasının 93^a-110^b varakları arasında hepsi Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ait olan 149 gazelin incelenmesi, nesre çevirisi ve transkripsiyonlu metnine yer vermiş bulunmaktayız.

Çalışmamız giriş bölümü ve ardından üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, mecmuaların tanımı yapılarak, çeşitleri ve Türk Edebiyatı için önemine değinilmiştir. Birinci bölümde, incelemeye çalıştığımız Nuruosmaniye Kütüphanesi

4957 Numaralı mecmua tanıtılarak bu mecmua üzerinde yapılan çalışmalar sıralanmış, mecmuada bulunan şair ve şiir dizinine yer verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde metin incelemesi yapılarak 93^a-110^b varakları arasında şiirleri bulunan Şeyhülislâm Yahyâ hakkında bilgi verilmiş, çalıştığımız varaklardaki gazeller divanla karşılaştırılarak şekil ve muhteva yönlerinden detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde metin kurulurken takip edilen yol açıklanmış, transkripsiyonlu metin ve nesre çevirisi verilmiştir. Transkripsiyonlu metin kısmında, divanla yapılan karşılaştırma sonucu bulunan nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterilmiştir. Ayrıca bu bölümde MESTAP¹ tablosuna yer verilerek, bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmamızın sonunda yararlandığımız kaynaklar alfabetik sırayla verilmiş, incelediğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı mecmuanın 93^a-110^b varakların tıpkıbasımını çalışmamıza eklenmiştir.

Çalışmamızda, kütüphanelerde tozlanan ve ortaya çıkarılmayı bekleyen mecmualara bir nebze de olsa katkı sağlamayı amaçladık. Mecmua metnine sadık kalarak ve divanla karşılaştırarak ortaya sunduğumuz çalışmamızın, bu alanda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlamasını diler, eksik ve noksanlarımızın hoşgörüyü karşılanmasını temenni ederiz.

Çiğdem KÜLÜNK

İstanbul 2019

---

¹ Prof. Dr. Fatih KÖKSAL'ın teklifi ve çalışmalarıyla yürütülen, şiir mecmuaları ve cönklerin ayrıntılı ve sistematik tasniflerinin yapılması amacını taşıyan projedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	xi
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	xii
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xiii
GİRİŞ.....	1
A. MECMUA.....	1
A.1. MECMUANIN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ.....	1
A.2. ŞİİR MECMUALARI VE ÖNEMİ.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUA.....	5
1.1. 4957 NUMARALI MECMUANIN TANITIMI.....	5
1.2. MECMUA ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	6
1.3. MECMUANIN ŞAİR VE ŞİİR DİZİNİ.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. METİN İNCELEMESİ.....	9
2.1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUANIN 93a-110b YAPRAKLARININ İNCELENMESİ.....	9
2.1.1. Mecmuanın 93 ^a -110 ^b Yapraklarında Şiirleri Bulunan Şeyhülislâm Yahyâ.....	9
2.1.1.1. Hayatı.....	9
2.1.1.2. Eserleri.....	13
2.1.1.3. Edebî Kişiliği.....	14
2.1.1.4. Tezkirelerde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi.....	19
2.1.2. Mecmuanın Şekil Yönünden İncelenmesi.....	21
2.1.3. Mecmua Metninin Divanla Karşılaştırılması.....	39
2.1.3.1. Harf Farklılıkları.....	39
2.1.3.2. Kelime Farklılıkları.....	42

2.1.3.3. Kelime Fazlalık ve Eksiklikleri.....	48
2.1.3.4. Beyit Fazlalık ve Eksiklikleri.....	55
2.1.3.5. Mısra Farklılıkları	57
2.1.3.6. Sıralama Farklılıkları	59
2.1.3.6.1. Kelimelerin Sıralama Farklılıkları.....	59
2.1.3.6.2. Beyitlerin Sıralama Farklılıkları.....	60
2.1.3.7. Gazel Farklılıkları	61
2.1.3.8. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler.....	61
2.1.4. Şiirlerin Bazı Muhteva Hususiyetleri.....	65
2.1.4.1. Sosyal Hayat	65
2.1.4.1.1. Yerleşim Yerleri.....	65
2.1.4.1.2. Mûsikî.....	67
2.1.4.1.3. Nehir, Deniz-Körfez Adları.....	67
2.1.4.1.4. Dinî Kimlikler.....	68
2.1.4.1.5. Çeşitli Meslekler.....	72
2.1.4.1.6. Giyecekler.....	73
2.1.4.1.7. Mekânlar	76
2.1.4.1.8. Eğlence Hayatı / Şenlikler	78
2.1.4.1.9. Çalgı Aletleri.....	80
2.1.4.1.10. Paralar/Değerli Madenler.....	82
2.1.4.1.11. Av/Avcılık.....	84
2.1.4.1.12. İçecekler.....	85
2.1.4.1.13. Savaş Aletleri.....	87
2.1.4.1.14. Bazı Eşyalar.....	90
2.1.4.1.15. Bazı Kişiler ve Eserler.....	93
2.1.4.2. Deyimler.....	99
2.1.4.3. Atasözleri	106
2.1.4.4. Tabiat	107
2.1.4.4.1. Kozmik Âlem.....	107
2.1.4.4.2. Zaman.....	111
2.1.4.4.3. Anasır-ı Erba'a.....	115
2.1.4.4.4. Hayvanlar	120

2.1.4.4.5. <i>Bağ, Çemen, Çiçeklik ve İlgili Mefhumlar</i>	125
2.1.4.4.6. <i>Bitkiler</i>	126
2.1.4.4.7. <i>Meyveler</i>	128
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	129
3. METİN	129
3.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL	129
3.2. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ	131
3.3. MESTAP SİSTEMİNE GÖRE TABLO	429
SONUÇ	444
KAYNAKÇA	446
EKLER	449

TABLO LİSTESİ

Tablo I- Mecmuanın Şair ve Şiir Dizini.....	7
Tablo II- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Kâfiye ve Redif Tablosu.....	25
Tablo III- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri	31
Tablo IV- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri ve Vezinlerin Kullanılma Sayısı.....	38

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, Ā, ā, ' ,
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṡ, ṡ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ž, ž, D, d
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	'
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, Ĭ, ĭ, Ī, ī

KISALTMALAR VE İŞARETLER

- a. : Beyitin ilk mısraı
a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m. : adı geçen makale
B. : Beyit
b. : Beyitin ikinci mısraı
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
D. : Divan
G. : Gazel
haz. : Hazırlayan
M. : Mecmua
MESTAP : Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
N. : Nazm
öl. : Ölüm
S. : Sayı
s. : sayfa
vr. : Varak
Yk. : Yaprak
( ) : Düzeltme ve Ekleme Yapılan Kısımlar

GİRİŞ

A. MECMUA

A.1. MECMUANIN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

Mecmua, Arapça “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki “cem” mastarından türemiş bir kelimedir.² Mecmu‘ kelimesinin müennesi olan mecmua; “toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap” demektir. Klasik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri anlamlarında kullanılmıştır.³ Mecmuaların halk kültürüyle ilgili olan ve aşağıdan yukarıya açılanlarına “cönk” denir. Mecmualar bir çeşit antoloji niteliğindedirler. Çoğunlukla yazarları ve yazdıkları tarih belli değildir. Derleme yoluyla meydana getirilen mecmualar tamamen derlemecinin zevkine bağlıdır. Bu bakımdan çok düzgün ve tertipli mecmuaların yanında düzensiz mecmualar da vardır. Eserleri yazıya geçmiş şair ve yazarlardan yapılan seçmelerin yer aldığı mecmualar bulunduğu gibi, adları bilindiği halde henüz ele geçmemiş bazı önemli eserlerin asılları ve kopyalarını içeren önemli mecmualar da vardır.⁴

Mecmualar, özellikleri bakımından pek çok sınıflandırmaya tabii tutulmuşlardır. Bu sınıflandırmalar içinde en çok kabul gören ve yapılan ilk sınıflandırma Agâh Sırrı Levend’e aittir. Tasnif şu şekildedir:

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde olan seçme şiir mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,

---

² Mustafa Uzun, “Mecmûa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ankara 2003, c. 28, s. 265.

³ Yaşar Aydemir, “Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies/ Turkoloji Araştırmaları**, Vol. 2/3, Summer 2007, s. 122-123.

⁴ İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, Ekim 2008, İstanbul, s. 300.

e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.⁵

Günay Kut'un mecmua tasnifi ise şu şekildedir:

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Seçme şiir mecmuaları,
- c) Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar,
- d) Tanınmış kişilerce ya da derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.⁶

Mecmuaların konuları daha çok edebiyatla ilgilidir. Gazel, kasîde, musammat, tarih, mektup vs. şekiller ile tevhid, na't, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmualar bunlardandır. Ancak fıkıh, kelâm gibi dinî ilimler; simyâ, reml, sihir, falcılık gibi eski bâtil ilimler; musikî, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmualar da vardır.⁷

Mecmuaların içeriğinde birçok farklı türde ve biçimde eser bulunduğu gibi, tek bir tür ve şekle münhasır mecmualar da bulunmaktadır. Örneğin, şiir mecmuaları (mecnû'a-i eş'âr), risale mecmuaları (mecnû'atü'r-resâ'il), hadis mecmuaları (mecnû'atü'l-ehâdis), fetva mecmuaları (mecnû'a-i fetâvâ), dua mecmuaları (mecnû'a-i ed'îye), tarih manzumelerini içeren mecmualar (mecnû'a-i tevârîh), fevâid mecmuaları (mecnû'a-i fevâ'id), hutbe mecmuaları (mecnû'atü'l-huteb), tıpla ilgili mecmualar (mecnû'a-i tıb, mecnû'a-i mücerrebât, mecnû'a-i mu'âlece), gizli ilimlerden bahseden mecmualar (mecnû'atü'l-havâss, mecnû'a-i cifr ve reml, mecnû'a-i ilm-i nücûm, mecnû'a-i tılsımât, mecnû'a-i melâhîm, mecnû'a-i vefk), letaif mecmuaları (mecnû'atü'l-letâ'if), zikir ve evrâd mecmuaları (mecnû'a-i zikr ü evrâd), hikâye mecmuaları (mecnû'a-i hikâyât), münşe'ât mecmuaları (mecnû'a-i münşe'ât), müzikle ilgili mecmualar (mecnû'a-i beste ve semâ'î, mecnû'a-i mûsikî, mecnû'a-i ilâhiyyât, mecnû'a-i sâz u söz), mektup mecmuaları (mecnû'a-i mekâtib), müsvedde mecmuaları (mecnû'a-i müsevvedât), ilâm mecmuaları (mecnû'a-i sukûk), söz, deyiş mecmuaları (mecnû'a-i makâlât), hadis ve tefsir benzeri

⁵ Ağâh Sırrı Levend, **Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 166-167.

⁶ Günay Kut, "Mecmua", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)**, C. 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 170.

⁷ İskender Pala, **a.g.e.**, s. 300.

kaynaklardan edinilen dinî bilgilerin yer aldığı mecmualar (mecnû'a-i menkûlât) bunlardan bazılarıdır. Özellikle klâsik şiirimize ait türler ve nazım şekillerine mahsus manzumelerin toplandığı mecmualar da bulunmaktadır: Kaside mecmuaları (mecnû'atü'l-kasâ'id), naat mecmuaları (mecnû'atü'n-nu'ût), gazel mecmuaları (mecnû'a-i gazeliyât), nazire mecmuaları (mecnû'atü'n-nezâ'ir), rubai mecmuaları (mecnû'a-i rubâ'iyât), terkîb-i bend mecmuaları (mecnû'a-i terkîb-i bend), tercî-i bend mecmuaları (mecnû'a-i tercî-i bend), sadece müstakil beyitler bulunan mecmualar (mecnû'a-i ebyât), birden çok şairin divanlarını barındıran mecmualar (mecnû'atü'd-devâvîn) gibi. Ayrıca bazı mecmuaların derleyicilerinin adıyla anıldığı (Münşe'ât-ı Ferîdûn, Pervâne Bey Mecmû'ası vb.), bazılarının özel adları olduğu (Câmi'ü'n-nezâ'ir vb.) görülmektedir.⁸

A.2. ŞİİR MECMUALARI VE ÖNEMİ

Klasik Türk Edebiyatında şiir mecmuaları önemli bir yere sahiptir. Genellikle yazarı belli olmayan bu mecmualar, dönemin edebi zevkini yansıtması ve şiirlerin en güzel parçalarını bir araya toplamaya çalışması bakımından önem taşımaktadır. Mecmualar, antoloji niteliği de taşıdığı için, mecmua derleyenler şiirin hepsini almaz; umumiyetle şiiri beş beyte kadar indirirler. Mecmualar birer seçki olup, şiir azlığı bu seçkinin bir uygulaması sayılabilir. Mecmua derleyenlerin en çok hangi şairlerin şiirlerine yer verdiğiine bakarak, o dönemin en beğenilen şairi hakkında da bilgi sahibi olabiliriz.

Bazı mecmualarda bulunan şiirler, şairin divanına almadığı ya da daha sonradan yazdığı şiirler olabilir. Bu bakımdan mecmualar, bazı şairlerin şiirlerinin ilk kez karşılaşılabileceği metinler olarak karşımıza çıkabilirler. Ayrıca mecmuada, mecmuayı derleyen kişinin eğitimi ve kültürü hakkında da bilgi sahibi olabiliriz. Bazı şiirler ya da beyitler eksik yazılabildiği gibi, bazen de divanlarda olmayan beyitler mecmualarda karşımıza çıkabilir. Aynı şekilde mecmualarda bazı kelime eksiklikleri-fazlalıkları-değişiklikleri de çok sık gözlemlenmektedir.

Klasik Türk Edebiyatında mecmuaların önemini özetleyecek olursak;

a. Buldukları dönemin edebi zevkini ve sosyo-kültürel yapısını yansıtırlar,

---

⁸ Kamil Ali Gıynaş, "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası", **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2011, S. 25, s. 246-247.

b. Edebiyat tarihinde adı geçmeyen şairleri, türleri ve şiirleri tespit etmemize olanak sağlarlar,

c. Sadece edebiyat tarihine değil, bazı olaylar hakkında bilgi vermeleri bakımından genel tarihe katkı sağlarlar.

d. Kütüphanelerdeki mecmuaların çokluğu, mecmuaların önemini yansıtmaktadır.

Şiir mecmualarıyla ilgili yapılan çalışmalar son zamanlarda artmıştır. Şiir mecmualarının gün yüzüne çıkarılması eski Türk edebiyatı alanına katkı sağlama açısından önem arz etmektedir. Bu amaçla yüksek lisans tezleri, makaleler ve seminerler ile şiir mecmuaları değerlendirilmekte ve çalışılmaktadır. Yapılan çalışmaların belli bir sistem dahilinde olması amacıyla MESTAP projesi hayata geçirilmiş, mecmua çalışmaları bu sistemde belli bir format dahilinde toplanmaya başlamıştır. Bu çalışmalarla “Türk şiirinin tabii seyrini -ki birçoğu belge niteliğindeki şiir mecmualarıyla- izleme imkânı yanında nitelikli çalışmalara zemin hazırlayacak veri tabanı sayesinde, bir kısım eksikleri tamamlamak ve bazı hataları düzeltmek de mümkün olacaktır.”⁹

---

⁹ Semra Tunç, “Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Bölümü 161 Numaralı Şiir Mecmuası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl:2016, S. 35, s. 261.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUA

1.1. 4957 NUMARALI MECMUANIN TANITIMI

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 4957 numarasıyla kayıtlı olan el yazması eser, koyu sarı aharlı kâğıt üzerine istinsah edilmiş olup müstensihî belli değildir. Kahverengi meşin yaldızlı cilde sahip olan eserin ebadı; 323x195, 245x127 şeklindedir. 254 varaktan oluşan eserin alt ve üst kapak ortalarında sâlbekli, çiçekli şemse bulunmaktadır. Sertâblı, şîrâzeli ve mikleblidir. Miklebin ortasında da küçük bir şemse yer almaktadır.

Eserin her sayfasında 14 satır ve 3 sütun bulunmaktadır. Cetvellemesi düzgün olan eserin cetvel kısımları altın renginde olup başlıklarda ve şair mahlaslarında (üstüne çizgiyle işaretlenmek suretiyle) kırmızı mürekkep kullanılmıştır.

Mecmuanın hattı “nesih”tir. Satırlar siyah mürekkep ve Arap harfleriyle, sağdan sola ve genellikle sağa yatık vaziyette yazılmıştır. Yazılar okunaklı olmakla birlikte, yer yer mürekkebin aktığı ya da yazıların iç içe geçtiği görülmektedir.

Şiir geçişleri genellikle kırmızı mürekkeple yazılan “velehu” kelimesi ya da şiirin kafiyesinin belirtilmesi şeklinde görülmektedir. Mecmuanın derkenarında herhangi bir şiir yer almayıp bazı varaklarda ek kelimeler ya da beyitler yazılmıştır.

Mecmuanın iç kapağında Sultan III. Osman'a ait bir mühür bulunmaktadır. Bu mührün üstünde Arapça 4957 yazılıdır. Mührün altında ise Arapça 4995 yazılmış ve üstü çizilmiştir. Büyük bir ihtimalle eserin kayıt numarası yazılmıştır. Mührün alt tarafında eserin vakıf kaydı vardır. Vakıf kaydının altında ise silik bir şekilde “Müfettiş İbrahim Hanif Efendi” adına bir mühür vardır. Kapağın sağ üst köşesinde “fihrist-i mâ fi hâzâ'l mücellid” yazılıdır. Alt tarafında ise “Kasâyid-i Müteferrika, Kasâyid-i Nefî, Divân-ı Yahyâ Efendi, Kasâyid-i Rûhî, Kasâyid-i Ulvî ve gayruhu” yazılıdır. Mecmuanın istinsah tarihi belli değildir.

Mecmuada ağırlıklı olarak gazel ve kaside nazım şekilleri yer alırken, bunlara ek olarak Tahmis, Muhammes, Müseddes Terkib-bend, Mesnevî, Rubâî, Na't, Müfret isimleriyle şiirler de yer almaktadır. Mecmuada genel itibariyle Gelibolulu Âlî, Bağdâtlı Rûhî, Nef'î ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın şiirleri yer alırken Cinânî, Âtîkî, Fevrî, Nev'î, Belîgî, Zihnî gibi 16. ve 17. yüzyıl şairleri de yer alır.¹⁰

Mecmû'ada, mensur eser yer almamaktadır. "İstinsah tarihi bulunmayan mecmû'ada Şeyhülislâm Yahyâ Efendi için "sellemallâhu te'âlâ" denildiğine göre eser, Yahyâ Efendi'nin vefatı olan 1053/1644 yılından önce tertip edilmiş olmalıdır."¹¹

1.2. MECMUA ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı 254 varaklık bu el yazması mecmua ile ilgili farklı üniversitelerden yüksek lisans öğrencileri tarafından çalışmalar yapılmıştır:

2b-33b	Onur Şahin (<i>devam ediyor</i>)
33b-53a	Şahinalp Şahin (<i>tamamlandı</i>)
72b-92b	Asım Çakmak (<i>tamamlandı</i>)
93a-110b	Çiğdem Külünk (<i>tamamlandı</i>)
93a-123b	Merve Nur Emiroğlu (<i>tamamlandı</i>)
108b-123a	Hamdi İlhan (<i>tamamlandı</i>)
123b-153a	Şerife Sarı (<i>tamamladı</i>)
153b-169b	Hatice Er (<i>tamamlandı</i>)
170a-184b	Meryem Olcay (<i>tamamlandı</i>)
185a-199b	İffetnur Gülhan (<i>devam ediyor</i>)
199b-220a	Ayşenur Özbölük (<i>tamamlandı</i>)
220b-240a	Ahmet Ertürkmen (<i>devam ediyor</i>)

¹⁰ Şerife Sarı, **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (vr. 123b-138a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)** Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

¹¹ Bünyamin Ayçiçeği, "Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû'aları: İnceleme-Dizin", **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** 16, İstanbul 2016, s. 251.

1.3. MECMUANIN ŞAİR VE ŞİİR DİZİNİ

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu 254 varaklık mecmuada yer alan şairler ve şiirleri şu şekildedir:¹²

Tablo I- Mecmuanın Şair ve Şiir Dizini

Şairin Mahlası	Nazım Şekli	Şiir Sayısı
‘Âli	Terkîb-i Bend	1
	Gazel	178
	Mesnevî	1
Âzerî	Müseddes	1
Çelebi Ahmed Efendi	Gazel	10
Cinânî	Müseddes	2
	Tahmis	1
Cüdâyî	Gazel	1
Fehmî-i Bağdâdî	Gazel	1
Fevrî	Tahmis	1
Hâfız Ahmed Paşa	Kaside	1
	Gazel	1
	Tahmis	25
Hâletî	Kaside	1
	Gazel	4
Garîbî	Müseddes	1
Lem’î	Müseddes	1
Nef’î	Terkîb-i Bend	1
	Kaside	38
	Gazel	54
	Beyit	7
	Kıt’a	5
	Rubâî	3
Nev’î	Kaside	6
	Gazel	377
	Kıt’a	26

¹² Bünyamin Ayçiçeği, “Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû’aları: İnceleme-Dizin”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** 16, İstanbul 2016, s. 251-260.

	Rubâî	4
Nusretî	Terkîb-i Bend	1
Rûhî	Terkîb-i Bend	1
	Müseddes	1
	Tesdis	1
	Tahmis	4
	Kaside	6
	Terci'i Bend	2
	Muhammes	1
	Beyit	3
	Rubâî	1
	Gazel	400
Sâ'î	Terkîb-i Bend	1
	Müseddes	1
Tîgî	Müseddes	1
'Ulvî	Kaside	1
	Terkîb-i Bend	1
	Muhammes	1
	Gazel	35
	Beyit	1
Usûlî	Kaside	1
Veysî	Terkîb-i Bend	1
	Muhammes	1
Vezir Muharrem Hâfız Paşa	Gazel	6
Yahyâ (Şeyhülislâm Efendi)	Gazel	206
	Kıt'a	8
	Mesnevî	1
	Rubâî	5
Mahlassız	Kıt'a	1

İKİNCİ BÖLÜM

2. METİN İNCELEMESİ

2.1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUANIN 93^a-110^b YAPRAKLARININ İNCELENMESİ

2.1.1. Mecmuanın 93^a-110^b Yapraklarında Şiirleri Bulunan Şeyhülislâm Yahyâ

2.1.1.1. Hayatı¹³

Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak döneminde; 17. yüzyılın ilim ve sanat dünyasında önemli bir yere sahip olan Zekeriyya-zâde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Osmanlı-Türk edebiyatının en önemli gazel şairlerinden biridir. Ekim 1561 tarihinde İstanbul'da doğan Şeyhülislâm Yahyâ, Bayramzâde Zekeriyya Efendi (920/1514-1001/1593)'nin büyük oğludur. Annesi Rukiye Hanım (öl. 1003/1594)'dır.¹⁴ Kültürlü ve soylu bir aileye mensup olan Şeyhülislâm Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda kendisi de şair olan babası Bayramzâde Zekeriyya Efendi'den almıştır.¹⁵ Babasının ardından Abdülcebbar-zâde Derviş Mehmet Efendi gibi devrin büyük ulemasından ders görerek yetişmiştir.¹⁶ Ardından Malûl-zâde Seyyit Mehmet Efendi'nin öğrencisi olmuştur. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin babası da bu zatın babasından ders almıştır.¹⁷ Yahyâ Efendi, 19 yaşında iken Malûl-zâde Seyyit Mehmet Efendi'nin şeyhülislamlığı sırasında, İstanbul'da bu zattan mülazim olup, ilmiye mesleğine girmiştir. Yahya ilk olarak Unkapanı yakınındaki Hoca Hayreddin medresesinde

¹³ Bu bölüm yazılırken Ayla Abak'ın "**Martıları Evcilleştiren Şair Şeyhülislâm Yahyâ Efendi** (Diyanet Vakfı Yayınları Ankara 2010)" adlı romanından da faydalanılmıştır.

¹⁴ Lütfi Bayraktutan, **Şeyhülislâm Yahyâ Divanından Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990, s. 1.

¹⁵ Hasan Kavruk, **Şeyhülislâm Yahyâ Divânı**, M.E.B. Yayınları, Ankara 2001, s. XIII.

¹⁶ Ahmet Atilla Şentürk – Ahmet Kartal, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, Ekim 2011, s. 433.

¹⁷ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 1.

müdürlük görevinde bulunmuştur. Bu görevinden 40 akçe almıştır. 1585 tarihinde babasıyla hacca giden Yahyâ Efendi, hac dönüşünde Atik Ali Paşa (1586), Haseki Sultan (1589) ve sahn medreselerinde müdürlüklerde bulunmuştur. Üsküdar Valide Medresesi müdürlüğünden sonra Halep (1595) ve Şam kadısı olarak atanmıştır. 1597’de Mısır kadılığına atanan şair ardından Edirne ve Bursa’da da kadılık yapmıştır. 1603 yılında Feyzullah Efendi yerine İstanbul kadılığına getirilmiş, 6 ay sonra da Rumeli Kazaskerliğiyle görevlendirilmiştir. Bu görevinden 1606 yılında azledilmiştir. 1609 yılında ikinci defa Rumeli Kazaskerliğiyle görevlendirilen Yahyâ Efendi, 1611 yılında emekliye ayrılmıştır. Yahya Efendi’nin emeklilik dönemi fazla sürmemiş; 1617 yılında üçüncü kez Rumeli Kazaskerliği görevine getirilmiştir. Bu görevinden kendi isteğiyle 1618 yılında tekrar emekliye ayrılan Yahyâ Efendi, Sultan II. Osman’ın şehit edilmesi üzerine yaşanan olaylar neticesinde, Mehmed Es’ad Efendi yerine 1622 yılında şeyhülislamlık görevine getirilmiştir. Şehit edilen Sultan II. Osman’ın cenaze namazını da Şeyhülislâm Yahyâ kıldırmıştır.¹⁸ Şeyhülislâm olduğu sırada 62 yaşında olan Yahyâ Efendi’nin bu göreve getirilmesine şu tarihler düşürülmüştür:

Hamd eyleyüp Hakka onun der Hâşimî tarihini

Yahyâ Efendi hamdüülillah müfti oldu adl ile

Hâşimî (1031)

Safâsından seher raks eyleyüp târihini hâtif

Dedi: cây eyledi Yahyâ Efendi sadr-ı fetvâyı

Veli (1031)¹⁹

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Sultan II. Osman yerine tahta geçirilen Sultan I. Mustafa’nın aklî dengesinin bozuk olması nedeniyle devlet idaresinde başarılı olamayacağı düşünerek, dönemin ulemâlarıyla beraber aldıkları kararlar bir fetva hazırlamış ve Sultan I. Mustafa’yı tahttan indirtmiştir. Sultan I. Mustafa yerine Sultan IV. Murad tahta geçirilmiştir.

Sultan I. Mustafa döneminde sadrazam olan Kemankeş Kara Ali Paşa, Sultan IV. Murad’ı yanlış ve kasıtlı sözlerle gazaba getirerek Eylül 1622’de Şeyhülislâm

¹⁸ Hasan Kavruk, *a.g.e.*, s. XV.

¹⁹ Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 5.

Yahyâ'yı azlettirmeyi başarmıştır.²⁰ Yahyâ Efendi'nin yerine Mehmed Es'ad Efendi yeniden şeyhülislâm olmuştur. Mehmed Es'ad Efendi'nin ölümü üzerine Yahyâ Efendi ikinci kez şeyhülislâmlık görevine getirilmiştir. 1631 yılında sipahilerin ayaklanması sonucundan görevden tekrar azledilmiştir. Bunun ardından Yahyâ Efendi Topkapı civarında Şeyh Sinan köyündeki çiftliğine çekilmiş, Sultan IV. Murad'ın iktidara tam sahip olmasına kadar kendi işleriyle ilgilenmiştir.²¹

Yahyâ Efendi'nin ikinci kez görevden azledilmesi sonucu şeyhülislâmlık görevine getirilen Ahî-zâde Hüseyin Efendi'nin isyancılarla işbirliği yaptığı tespit edilince öldürülmesi üzerine tekrardan üçüncü kez şeyhülislâmlık görevine getirilen Yahyâ Efendi, bu görevi ölümüne kadar devam ettirmiştir. Üçüncü şeyhülislâmlık devri Yahyâ Efendi'nin nüfuz ve ikbal devridir.²² IV. Murad Şeyhülislâm Yahya Efendi'ye aşırı saygı gösteren ve yapacağı işlerde Şeyhülislâm Yahyâ'nın görüşüne danışan bir padişah'tır. IV. Murad'ın Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye olan sevgisinin bir nedeni de kendisinin de şair olmasıdır. "Sultan Murad, genç yaşta şiirle uğraşmaya başlamış ve Murad- Muradî mahlâslarını kullanmıştır."²³ Öyle ki çoğu zamanı beraber geçiren Yahyâ Efendi ve Sultan IV. Murad karşılıklı şiirler söylerler; hatta IV. Murad Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye "baba" diye hitap ederdi.²⁴ Yahyâ Efendi, IV. Murad'ın yanında Revan ve Bağdad seferlerine katılmış, IV. Murad'ın genellikle fikirlerini benimsediği biri olmuştur. Seferlerin ardından İstanbul'a dönen Yahyâ Efendi, zaman zaman saray entrikalarıyla karşılaştıysa da, itibarını zedeleyecek çekişmelere girişmemiştir. Ancak IV. Murad'ın vefatının ardından tahta geçen Sultan İbrahim (1640-1648) döneminde, Şeyhülislâm Yahyâ eski parlak günlerini kaybetmiştir. Aklî dengesi yerinde olmayan Sultan İbrahim, Şeyhülislâm Yahyâ yerine Hüseyin Efendi (öl. 1648)'ye itibar etmiştir. Cinci Hoca lakaplı Hüseyin Efendi ve Kösem Sultan, bu dönemde işbirliği yapıp, Şeyhülislâm Yahyâ'ya bazı iftiraların atılmasına ve bunun üzerine padişah tarafından Şeyhülislâm Yahyâ'nın azarlanmasına sebebiyet vermişlerdir. Karşılaştığı iftiralar ve

---

²⁰ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 6.

²¹ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XV.

²² Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 7.

²³ Coşkun Ak, **Şair Padişahlar**, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2001, s. 67.

²⁴ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 7.

olumsuzluklar, Şeyhülislâm Yahyâ'nın sağlığının bozulmasına, ardından ise vefatına sebep olmuştur. 18 Zilhicce 1053/27 Şubat 1644 yılında vefat eden Şeyhülislâm Yahyâ'nın cenaze namazı yeni Şeyhülislâm Ebu Said Efendi (1593-1662) tarafından Fatih Camii'nde kıldırıldıktan sonra, cenazesi Fatih Çarşamba'da, Sultan Selim civarında Koğacı-Dede türbesi yanında babasının yaptırdığı medresenin haziresine gömülmüştür.²⁵

Şeyhülislâm Yahyâ'nın mezar taşında şu yazı bulunmaktadır: “*Hüve'l-bâkî, sâbıkan üç defa Şeyhülislâm olup sar-ı fetvâda iken vefat eden merhûm ve magfurunleh Yahyâ Efendi rûhiyçün el-fâtiha. Sene 1053.*”

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin ölümüne düşülen tarihler şunlardır:²⁶

Dediler cümlesi edüp târih

Hibrîyâ: Ah Şeyh-i İslâme

(1053)

Kabr-i Yahyâ ola ya Rab pür-nûr

(1053)

Gûş edince bi'l-bedâhe dediler târihini

Menzil-i Yahyâ Efendi cennet-i gülzâr ola

(1053)

Şeyhülislâmlık makamına üç kez getirilen Yahyâ Efendi'nin makamda kaldığı toplam süre 18 yıl, 2 ay, 25 gündür.

Yahyâ Efendi, Osmanlı'nın en ihtişamlı devri olan Kanuni Sultan Süleyman döneminde doğmuş, Sultan II. Selim, III. Murad, III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa, II. Osman, IV. Murad ve Sultan İbrahim devirlerinde yaşamış; Sultan I. Mustafa, IV. Murad ve Sultan İbrahim dönemlerinde şeyhülislâmlık makamında bulunmuştur.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, bulunduğu makama bilgisi, yeteneği ve zekâsı sayesinde gelen, herkes tarafından sevilen, nüktedan, hoşsohbet bir şairdir. Adil olması zaman zaman sarayda bazılarınca hoş karşılanmasa da o, görevde bulunduğu süre boyunca bildiği doğruları söylemekten çekinmeyen; bu nedenle de

²⁵ Hasan Kavruk, *a.g.e.*, s. XVI.

²⁶ Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 11.

azlettirmelere maruz kalan, hatta ölümüne sebebiyet verecek kadar üzülmüne neden olan olaylar yaşayan bir insandır.

2.1.1.2. Eserleri

Osmanlı şeyhülislâmlarından olan ve Osmanlı Devleti'nde 18 yıl, 2 ay, 25 gün şeyhüislamlık makamlarında bulunup 83 yaşında vefat eden Yahyâ Efendi, yoğun hayatında edebiyatla da yakından ilgilenmiştir. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, klasik Türk edebiyatının her alanda önemli eserler verildiği bir dönemde yaşamış ve çok değerli şairler arasında bu alanda adından söz ettirecek kadar başarılı şiirler yazmıştır. Çağatay sahası Türk edebiyatında Ebü'l-gazi Bahadır Han; Azerî sahası Türk edebiyatında Sâib-i Tebrizî; Osmanlı sahası Türk edebiyatında Ganî-zâde Nâdirî, Nev'î-zâde Atâ'î Şeyhülislâm Bahâyî, Nâilî-i Kadîm, Neşâtî, Fehîm-i Kadîm, Sabrî, Cevrî, İsmetî, Vecdî, Nedîm-i Kadîm, Nâbî, Bosnalı Sâbit, Hâletî, Nâbî, Neşâtî, Fâizî, Kâtib Çelebi, Veysî, Nergisî, Evliyâ Çelebi ve kasîde üstâdı Nef'î Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin çağdaşı olan önemli isimlerdir.

Şairin başta *Divânı* olmak üzere bilinen beş eseri vardır:

a. Divân

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin en önemli eseridir. 26 nüshası İstanbul kütüphanelerinde bulunan *Divânın*, yurtiçi ve yurtdışındaki diğer nüshalarla birlikte toplam 63 nüshası olduğu bilinmektedir. Eser ilk olarak İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal başkanlığında Süleyman Nazif, Cenâb Şahâbeddin, İsmail Hakkı ve Osman Kemal tarafından baskıya hazırlanmış ve eski harflerle 1916 yılında yayımlanmıştır. Bu baskıda nüsha farkları verilmiş ancak bu farkların hangi nüshalara ne şekilde ait olduğu belirtilmemiştir. Eserin başında İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal tarafından yazılan şairin hayatıyla ilgili 62 sayfalık bir giriş yazısı bulunmaktadır. Eserin tenkitli yayımı Rekin Ertem tarafından 1995 yılında basılmış; ardından şiir ilaveleri yapılarak 2001 yılında Hasan Kavruk tarafından yayımlanmıştır. Lütfî Bayraktutan ise *Divan'dan Seçmeler'i* neşretmiştir.²⁷ Hasan Kavruk'un yayımladığı eserde; 1 na't, Sultan Osman ve Hacı Efendilere birer kasîde, 1 Sâkînâme, Sultan IV. Murad'ın şehzadesi adına 1 kasîde, Sultan IV. Murad adına yazılmış 2 kasîde, Sultan

²⁷ Ahmet Atilla Şentürk – Ahmet Kartal, **a.g.e.**, S. 435.

Murad'ın bir gazeline tahmis, 450 gazel, 16 tarih, 11 kıt'a, 4 rubâ'i, 16 nazm ve 64 beyit bulunmaktadır.²⁸

b. Manzûme-i Ferâiz Şerhi

Yahyâ Efendi'nin Muhsin-i Kayserî'nin *Câmi'ü'd-dürer* adlı Ferâiz Manzumesi'ne yaptığı şerhtir. *Şerh-ü Câmi'ü'd-dürer* adlı bu eserin bir nüshası Giresun kütüphanesinde 3595 numaralı kayıtla bulunmaktadır.

c. Kaside-i Bürde Tahmisi

Hız. Muhammed'i övgü niteliğinde yazılmış olan Arapça kasidenin Arapça tahmisidir.

d. Nigâristân Çevirisi

16. yy tarihçi ve şairlerinden Şeyhülislâm Paşa-zâde (öl.1533)'nin, Sâdi'nin *Gülistân*'na nazire olarak yazdığı Farsça *Nigâristân* adlı eserini Yahyâ Efendi Türkçe'ye tercüme etmiştir. Eser yeni harflerle de çevrilmiştir.

e. Fetâvâ-yı Yahyâ

Şairin şeyhülislâmlığı boyunca verdiği fetvalar Şeyhülislâm Bursalı Mehmed Efendi (öl. 1681) tarafından toplanarak eser haline getirilmiştir. Çok okunan eserin kütüphanelerde pek çok yazma nüshası bulunmaktadır.

Yahyâ Efendi'nin bazı kaynaklarda yazdığı takrizler olduğu da bilinmektedir. Bunlar; Tabib Bey-zâde'nin tıpla ilgili *Ravza* adlı eseri, *Mugni's-şifâ*, Karaçelebi-zâde Abdülaziz Efendi'nin *Süleyman-nâme*'sidir.²⁹

2.1.1.3. Edebî Kişiliği

Osmanlı Devleti'nde uzun yıllar şeyhülislâmlık makamında bulunan Yahyâ Efendi, aynı zamanda gerek döneminde gerekse sonraki dönemlerde şairlik kimliğiyle de etki bırakmıştır. Çocuk yaştan itibaren sanat ruhuyla yetişmiş ve şiirlerinden de anlaşıldığı üzere bu konuda iyi bir eğitim almıştır. Şiirleri teknik bakımdan oldukça başarılı olan şairin genç yaştan itibaren döneminde yazılan tezkirelerde de şiirlerinden bahsedildiği görülür. Seyyid Rızâ ise Şeyhülislâm

²⁸ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXVIII.

²⁹ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXXI.

Yahyâ'nın artık “sultânü'ş-şu'arâ” olarak adlandırılmasının yerinde olacağını dile getirdikten sonra “... eş'âr-ı dil-pezîrleri şûh uselis ü sûz-nâk ve güftâr-ı bî-nazîrleri sîm ü zer-i hâlisü'l-ayâr gibi mücellâ vü pâkdür.”³⁰ şeklindeki ifadesiyle Yahyâ'ya döneminde verilen değeri ifade etmiştir.

Yahyâ'nın çağdaşı olan Gani-zâde Nâdirî (öl. 1626), Nef'î (öl. 1635), Nev'î-zâde Atâyî (1583-1635-36), Sabrî (öl. 1645), Fehîm-i Kadîm (öl. 1648), Şeyhülislâm Bahâyî (öl. 1653), Cevrî (öl. 1654), Vecdî (öl. 1661), Kazasker İsmetî (öl. 1665), Nâ'ilî (öl. 1666), Nedîm-i Kadîm (1670) ve Neşâtî (öl. 1675) gibi ileri gelen şairler kendisini takdir etmişler ve saygı ile anmışlardır.³¹ Özellikle Nef'î, Nev'î-zâde Atâyî, Sabrî, Cevrî ve Nâ'ili kasideler ve müzeyyel gazeller sunarak Yahyâ'yı övmüş ve onu üstad kabul etmişlerdir.

XVII. yüzyılın ve bütün yüzyılların en büyük kaside ustası kabul edilen Nef'î, Yahyâ'yı mana ve bilgi ülkesinin padişahı kabul eder.³² Aşağıdaki kıt'asında Şeyhülislâm Yahyâ'yı şu şekilde övmüştür:

*Zâhir hat-ı nazm-ı rûşenünde
Mehtâb-ı şeb-i siyâh-ı mânâ*

*Her dürr-i sitâre tâb-ı nazmun
Pîrâye-i şeb-i külâh-ı mânâ*

*Her şâhid-i nâzenin-i lafzun
Revnağ-dih-i ıydgâh-ı mânâ*

*İdrâk-i tahayyül-i dakîkun
Fehm-i hured-intibâh-ı mânâ³³*

Nev'î-zâde Atâyî bir kasidesinde Yahyâ'yı şu şekilde över:

³⁰ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXIII.

³¹ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 12.

³² Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXIII.

³³ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 13.

Reşâşe-i kalemi feyz-bahş-ı bâğ-ı emel
Nevâle-i keremi şâmil-i havâs u âvâm

XVII. yüzyılın ve diğer dönemlerin gazel üstadı olarak kabul edilen Nâ'îlî ise divanında iki kaside ve iki müzeyyel gazelle Şeyhülislâm Yahyâ'yı över. Bir kasidesinde:

Edîb-i Fahr-i Râzi-menkıbet Yahyâ Efendi kim
Vücûdı mantık u tefsîr ü âdâb u kelâm üzre
sözleriyle Yahyâ Efendi'nin ilmini övmektedir.³⁴

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazel söylemedeki ustalığı, kendinden sonraki dönemlerde yaşayan şairlere de ilham olmuştur. 18. yüzyılda Nedîm (öl. 1730) "Kasîde Der-Sitâyîş-i Sultân Ahmed Hân u Dâmâd İbrahim Pâşâ" adlı kasidesinde Yahyâ'nın şiirlerinden şu şekilde bahseder:

Nef'î vâdî-i kasâidde suhan-perdâzdur
*Olamaz ammâ gazelde Bâki vü Yahyâ gibi*³⁵

19. yüzyıl Tanzimat şairlerinden Ziyâ Paşa (1829-1880) ise Yahyâ'nın şiirini şu dörtlülle vassfeder:

Tanzîm-i gazelde bir de Yahyâ
Bir vâdî-i hâs kılmuş ihyâ

Nazûk söyler sözü be-gâyet
Bir sâdelik içre bin letâfet

Gûyâ kırılır elinde elfâz
*Mazmunları ruhu eyler ikâz*³⁶

Şeyhülislâm Yahyâ'nın şiirlerinde mesleğinden iz görmek neredeyse imkânsızdır. Makamının ağırlığının kaygısı şiirlerine yansımaz. Daha çok bir gazel şairi olarak karşımıza çıkan Yahyâ'nın şiirlerinde dönemde yazılan gazelerde olduğu gibi keder, sıkıntı, üzüntü gibi konulara yer vermez. Şiirleri zevk ve eğlence içerir. Rindâne bir üslupla şiir yazar. Şiirlerinde işlenen aşk beşerî aşktır. İlâhi aşka

³⁴ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 16.

³⁵ Muhsin Macit, **Nedîm Divânı**, Kültür Eserleri Dizisi, e-kitap, 2017, s. 73.

³⁶ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 25.

çok fazla yer verdiği gözlemlenmez ancak meslekî bilgisini ve tasavvufî unsurları şiirlerinde sıkça kullandığı gözlemlenir. Özellikle *Sâki-nâme* adlı eserinde tasavvufî anlatımın yoğun olduğu görülür. Şiirlerine bakarak Şeyhülislâm Yahyâ'nın kültürel birikiminin fazlalığını görmek de mümkündür.

Uzun yıllar şeyhülislâmlık yapan Yahyâ Efendi'nin şiirlerinde bu şekilde aşktan, şaraptan, meyhâneden, kadehten ve sâkiden söz etmesi döneminde çok fazla eleştirilmiştir. Ancak Yahyâ Efendi bu eleştirilere kulak asmamış, kendine özgü üslubuyla şiir yazmaya devam etmiştir. Özellikle aşağıdaki beyitlerde içkiyi ve meyhaneyi mescidden bile üstün göstererek anlattığı gözlemlenir:

*Mescidde riyâ-pîşeler itsün ko riyâyı
Mey-hâneye gel kim ne riyâ var ne mürâyî (432/1)*

*Zahîd gözedür diyü şarâb içmeyelüm mi
Öldürdi bizi def' idebilsek gam-ı dehri (415/3)*

Hayatta üzüntü ve sıkıntının beraber olduğunu anlatan ve genellikle hayatın neşeli tarafını şiirlerine konu edinen şairin zaman zaman zaman zaman feleğin cevrenden ve talihin kötülüğünden yakındığı görülmüştür:

*Kanda bir ehl-i kerem var ise yaşatmaz rûzgâr
Yir yüzinde şimdi bir âdem mi var âdem gibi (407/3)*

Şeyhülislâm Yahyâ'nın şiirlerinde anlam derin değildir. Söylemek istediklerini anlam oyunlarına başvurmadan, açıkça ifade eder:

*İrdi bahâr sen dahı şâd olmadun gönül
Güllerle goncelerle güşâd olmadun gönül (216/1)*

*Ol şâh-ı hüsn nice bilür kıymetün senün
Bâzâr-ı aşk içinde mezâd olmadun gönül (216/2)*

Şeyhülislâm Yahyâ, sade Türkçe ile yazdığı şiirlerinde atasözü ve deyimlere sıkça başvurmuştur. Bu tarz edebiyatımızda Necatî ile başlamış, Bâkî tarafından devam ettirilmiştir. XVIII. Yüzyıl şairlerinden Nedîm'de mahallîleşme akımının en yüksek derecesi görülür. Şeyhülislâm Yahyâ'da ise başarılı örneklerine rastlanmaktadır:

*Dil hânesini yık koma taş üstüne bir taş
Sen yap anı iller ana vîrâne desünler (92/3)*

*Dest-i ihsânunla zulmânî hicâbı ref kıl
Tâ kim ol dergâha varam **alnum açık yüzüm ak** (173/3)*

Şeyhülislâm Yahyâ, şiirlerinde mahallî unsurlara da çok sık yer vermiştir. Divanında İstanbul ve Edirne şehirlerinden, İstanbul'un semtlerinden, meydanlarından, bayramlardan bahseder. Tabiatı da şiirlerine katar; mevsimlerin özelliklerine de şiirlerinde rastlamak mümkündür:

*Salinsun 'ıyd irişdi yine hûbânı Sitanbûlun
Yine ârâste olsun karâmânı Sitanbûlun (195/1)*

*Safâlar kesb idüp 'uşşâk olunsun merhabâ yer yer
Vefâ Meydânına gelsün cevânânı Sitanbûlun (195/2)*

*Döner hurşîd-i 'âlem-tâbına gerdûn-ı gerdânın
Binüp dolâba her bir mâh-ı tâbân-ı Sitanbûlun (195/3)*

*Görinür rûze-dâr-ı hicre ancak yılda bir kerre
Çog eglenmez gider bir dil-ber-i mahcûbdur bayrâm (245/3)*

*Ana küçük büyük bir câme-i zîbâyı hazırlar
'Aceb makbûl-i 'âlemdür 'aceb mergûbdur bayrâm (245/2)*

Yahyâ'nın şiirlerindeki bir başka önemli özellik ise arkaik kelimelere yer vermesidir:

*Dilün bir kez **sinuk** mir'atine bakdı yüzün dürdi
Tecellâ-yı cemâlin var ise dildâr çok gördi (416/1)*

*Ey şahne şerbetünden hoşdur bana meyh-i telh
Gayrun nevâzişinden **yegdür** 'itâb-ı sâkî (434/3)*

*Dil-i şeydâ egerçe zerre-i nâ-çizdür ammâ
Derûnında olan sûzı **söyindürmez** yedi deryâ (5/3)*

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, şeyhülislâmlık makamında uzun yıllar hizmet etmesinin yanında, belki de bu makamdaki adından daha çok şairlik kimliğiyle tanınan ve anılan; çocukluğundan itibaren çok iyi bir eğitim görmüş, dili ve aruz ölçüsünü şiirlerinde çok başarılı kullanan; neşeli, hoş sohbet, padişahların bile akıl danışmadan iş yapmayacağı kadar zeki ve kültürlü bir kişidir. Tüm bu özellikleri ile gerek yaşadığı dönemde, gerekse ileriki yıllarda hem tarihî hem de edebî alanda adından sıkça söz edilmiş ve eserleriyle ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Şeyhülislâmlık makamının ve eğitiminin bir özelliği olarak şiirlerinde dinsel konuları ele alması beklense de, o beklenenin aksi şekilde; birçok türde eseri olmasına karşın gazel şairi olarak anılmış, gündelik konular ve beşerî aşk üzerine saf Türkçeyle ve başarılı kullandığı aruz ölçüsüyle şiirler yazmıştır. Şiirleri yüzyıllarca şairlere ilham vermiş ve eserleri pek çok kez çoğaltılmıştır.

2.1.1.4. Tezkirelerde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi

Osmanlı Dönemi'nde yaklaşık 18 yıl şeyhülislâmlık makamında bulunan bir devlet adamı olmasının yanı sıra yaşadığı yüzyıla ve sonraki dönemlere etki edecek ustalıkta şiirler yazan ve gazel ustası olarak anılan Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, döneminde ve sonraki yüzyıllarda önemli tezkirelerde adı geçen bir şahsiyet olmuştur. Tezkirelerde, “Yahyâ”, “Yahyâ Beg”, “Yahyâ Bey”, “Yahyâ Çelebi” mahlaslı başka şairler de bulunmakla birlikte; Şeyhülislâm Yahyâ Efendi XVII. yüzyılda Riyâzî'nin “Riyâzû'ş-Şuarâ” adlı tezkiresinde “Yahya Efendi (Şeyhülislâm)” adıyla, Kafzâde Fâizî'nin “Zübdetü'l-Eş'âr” adlı tezkiresinde “Şeyhülislâm Yahyâ Bey” adıyla, Rızâ'nın Hasan Çelebi'nin tezkiresine zeyl olarak yazdığı “Tezkiretü'ş-Şuarâ” adlı tezkiresinde “Yahya Efendi” adıyla yer almaktadır. XVIII. yüzyılda Safayî'nin “Nuhbetü'l-Asâr min Fevâ'idi'l-Eş'âr(Tezkire-i Şuarâ) adlı tezkiresinde “Yahya Efendi”, Sâlim'in “Tezkire-i Şuarâ” adlı tezkiresinde “Şeyh Yahyâ”, Safvet'in “Nuhbetü'l-Asâr Fî-Fevâ'idi'l-Eş'âr” adlı tezkiresinde “Yahyâ”, Esrar Dede'nin “Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye” adlı tezkiresinde “Yahyâ” adıyla; XIX. yüzyılda Fatîn'in “Hâtimetü'l-eş'âr” adlı tezkiresinde “Yahya”, Mehmed Tefvik'in “Mecmuatü't-Teracim” adlı tezkiresinde Sultan Murad Han Devri bölümünde “Şeyhülislâm Yahyâ Efendi” adıyla; XX. yüzyılda ise Faik Reşad'ın “Eslâf” adlı tezkiresinde “Şeyhülislâm Yahyâ Efendi”, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın “Kemâlû'ş-Şuarâ” adlı tezkiresinde “Şeyhülislâm Yahyâ” adıyla yer almaktadır.³⁷

³⁷ Haluk İpekten vd., **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2002, s. 77-174.

Yukarıda belirttiğimiz tezkirelerin bazılarında daha yüzeysel bazılarında ise daha detaylı anlatılmakla birlikte, Şeyhülislâm Yahyâ'nın tezkirelerde ne şekilde anlatıldığını somutlaştırması bakımından Rıza'nın "Tezkiretü'ş-Şuara" ve Uşşâkîzâde İbrahîm Hasîb Efendi'nin "Zeyl-i Şaka'ik" adlı tezkireleri örnek olarak çalışmamızın bu bölümünde incelenmiştir.

XVII. yüzyıl tezkirelerinden olan Rıza(öl. 1671)'nin *Tezkiretü'ş-Şuara* adlı tezkiresinde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi şu şekilde anlatılmıştır:

"YAHYÂ EFENDİ: Şeyhü'l-İslâm merhûm Zekerıyyâ Efendi hazretlerinüñ ferzend-i fazîletmendidir. 'İlm ü fazîlet ile ârâste vü kemâl-i ma'ârif ile pîrâste vücûd-ı şerîfi pür-sehâ vü zât-ı sûtûde-hısâllerine sultânü'ş-şuarâ denilse revâdur. Merreten ba'de uhrâ üç def'a Rümili kazâskeri ve üç def'a müftî olmuşlardır. Ğarîk-i rahmet-i Yezdân Sulţân Murâd Hân-ı Râbi' ile Edirneye ve Revâna ve Bağdâda sefer eylemişlerdür. Eş'âr-ı dil-pezîrleri şüh u selîs ü süznâk ve güftâr-ı bî-nazîrleri sîm ü zer-i hâlişü'l-'ayâr gibi mücellâ vü pâkdür. Bu eş'âr zâde-i şab'-ı bî-hemtâlarıdır.

Gazel: Gösterdi yine sâķî-i meclis yed-I beyzâ

Zerrîn kadehi atdı elinde gül-i ra'nâ

Gülşende seher güşuma bir nağme tokındı

Gelmiş gibi vâdiye yine bülbül-i şeydâ

Her halka-i zülf oldı bir âyîne ruğunda

İster nice yüzden görine hüsn-i dilârâ

Çâk tutmayıcağ dâmen-I zülfin dil-i mehcür

Bulmadı zafer devlet-i pâ-būsına cânâ

Ancağ ğam-ı dildârı alur havşala-i ‘aşk
Yaḥyâ olamaz aña mezâhim ğam-ı dünyâ

Feth-i Bağdâda bu güne târîh-perdâz olmuşlardır:

Târîḥ: Revâna varıcağ Sultân Murâd Hân-ı ‘Ömer-heybet
Müyesser eyledi anuñ Hudâ-yı müste‘ân fethin

Cemî‘-i ehl-i sünnet ‘asker-i İslâm şâd oldı

Didi Yaḥyâ anuñ târîḥini gördük Revân fethin

“Sellemallahu’l-ğaniyü’l-‘allâm ‘alâ-қыyâmi’s-sâ‘at ve sâ‘atü’l-қыyâm”.
Bu kitâb-ı dil-güşa terceme-i şerifleri ile tamâm olduğına “Helvâ âhir hûred”
mısdâkı müşâdifdür.”³⁸

Uşşâkîzâde İbrâhîm Hasîb Efendi(öl.1724)’nin “Zeyl-i Şakâ’ik” adlı eserinde
“18. Tabaka Sultan İbrâhîm Devri” kısmında Şeyhülislâm Yahyâ Efendi “Şeyhü'l-
İslâm **Yaḥyâ Efendi [Zekeriyyâ-zâde] {Yaḥyâ}**” adıyla yer alıp hakkında
tezkirede ele alınan çoğu şairden daha detaylı bilgi verilmiştir. Bunun yanı sıra şiir
örnekleri ve Şehülislâm Yahyâ ile ilgili bazı kıssalar Zeyl-i Şakâ’ik adlı tezkirede yer
almaktadır.³⁹

2.1.2. Mecmuanın Şekil Yönünden İncelenmesi

Bu bölümde mecmuanın 93^a-110^b varakları arasında bulunan şiirler şekil
yönünden incelenmiştir. Şiirlerin nazım şekilleri, ölçüsü, redif ve kafiyeleri
incelenerek gerekli yerlerde elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

³⁸ Haluk İpekten vd., **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2002, s. 288.

³⁹ Ramazan Ekinci, **Zeyl-i Şakâ’ik Uşşâkîzâde’nin Şakâ’ik Zeyli (Uşşâkîzâde İbrâhîm Hasîb Efendi(ö. 1136/1724))**, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, 1. Baskı, İstanbul 2017, s. 303.

2.1.2.1. Nazım Şekli

Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4957 numarası ile kayıtlı bulunan şiir mecmuasının incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasında, hepsi Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ait olan 149 *gazel* bulunmaktadır.

Gazel nazım şekli, divan şiirinde en yaygın kullanılan nazım şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelime anlamı “kadınlar için söylenen güzel ve aşk dolu söz”⁴⁰, kadınlarla âşikâne konuşmaktır. Arap edebiyatında kasîdenin bir bölümü (*tegazzül*) olarak karşımıza çıkan gazel, sonradan ayrı bir şekil olarak gelişme göstermiş; İran edebiyatında şekillenmiş ve Türk edebiyatına da İran edebiyatından geçmiştir. Gazel, Türk edebiyatında çok sevilmiş ve hemen her şair tarafından kullanılan bir nazım şekli olmuştur.

Gazellerin nazım birimi beyit, birim sayısı ise 5-12 arasındadır. 12 beyitten daha uzun olan gazellere *mutavvel gazel* denmektedir. Divan şairlerinin en çok tercih ettiği birim sayısı ise 5-7 beyit arasındadır. Sonu getirilmemiş veya 5 beyitten az yazılmış gazellere ise *nâ-tamam gazel* denmektedir.

Gazellerin kafiye şeması; ilk beyti kendi arasında kafiyeli (*musarra*), daha sonraki beyitlerin ikinci dizeleri ilk beyitle kafiyeli olacak şekildedir (*aa, xa, xa, xa, xa...*).

Gazellerin *musarrâ* olan ilk beyitlerine “doğma, doğuş, başlangıç” anlamına gelen *matla'*, matladan sonra gelen beyte *hüsn-i matla'*, son beytine ise “kesme yeri, bitiriş” anlamlarına gelen *makta'* adı verilir. Bazı gazelerde birden fazla *musarrâ* beyit bulunabilir. Bu tür gazellere *zü'l-metâli' gazel* denmektedir. Eğer *matla'* beytinin bir dizesi ya da tamamı gazelin son beytinde tekrar edilirse buna *redd-i matla'* denir. Şairler mahlaslarını *makta'* beyitlerinde söylerler. Müzeyyel gazelerde ise mahlas *makta'* beytinden önceki beyitte söylenir. *Makta'* beytinden önceki beyte *hüsn-i makta'* denmektedir. Eğer mahlas bu beyitte söylenmişse beyit aynı zamanda *mahlâshâne* adını alır. Bazı şairlerin mahlassız şiir yazdıkları görülmektedir. Şair mahlasını tevriyeli şekilde kullanırsa buna da *hüsn-i tahallus* denmektedir.

Gazelin en güzel beytine *beytü'l-gazel* ya da *şâh beyit* denmektedir. *Beytü'l-gazel* herhangi bir beyit olabilir. Eğer gazelerde dize ortalarında kafiye yapılırsa buna da *musammât gazel* denilmektedir.

⁴⁰ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, Ekim 2008, İstanbul, s. 165-166.

Gazellerde, tüm beyitlerde konu bütünlüğü varsa *yek-âhenk gazel*; tüm beyitler aynı güzellikte ve etkileyicilikte söylenmişse *yek-âvâz gazel* olarak adlandırılmaktadır.

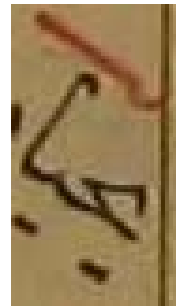
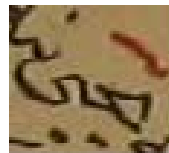
Gazeller başka şairlerin dize ilavesiyle bend şekline dönüştürüp taştîr, tahmîs, terbî nazım şekilleri oluşturulabilir.

Gazel söylemeye *tegazzül*, *gazel tarh etmek*, *gazel inşad etme* gibi adlar verilir. Bir şairin daha önce söylenilmiş bir gazelle aynı vezin ve kafiye ve o gazeli andıracak bir üslûpla yeni bir gazel yazmasına *tanzîr etme*, *nazîre yazma*, bu yolla yazılan gazellere de *nazîre* denir.⁴¹

Gazellerin başlıca konusu aşk olmakla birlikte farklı konularda gazellerin yazıldığı da görülmektedir. Gazeller ele aldıkları konulara göre; *âşıkâne gazel*, *rindâne gazel*, *şühâne gazel*, *sûfiyâne gazel*, *ârifâne gazel*, *hikemî gazel*, *hakimâne gazel* gibi çeşitlere ayrılmaktadır.

Gazel, divan şairlerinin en fazla itibar ettikleri nazım biçimidir. Kısıtlı beyitler dâhilinde sanatkârlıklarının en iyi şekilde göstermeye çalışan şairler için de aslında güç bir türdür. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi ise, divan şiirinde bu çok önemsenen nazım türünün üstâdı olarak kabul edilebilecek, çağdaşlarının ve kendinden sonraki dönemlerde yetişen şairlerinin beğenisini ve takdirini kazanan bir şairdir.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin gazellerinin genellikle 5 beyitten oluştuğu gözlemlenmekle beraber, bazı gazellerinin 7 beyit olduğu görülmüştür. İncelediğimiz mecmuanın 93^a-110^b varakları arasında bulunan tüm gazellerde, şairin mahlasının makta' beytinde üstü kırmızı mürekkeple işaretlenmek suretiyle belirtildiğini görmekteyiz.

Şairin mahlasının yer aldığı makta' beytinde mahlasın iki farklı şekilde yazıldığı görülmektedir.

⁴¹ M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)*, Gökkuşbu Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2011, s. 49.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin, bulunduğu makam da göz önünde bulundurularak yazdığı için çokça eleştirildiği ama kimseye kulak asmadığı gazel nazım türüyle ilgili düşüncelerini ve gazele verdiği önemi belki de Fuzûlî'nin divanının mukaddime kısmına yazdığı şu beyitlerle özetleyebiliriz:

*Gazel bildirir şâirin kudretin
Gazel artırır nâzımın şöhretin*

*Ki her mahfilin zînetidir gizli
Hiredmendler sanatıdır gazel*

*Gazeliyyât ki meşhûr-ı devrân ola
Okumakta yazmakta âsân ola⁴²*

2.1.2.2. Kâfiye-Redif

Kâfiye ve redif, divan şairlerinin çokça önemseddiği ve başarıyla uyguladığı ahenk unsurlarındandır. Bu konuda pek çok çalışma yapılmış ve “İlmü'l-kâfiye” ya da “İlmü'l-kavâfi” adı altında pek çok risâlede kâfiye konusu ele alınmıştır.⁴³ Eski edebiyatta önem verilen bu konu, yeni edebiyatta da devam etmiştir. Yahya Kemal'in kâfiyeyi “kuşdaki kanada” benzetmesi, bazı yeni dönem şairlerinin kâfiyeyi ne kadar önemsediklerini göstermektedir.

Divan şiirinde önemli bir yer teşkil eden Şeyhülislâm Yahyâ Efendi de redif ve kâfiyeyi önemsemiş, şiirlerinde başarıyla uygulamıştır. İncelediğimiz mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki bazı gazellerde, gazelin kâfiyesini belirtmesi bakımından kırmızı mürekkeple yazılan *Velehu fi harfü't-tı*, *Velehu fi harfü'z-zı*, *Velehu fi harfü'l-‘ayn*, *Velehu fi harfü'l-ğayn*, *Velehu fi harfü'l-kaf*, *Velehu fi harfü'l-kāf*, *Velehū fi harfü'l-lām*, *Velehu fi harfü'l-mim*, *Velehu fi harfü'l-nūn* başlıklarının yer aldığı görülmektedir. Diğer gazellerde ise başlık olarak *Velehu* ibaresi yer almış ve verilen başlıklardan sonra gelen gazelin de aynı harfle kâfiyelendiğini belirtmiştir.

⁴² M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 51.

⁴³ M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 261.

İncelediğimiz varaklar arasında bulunan 149 gazelin redif ve kâfiye şeması şu şekildedir:

Tablo II- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Kâfiye ve Redif Tablosu

Şiir No	Kâfiye	Redif
1	-es	-
2	-ān	idi Kays
3	-ş	-
4	-āz	itmiş
5	-āl	imiş
6	- aş	-
7	-ūy	-uñdur garaz
8	- aṭ	-
9	-āre	ḥazz
10	- em ^c	-
11	- āğ	-
12	- ef	-
13	- āk	-
14	-ā	-sı çok
15	-et	-i 'ışk
16	-ān	-1 'ışk
17	-āye	-i 'ışk
18	-āre	-ñ yok
19	-erd	yok
20	-ūr	olduğın görsek
21	-āz	-1 şem ^c uñ
22	-ūş	oluñ
23	-ām	-a dek
24	-ā	didüğüñ
25	-ān	-1 Sitanbuluñ
26	-ār	-uñ
27	-erdüñ	-
28	-āne	gözlerüñ
29	-ā	-laruñ
30	-r	virmek
31	-ül	-
32	-āl	-
33	-āre	olduñ ey gönül
34	-ād	olmaduñ gönül
35	-ūr	oldı gül
36	-ül	ikiden ḥālī degül
37	-āğ	-1 dil
38	-ūy	-1 dil
39	-ān	-a geldüñ ey gönül

40	-ām	-
41	-ād	idelüm
42	-ār	elin öpsem
43	-āne	olmayam
44	-ūb	-dur bayrām
45	-āde/-āda	görem
46	-ūn	-um
47	-en/-an	-
48	-en	-
49	-ād	-a getürsün
50	-ān	-
51	-ān	-
52	-ūn	-
53	-āb	-i iñleden
54	-ām	olsun
55	-ān	yürisün
56	-ān	olmasun dirsın
57	-āre	olursın
58	-āb	iken
59	-ār	-1/-i perişān
60	-āh	dirin
61	-ār	diñlensün
62	-ūz	-dan

63	-ūz	-dan
64	-el	-den
65	-ār	-umdan
66	-ār	-undan
67	-āb	-a düşelden
68	-ān	reşk eylesün
69	-āre	göñlüm neylesün
70	-ūz	-ülsün
71	-ān	senden
72	-āne	ķaydından
73	-ārın	-
74	-ārı	ne bilsün
75	-īm	esse
76	-ū	-
77	-āh	-
78	-āb	olsa bize
79	-ān	arasında
80	-en	üzre
81	-īn	olma
82	-ār	olsun hele
83	-īn	olmasa
84	-eh	olmasa
85	-āğ	-1 olmasa

86	-āz	buldum kendüme
87	-est	ola
88	-ār	eylemeyince
89	-ān	bize
90	-īne	şad-pāre
91	-ūy	-1 cānāne
92	-ān	-a çıқа
93	-ād	-dan kaçma
94	-ā	-dur var ise
95	-ūşa/-ūşe	-
96	-āb	gözinde
97	-ā	-larda
98	-ān	-ımız gelse
99	-ān	-uma
100	-em	-ine
101	-āle/-ala	-
102	-āne	-
103	-āķ	-a
104	-āne	-
105	-āne	-
106	-ār	yanında
107	-āķī	-dür yine
108	-āre	-ye

109	-ūd	dirdüm bādeye
110	-āre	açıldı
111	-ār	aķıtdı
112	-est	añlar beni
113	-ār	oldı
114	-ıl/-il	olmaz mı
115	-āz	itmedi
116	-ān	eyledi
117	-ağ	-ın bozmadı
118	-ār	-ını çözdı
119	-īr	-e hācet kalmadı
120	-āl	-e döndı
121	-ān	-uñā düşdı
122	-āma	döymedi
123	-āb	-1 sāķī
124	-āze	-si
125	-ā	-yı tıyurmadı
126	-āne	-si
127	-er/-ar	gibi
128	-em/-am	gibi
129	-āne	gibi
130	-il/-in	-mez mi
131	-an	-ur mı

132	-r	-d1/-di
133	-em/-am	olaydı kâşki
134	-er	-i
135	-eri/-erī	-
136	-ār1/-ārī	-
137	-ār1/-ārī	-
138	-ehr	-i
139	-eyr	-1/-i
140	-ül	-i

141	-ul/-ül	-i
142	-ām	-1/-i
143	-ā	-y1/-yi
144	-ān	-1
145	-ān	-1
146	-ān	-1
147	-ād	-ını
148	-āne	-yi
149	-ūz	-1/-i

İncelememiz sonucunda; Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin gazellerinde ahenk unsuru olarak redif ve kâfiyeyi önemseydiğini görmekteyiz. Şeyhülislâm Yahyâ, hemen her gazelde redif kullanmıştır. İncelediğimiz gazelerde kullanılan redif ve kâfiyelerde şu özellikler tespit edilmiştir:

- Ridf harfinin bulunduğu kâfiye, **mürdef kâfiye** olarak adlandırılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde en çok mürdef kâfiye kullanılmıştır:

G. 2: sūzān/üryān/mihmān/Süleymān/bī-cān/pūyān

G. 16: çevgān/gerdān/‘ummān/vīrān/meydān/şultān

G. 50: nādān/devrān/hübān/sūzān/ķān/āsān

G. 78: nāb/hicāb/müzāb/şarāb/‘azāb/cevāb

- Sadece revî harfi ile yapılan kâfiyeler, **mücerred kâfiye** olarak adlandırılmaktadır. İncelediğimiz gazelerde ikinci olarak tercih edilen kâfiye; mücerred kâfiyedir.

G. 3: müşevveş/keş-ā-keş/āteş/münakkaş/kemān-keş/bī-ğışş

G. 30: şeftālüler/ber/haber/şeker/yer/ser

G. 76: tünd-hū/fitne-cū/dü-mū/müşg-bū/şüst u şū/hūb-rū

- Kayd harfinin bulunduğu kâfiye **mukayyed kâfiye**; te'sis harfinin bulunduğu kâfiye ise **müesses kâfiye**dir. İncelediğimiz gazellerde sık olmamakla birlikte mukayyed kâfiye ve müesses kâfiye de kullanılmıştır.

G. 87: mest/pest/'āşık-perest/dest/teng-dest/elest (mukayyed kâfiye)

G. 138: şehri/şehrī/zehri/dehri/mehri/ḳahrı (mukayyed kâfiye)

G. 139: seyri/gayri/deyri/hayrı/Mantıku't-Ṭayrı/seyri (mukayyed kâfiye)

G. 73: ğam-ḥ̣ārın/yārın/refṭārın/bāzārın/vārın/zārın (müesses kâfiye)

- Daha çok Arapça ve Farsça kelimelerle kâfiye yapılmış, Türkçe kelime ve ekler daha az tercih edilmiştir.
- Kâfiye yapılan kelimeler daha çok isim ve sıfattır.
- Kâfiye yapılan sesler genellikle -ān (19 gazelde), -ār (12 gazelde), -āne (9 gazelde), -āre (7 gazelde) ve -ā (7 gazelde),'dır.
- Redifler genellikle tamamen tekrarlanan kelimelerden oluşmaktadır.

‘Işk-ı Leylā ile bir āteş-i sūzān **idi Ḳays**

Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryān **idi Ḳays**

Cem‘ idüp bir nice ḥāşāk ile bir ḳac mürğ

Ḥāşılı muntazır-ı maḳdem-i mihmān **idi Ḳays** (G. 2/ 1,2)

- Bazı gazellerde neredeyse mısranın yarısı rediften oluşmaktadır.

Ġamze özler dil yā kākül **ikiden ḥālī degül**

Tiğ lāzım aña yā ğul **ikiden ḥālī degül**

Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sākiyā
Devrdür yāhud teselsül **ikiden hālī degül** (G. 36/ 1,2)

- Şeyhülislâm Yahyâ, mısra başında da kâfiyeye yer vermiştir.

Ber-murād olmamağ olmaz olıcağ himmet-i ıışğ
Ber-devām ola hemān himmet idüñ devlet-i ıışğ (G. 16/1)

Hemīşe hurrem ü handān u şādumān olasın
Hemīşe ğonce-i ikbālūñi ğüşāde ğörem (G. 45/2)

- Bazılarınca kâfiye kusuru olarak görülen ancak divan şairlerinin kâfiye yaparken-sık olmamakla birlikte-tercih ettikleri Farsça çokluk eki ve sıfat-ı müşebbehe eki olan –an eki ile yapılan *kâfiye-i şâyegân*, Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bulunmamaktadır.
- Kâfiyede hazv ve tevcih hareketlerinin farklı olması bir kusur sayılır. Bu kusur **ikvâ** olarak adlandırılmaktadır. İncelediğimiz gazellerin birkaçında bu kusura rastlanmıştır.

G. 10: dem^ç/şem^ç/cem^ç/sem^ç/lem^ç/ğam^ç

G. 12: şeref/ taraf/şadef/def/hazef

- Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bulunan kâfiyeler genellikle *Kâfiye-i gayr-ı ma'mûle*'dir.
- Revi harfinin mahreç yakınlığı olan bir başka harfe dönüşmesi sonucu yapılan kâfiye kusuru **ikfâ** olarak adlandırılır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelerde ikfâ kusuruna rastlanmamıştır.

Gazel ustası Yahyâ Efendi'nin kâfiye kullanmadaki başarısı, şiirine değer katan öğelerden biridir. Şiirlerinde kâfiye bulmakta sıkıntı çekmediği, incelediğimiz gazellerin kâfiyelerinin başarısından anlaşılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin gazellerinde kâfiye ve redife ek olarak aliterasyon ve asonanslarla ahenk sağlandığı görülmektedir.

2.1.2.3. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı Mecmuanın incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasındaki Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait gazelerde kullanılan aruz kalıpları ve bahirleri şu şekildedir:

Tablo III- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri

Şiir No	Şiir Türü	Vezni	Bahri
1	Ġazel	Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün / fe'ilün	Remel
2	Ġazel	Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün / fe'ilün	Remel
3	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'ilü/ mefā'ilü/ fe'ülün	Hezec
4	Ġazel	Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün	Hezec
5	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'ilü/ fā'ilün	Muzāri'
6	Ġazel	Mefā'ilün/ mefā'ilün/ fe'ülün	Hezec
7	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
8	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
9	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
10	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
11	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
12	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
13	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
14	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'ilü/ fā'ilün	Muzāri'
15	Ġazel	Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün / fe'ilün	Remel
16	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
17	Ġazel	Mefā'ilün/ fe'ılātün/ mefā'ilün/ fe'ilün	Müctes

18	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
19	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
20	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
21	Ġazel	Müstef'īlün/ fe'ülün/ müstef'īlün/ fe'ülün	Münserih
22	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
23	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
24	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
25	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
26	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
27	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
28	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
29	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
30	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
31	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
32	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
33	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
34	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
35	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
36	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
37	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
38	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
39	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
40	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
41	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel

42	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
43	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'īlü/ fā'ilün	Muzāri'
44	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
45	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'ilätün/ mefā'īlün/ fe'ilün	Müctes
46	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
47	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
48	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
49	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
50	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
51	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
52	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
53	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
54	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
55	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
56	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
57	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
58	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
59	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
60	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
61	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
62	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
63	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
64	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
65	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec

66	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
67	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
68	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
69	Ġazel	Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	Recez
70	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
71	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
72	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
73	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'īlātün/ mefā'īlün/ fe'īlün	Müctes
74	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
75	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
76	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
77	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
78	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
79	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
80	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
81	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
82	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
83	Ġazel	Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	Recez
84	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
85	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
86	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
87	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
88	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
89	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel

91	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
92	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
93	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
94	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
95	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
96	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'ilātün/ mefā'īlün/ fe'ilātün	Müctes
97	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
98	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
99	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
100	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
101	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'ilātün/ mefā'īlün/ fe'ilātün	Müctes
102	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
103	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
104	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
105	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
106	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
107	Ġazel	Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	Recez
108	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'īlü/ fā'ilün	Muzāri'
109	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
110	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
111	Ġazel	Müstef'ilün/ fe'ülün/ müstef'ilün/ fe'ülün	Münserih
112	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
113	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
114	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec

115	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
116	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
117	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
118	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
119	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
120	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlün/ fe'ülün	Hezec
121	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
122	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
123	Ġazel	Müstef'ilün/ fe'ülün/ müstef'ilün/ fe'ülün	Münserih
124	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
125	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
126	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
127	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
128	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
129	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
130	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
131	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
132	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
133	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
134	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
135	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
136	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
137	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
138	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec

139	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
140	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'īlü/ fā'ilün	Muzāri'
141	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
142	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
143	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
144	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
145	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
146	Ġazel	Mefā'ilün/ fe'ilätün/ mefā'ilün/ fe'ilün	Müctes
147	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
148	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
149	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, çalıştığımız sayfalarda yer alan şiirlerde 11 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. En sık kullanılan vezinlerin başında 45 kez kullanımla *Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün* kalıbı gelmekle beraber, onu 37 kez kullanımla *Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün* kalıbı izler. 20 kez kullanımla *Mef'ülü/ mefā'ilü/ mefā'ilü/ fe'ülün* kalıbı ise üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo IV- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri ve Vezinlerin Kullanılma Sayısı

KULLANILAN VEZİN	VEZİN KULLANILMA SAYISI
HEZEC	
Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün	37
Mef'ülü/ mefā'ilün/ fe'ülün	2
Mefā'ilün/ mefā'ilün/ fe'ülün	1
Mef'ülü/ mefā'ilü/ mefā'ilü/ fe'ülün	20
RECEZ	
Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	3
REMEL	
Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	45
Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilün	17
MUZĀRİ'	
Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	16
MÜCTEŞ	
Mefā'ilün/ fe'ilātün/ mefā'ilün/ fe'ilün	3
Mefā'ilün/ fe'ilātün/ mefā'ilün/ fe'ilātün	2
MÜNŞERİH	
Müstef'ilün/ fe'ülün/ müstef'ilün/ fe'ülün	3

Tablodan da anlaşılacağı üzere çalıştığımız sayfalarda yer alan gazelerde Klasik Türk Edebiyatı'nın en sık kullanılan Remel bahrinin *Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün* kalıbı ile Hezec bahrinin *Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün* kalıbı, en çok kullanılan kalıplar olmuştur.

2.1.3. Mecmua Metninin Divanla Karşılaştırılması

Üzerinde çalıştığımız Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı mecmua, Hasan Kavruk tarafından hazırlanan *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı* ile karşılaştırılmış; mecmua ve divan arasındaki farklılıklar dipnotlarda nüsha farkı olarak gösterilmiştir. Divan ve mecmua arasında müstensihden kaynaklandığını düşündüğümüz harf, kelime, tamlama, sıralama, mısra, beyit farklılıkları gibi pek çok farklılık bulunmakla birlikte, çalışmamızın bu bölümünde mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki bu farklılıklar metinden alınan örneklerle sıralanmıştır.

2.1.3.1. Harf Farklılıkları

Mecmua metni divanla karşılaştırılırken harf farklılıkları, harf fazlalıkları, harf eksiklikleri sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bunun müstensihden kaynaklandığı görüşüdeyiz.⁴⁴ Mecmuada incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasındaki harf farklılıkları, harf fazlalıkları ve harf eksikliklerinin fazlalığı nedeniyle tezimizin bu kısmında ilk 20 gazeldeki farklılıklar ele alınmıştır:

Rûhı vardı harekât u sekenâtında anuñ

Zâhirâ gerçi ki bir şüret-i bî-cân idi Qays (G. 2/4)

“Rûhı” kelimesi divanda “Rûh” şeklindedir.

Pâ-bürehne harekât itese ‘aceb mi Yahyâ

Dâimâ çün harem-i ‘ışkda püyân idi Qays (G. 2/5)

“ışkda” kelimesi divanda “aşka” şeklindedir.

Zülfi *ucında* eyler idim âh u nâleyi

Ol dâhı bir benüm gibi âşüfte-ğâl imiş (G. 5/2)

“ucında” kelimesi divanda “ucundan” şeklindedir.

---

⁴⁴ Farklılıklar incelenirken verilen beyitlerin yanına divandaki sıralanış değil, mecmuada incelediğimiz 93^a-110^b sayfaları arasındaki gazel ve beyit numaraları verilmiştir. Divanla mecmua arasındaki tüm farklılıklar dipnotlarda varyant olarak gösterilmiştir.

Miřāl-i devr-i hātem oldu meclis

Zümürriid cāmı sākīnūñ aña faşş (G. 6/2)

“Zümürriid” kelimesi” mecmuada “Zümriid” şeklindedir. Vezne uyması için divandaki şekli tercih edilmiştir.

‘Aşıka Bağdād *ırağ* olmaz vücudun fülkünü

Cüy-ı eşküñ küy-ı yāre irgürür mānend-i şağ (G. 8/2)

“ırağ” kelimesi divanda “ırağ” şeklindedir.

Bed-nihād ehl-i dil-i *āzāra* lāzım mı sebep

Bülbül-i şeydāya zaħm urmağda var mı hāre hāzz (G. 9/4)

“āzāra” kelimesi mecmuada “āzāde” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Bağrınıñ yārin eritdi şubħa dek *ağıtdı* dem’

Yār öñünde çok tenezzül eyledi dün gice şem’ (G. 10/1)

“ağıtdı” kelimesi mecmuada “ağdı” şeklindedir. Vezne uyması bakımında divandaki şekli tercih edilmiştir.

Na’l-kes *dir* yār nice diñlemez ādem sözün

Kāşki olsa vücudum başdan ayağa sem’ (G. 10/3)

“dir” kelimesi mecmuada “vir” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Cāna sulţān-ı maħabbet eyledi Yaħyā hücüm

Ƙal’a-i ārām u hışn-ı şabrı itdi Ƙal’a Ƙam’ (G. 10/5)

“Cāna” kelimesi divanda “Hāne” şeklindedir.

Halka halka zülfi dām u iki *hāli* iki zāğ

Mürg-i dil şayd itmege ben gösterüp kırmış duzāğ (G. 11/1)

“hāli” kelimesi mecmuada “hāl” şeklindedir. Vezne uygunluğu bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Lāleyi hayli perişān-hāl gördüm bāğda

Eylemiş sevdā-yı hālūñ anı muhtelü’ d-dimāğ (G. 11/5)

“Lāleyi” kelimesi mecmuada “Lāle” şeklindedir. Vezne uygunluğu bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Gūşvār itmezse dürr-i nazmuñı Yaḥyā o şāh

Ḳadr u kıymet bulmaya dünyāda mānend-i *ḥazef* (G. 12/4)

“Gūşvār” kelimesi mecmuada “Gūşkvār”; “ḥazef” kelimesi ise mecmuada “ḳazef” şeklindedir. Her iki kelimenin de anlam bütünlüğü bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Güy-ı gerdüne *urulmadan* daḥı çevgān-ı ‘ışḳ

Dil ḥam-ı gīsūñ ile olmuşdı ser-gerdān-ı ‘ışḳ (G. 16/1)

“urulmadan” kelimesi mecmuada “urulmadın” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Hāk-i Mecnūndur *döner* saḥrāda şanmañ gird-bād

İstemez bī-çāre hālī ḳalduğın meydān-ı ‘ışḳ (G. 16/4)

“döner” kelimesi divanda “dönen” şeklindedir.

Rüstem-i ‘ışḳuñ zebūnı olmaduḳ bir ferd yoḳ

Hāşılı anuñla göñlümce *tutuşmuş* merd yoḳ (G. 19/1)

“tutuşmuş” kelimesi divanda “tutulmuş” şeklindedir.

Cūybār-ı ‘ışḳdan feyz alımazsun şūfiyā

Sende nīlüfer gibi madām rüy-ı zerd yoḳ (G. 19/3)

“ ‘ışkdan” kelimesi mecmuada “‘ışkdık” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Germ ü *serdün* çekmeyenler ‘ālemün ādem midür

Vā‘izā hiç sende eşk-i germ ü āh-ı serd yok (G. 19/4)

“serdün” kelimesi mecmuada “serd̄n” şeklindedir.

Göz yaşın **Yahyā** *dükendi* şabra tākāt kalmadı

Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yok gerd yok (G. 19/5)

“Göz yaşın” kelimesi mecmuada “Göz yaşı”; “dükendi” kelimesi ise divanda “düketdi” şeklindedir.

Gönüllerden şafā cāmıyla ğam dūr olduğın görsek

Harābātuñ yine bir dañı ma‘mūr olduğın görsek (G. 20/1)

“Gönüllerden” kelimesi mecmuada “Gönüllerde” şeklindedir. Kelimede harf eksikliğinden kaynaklanan bir farklılık bulunmaktadır.

Verilen örneklerden de görüleceği üzere, mecmua ve divan arasında sayıca çok harf farklılığı, harf fazlalığı ve harf eksikliği bulunmaktadır. Mecmua ve divan arasındaki harf farklılıklarının bu kadar fazla olmasının müstensihinin dikkatsizliğinden kaynaklandığı görüşünderiz. Bu farklılıklarda; aruz kalıbına uyması, beytin anlamlandırılması ve gerekli yerlerde kafiyeyi tamamlaması bakımından divan metnine başvurulmuş, metin üzerinde yapılan tüm işlemler ise dipnotlarda gösterilmiştir. Bu kısımda incelemeye çalıştığımız 20 gazeldeki 19 harf farklılığı göz önünde bulundurularak incelediğimiz toplam 149 gazelde bulunan harf farklılıklarının çokluğu anlaşılabilir.

2.1.3.2. Kelime Farklılıkları

Mecmua metninin divanla karşılaştırılması sırasında en çok karşımıza çıkan durum kelime farklılıklarıdır. Mecmuada divandan farklı yazılmış bu kelimeler, bazen divandaki kelimeyle aynı anlama sahip olmakla beraber genellikle beytin anlam bütünlüğüne, aruz kalıbına, redif ve kâfiyeye uymamaktadır. Bu nedenle,

anlam bütünlüğünü bozmayan, aruz kalıbına, redif ve kâfiyeye uyan mecmuadaki kelimeler değiştirilmemiş; anlam bütünlüğünü bozan, aruz kalıbına, redif ve kâfiyeye uymayan kelimeler için divandaki kelimeler tercih edilmiştir.

İnceleme yaptığımız 93^a-110^b varakları arasındaki kelime farklılıklarının tamamı dipnotlarda gösterilmiş olmakla beraber, tezimizin bu kısmında mecmuadaki ilk 20 gazelde bulunan kelime farklılıkları gösterilmiştir:

Çekilür kâfile-i ‘ömr diyâr-ı ‘ademe

Nâle-i cân u *dil* ol kâfileye bang-ı ceres (G. 1/3)

Mecmua metninde “dal” olarak geçen kelime, divanda “dil” şeklindedir. Günümüz Türkçesine uygunluğu sebebiyle divandaki kelime tercih edilmiştir.

‘Işk-ı Leylâ ile bir âteş-i sūzân idi Kays

Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryân *idi* Kays (G. 2/1)

Mecmuada “idi” olan kelime, divan metninde “iki” şeklindedir.

Yaḥyâ haberin meygede-i ‘ışkda aldum

Her yerde bulunmaz didiler bâde-i *bî-‘ışk* (G. 3/5)

Mecmuada “bî-‘ışk” şeklinde olan kelime, divan metninde “bî-ğışş” şeklindedir.

Boyunca serv-i nâzum zülf-i müşkinin dırâz itmiş

Meger pā-būsına ‘uşşak olan dilleri *nişār* itmiş (G. 4/1)

Mecmuadaki “uşşak” kelimesi, divanda “müştāk”, “nişār” ise “niyâz” şeklindedir.

Cefâlar cevrler kim eylemişdi Kaysa Leylâsı

Benüm yâr-ı *sitemkârum* işitse *diye* âz itmiş (G. 4/3)

Mecmuadaki “sitemkārūm” kelimesi, divanda “cefākārūm” şeklindedir. “diye” kelimesi ise divanda “dirdi” şeklindedir.

Teeşşür gördüm ey **Yaḥyā** gice şem‘-i şeb-ārāda

Yanarken var ise pervāne āh cānıñ zār itmiş (G. 4/4)

Mecmuada “āh cānıñ zār” olan kelime grubu, divanda “āh-ı cān-güdāz” tamlaması şeklindedir.

Göstermedi ruḥun bize ol ḡonce bir zamān

Şoñra açıldı vechini bildik ki *al imiş* (G. 5/3)

Divanda “al imiş” şeklindeki kelime, mecmuada “anmış” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Hemān ‘ālemde bī-nām ü nişān ol

Budur ‘ālemde **Yaḥyā** saña maḥlaş (G. 6/5)

Mecmuadaki “ālemde” kelimesi, divanda “dünyada” şeklindedir.

Ḡonceyi vaşf eylese Yaḥyā dehānuñdur murād

Sünbül-i hoş-büyı medḡ eylese büyüñdur ḡaraż (G. 7/4)

Mecmuada “büyuñdur” şeklindeki kelime, divanda “müyuñdur” şeklindedir.

Rüy-ı dilber al kāḡıd ‘anberīn mü anda ḡaḡ

Sāyesi müjgānınuñ i‘rāb beñlerdür nuḡaḡ (G. 8/1)

Mecmuadaki “kāḡıd” kelimesi, divanda “kāḡaz” şeklindedir.

‘Iyşdan bī-behreyüz zevḡ u şafādan bī-naşīb

Çünkü geldük ‘āleme itsek ne *biz* bir pāre ḡazz (G. 9/3)

Mecmuadaki “biz” kelimesi, divanda “var” şeklindedir.

Bağrınıñ yağın eritdi şubha dek ağıtdı dem^ç

Yār öñünde çok tenezzül eyledi dün gice şem^ç (G. 10/1)

Divandaki “yağın” kelimesi, mecmuada “yārin” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Eş̄k-i dīde cūy güller dāğ gülbinler elif

‘Āşık olmuşdur benüm gibi meger *kim serve* bāğ (G.11/2)

Mecmuadaki “kim serve” kelimeleri, divanda “bir sebze” şeklindedir.

Lāleyi hayli perīşān-ḥāl gördüm bāğda

Eylemiş sevdā-yı ḥālūñ anı muhtelü’d-dimāğ (G. 11/4)

Mecmuadaki “ḥālūñ” kelimesi, divanda “zūlfūñ” şeklindedir.

‘Ārız-ı zībāña virmiş ḥaṭṭ-ı *miskīnūñ* şeref

‘Āşık-ı miskīniññūñ ārāmı oldu ber-ṭaraf (G. 12/1)

Mecmuadaki “miskīnūñ” kelimesi, divanda “müşğīnün” şeklindedir.

Sen qarīn-i şem^ç-i meclis ben ḥabībünden ırak

Bir midür pervāne-sūz-ı vaşlla sūz-ı firāk (G. 13/1)

Divandaki “şem^ç” kelimesi, mecmuada “bezm” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Biñ cāna virmese n’ola bir būsesini yār

Az olcağ metā^ç olur anuñ bahāsı çok (G. 14/3)

Divandaki “virmese” kelimesi, mecmuada “virse” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması ve aruz kalıbına uyması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Bir gün esrār-ı maḥabbet ide **Yahyā** te'sīr

Gün gibi 'ālemi göstermez ola ḥayret-i 'ışk (G. 15/4)

Divandaki "Gün gibi" kelimesi, mecmuada "Gözüne" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması ve aruz kalıbına uyması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Dilde deryā-yı maḥabbet mevc-ḥīz olup yine

Oldı peydā kaṭre-i nā-çīzde 'ummān-ı 'ışk (G. 16/2)

Divandaki "nā-çīzde" kelimesi, mecmuada "nā-çīzdür" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Dilde ol ṭākat mı var **Yahyā** musaḥḥar olmaya

Hükmini icrāya āğāz idicek sultān-ı 'ışk (G. 16/5)

"Hükmini" kelimesi, mecmuada "Hkmeti" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Penāh olursa n'ola mihr ü māha sāye-i 'ışk

Bülend mertebedür mihrüñ ile sāye-i 'ışk (G. 17/1)

Mecmuadaki "sāye-i 'ışk" tamlaması, divanda "pāye-i 'aşk" şeklindedir.

Hezār şīri bu deştüñ zebün-ı pençesidür

Ne şīr virdi 'aceb ṭıfl-ı cāna dāye-i 'ışk (G. 17/2)

Divandaki "dāye-i 'ışk" tamlaması, mecmuada "vāye-i 'ışk" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Egerçi mihrüñ ile ṭoldı zerre zerre vücūd

Henüz alınmadı ey şāh-ı ḥüsn vāye-i 'ışk (G. 17/4)

Divandaki “vāye-i ‘ışk” tamlaması, mecmuada “dāye-i ‘ışk” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Özüñ ey dil yukardan *ıtutma* çün bir māh-pāreñ yok

ıtutalum *çarh-i* aılas kendü olmuşsun sitāreñ yok (G. 18/1)

Mecmuadaki “ıtutma” kelimesi, divanda “şanma”; “çarh-i” kelimesi ise “cām-ı” şeklindedir.

Seni ‘ārifler ilzām itmesün ey sākī-i kahve

ıo baıuş-ı cām u fincānı bilürsin hıod *idāreñ* yok (G. 18/2)

“idāreñ” kelimesi mecmuada “āvāreñ” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Hele emvāc-ı deryāyı ğam-ı dünyāyı *görmezsın*

Senüñ dervīş eginüñde egerçi şof u hāreñ yok (G. 18/3)

Mecmuadaki “görmezsın” kelimesi divanda “bilmezsın” şeklindedir.

ıays çekmiş derd-i ‘ışkı aña *ben* irişmedüm

Kime *ıkrār* ideyin hāl-i dili hem-derd yok (G. 19/2)

Mecmuadaki “ben” kelimesi divanda “da”; “ıkrār” kelimesi ise “ıakrār” şeklindedir.

Göz yaşın **Yahyā** dükendi *şabra* ıtakat kalmadı

Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yok gerd yok (G. 19/5)

Mecmuadaki “şabra” kelimesi divanda “āha” şeklindedir.

Dizilse yanına tāze civānlar tāze ‘āşıklar

Yine pīr-i muğānuñ şād u mesrūr olduğın görsek (G. 20/4)

Divandaki “Dizilse” kelimesi, mecmuada “Dirlerse” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

İncelediğimiz sayfalar arasındaki gazellerde sayıca fazla olan bu kelime farklılıklarının temel nedeninin müstensih dikkatsizliğinden kaynaklandığını düşünmekle beraber, mecmuanın divandan bu kadar kelime farkına sahip olmasının sebebini tam çözememiş bulunmaktayız. Mecmuadaki birkaç istisna hariç hemen her gazelde kelime farklılığının olduğunu görmekteyiz.

2.1.3.3. Kelime Fazlalık ve Eksiklikleri

İncelemesini yaptığımız Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı mecmuanın 93^a-110^b varakları arasında bulunan 149 gazelde, bazı kelimelerin mecmuada yer almadığı, bazı kelimelerin ise divanla karşılaştırıldığında fazla olduğu gözlemlenmiştir. Belirlenen tüm fazlalık ve eksiklikler çalışmamamızın bu kısmında örneklerle gösterilmiştir:

Akıdur cūy-ı sirişkini raķīb-i nā-kes

Kūyuña ugramasun dirseñ *eger* başını kes (G. 1/1)

Bu beyitteki “eger” kelimesi divanda bulunup mecmuada bulunmamaktadır. Vezne uygunluğu bakımından kelime beyte dâhil edilmiştir.

Pā-bürehne harekāt itese ‘aceb mi **Yahyā**

Dāimā çün *harem-i* ‘ışkda pūyān idi Kays (G. 2/5)

“harem-i” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Teeşşür gördüm ey **Yahyā** gice şem‘-i şeb-ārāda

Yanarken var ise pervāne *ki* āh cāniñ zār itmiş (G. 4/4)

“ki” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ka‘betü’l- ‘uṣṣāk kūyına iriṣdürse Ḥudā
Döne döne eylesem ol ṣāha arz-ı iṣtiyāk (G. 13/2)

“ṣāha” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Biñ cāna virmese n’ola bir būsesini yār
Az olıcağ metā‘ olur *anuñ* bahāsı çok (G. 14/3)

“anuñ” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Bilmeyen zülf-i siyāh-ı yārda ṣad-hezār *çin*
El çek dolaşmadañ aña **Yaḥyā** ḥaṭāsı çok (G. 14/5)

“çin” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir. Divanda bulunan “var” kelimesi mecmuaya dâhil edilmemiştir. “Bilmeyen” kelimesi ise divanda bulunmamaktadır.

Dilde ol ṭākat mı *var* **Yaḥyā** musaḥḥar olmaya
Ḥükmüni icrāya āğāz idicek sultān-ı iṣṣ (G. 16/5)

“var” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Zühhāda diñ *ki* niçeye dek ḥod-furūşluk
Pīr-i muğāna ḥizmet idüñ mey-furūş oluñ (G. 22/4)

“ki” bağlacı divanda bulunmamaktadır.

Yaḥyā gibi *şikār* olur niçe bī-çāre dil-figār
Ruḥṣat virince ğamze vü müjgāna gözlerüñ (G. 28/5)

“şikār” kelimesi divanda bulunmamaktadır.

Gül-ruĥlaruñ maĥabbeti dūşdı derūnıma

Her dem bahār olursa *n'ola* bāĝ u rāĝ-ı dil (G. 37/2)

“n'ola” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ne ‘aceb rūşen olur şaĥn-ı serāy-ı ‘işret

Her *ne* yanına nazār eyler iseñ şāfī-cām (G. 40/3)

“ne” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Budur du‘āsı saña şubĥ u şām **Yahyānuñ**

Seni şafāda *vü* bed-ĥ[˘] āhuñı cefāda görem (G. 45/5)

“vü” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ĥumlar içre bādenüñ mestāne cūşın *seyr* idüp

Didüm iy pīr-i muĝān yok mı bize ol bādeden (G. 47/3)

“seyr” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Mūrı gör gendümle ‘ıyş *eyler* şikāyet eylemez

Ārzü-yı şehd ü şekkerdür zübābı iñleden (G. 53/3)

“eyler” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu ve anlam bütünlüĝü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Yārden seng-i belā gelse niçün āh dirin

Başımı yarsa da *yār* yāricuñ Allāh dirin (G. 60/1)

“yār” kelimesi mecmuada bulunmayıp; anlam bütünlüĝü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Belā vādilerinde seyl-i eşküm çağlayup aqsun

Başın ol taşdan taşta dögen enhār *diñlensün* (G. 61/6)

“diñlensün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Şehā pür-dāğ sīnem tāze tāze zaħm-ı tīğūñla

Baňa yegdür cihānuñ gülşeninden lālezārundan (G. 66/3)

Beyitteki “tāze tāze” ikilemesi, mecmuada “tāze” şeklinde olduğundan; “tāze” kelimesi vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ülfet it faqr ile teşhīr it gedāluḡ ‘ālemin

Şöyle hoş-ḡāl ol ki şāh-ı kāmurān reşk *eylesün* (G. 68/3)

“eylesün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Olma ey rūḡ-ı revān ḡalvetde vü keşretde dūr

Tā görüp ins ü şafāmuz ins ü cān reşk *eylesün* (G. 68/4)

“eylesün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Her gül mey-i āl-ile pür peymānedür **Yahyā** bugün

Gül devri kendin itmesün mey-ḡvāre göñlüm *neylesün* (G. 69/5)

“neylesün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Şabā ḡāk-i rehi kim tūtīyā-yı dīde-i cāndur

Biraz çekse alıgör yārān umarlar armağān senden (G. 71/3)

“çekse” kelimesi divanda bulunmamaktadır.

Dil-i şeydā ider āmāde her *bir* tārına bir cānı

Ḥalāş olsun diyü gīsū-yı yārı şāne kaydından (G. 72/3)

“bir” kelimesi divanda bulunmamaktadır.

Hem āh iderin kaçduğına tenden o māhuñ

Hem ḥavf iderin *kim* anı **Yahyā** tuta ol āh (G. 77/5)

“kim” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Şağın pervāne bāl u per açup şem’e yağın olma

Yanar dūşuñdaki ol şāl-i kibrītī emīn olma (G. 81/1)

“şāl” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir

Dostum yoluñda ölmek ihtiyār itdüm diyen

Cām-ı ışkuñ nūş idüp bī-ihtiyār olsun *hele* (G. 82/4)

“hele” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Beñzetmez-idi rüyıña **Yahyā** gül-i teri

Ezhār içinde cümleden *ol* eşbeh olmasa (G. 84/5)

“ol” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Her kişi bir kebg-reftarı şikār itmekdedür

Ben de bir şayd idicek şeh-bāz buldum *kendüme* (G. 86/2)

“kendüme” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Nerd oynaduk o ūh-ile *bir* buse kavlı idüp

Ammā didüm ū ūarū-ile cānā ki dest ola (G. 87/3)

“bir” kelimesi mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

ūadef gibi *baūarsa* baęrına ol dürr-i yektāyı

ūayurmaz olsa ey dil sīne-i bī-kīne ūad-pāre (G. 90/4)

“basarsa” kelimesi mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

ūanlı peykānı *ki* bu sīne-i ‘üryāna çıęa

Beñzer ol ğonce-i nev-resteye dükkāna çığa (G. 92/1)

“ki” baęlacı mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

ūıęarma pāy-ı dilden ūayd-ı bend-i miĥnet-i ‘ıūkun

ūul olduk cān-ile ol ūāha *çün* bī-dāddan ūaçma (G. 93/3)

“çün” baęlacı mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

Biraz daĥı ūalır mı ser-be-müher *ol* ĥüsrevānī-ĥum

Elüñ degmez mi ey pīr-i muęān bir kerre ser-pūūa (G. 95/3)

“ol” kelimesi mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

Bu faūlı içinde *ki* her ğüūe oldu pür ğül ü lāle

Zebān-ı ĥāl-ile dir mey ğörüñ piyāle piyāle (G. 101/1)

“ki” baęlacı mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

Çok oldı haqqı bizüm üstümüzde bāde-furūsuñ

Şalāh odur ideyüz *anı* luţf-ı Haqqā havāle (G. 101/2)

“anı” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Dili çalar dağı bir hindī iken tīg-ı hūn-rīzi

Neden çāk böyle maqbūl olmağ ol hūn-h̄ār *yanında* (G. 106/2)

“yanında” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Yanuñdan nice olur ayırmasañ ben ‘aşık-ı zārı

Geh olur bir gedā maqbūl olur hūnkār *yanında* (G. 106/4)

“yanında” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Gehī eyler tebessüm bülbüle gāhī ider hānde

Çemende gonce bir maqbūb-ı şūh-ı şivekār *oldı* (G. 113/2)

“oldı” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

İñen üstine düşme ‘andelībā münharif itme

Ki şöyle nāzük oldı nağl-i gül kim bergi bār *oldı* (G. 113/3)

“oldı” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Feleklerde melekler āh u zārımdan oturmazken

O serve kār *kılmaz* yoğsa **Yahyā** vāşıl olmaz mı (G. 114/5)

“kılmaz” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Şāyestedür konulsa ḥalḥāl sāk-i ‘arşa

Ḥaḳḳā *ki* virdi ziyneṭ la‘l-i müzāb-ı sākī (G. 123/2)

“ki” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Hele rüz-ı su‘āl olsun da görsün *yār* **Yaḥyāy**

Ne bir dem yüzine baḳdı ne bir kez ḥāṭırın şordı (G. 132/5)

“yār” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir

Mescidde riyā-piṣeler itsün ḳo riyāy

Mey-ḥāneye gel *kim* ne riyā var ne mürāy (G. 143/1)

“kim” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

İnceleme sonucunda, divandaki bazı kelimelerin mecmuada olmadığını tespit etmekteyiz. Eksik kelimeler bazen metnin anlamlandırılmasını zorlaştırmakta, çoğunlukla da aruz kalıbını bozmaktadır. Eksikliği tespit edilen bu kelimeler gerekli hallerde mecmuaya eklenmiş ve mecmuada yapılan tüm değişiklikler dipnotlarda detaylı olarak belirtilmiştir. Bazı gazellerin bazı beyitlerinde de rediflerde eksiklik bulunmaktadır. Müstensihin bunu mısrayı daha rahat kullanıp kelimeleri daha açık şekilde yazmak için bilinçli yaptığını düşünmekle beraber; eksik olan redifleri de çalışmamızın bu kısmına dâhil etmiş bulunmaktayız.

Mecmuada; eksik olan kelimeler kadar olmasa da, fazla kelimeler de bulunmaktadır. Bunlar da aynı şekilde metnin anlamını bozmasa bile aruz kalıbında sıkıntı oluşturmaktadır. Gerekli hallerde fazla yazılan bu kelimeler de dipnotlarda belirtilerek metne dâhil edilmemiştir. Özellikle eksik yazılan kelimelerin sebebinin müstensihin hatasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

2.1.3.4. Beyit Fazlalık ve Eksiklikleri

Mecmualar, antoloji niteliği taşıyan eserler olduğu için, müstensihler zaman zaman divanlarda bulunan bazı beyitleri oluşturdukları mecmuaya almamıştır.

İncelediğimiz sayfalar arasında da bu uygulamanın olduğunu gözlemlemekteyiz. Bunun haricinde mecmuada bulunup divanda bulunmayan bir beyte rastlanmamıştır.

Mecmuanın 93^a sayfasında bulunan, incelediğimiz 4. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Göñül naḳdini almış bî-tekellûf bir teveccühle
O şüh-ı bî-vefâ cân tuhfesin almakda nâz itmiş

Mecmuanın 93^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 7. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Bir yire cem' olmada her gūşede erbâb-ı dil
Baḫş-i evşâf-ı cemâlûñ güft ü gūyuñdur ğaraż

Mecmuanın 93^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 8. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Mâ'il olmaz dil zen-i dünyâyı bir ḫub añlayup
Bâde-i ğafletle medhūş olmayan itmez ğalaṭ

Mecmuanın 94^a sayfasında bulunan, incelediğimiz 12. gazel divanda 5 beyit olup; 3. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Bulmadı bir fûls-i aḫmerce yanuñda i'tibâr
Naḳd-i ḫûn-ı eşk-i çeşmüm yoḳ yire itdüm telef

Mecmuanın 94^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 15. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

‘Âşıḳuñ rûyını zerd ü işin altun eyler
Böyledür ey dîl-i miḫnet-zede ḫâşiiyyet-i ‘ışḳ

Mecmuanın 102^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 82. gazel divanda 6 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Sûzuma ḫûrşîd-i ‘âlem-tâbı çerḫûn döymeye
Âteş-i dağ-ı nihânum âşikâr olsun hele

2.1.3.5. Mısra Farklılıkları

Mecmuanın divanla karşılaştırılması sırasında bazı gazelerde beyitlerin ikinci mısralarında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda anlam bakımından hangisi daha uygunsa o tercih edilmiş ve bu farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.

Mecmuada 16. sırada incelediğimiz gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci dizelerinin yerleri divandan farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir:

Hāk-i Mecnūndur dönen şahrāda şanmañ gird-bād
İstemez bī-çāre hālī kalduğın meydān-ı ıışk (D. 4. beyit)

Hāk-i Mecnūndur döner şahrāda şanmañ gird-bād
Hükümüni icrāya āğāz idicek sulţān-ı ıışk (M. 4. beyit)

Dilde ol fākat mı var **Yahyā** musahhar olmaya
Hikmeti icrāya āğāz idicek sulţān-ı ıışk (D. 5. beyit)

Dilde ol fākat mı **Yahyā** musahhar olmaya
İstemez bī-çāre hālī kalduğın meydān-ı ıışk (M. 5. beyit)

Mecmuada 20. sırada incelediğimiz gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci dizelerinin yerleri divandan farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir:

Dizilse yanına tāze civānlar tāze ‘āşıklar
Yine pīr-i muğānuñ şād u mesrūr olduğın görsek (D. 4. beyit)

Dirlerse yanına tāze civānlar tāze ‘āşıklar
Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduğın görsek (M. 4. beyit)

Pür olsa na‘re-i mestān ile mey-ḥāneler **Yahyā**
Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduğın görsek (D. 5. beyit)

Pür olsa na'ʿre-i mestān ile **Yaḥyā** yine mey-ḥāne
Yine pīr-i muḡānuñ şād u mesrūr olduḡın görsek (M. 5. beyit)

Mecmuada 26. sırada incelediğimiz gazelin 3. ve 4. beyitlerinin ikinci dizeleri divanda yer deḡiştirmiştir. Mecmuadaki şekli tercih edilmiştir:

Āḡāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ (D. 3. beyit)

Āḡāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
Ḥūn itdi dilin nāfice-i müşk-i tatāruñ (M. 3. beyit)

Ḥālūñ ideli ḡamze-i ḥūn-ḥ̄ āre teḡarrüb
Ḥūn itdi dilin nāfice-i müşk-i tatāruñ (D. 4. beyit)

Ḥālūñ ideli ḡamze-i ḥūn-ḥ̄ āre teḡarrüb
Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ (M. 4. beyit)

Mecmuada 139. sırada incelediğimiz gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci dizelerinin yerleri divandan farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir:

Mey-i cān-baḡş ile sāḡardaki her mürḡ naḡşından
İşitdür sāḡiyā ḡuş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı (D. 4. beyit)

Mey-i cān-baḡş ile sāḡardaki her mürḡ naḡşından
Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri (M. 4. beyit)

Görüp cām-ı ḡabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreler seyri (D. 5. beyit)

Görüp cām-ı ḡabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
İrişdür sāḡiyā ḡuş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı (M. 5. beyit)

2.1.3.6. Sıralama Farklılıkları

2.1.3.6.1. *Kelimelerin Sıralama Farklılıkları*

Mecmuadaki bazı kelimeler ve kelime grupları, dizelerde divandaki şeklinden farklı sıralanmıştır. Bu durumlarda aruz kalıbına dikkat edilmiş ve kalıba uyan sıralama şekli tercih edilmiştir:

Mecmuada 13. sırada incelediğimiz gazelin 3. beytinin ilk dizesinde “zūlmāni hicābı” mecmuada “hicābı zūlmātī” olarak yazılmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 14. sırada incelediğimiz gazelin 3. beytinin divanda “Az olıcağ metā^ç olur anuñ bahası çok” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada; “Olur az olıcağ metā^ç bahā^{sı} çok” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 20. Sırada incelediğimiz gazelin 5. beytinin divanda “Pür olsa na're-i mestān ile mey-ḥāneler Yaḥyā” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler mecmuada “Pür olsa na're-i mestān ile Yaḥyā yine mey-ḥāne” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 33. Sırada incelediğimiz gazelin 2. beytinin mecmuada “Ḳanı inşāfuñ nice alsun seni dilber ele” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Ḳanı inşāfuñ seni dil-ber nice alsun ele” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 48. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin mecmuada “Her cānibi bir bir boylaya hele ey serv-i çemen” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Hele her cānibi bir boylaya ey serv-i çemen” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 86. sırada incelediğimiz gazelin 5. beytinin mecmuada “Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey Yaḥyā bu şeb” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Eglenilmez künc-i ğamda gördüm ey Yaḥyā bu şeb” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 101. sırada incelediğimiz gazelin 3. beytinin ikinci dizesinde bulunan “cemāl ü celāle” kelime gurubu, divanda “celāl ü cemāle” şeklindedir.

Mecmuada 107. sırada incelediğimiz gazelin 4. beytinin mecmuada “Sākī şarāb-ı telhūni nādān iĉer dānā iĉer” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Sākī şarāb-ı telhūni dānā iĉer nā-dān iĉer” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 110. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin divanda “Şaklayamadı zaĥmını dil yāre açıldı” şeklinde sıralanan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada “Şaklayamadı dil zaĥmını yāre açıldı” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 119. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin divanda “Kaldı ol uşlanmadan tedbire hācet kalmadı” şeklinde sıralanan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada “Kaldı uşlanmaĥdan ol tedbire hācet kalmadı” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 119. sırada incelediğimiz gazelin 2. beytinin divanda “Nāzuñ öldürdi beni şemşire hācet kalmadı” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada “Nāzuñ beni öldürdi şemşire hācet kalmadı” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 123. sırada incelediğimiz gazelin 4. beytinin mecmuada “Sen gitmeyince gitmez zāhid ĥicāb-ı sākī” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler divanda “Sen gitmeyince zāhid gitmez ĥicāb-ı sākī” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 135. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin mecmuada “Sihr eyledi yār alınca ele sāĥarı” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler divanda “Sihr eyledi alınca ele yār sāĥarı” şeklinde sıralanmıştır.

Dizlerin sıralamasında karşılaştığımız bu farklılıklar genellikle aruz kalıbına uymadığı için divandaki şekli tercih edilmiş ve yapılan deĥişiklikler dipnotlarda nüsha farkı olarak gösterilmiştir.

2.1.3.6.2. Beyitlerin Sıralama Farklılıkları

Divanda bulunan gazellerin bazı beyitlerinin mecmuada eksik olduğu görölmektedir. Gazellerdeki beyitlerin bu eksiklikten kaynaklanan sıralama farklılıkları oluşmaktadır. Mesela: Mecmuada 4. sırada incelediğimiz gazelin divanda bulunan 4. beyti mecmuada bulunmadığı için, divandaki 5. beyit, mecmuada 4. beyit olarak verilmiştir. Bu durum doğal olarak oluştuğu için burada konu edilmemiştir.

İncelememizin bu kısmında yerleri divandan farklı şekilde yazılmış olan beyitler gösterilmiştir:

Mecmuada 30. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 68. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 89. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 102. sırada incelediğimiz gazelin 2. beyti divanda 3. beyit; 3. beyti ise 2. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 109. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

2.1.3.7. Gazel Farklılıkları

Mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasında bulunan 149 gazelin tamamı divanda da yer almaktadır. Divanda olmayan gazel yoktur. Divanda toplam 450 gazel vardır.

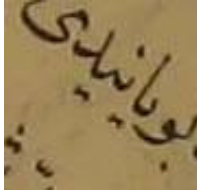
2.1.3.8. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler

Yazma eser incelemesinde birçok problemle karşılaşılabilir. Bunların en büyük sebebi dönemin şartları, müstensihin kabiliyeti ve dikkatidir.

İncelediğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı Mecmua, genel olarak düzgün ve okunaklı nesih hatla yazılmıştır. İncelediğimiz 93^a-110^b arası varaklarda sütunlar cetvellenmiş, şiir araları gerekli başlıklar ve işaretlerle belli edilmiştir. Genel itibariyle yazıda bozulma-akma-karışma yoktur. Ancak metin neşri sırasında müstensihden kaynaklanan harf, nokta, kelime ve tamlama hatalarına sıkça rastlanmaktadır. Bunların sebebinin müstensihin dikkatsizliği olduğunu düşünmekteyiz. Yapılan bu yanlışlıklar zaman zaman metnin okunmasını ve anlaşılmasını güçleştirmiştir. Bu durumlarda harfi ya da kelimeyi anlamak için divana başvurulmuş, gerekli yerlerde divandaki harf, kelime ya da mısra tercih edilmiş ve bu şekilde nesre çeviri yapılmıştır. Mecmua üzerinde yapılan tüm düzenleme-değiştirme vb. işlemler ilgili sayfanın dipnot kısmında nüsha farkı olarak gösterilmiştir.

Mecmuada incelediğimiz gazellerde gördüğümüz ilk problem beyit farklılıklarıdır. Mecmuada divandaki beyit sıralamasına uyulmadığını görmekteyiz. Bunlar ilgili maddede detaylı olarak incelenmiştir. Bir diğer husus bazı beyitlerin mecmuaya alınmamasıdır. Bu durumda da yine gazelde beyitler arasında sıralama farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Mecmuada bazı beyitlerin ikinci dizelerinin yer değiştirmiş olduğu görülmektedir. Mecmuada en sık rastlanan farklılık ise kelime farklılıklarıdır.

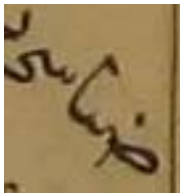
Mecmuada sıkça rastlanan bir diğer problem, bazı harflerin noktaları hususudur. Müstensih bazı yerlerde harfe nokta koymamış, bazen eksik nokta koymuş, bazen de fazla nokta koymuştur. Yazılan bazı kelimeler ise sözlüklere başvurulmasına rağmen anlamlandırılmamış; bu durumlarda divandaki kelime tercih edilerek okunamayan kelime eski harflerle dipnotta belirtilmiştir:

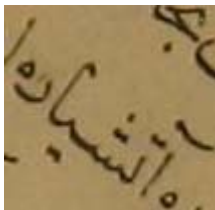
(G. 2/5 pūyān idi, “پ” harfinin noktası eksik konulmuş.)

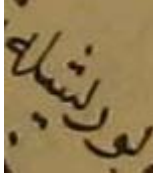
(G. 17/2 dāye, “ي” harfinin noktası eksiktir.)

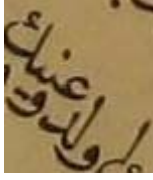
(G. 20/2 Ziyāsı, “ي” harfinin noktası eksiktir.)

(G. 33/2 Āteş-pāre, “پ” harfinin noktası eksik konulmuş.)

(G. 40/4 yürüyüşle, “ي” harfinin noktası konulmamış.)

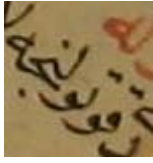

(G. 76/3 olduğınuñ, “غ” harfi noktasız yazılmış.)

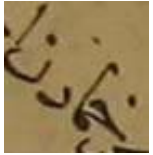
Bazı kelimelerde eksik ya da fazla harf yazıldığı da görülmektedir:

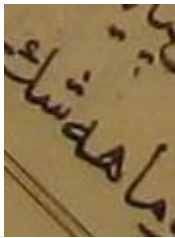
(G. 12/5 Guşvār, “ك” harfi fazla yazılmıştır.)

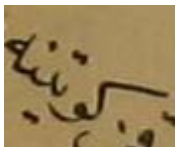
(G. 72/1 çurtulınca, “ر” harfi yazılmamıştır.)

(G. 45/4 humārdan, “ر” harfi yazılmamıştır.)

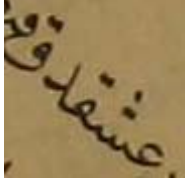

(G. 96/1 māhveşüñ, “و” harfi yazılmamıştır.)

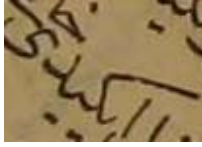

(G. 133/3 kuyına, “ت” harfi fazla yazılmıştır.)

Mecmuada incelediğimiz sayfalar arasında kelimelerin yazımı sırasında bazen farklı harf kullanılmıştır:

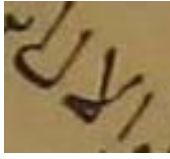

(G. 19/3 ışıqdañ, ك yerine ق harfi yazılmış.)

(G. 36/3 ikiden, ن yerine ي harfi yazılmış.)

Mecmuada bazı gazellerde kullanılan kelimeler sözlüklere başvurulmasına rağmen okunamamış ve dipnotlarda olduğu gibi yazılarak gösterilmiştir:

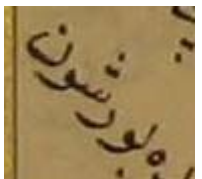
(G. 44/1 hilâl)

(G. 57/2 seng-dile)

(G. 60/3 yatan)

(G. 70/4 büzülsün)

2.1.4. Şiirlerin Bazı Muhteva Hususiyetleri

İncelediğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı Mecmuanın 93^a-110^b varaklarında bulunan Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde, divan şiirine ve Osmanlı Dönemi'nin sosyal yaşamına dair birçok hususa rastlanılmıştır. Halktan kopuk olduğu düşünülen hatta kimilerince “Saray Edebiyatı” olarak adlandırılan Eski Türk Edebiyatı Dönemi'ne ait bu gazellerin düşünülen aksine bir şeyhülislâm tarafından yazılmasına karşın fazlaca halk yaşayışı ve halk öğelerini yansıttığını görmekteyiz. İncelediğimiz sayfalar arasında bulunan şiirlerde; dönemin inançları, bayramları, eğlenceleri, deyimleri, atasözleri ve tabiat öğelerine ait birçok kelime ya da anlam bulunmaktadır. Konu başlıklarına göre ve beyitlerden örnekler vererek aktarmaya çalıştığımız öğeler şu şekildedir:

2.1.4.1. Sosyal Hayat

Bazı kaynaklarda halktan kopukluğu da düşünülerek *Saray Edebiyatı* da denilen Klâsik Türk Edebiyatı'nın, düşünülen aksine sosyal hayattan birçok motif taşıdığını görmekteyiz. Şairler sosyal hayatı çok iyi gözlemlemiş ve bunları şiirlerine ustalıkla yansıtmışlardır. Şiirler, bize yazdıkları dönemlerin bayramları, eğlenceleri, inanışları, kıyafetleri hatta yiyecekleri ile ilgili bilgi verebilmektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde de sosyal hayat öğelerine sıkça rastlamaktayız. Mecmuanın incelediğimiz sayfalarında, neredeyse her gazelde sosyal öğelere rastlanmaktadır. Tespit ettiğimiz sosyal hayat öğelerini bölümlere ayırıp bu bölümlerde de var olan değişik unsurları metinden örneklerle açıklamaya çalışıp, verilen örnek beyitlerin yanına mecmuadaki gazel numarası ve beyit numarasını yazarak, ilgili kelimeyi italik yazmak suretiyle belirtmiş bulunmaktayız.

2.1.4.1.1. Yerleşim Yerleri

1. İstanbul / Sitanbul

Tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapan İstanbul, hemen her dönemde şairlere de ilham olmuştur. Şiirlerde geçen İstanbul, medeniyetin, tarihin, zarafetin, sembollerindendir. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, gazellerinde sıkça İstanbul'dan, İstanbul'un güzelliklerinden, güzellerinden, delikanlılarından, gezinti ve eğlence yerlerinden, özellikle de Vefâ Meydanı, At Meydanı, Karaman semtinden; İstanbul'un eğlencelerinden ve bayramlarından bahsetmiştir:

Şalinsun ‘ıyd irişdi yine hūbānı *Sitanbuluñ*

Yine ārāste olsun *Ķarāmāmı Sitanbuluñ* (G. 25/1)

Şafālar kesb idüp ‘uşşāk olunsun merħabā yer yer

Vefā meydānına gelsün cevānānı *Sitanbuluñ* (G. 25/2)

Döner hūrşīd-i ‘ālem-tābına gerdün-ı gerdānuñ

Binüp dolāba her bir māh-ı tābānı *Sitanbuluñ* (G. 25/3)

Semend-i nāz ile yügrük cevānlar seyre çıqsunlar

Pür olsun hūblarla *At Meydānı Sitanbuluñ* (G. 25/4)

Bu şi‘rūñ haķ budur **Yaħyā** ki ġāyet bī-naẓīr oldı

Pesend eylerse lāyık ehl-i ‘ırfānı *Sitanbuluñ* (G. 25/5)

2. Bağdād

Bağdād, tarih boyunca birçok medeniyete başkentlik yapmış, coğrafi konumu ve kültürel bakımdan önemli bir şehirdir. Bu önemli şehir aynı zamanda Şeyhülislām Yahyâ’nın görev yerlerinden biridir. Şair bu önemli şehir için “Bağdād” redifli bir şiir de yazmıştır. İncelediğimiz sayfalar arasında geçen Bağdād ise “Âşığa Bağdād ırak olmaz” darb-ı meseli ile verilmiştir. Buradaki Bağdād, sevgilinin semtidir. Âşık gözyaşı ırmağında vücut kayığına binerek sevgilinin semtine ulaşmayı diler:

‘Âşığa *Bağdād* ırağ olmaz vücūduñ fülkünü

Cūy-ı eşküñ kūy-ı yāre irgürür mānend-ı şaṭ (G. 8/2)

3. Çin ve Hıta

Çin, Klasik Türk Şiiri’nde en çok adı geçen ülkelerden biridir. Çin ülkesi, put gibi güzel kızları ve ressâm Mani ile anılmakla birlikte şiirimizde en çok *Hıta* ile kullanılmaktadır. Hıta, miskin kaynağıdır. Şairler “hıta” kelimesini *hata* anlamını da düşünerek tevriyeli olarak da kullanabilmektedirler. Çin ve Hıta aynı zamanda ticaret için de önem arz etmektedir. Şair aşağıdaki beyitte sevgilinin siyah saçlarını çözmesini Çin ve Hıta tüccarlarının yüklerini çözmelerine benzetmektedir:

Ol māh-liķā zūlf-i siyekārını çözdı

Şan *Çīn ü Hıṭā* tāciridür bārını çözdı (G. 118/1)

2.1.4.1.2. Mûsikî

Hicâz, Uşşâk, Irâk

Hicâz, Arap yarımadasında Mekke ve Medine'nin bulunduğu bölgedir. Klasik Türk Edebiyatı'nda sevgilinin yaşadığı yer Hicâz'a benzetilir. Hicâz bir nevi âşıkların Kâ'be'sidir. Âşık, Kâ'be'yi tavaf eden Müslümanlar gibi sevgiliyi görmek umuduyla onun mahallesinin etrafını tavaf eder. Hicâz kelimesi aynı zamanda Türk mûsikîsi makamlarından biridir. Aşağıdaki beyitte geçen *Hicaz* ve *Uşşak* makamları Türk mûsikîsinin basit makamlarındandır. Irak makamı ise Türk mûsikîsinin en eski makamlarındandır.⁴⁵ Şair bu beytinde Hicâz, Uşşak ve Irâk makamlarını tevriyeli kullanmakla birlikte, mûsikî makamları ile beyit anlam kazanmaktadır. Şairin bu beyitte kullandığı mûsikî terimlerinden, bu konuda da bilgi sahibi olduğu düşüncesine sahip olmaktadır.

Her maķāmuñ bir maķāli var *Hicāzı* añ baña
Eylemez kūyın koyup 'uşşāk āheng-i 'ırāk (G. 13/2)

2.1.4.1.3. Nehir, Deniz-Körfez Adları

Şeyhülislâm Yahyâ Divânı'nda nehir ve deniz-körfez adları karşımıza çok fazla çıkmamakla birlikte, Kızılırmak, Turlı ve Şatt nehirleri ile Aden Körfezi beyitlerde geçen nehir, deniz-körfez adlarıdır. İncelediğimiz sayfalarda Aden Körfezi ve Şatt nehrinin beyitlerde birer kez olmak suretiyle kullanıldığını görmekteyiz.

1. Aden

“Arabistan Yarımadası'nın güneybatısında, Kızıldeniz'in güney girişinde bulunan Aden; Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin başkenti olan bir liman şehridir. Şehir aynı adı taşıyan körfezde yer alır.”⁴⁶

Aden Körfezi incilerinin kalitesi ve ünü dolayısıyla edebiyatımızda sık sık konu edilmektedir. Aşağıdaki beyitte Aden incisi ve yakut karşılaştırılmış, Aden incisinin yine değerli bir taş olan yakuttan üstün olduğu söylenmiştir. Şairin burada

⁴⁵ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, 17. Basım, İstanbul Ekim 2008, s. 222.

⁴⁶ Bilal Elbir, Merve Yorulmaz Kahve, “Şeyhülislam Yahya Divanında Yer Adlarının Kullanımına Dair”, *EKEV Akedemi Dergisi*, Yıl:21, S. 72, Güz 2017, s. 45.

“söylet” kelimesini kullanması nedeniyle yakutun sevgilinin dudaklarına, Aden incisinin ise dişlerine benzetildiğini düşünebiliriz:

Yahyā o şehūñ cevherī-i la‘lini söylet
Yākūtı neden kim tuta dürr-i ‘Aden üzre (G. 80/5)

2. Şat

Şattü'l-Arab, Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir. Sözlüklerde şatt “büyük nehir” ve “nehir kıyılarındaki verimli arazi” anlamlarında yer almaktadır. Irak-İran sınırının güney kesimini oluşturan nehir gemi işletmeciliği ve zengin hurmalıklarıyla ünlüdür.⁴⁷

Şair, aşağıdaki beyitte vücudu kayığa benzetmiş ve bu kayığın gözyaşı sularını Şat'a benzeyen sevgilinin memleketine ulaştıracak bir vasıta olduğunu söylemiştir. Şair bu beyitte aynı zamanda Bağdād ve Şatt'ı beraber kullanarak tenasüp sanatını uygulamıştır.

‘Āşıkā Bağdād ırağ olmaz vücūduñ fülkünü
Cūy-ı eşküñ kūy-ı yāre irgürür mānend-ı şat (G. 8/2)

2.1.4.1.4. Dinî Kimlikler

Gazel nazım türü, tür özelliği düşünüldüğünde din dışı şiir olarak görülebilir. Ancak Şeyhülislâm Yahyâ gazellerinde dinî öğelere sıkça yer vermiştir. *Zâhid* ve *vâiz* kelimelerine başka şairlerin gazellerinde de rastlanabilmekle beraber, Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde özellikle *hacı* ve *şeyh* kelimelerine de sıkça rastlamaktayız. Dinî mekânlar, dinî öğeler ve dinî kimliklerin bu derece sık kullanılmasının sebebinin Şeyhülislâm Yahyâ'nın bulunduğu makamdan dolayı olduğu açıktır:

1. Hacı

Sevgilinin memleketi Kâ'be'ye benzetildiğinde, memleketin etrafında sevgiliyi görmek için dolaşan âşıklar Kâ'be'yi tavaf eden hacılara benzetilmektedir. Şair bu beyitte, aşığın Kâ'be'yi arzulayan hacılar gibi sevgilinin memleketini arzuladığını anlatmaktadır:

⁴⁷ Bilal Elbir, Merve Yorulmaz Kahve, **a.g.m.**, s. 45.

Hâcınıñ maqsûdı Ka'be baña kûyuñdur ğaraž
Fikri cennet zâhidüñ 'uŝŝâka rûyuñdur ğaraž (G. 7/1)

2. Mevlânâ

Asıl adı Muhammed bin el-Hasan el-Belhî olan Mevlânâ Celâleddîn'in doğum tarihi H.604/M.1207'dir. Mevlânâ, bugünkü Afganistan'ın kuzeyinde bulunan Belh şehrinde doğmuştur. Mevlânâ, ailesiyle birlikte Belh şehrinden Konya'ya göçmüş, eğitim öğretimle uğraşan babası Bahâüddîn'in ölümü üzerine onun yerine geçmiştir. Mevlânâ'nın bu dönemde tanınmış mutasavvıflarla yakın ilişkileri olmuştur. Sağlığında Seyyîd Burhâneddîn-i Tirmîzî'nin bilgilerinden yararlanan Mevlânâ, onun ölümünün ardından Şems'i Tebrîzî ile dostluk kurar. Şems, Mevlânâ'nın hayatında bir dönüm noktasıdır. *Mesnevî, Dîvân-ı Kebîr, Fihi Mâ-fih* gibi önemli eserleri bulunan Mevlânâ 1273 yılında vefat etmiştir.⁴⁸

Mevlânâ ile bütünleşen Mevlevîlik tarikatı, Mevlânâ'nın vefatının ardından oğlu Sultan Veled tarafından teşkilatlandırılan bir tarikattir. Bu tarikat, Mevlânâ'nın altı ciltlik eseri *Mesnevî*'yi temel kitap itihaz eder. Mevlevîlik tarikatına mensup olan Mevlevîler, Başlarına keçe külah, üstlerine *tennure* denilen kolsuz gömlek, onun üstüne *Destegül* denilen kısa ve kollu bir ceket giyerler. Bellerinde *elif-lâm-end* denen bir kemer vardır. Ayin esnasında *ney, rübâb, kudüm, dâire, bendir* çalınır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın aşağıdaki beytinde gökyüzünün dokuz katında meleklerin semâ etmesinin sebebinin Mevlânâ'nın ney sesinin gökyüzüne ulaşmasından kaynaklandığı söylenerek Mevlevî'lerin yaptığı semâ ayinleri konu edilmiştir. Mevlevî'lerin yaptığı semâlar aynı zamanda ilkbahar rüzgârı estiğinde dönen yapraklara benzetilmiştir:⁴⁹

Feleklerde meleklerde semâ' itmez mi qalmıŝdur
'Aceb âvâze şaldı nây-ı Mevlânâ bu nüh şaka (G. 103/3)

⁴⁸ Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler-Hayvanlar-Bitkiler-Tabiat Güçleri-Kişileştirilmiş Varlık ve Kavramlar)*, Kesit Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul Kasım 2013, s. 489.

⁴⁹ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 212.

Dönerler *Mevlevîler* 'ışkdan nây urdığınca dem
Nesîm-i nev-bahâr esdikce gerdân olan evrâka (G. 103/2)

3. Şeyh

Arapça bir kelime olan “şeyh”in sözlük anlamı “ihtiyâr”dır. Tasavvufta ise tekke ya da zaviyelerde “mürşitlik eden kişi, pîr” olarak geçmektedir. Klasik Türk Şiiri’nde pîr ve mürşit kelimeleri daha çok tercih edilmekle beraber, şeyh kelimesi de kullanılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ’nın aşağıdaki beytinde çınar, elinde tespih olan şeyhe benzetilmiştir. Çınarın yanında akan nehirler ise şeyhlerinin etrafında toplanan müridlerine benzetilmektedir. Şeyhülislâm Yahyâ’nın bu beytinde yine şeyh, tespih gibi dinsel öğeler bulunduğunu görmekteyiz:

Destine subhâ alup mânend-i *şeyh*-i ‘âbid
Enhârı ayağına yine cünnâr ağıtdı (G. 111/4)

4. Vâiz

Vâizler, camilerde halka dinî nasihatlerde bulunan medrese mensuplarıdır. Edebiyatımızda bütün şairlerimiz sûfî ve zâhid gibi vâizle de şiiirlerde uğraşmışlardır. Bunun sebebi bazı vâizlerin halka naklettiği bilgilerin hurâfelerden oluşması ve halka din adında bazı gereksiz ve doğru olmayan bilgi vermeleridir.⁵⁰ Şeyhülislâmlık makamında uzun yıllar görev yapan Yahyâ Efendi de gazellerinde vâizlerden ve vâizlerin bazı inançlarından bahsetmektedir. Şeyhülislâm Yahyâ’nın dinî konuda oldukça bilgili olduğunu düşündüğümüzde, bu konuya değinmesi ve oldukça sık örnek vermesi kaçınılmazdır:

Da‘vâ-yı zühdi gösterelüm biz de *vâ’ize*
Eyle şanur ki zerķ u riyâyı tıyurmadı (G. 125/4)

Vâ’iz bu kerâmet saña pesdür ki hemîşe
Cem‘iyyete bā’iş ola güftâr-ı perîşân (G. 59/3)

⁵⁰ Ahmet Talat Onay, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, haz. Cemal Kurnaz, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2014, s. 422.

Vā'iz bu deñlü sıķlet-i tāc u ķabā ile
Uķmak ūmīdin itmez idi ebleh olmasa (G. 84/3)

Devr-i gūlde bādeden **Yahyāy** *vā'iz* men' ider
Tek anuñla eglesūn ādem dil-i nā-şādını (G. 147/5)

5. Zāhid

Zāhidler, dūnya işleriyle meşgul olmayan ve dūnya hazlarına karşı bġgāne kalan perhizkārlardır. Klasik şiirimizde sıkķa geķen kavramlardan biridir. Zāhidler, rindlerin sevmediği ve hasım telakkī ettiği kimselerdir.⁵¹ Bu nedenle rind-zāhid beyitlerde beraber de kullanılabilir. Şeyhūlislām Yahyā'nın incelediğimiz gazellerindeki zāhid imajı da dine sıkı sıkıya bağlı, halkın yaptığı ayıpları kınayan, rind meclisini bilmeyen ve bazı gūnahlara karşı (şarap iķmek gibi) halkın çekindiği kimseler olarak geķmektedir:

Ṭotalum gūzi aķıķlardan olmuşsin be hey *zāhid*
Ḥudā Settārdur ṭa'n itme rinde 'ayb-bīn olma (G. 81/3)

Bġgāne varken olmaz meclisde ins ū ḥālet
Sen gitmeyince gitmez *zāhid* ḥicāb-ı sākī (G. 123/4)

Hācınıñ maķsūdı Ka'be baña kūyuñdur ğaraż
Fikri cennet *zāhid*ūñ 'uşşāķa rūyuñdur ğaraż (G. 7/1)

Kūy-ı cānānı gūrūp anda ṭurur mu ādem
Zāhidā bilmemiyūz cennet-i Me'vā didūgūñ (G. 24/2)

Ne bilsūn meclis-i rindānı *zāhid*
O bezme her kişi olmaz muraḥḥaş (G. 6/4)

Zāhid gūzedūr diyū şarāb iķmeyelūm mi
Ōldūrdi bizi def' idebilmek ğam-ı dehri (G. 138/3)

---

⁵¹ Ahmet Talat Onay, **a.g.e.**, s. 437.

Niçün terk eylesün mey-ḥāne küncin rind-i mey-ḥāre
Ne zāhiddür ne rāhib n'eyesün ol mescid ü deyri (G. 139/3)

Şāf-meşreblerle pür bir cāy-ı ḥālet-baḥşdur
Zāhid-i nā-dān velī ḥālī şanur mey-ḥāneyi (G. 148/2)

2.1.4.1.5. Çeşitli Meslekler

Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz sayfalar arasında bulunan gazellerinde meslek isimleri de geçmektedir. Tespit edebildiğimiz üç meslek de, gazellerde genellikle kullanılan meslek isimleridir. *Pîr-i mugân* yani meyhânenin pîri ve *mutrib*, gazellerde eğlence tasvirlerinde geçmektedir. Tabib ise, dermansız dert olarak görülen aşk hastalığına çare aranırken başvurulmuş kişi olmakla birlikte genellikle maşuk için kullanılan bir tabirdir. Sevgili, âşığın yegâne tabîbidir.

1. Tabîb

Dehānum hoḳkasındandur devāsı derdüñüñ dirsin
Ṭabîbüm ben de bildüm ḥaste-i hicrāna çäreñ yok (G. 18/4)

Dāmen-i Ğsāya el irmez görünmez āb-ı Ḥızır
Senden olur ey ṭabîb-i cān u dil dermān bize (G. 89/4)

2. Pîr-i Mugân

Biraz daḥı ḳalır mı ser-be-müḥr ol ḥüsrevānī ḥum
Elüñ degmez mi ey pîr-i muḡān bir kerre ser-pūşa (G. 95/3)

Şadr-ı mey-ḥānede nādān otura var mı cevāb
Şorsak ey pîr-i muḡān vechini güstāḥāne (G. 104/2)

3. Mutrib

Cismümdeki her bir reg feryād u enīn eyler
İşḳ ola saña muṭrib söyletdüñ a evtārı (G. 136/4)

Belā bezminde ḳaddüm çeng olup cismümdeki regler
Fiḡān u nāle ḳılsun muṭribā evtār diñlensün (G. 61/2)

2.1.4.1.6. Giyecekler

İncelediğimiz gazellerde tespit ettiğimiz kıyafetler; sosyal hayatta dinî kimliklerle bütünleşenler, sevgili ile ilgili olanlar ve soyut kıyafetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Tâc/Kabâ

Kabâ, “üste giyilen elbise, cübbe, kaftan” anlamlarındadır. Divan şiirinde âşkın yaralı bedeni gül işlemeli bir kabâyâ benzetilmektedir. Bu bakımdan kabâ, insanın maddi varlığının yerine de kullanılmaktadır. Tac ise, genellikle hükümdarların resmî günlerde başlarına giydikleri mücevherli ve işlemeli başlık olmakla birlikte⁵², edebiyatımızda dinî kimliklerin de değişik şekillerde başlarına giydikleri başlıklar olarak geçer. İncelediğimiz gazelde tâc ve kabâ kelimeleri vâiz ile birlikte kullanılıp, aslında somut olan bu nesnelere soyutlaştırılarak vâizin cennet isteğinin üzerindeki bu ağır giysiler ile mümkün olmadığı imalı şekilde anlatılmıştır:

Vâ'iz bu deñlü şıklet-i t̄ac u kab̄a ile

Uçmak üm̄idin itmez idi ebleh olmasa (G. 84/3)

2. Kemer/Zünnâr

Divan şiirindeki kemer motifi, sevgilinin beline dolanması bakımından âşıklar tarafından sıkça kullanılmaktadır. Âşık tıpkı kemer gibi sevgilinin beline dolanmak, yani ona yakın olmak ve kavuşmak ister. Zünnâr ise papazların bir alâmet olmak üzere bellerine bağladıkları ucu püsküllü ve genellikle püsküllerine haç asılan bir kuşaktır.⁵³ Şeyhülislâm Yahyâ incelediğimiz beytinde, kemer gibi beline sarılmak istediği sevgilinin kâfir tabiatlı olmasından dolayı belinde zünnâr olduğunu söylemektedir.

İkinci beyitte ise, aşkından dolayı sararıp solan ve bedeni kıl gibi incelen âşkın bu hastalıklı hâli sevgilinin belindeki altın işlemeli kemere benzetilmek suretiyle *kemer* motifi kullanılmıştır.

Yahyâ diledi şarıla aña kemer-āsā

Ol kâfir-i bed-kîş ki zünnârını çözdü (G. 118/5)

⁵² İskender Pala, a.g.e., s. 435.

⁵³ İskender Pala, a.g.e., s. 496.

Bu ten-i zerd ü nizâr ile şarıldum yâre
Bilmeyen şandı kuşanmış *kemer-i zer-kâri* (G. 137/3)

3. Destâr

Sarık, tûlbent anlamlarına gelen destâr, eski giyim eşyalarındandır ve şairler tarafından şiirlerde sıkça konu edilmiştir. Özellikle kenarına çiçek takma âdeti ile kullanım alanı bulan destâr, kulak kenarlarında sünbül gibi duran saçlarla yeni hayallere konu olmuştur. Destâr saranlara *nessâc* denilir. Tasavvuf kültüründe destârlar önemli yer tutar ve tasavvuf ehli kişilerin destâr sarış şekline göre tasavvuf mertebesi anlaşılabilir.

İncelediğimiz beyitte geçen destâr, sevgilinin güzeliğine güzellik katan öğelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin başında toplu duran destâr, güzelliğinin tamamlayıcısı olarak gösterilmiştir:⁵⁴

Esbâb-ı melâhat nice cem' olmuş o şehde
Ser-ber mi degül başdan o *destâr-ı perîşân* (G. 59/2)

4. Pîrâhen/Pîrehen

“Gömlek” anlamındaki pîrâhen, divan şiirinde âşğın bedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu beden gömleği sevgili tarafından parça parça edilmiş yara bere hâlinindedir. Pîrâhen aynı zamanda sevgili için düşünüldüğünde âşık tarafından kiskanılan bir kıyafettir. Çünkü pîrâhen sevgiliyi sarıp sarmalar.

Divan şiirinde bazen Yûsuf Peygamberle ilgili olarak da pîrâhenden bahsedilir. Mecmuada incelediğimiz beyitte pîrâhen sevgilinin gömleği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gömlek sevgiliyi esen rûzgârdan korur. Beyitte sevgilinin gömleği aynı zamanda Yûsuf Peygamberin gömleğine benzetilmiştir.

Pîrâheni hıfz eyler eser yelden o mâhı
Ditrer tûrur ol Yûsuf-ı gül-*pîrehen* üzre (G. 80/4)

5. Şal

Şal, boyun ve omuzda kullanılan, eskiden daha çok yünlü kumaş tercih edilmekle beraber günümüzde pek çok kumaş türü kullanılarak yapılan bir giysidir.

---

⁵⁴ İskender Pala, a.g.e., s. 113.

Kibrit ise ucunda yanıcı bir madde olan kükürtün bulunduğu bir tahta çöptür. Beyitte pervâne böceğinin omzundaki kanatlar şala benzetilmiştir. Bu şal kükürt rengi yani açık sarı renktedir. Beyitte, kibritin yanıcı özelliği düşünülerek, pervânenin kanatlarını açıp muma yaklaşmaması, aksi takdirde omzundaki sarı bir şala benzeyen kanatlarının yanacağından bahsedilip “şem ü pervâne” mazmunu kullanılmıştır.

Şağın pervâne bāl ü per açup şem'e yaq̄in olma
Yanar dūşuñdaki ol şāl-ı kibrīti emīn olma (G. 81/1)

6. Hırka

Divan şiirinde “hırka”, dervişlerin giydiği yakasız ve kolsuz cübbe olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hırka bazen farklı kumaş parçalarının birleştirilmesinden de oluşturulabilir. Dervişler hırkaları bir törenle giyerler ve hırka giyen derviş dünya nimetlerinden el çekerler. Bu nedenle dervişlerin giydiği hırkaya “hırka-i tecrîd” de denilmektedir. Hazreti Peygamber’in giydiği hırkaya ise “Hırka-i Şerîf” ya da “Hırka-i Saâdet” denilmektedir.⁵⁵

İncelediğimiz beyitte âşık dervişe benzetilmiş; âşığın gönlünün dert kılıcıyla incinmediği ancak göğsünün paramparça olduğu söylenip, dervişlerin yün hırkasının paramparça olmasının onlar için bir önemni olmadığı gibi, sevgilinin kılıcıyla paramparça olan gönlün de âşık için dert olmadığı belirtilmektedir:

Dil incinmez olursa tîğ-i ğamla sīne şad-pāre
Ne ğam dervīşe olsa *hırka-i peşmīne* şad-pāre (G. 90/1)

7. Halhal

“Halhal”, kadınların ayak bileğine taktıkları bir ziynet eşyasıdır. Beyitte sakinin lal taşına benzeyen şarabının halhal gibi arşın bacağına takılmasının ona güzellik katacağı söylenmiştir.

Şāyestedür kōnulsa *halhāl* sāk-i ‘arşa
Hākka ki virdi ziynet la‘l-i müzāb-ı sākī (G. 123/2)

⁵⁵ İskender Pala, a.g.e., s. 204.

2.1.4.1.7. *Mekânlar*

1. Pazar

Divan şiirinde “pazar”, sosyal hayatın aktif yaşandığı, insanların toplu halde buldukları ve alışveriş yapılan mekân olarak geçmektedir. Pazarlarda satılacak mallara o işin ustaları tarafından fiyat biçilirdi. Şeyhülislâm Yahyâ’nın gazellerinde Pazar kültürünün iyi gözlemlendiğini ve şiirlerde kullanıldığını görmekteyiz. Bazı beyitlerde bu Pazar içinde somut nesnelere olduğu Pazar değil de *aşk pazarı* olarak karşımıza çıkmaktadır:

Revâc kıomadı *bâzâr-ı* germ-i hürşîde
Derûn-ı dilde ki kıondı hamîr-i mâye-i ‘ışk (G. 17/3)

Ol şâh-ı hüsni nice bilür kıymetüñ senüñ
Bâzâr-ı ‘ışk içinde mezâd olmaduñ göñül (G. 34/2)

Bâzâr-ı maħabbetde ruħ-ı zerde bakılmaz
Tâ şırma-keş-i ‘ışkı ‘ayâr eylemeyince (G. 88/5)

Pervâneleri bezmüñ cân naķdini yandurdu
Ol şem‘-i şeb-ârânuñ germ olmada *bâzârı* (G. 136/2)

2. Saray

İncelediğimiz gazellerde geçen “saray” lar, eğlence sarayları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğlence meclislerinde lal kadehler devretmekte, sazandeler hoş nağmelerle bu eğlenceye katkı sağlamaktadır:

Ne ‘aceb rüşen olur şâh-ı *serây-ı* ‘işret
Her ne yanına nazâr eylesen şâfi‘-câm (G. 40/3)

Şafâ virsün derûn-ı cânâ tâb-ı afitâb-ı mey
Serây-ı ‘işrete her kâsesi billûr-cam olsun (G. 54/2)

3. Tekye

Tekye ya da tekke olarak geçen bu tabîr, dergâhlara verilen bir isimdir. Tekkeler, tarikat mensuplarının bir araya gelip topluca ibadet ettikleri yerlerdir. Dervişler ve şeyhler tekkelerde bulunur. Tekkelerin büyüğüne *âsitâne*, küçüğüne ise *zâviye* denmektedir.

İncelediğimiz beyitte geçen tekye ise bilinenin aksine bir bağ tekyesidir. Bu tekyedeki tüm çiçeklerin yetişmesinin sebebi mürşid olan bahar rüzgârının bağa nefes vermesidir:

Tekye-i bâğda ezhâr yetişdi cümle
Mürşîd-i bād-ı bahâr eyledi var ise nefes (G. 1/2)

4. Harâbât/ Meyhâne

“Harabeler” anlamına gelen “harâbât” kelimesi, divân şiirinde meyhâneler için kullanılmaktadır. Sevgilinin kırmızı şarabı andıran tatlı dudakları bir harâbâttır. Meyhânenin toprağı, âşığın gözüne sürme olup şifâ verir. Meyhânede tüm sırlar ortaya dökülür. Meyhâneler, âşıkların ikinci evleri gibi gösterilmiştir.

Divan şiirinde meyhâneler çokça yer eder. Bunun sebebi aşk hastası âşığın meyhânede şarap içip dertlerini bir nebze olsa unutmasıdır. Meyhâneler eskiden gizli ve virâne yerlerde işletildiği için şiirlerde *harâbât* hâliyle de sıkça geçmektedir. Meyhâneler bazen tekkelere benzetilir. Meyhânenin şeyhi pîr-i mugandır. *Zâhid* ise meyhâneye girmemesi istenen, girerse meyhânenin huzurunu kaçıracağı düşünülen kişidir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde meyhâneler, her yerde âşıkların olduğu, kadehlerin bir dolup bir boşaldığı, herkesin huzurlu ve mutlu olduğu mekânlar olarak tasvir edilmektedir. Zâhidlerin giremediği, tadını bilmediği bu mekânlar, âşık için neşe kaynağıdır:

Pür olsa na‘re-i mestân ile *mey-hâneler* **Yahyâ**
Şarâb şevkıyle her kûşe pür-şûr olduğın görsek (G. 20/5)

Hânkah-ı şavkı ma‘mûr eyledüñ **Yahyâ** gibi
Bu *harâbât* içre kim mey-h̃ âre olduğın ey gönül (G. 33/5)

Dem-ā-dem kûşe-i *mey-hānede* humlar gelür cûşa
Naşīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir kûşe (G. 90/1)

Şadr-ı *mey-hānede* nādān otura var mı cevāb
Şorsak ey pîr-i muġān vechini güstāhāne (G. 104/2)

Humlar şarābla pür *mey-hāneler* güşāde
Yaḥyāya cür‘a degmez nîkî cevāb-ı sākî (G. 123/5)

Ġoncenüñ geçdiyse vaḳti gelmesün **Yaḥyā** keder
Pür-şafā olsun hemān *mey-hānenüñ* dervāzesi (G. 124/5)

‘Işık ol *meyhānedür* kim bādesidür ḥün-ı dil
Sāġar-ı çeşmümdür ol *meyhānenüñ* peymānesi (G. 126/2)

Gel berü *meygede* ser-ḥoşlarını seyr eyle
Ḥanḳāhuñ ne baḳarsın bir iki sersemine (G. 100/4)

2.1.4.1.8. Eğlence Hayatı / Şenlikler

Şeyhülislâm Yahyâ’nın çok birkaç gazelinde karşılaştığımız bir diğerk sosyal hayat unsuru bayramlar ve şenliklerdir. Bu unsurlar gazellerde canlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bundan dolayı Şeyhülislâm Yahyâ’nın özellikle bayramlarda halkın arasında olduğu ve bayram havasını iyi gözlemlediği kanaatine varmaktayız.

1. Bayram /Nevruz Şenlikleri

Şeyhülislâm Yahyâ’nın gazellerinde bayramlar, halk tarafından çok sevilen, gelmesi dört gözle beklenen bir sevgili gibidir. Bu sevgili güneş yüzlü ve hilal kaşlıdır. Sevgilinin güzellik unsurlarının kullanımının yanı sıra güneş ve ay motifleriyle bayramın insanların yaşamını aydınlattığı ve onları mutlu ettiği tasvir edilmektedir. Özellikle de İstanbul’daki bayram havası Şeyhülislâm Yahyâ tarafından tasvir edilmektedir. Bayramlarda eğlence alanları kurulur; küçük büyük herkes bir gelin gibi süslenen şehirde seyre çıkar. Herkesin dışarıda olması nedeniyle oluşan kalabalıktan dolayı, bayramlar ortalığı karıştıran fitneci bir sevgiliye de benzetil-

mektedir. Bayram geldiğinde herkes mutludur ancak bu mutluluk uzun sürmez. Çünkü bayram aynı zamanda utangaç bir sevgilidir, yılda bir iki kez görünüp hemen gitmektedir. Mecaz olarak ise, sevgiliye kavuşmak, âşğın bayramıdır.

Nevruzlar ise, şiirlerde bayramlar kadar çok konu edilmese de, halkın sevdiği eğlence zamanları olarak gösterilmiştir:

Eglenür seyr-i ruhuñ fikriyle dil *bayrāma* dek
Yoħsa eylerdi sefer zülfüñ ğamıyla Şāma dek (G. 23/1)

El vireydi ni‘met- i vaşluñ eger *bayrāmda*
Ğam yimezdi şāim-i hicrānuñ ol eyyāma dek (G. 23/3)

Şalinsun ‘ıyd irişdi yine ħübānı Sitanbuluñ
Yine ārāste olsun Ğarāmānı Sitanbuluñ (G. 25/1)

Münevver tal‘at-ı ferħundesı bir ħūbdur *bayrām*
Güneş yüzli hilāl-ebrulı bir maħbūbdur *bayrām* (G.44/1)

Aña küçük büyük bir cāme-i zībāyı ħāzırlar
‘Aceb maħbūl-i ‘ālemdür ‘aceb merĝūbdur *bayrām* (G. 44/2)

Görinür rüzedār-ı hıcre ancak yılda bir kerre
Çok eğlenmez gider bir dilber-i maħcūbdur *bayrām* (G. 44/3)

Zamānında degül her ğüşe hāy u hüydān ħālī
Cevān-ı fitne-cū maħbūb-ı şehr-āşūbdur *bayrām* (G. 44/4)

Seħer yazmağ-ıçün evşāf-ı Sultān Aħmedi **Yahyā**
Güneşden zer varağ peydā ider zer-kūbdur *bayrām* (G. 44/5)

Bir ğün ki görünsēñ olur ol ğün bize *bayrām*
Cānā ne ‘aceb dilber-i meh-pāre olursın (G. 57/4)

Hişşedâr olmazsa ‘âşık tâli’-i firûzdan
Nice şād u hürrem olsun ‘ıyddan nevrûzdan (G. 62/1)

Neylesün nevrûz u ‘ıyduñ geldügin erbâb-ı ‘ışk
Âteş-i ğam gitse kânûn-ı dil-i pür-sûzdan (G. 62/2)

İrişsün ‘ıyd olsun bâdeye ruḥşat da gör seyri
Ḳalur mı bir tehî sâġar hilâl-i ‘ıyddan ġayrı (G. 139/1)

Ricâm oldur ki biñ yıl pâyına yüz sürsün ey **Yahyâ**
Biri birinüñ ardınca cihānuñ ‘ıyd u *nevrûzı* (G. 149/4)

2.1.4.1.9. Çalgı Aletleri

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde karşılaştığımız çalgı aletleri, içki meclisinde âşıkları eğlendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı gazellerde bu aletlerin şekil itibariyle âşkı ya da olayları anlatmada yardımcı bir unsur olduğunu görmekteyiz.

1. Def

Def, bir çembere gerdirilen deriden oluşan ve kenarlarında pullar bulunan vurmali bir çalgıdır. Şekli bakımından sevgilinin yüzüne benzetilmektedir. Bazen de çıkardığı ses ya da gerilmiş ve vurmali bir çalgı olmasından dolayı âşığın gönlüne benzetilmektedir. Çembere gerdirilip geçirilen deri gibi âşık da göğsünü germektedir:

Sille-i âh-ı dilümden ey raḳīb eyle ḡazer
Dâ‘ireñ bil göğsüñi germe iñen mânend-i *def* (G. 12/3)

2. Çeng

Çeng, kanuna benzeyen fakat dik tutularak parmakla çalınan ve bu nedenle harpı andıran⁵⁶ telli bir çalgıdır. Beyitte, belâ bezmindeki âşığın boyu çenge benzetilmiş, bedenindeki damarlar ise çengin telleri olarak tasvir edilmiştir:

Belâ bezminde ḡaddüm *çeng* olup cismümdeki regler
Fiġân u nâle ḳılsun muṭribâ evtâr diñlensün (G. 61/2)

⁵⁶ İskender Pala, a.g.e., s. 100.

3. Nây/ Ney

Ney ya da nây olarak anılan üflemeli çalgı, divân şiirine çok fazla konu olmuş bir çalgıdır. Kamıştan yapılan çalgının muhtelif yerlerine delikler açılarak ses çıkarması sağlanır. Özellikle Mevlevîler tarafından kullanılan bu çalgı çıkardığı iniltiye benzer ses nedeniyle insan sesine yakınlığı ile bilinir. Âşık, gönlündeki aşk ateşinden dolayı ney gibi inlemektedir. Ney, aşk ateşini de alevlendiren bir çalgıdır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde ney genellikle Mevlevîlik inancıyla beraber kullanılmıştır:

Artar mı idi sūz-ı derūnum nefesinden
Nây-uñ da derūnında eger olmasa âteş (G. 3/2)

Ney gibi bir 'âşık-ı dem-sāz buldum kendüme
Sırr-ı 'ışkı söylerin hem-rāz buldum kendüme (G. 86/1)

Şarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nây 'uşşāka
Semā' itdi şadā-yı fetḥ iriḥdi cān-ı müştāka (G. 103/1)

Dönerler Mevlevîler 'ışkıdan nây urdığınca dem
Nesīm-i nev-bahār esdikce gerdān olan evrāka (G. 103/2)

Feleklerde meleklerde semā' itmez mi kalmışdur
'Aceb āvāze şaldı nây-ı Mevlānā bu nüh ḫāka (G. 103/3)

Göñül bāğını ḫurrem itdi ey ney ḫīb-i enfāsuñ
Yayıldı nefḫa-yı bād-ı bahārī gibi āfāka (G. 103/4)

Cihānda nâydan bir kimse incinmiş midür **Yahyā**
Derūn ḫālī gerekmiş ḡayriden tehzīb-i aḫlāka (G. 103/5)

4. Saz

Saz, eğlence meclisinin çalgılarından biridir. Telli bir çalgı olan saz, gam köşesindeki âşığın gönlündeki derdi arttıran bir nesnedir:

Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey **Yahyâ** bu şeb
Nâlemi taḥrîk ider bir *sâz* buldum kendüme (G. 86/5)

5. Rebap

Türk Tasavvuf Müziği çalgılarından olan rebap, yaylı bir çalgıdır. Divan şiirinde meclis çalgılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz beytinde rübâbın inlediği, ancak bu iniltinin sebebinin mutrip mi yoksa aşk mı olduğunun bilinmediği belirtilmektedir:

Mey midür sâkî midür mest-i ḥarâbı iñleden
Sen misün yâ 'ışk mı muṭrib *rübâbı* iñleden (G. 53/1)

6. Kanun

Mızraplı bir çalgı olan kanun, Klasik Türk Müziği ve Halk Müziği'nde yer alan bir çalgı olmakla birlikte, divân şiirinde meclis eğlencesinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. İncelediğimiz beyitte meclis çalgıcısının kanunu uşşak makamında çaldığı, kanun sesini duyan bülbülün de bu sese uygun sesler çıkarıp eşlik ettiği belirtilmektedir:

Eyledi *kânûn*-ı 'uşşâka mülâyim nâmeler
Muṭrib-i bezme hezâr aḥsent nâ-sâz itmedi (G. 115/2)

2.1.4.1.10. *Paralar/Değerli Madenler*

Sosyal hayat unsurlarından biri da maddi değeri olan değerli madenler ve paralardır. İncelediğimiz gazellerde, şiirlerin yazıldığı dönemde kullanılan paralar şiirde somut olarak değil, sevgilinin değerini ya da âşığın sevgiliye olan aşkını anlatmak için kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Altın

Arapçası “zeheb”, Farsçası “zer”dir. Birçok mazmunlara girdiği gibi her zamanın altın paraları da mazmun sermayesi olmuştur.⁵⁷ Divan şiirinde meclisteki kadehin değerli olduğunu anlatmak için kadehin altından olduğu ya da altın rengi olduğu belirtilmektedir. Mecliste güzeller diz dize oturmakta; ortalarında altın kadeh bulunmaktadır. Bu görüntüsüyle meclis, yüz yapraklı bir güle de benzemektedir:

⁵⁷ Ahmet Talat Onay, **a.g.e.**, s. 56.

Hüblar zānū-be-zānū cām-ı *zerrīn* der-miyān
Bir gül-i şad-bergdür gūyā o bezm-i dil-sitān (G. 51/1)

Gül dizüp *zerrīn* kadeḥ eṭrāfına bir kāsede
Eyledi erbāb-ı meclis zīnet-i bezm-i cihān (G. 51/2)

2. Nakd

Akçe, para olarak bulunan servet, dinar anlamındadır. Divân şiirinde sevgilinin aşkı, cevri ve vuslatı ile âşığın canı, nakd olarak düşünülmüştür.⁵⁸

Hezārān *naqd*-i cānyıla alurlar
Hemān meclisde sākī ayağūñ baş (G. 6/3)

Düzd ğamzeñ kanda gizlerdi alup *naqd*-i dili
Gūşe-i çeşmūñ eger ānuñ yatağı olmasa (G. 85/2)

Ey ecel sen de teḳāzā itme alma cānımız
Lāzım olur virmege cānāna *naqd*-i cān bize⁵⁹ (G. 89/3)

Yaḥyā nüḳūd-ı eşküne kim i'tibār ider
Ol mihre *naqd*-i encüm ile māh müşteri (G. 135/5)

3. Dirhem- Dinar

Dînâr, çeyrek altın değerindeki para anlamındadır. Eskiden kullanılan altın liralara dînâr denirdi. Divân edebiyatında dinar yanında nakd, sikke, darb ve ayar kelimeleri de kullanılır. Bunların hepsi bir alım satım metâi olan parayla ilgilidir.⁶⁰ İncelediğimiz beyitte dînâr gerçek yani para anlamında kullanılmıştır:

Zamāne tāzesi Ḳays olsa Yaḥyā i'tibār itmez
O 'āşık kim bulunmaz *dirhem ü dînār* yanında (G. 106/5)

⁵⁸ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 348.

⁵⁹ Bu beyitte “nakd” kelimesi somut para anlamında değil, “beden, can” anlamında soyut olarak kullanılmıştır.

⁶⁰ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 118.

Müjde idicek ey gül-i ter bād-ı kudūmuñ
Her gönce hemān kīse-i *dīnār*ını çözdü (G. 118/4)

2.1.4.1.11. *Av/Avcılık*

Mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasındaki gazellere baktığımızda, Şeyhülislām Yahyâ'nın avcılık konusunda da bilgi sahibi olduğunu görmekteyiz. Özellikle kuş avlama ve ceylan avı konusundaki bilgilerini şiirlerine yansıtmıştır. Şiirlerde karşılaştığımız av ve avlanma unsurları, gerçek anlamı dışında, âşık ve sevgili arasındaki ilişkiyi anlatmak için kullanılmıştır. Sevgili avcıdan kaçan akdoğan gibi görülmüştür. Bazen de tam tersi olup, sevgilinin güzellik unsurlarından biri olan saç tuzığa benzetilip, yüzündeki ben ile de gönül kuşunun yani âşığın gönlünün avlandığı anlatılmıştır:

Halka halka zülfi dām u iki hālî iki zāğ
Mürğ-i dil *şayd* itmege beñ gösterüp kırmuş duzāğ (G. 11/1)

Başlar hemān süzülmege mānend-i şāh-bāz
Kaşd eyledükce *şayd*-1 dil ü cāne gözlerüñ (G. 28/2)

Ādem ne deñlü şīr-dil olsa şikār olur
İtse kaçan nigāh gazālāne gözlerüñ (G. 28/3)

Yahyā gibi şikār olur nice bī-çāre dil-figār
Ruhşat virince ğamze vü müjgāne gözlerüñ (G. 28/5)

Şeh-bāz gözüñ *şayd*-1 dil ü cāna düşelden
Zülfüñdeki dil-besteler ey māh çözülsün (G. 70/1)

Gönlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme 'ayşa mürğ-i zerrīn-per tīkār olsun hele (G. 82/1)

Şikār itmek dilerse 'āşık-ı nā-şāddan kaçma
Seni şeh-bāzum el üzre tutan şayyāddan kaçma (G. 93/1)

Şayd-ı mürğ-i cāhdan bir laḫza fāriğ-bāl olup
Çeşm-i āzı ḫanı bir şeh-bāz kim bāz itmedi (G. 115/4)

Bir lu'ḫ ile şayd eylemek istersin o ḫıflı
Bilseñ nice fettāndur o **Yaḫyā** inanur mı (G. 131/5)

2.1.4.1.12. *İçecekler*

Divan şiirindeki içecek kültürü eğlence meclislerinde karşımıza çıkmaktadır. Gazellerde en çok karşılaştığımız içecek şüphesiz “şarap”tır. Bazı beyitlerde “bâde” olarak da karşımıza çıkan şarabın yanı sıra Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde “kahve” de geçmektedir.

1. **Kahve**

Divan şiirinde çok fazla karşılaşılmamakla birlikte, klasik Türk kültüründeki yerinden dolayı kahve sunma ve içme kültürü şiirlerde de konu edilmektedir. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelinde kahveyi sunan meclisin sâkisi olarak karşımıza çıkmaktadır:

Seni 'ārifler ilzām itmesün ey sākī-i *kaḫve*
Ḳo baḫş-ı cām u fincānı bilürsin ḫod idāreñ yok (G. 18/2)

2. **Şarap / Bade**

Şarap, tahammür etmiş, içeni sarhoş eden üzüm suyu olarak geçmektedir kaynaklarda. Türkçesi süci ve çakırdır. Farsça'da ilk adı “şâhdârû”dur. Şairler sonradan teşbih ve kinâye yoluyla sayısız ad takmışlardır.⁶¹

Divân şiirinin temel unsurlarından olan şarap, mecliste ya da meyhânede aşkından dolayı eziyet çekmekte olan âşığın yegâne dostudur. Şarap âşığın aşk derdini kısa bir süre olsa dahi unutturur. Şarabın kırmızı rengi, sevgilinin lal dudakları gibidir. Şarap içme âdeti de âşıklar arasında çok önemlidir. Şarabın dibinde kalan ve cür'a denilen tortulu kısım içilmez ve toprağa dökülür. Ancak divân şiirinde şarabın son yudumunun şarabın bulucusu kabul edilen Cem'in hakkı olduğu düşüncesiyle içilmediği şairler tarafından inanılan bir düşüncedir.

⁶¹ Ahmet Talat Onay, **a.g.e.**, s. 382.

Âşıklar çoğu zaman dünya nimetlerinden kendilerini soyutlarlar ve sadece içki isterler. Çünkü meyhâneler her köşesi şarabın ışığıyla aydınlanan, içinde bulunan herkese mutluluk veren yerlerdir. Kadehler hiç boş kalmaz, eğer boşalırsa pîr-i mugânın şarap küpünü hemen açması istenir:

‘Işka keyfiyyet-i bî-keyf dimiş ehl-i mezāk
Bāde-i telh ile hiç bir mi olur şerbet-i ‘ışk (G. 15/2)

Ziyāsı düşse cāne aftāb-ı cām-ı şahbānuñ
Yine ol hāne-i tārık pür-nūr olduğın görsek (G. 20/2)

Gül sāğarın pür itdi gelüñ pür-hurūş oluñ
Ya’ni irişdi vaqt-i şarab bāde-nüş olun (G. 22/1)

Olmış şarāb-ı nāz ile mestāne gözlerüñ
Uymuş yine o ğamze-i fettāne gözlerüñ (G. 28/1)

Sākī-i bezmüñ alınmadı elinden cām-ı mül
Kopmadı şāh-ı gül-i ümīdden bir dāne gül (G. 31/1)

Fevt itme nā-murādlığıñ bārī neş’esin
Çün bāde-nüş-ı bezm-i murād olmaduñ gönül (G. 34/3)

Ne zevkdür ne şafādur ne hāzdur ey sākī
Seher humārdan açup gözümü bāde görem (G. 45/4)

Zāhid gözedür diyü şarāb içmeyelüm mi
Öldürdi bizi def’ idebilsek ğam-ı dehri (G. 138/3)

Geldi gül gibi mey-i āl ile sākī gülerek
Şöyle gösterdi ki irişdi bahār eyyamı (G. 142/2)

Gelmeyince gözine bāde niğāh itmedi yār
Güiyā geldi bahār açdı gül-i bādāmī (G. 142/4)

Pey-ā-pey şun baña luţf eyle sākī cām-ı gerdānı
Yeter ağırladuñ rıtl-ı girānla ğayrı yārānı (G. 145/1)

2.1.4.1.13. Savaş Aletleri

Divân şiirinde âşıkların meydanı savaş meydanı gibidir. Sevgiliye ulaşmak için rakipler birbiriyle yarışır. Aynı zamanda âşığın canına kasteden sevgili de savaş aletleriyle gezmektedir. Bu savaş aletleri aslında sevgilinin güzellik unsurlarıdır. Sevgilinin kaşları yay, kirpikleri ok, bakışları kılıç gibidir. Tüm bu unsurları Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde de görmekteyiz. Ok, yay, kılıç ve hançer sevgilinin güzellik unsurlarıyla ve âşığın sevgiliye ulaşma çabaları dâhilinde Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde yer almaktadır.

1. Hançer

Hançer, “ucu sivri ve eğri, iki yanı keskin bıçak”⁶² olarak tanımlayabileceğimiz hançer, bir savaş aleti olarak kullanılmıştır. Divân şiirinde hançer çok sık geçen bir mazmun olmuştur. Sevgilinin kaşı şeklinden dolayı hançere benzetilirken, zaman zaman kirpikleri ve bakışı da hançere benzetilmiştir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde hançer, sevgili tarafından âşığın gönlünü parçalayan, onu öldürmeye kast etmiş bir silahtır. Sevgili hançeri belinde taşır, âşık bele ulaşmak istese de hançerden dolayı yaklaşamaz. Bazen bu hançer soyutlaşır ve ayrılık hançeri olarak karşımıza çıkar:

Hūnī göz kim *hançer* ile tîğ ile oynar
Yahyā aña ulaşma ki pür-yäre olursın (G. 57/5)

Yārüñ ki miyânındadır ol *hançer*-i ğaddār
Şimden girü Yahyā geçemezsin sen o belden (G. 64/5)

Faşl itmese aralarını *hançer*-i hicrān
Ġavğa uzanurdı ten ile cān arasında (G. 79/4)

⁶² İskender Pala, a.g.e., s. 190.

‘Aşık-ı haste-i hicrûñ nice çıkmaz cānı
Hançer-i yār ki kaçd-ı dil-i nālāna çıka (G. 92/4)

Tek itsün āzmāyış hançer-i ser-tiz-i hün-rizün
Gögüs ger karşı var ol gamze-i cellāddan kaçma (G. 93/2)

Kemān ü tır ü hançer cem’in eyler turmaz ey **Yahyā**
Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettanı (G. 144/5)

2. Ok/Yay

Okçuluk geleneği, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Hem bir spor olarak hem de savaş yöntemi olarak görülen okçuluk, usta- çırak ilişkisi dâhilinde öğretilirdi. Bu önemli kültürel gelenek günümüzde de Okmeydanı, Nişantaşı gibi semt isimlerinde yaşatılmaktadır.

Divân şiirinde tır ya da nâvek olarak da geçen ok; yay ile beraber kullanılıp sevgilinin kaşı ve kirpiklerini karşılamaktadır. Yay kaşlı sevgili, bakışlarıyla kirpik okunu âşığın gönlüne atar. Ancak bu durum âşık için belâ değil mutluluktur. Nasıl ki bir hastaya su vermek onu rahatlatırsa, aşk hastasının gönlüne saplanan okun ucundaki temrenin yapılmasında kullanılan su da âşığa şifa vermektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde sevgilinin kaşları kaza yayı, kirpikleri ise belâ okudur. Sevgilinin bu unsurları birleşerek kargaşa çıkarmak isterler:

Kaşlaruñ kavş-i kazā her bir müjeñ tır-i belā
Devr-i hüsnünde kemān u tıre hâcet kalmadı (G. 119/4)

Kemān ü tır ü hançer cem’in eyler turmaz ey **Yahyā**
Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettanı (G. 144/5)

Okuñuñ sineye degdi birisi biri dile
Umarın pâdişehüm birisi de cāna çıka (G. 92/2)

Kemān-ı Rüstem olmaya kebāde dest-i kudretde
Ne kuvvedür ki oldı himmeti bāzusına ruzı (G. 149/2)

3. Tîg/ Şemşîr

Divân şiirinde *tîg* ya da *şemşîr* olarak karşımıza çıkan *kılıç*, sevgilinin âşık üzerindeki yaralayıcı etkisini anlatmak için mecazen kullanılan bir savaş aletidir. Sevgilinin bakışları kılıç gibi keskindir. Bir bakışı bile zaman zaman âşığın canını almak için yeterlidir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde sevgilinin kılıcının kana susamış olduğu ve bu nedenle âşığın canını almak için çabaladığını görmekteyiz. Ancak âşık bu can alıcı kılıçtan korkmamaktadır. Bir cambaz gibi sevgilinin kâkülünde gamzesiyle eğlenir. Bazen de kılıç darbeleriyle âşığın beden elbisesi paramparça olmaktadır:

Ġamze özler dil yâ kâkül ikiden hâlî degül
Tîġ lâzım aña yâ ġull ikiden hâlî degül (G. 36/1)

Hûnî göz kim hançer ile tîġ ile oynar
Yahyâ aña ulaşma ki pür-yâre olursın (G. 57/5)

Dili çalar daġı bir hindî iken tîġ-ı hûn-rîzi
Neden çāk böyle maġbûl olmak ol hûn-h'âr yanında (G. 36/2)

Zülfünde göñül ġamzeñ ile eglenür ey mâh
Cân-bâz gibi tîġ ile oynar resen üzre (G. 80/3)

Dil incinmez olursa tîġ-i ġamla sîne şad-pâre
Ne ġam dervîşe olsa ġırka-i peşmîne şad-pâre (G. 90/1)

Ķurş-ı dâġum tîġ-i hûn-rîz ile eyler çāk çāk
Turmaz etmek toġrar o bî-raġm dilber kânuma (G. 99/2)

Ķarşu vardum şol kadar şemşîrüne nâz eyledün
Nâzuñ öldürdi beni şemşîre ġâcet kâlmadı (G. 119/2)

2.1.4.1.14. Bazı Eşyalar

Klasik Türk şiirinde, sosyal hayat öğeleri dâhilinde karşımıza çıkan bir başka unsur, dönemde kullanılan bazı eşyalardır. Bu eşyalar bazen sevgilinin güzellik unsurlarını anlatmada şaire yardımcı olmuş, bazen de dönemin inançlarını aktarmada kullanılmıştır.

1. Yazı ve Yazı Takımı

Kâğıt /Kalem (hame)

Kâğıt ve kalem, gazelerde sıkça karşımıza çıkan yazı eşyalarıdır. Şairlerin kâğıt ve kalemle çokça uğraş içinde oldukları düşünüldüğünde, gazelerde anlatacakları konu için kâğıt ve kalemi kullanmaları kaçınılmazdır.

Divân şiirinde sevgilinin güzelliği anlatılamaz ölçüdedir. Şairler bu güzelliği anlatabilmek için hem kendileriyle hem de birbirleriyle yarış içerisindedirler. Ancak bu yarışta kâğıt ve kalem sevgilinin güzelliğini anlatmada yetersiz kalmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazelerinde, sevgilinin güzelliği anlatılırken kâğıdın bu güzelliğe dayanamayarak yanıp tutuştuğu söylenmektedir. Ancak bazı beyitlerde Şeyhülislâm Yahyâ şiirlerini överek kaleminin bir pınar gibi güzel sözler akıttığından bahsetmektedir:

Benüm hod sözümi yazmağa döymez *kâğıd u hâme*
Ne mâni' gelse cânâ nâme-i raḥat-resân senden (G. 71/4)

Gülzâr-ı ma'rifetde *mîzâb-ı hâmesinden*
Ṭab'-ı şafâ-şi'ârüm bir çeşmesâr aḳıtdı (G. 111/5)

Yahyâ o şâha süz-ı dilüm yazmağ istedüm
Yandı ṭutuşdı nâme-i ğam *hâme* döymedi (G. 122/5)

2. Tesbîh

Sübha yani *tesbîh*, “namazın sonunda tesbîh okunurken sayının şaşmaması için elde çekilen alet” e denmektedir. Bu tesbîh 99 veya 33 tanecikten oluşur.⁶³

⁶³ İskender Pala, a.g.e., s. 451.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelinde, zikir halkasındaki bağı delik âşiklar, dizilişleri bakımından yüz taneli sübhaya benzetilmiştir:

Halka-i zikrde gör bağı delik 'âşikları
Dest-i kudretde döner sübha-i şad dâne gibi (G. 129/2)

3. Mir'ât/Âyîne

Âyîne, Türk edebiyatında genellikle bir güzellik aleti olarak kullanılmaktadır. Sevgili, aynada aksini izler durur. Aynaya bakarak güzelliğine güzellik katar. Bu aynaların cepte taşınabilmesi için küçük boyutta olanları da mevcuttur. Aynanın yansıtma özelliğini sağlayan arkasındaki *sırdır*. Aynanın önü parlak ve aydınlıkken arkası karanlıktır. Bu da şiirimizde yer yer iyilik ve kötülüğü, karanlık ve aydınlığı anlatmada bir araç olarak kullanılmıştır. Aynanın önemini Osmanlı Devleti'nde bir meslek grubu oluşturması yönüyle de anlayabiliriz. Padişahlara hazırlanmaları esnasında ayna tutmakla görevli kişiler *âyînedâr* adını almaktadır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *âyîne* ve *mir'ât* kelimeleriyle karşımıza çıkan “ayna” motifi, sevgilinin güzelliğinin yansımasından bile kıskanılan bir eşya olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda âşğın gönül aynası sevgilinin cefâlarından dolayı parça parça olmuştur. Sevgili âşğın parçalanan gönül aynasına baktığında onu beğenmemiş ve yüzünü asmıştır:

Dilüñ bir kez şınuñ *mir'âtine* baqdı yüzün burdı
Tecellâ-yı cemâli var ise dildâr çok gördi (G. 132/1)

Şağınur yârini *âyînedeki* 'aksinden
İstemez dil baқа *mir'âta* o gül-ruhsârı (G. 137/4)

4. Sürâhî

Sürâhî, divan şiirinde içki konulan kaplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelediğimiz beyitte geçen sürâhî, içindeki şaraptan dolayı gül renkli olarak ifade edilmektedir. Bu sürâhîde sadece şarap yoktur; eğer can kulağıyla sürâhî dinlenirse, Cem'den hikâyeler de işitilebilir:

Cân kulağın tut hele sâķī alup cāmı ele
Kıssa-i pür-ħişse-i Cemdür *şurâhî* ğulğuli (G. 141/3)

5. Câm/ Kadeh

Câm, divan şiirinde “kadeh” anlamında kullanılan birçok kelimedenden biridir. Câm dışında şiirlerde *piyâle*, *sâgar*, *peymâne*, *gûze*, *sebû* da kadeh anlamında kullanılmaktadır. Câm genellikle şiirlerde bazı tamlamalarla beraber de kullanılır (*câm-ı billûr*, *câm-ı mey*, *câm-ı lebrîz*, *câm-ı şarâb*, *câm-ı gül-fâm*, *câm-ı gül-gûn*, *câm-ı safâ-encâm*). Kadehi bulan kişinin Cem olması nedeniyle câm kelimesi çoğu beyitte Cem ile beraber de geçmektedir.⁶⁴

Kadeh, şiirimizde birçok nesne ya da varlığa benzetilmiştir. Şekil bakımından güle benzetilen kadehin içindeki şarap da gül rengindedir. Aynı şekilde, kadeh laleye de benzetilmektedir. Kadehin içindeki şarap aynı zamanda sevgilinin dudağının rengi; yani lâl rengindedir. Renk dışında şarabın sarhoş edici özelliği ve sevgilinin dudağının âşığı kendinden geçirmesi arasında da ilişki kurulmaktadır.

Kadeh, içindeki şarabın renginden dolayı sevgiliye duyduğu aşkın üzüntüsüyle hastalanan ve kan rengine bürünen âşığın gözlerine benzetilmektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *piyâle* ve *sagâr* olarak da karşımıza çıkan kadeh, parlaklığı ve güzelliğiyle övülmüş, genellikle tamlama şeklinde ve bazı beyitlerde Cem ile birlikte anılmıştır:

Ṭolı *piyâle* elinde şarâb-ı nâb gözinde

Degül o mâhveşüñ çarḥ u âfitâb gözinde (G. 96/1)

Şişüp kabarması var ḥayli devr-i *sâgar*-ı meyde

Habâbuñ añlamazın ola nüh kıbâb gözinde (G. 96/2)

Niçün *câm*-ı muşaffâyı getürmez sâķî-i meclis

Bizümle ‘ahd ü peymân eyledi ṭurmaz mı peymâne (G. 102/2)

Nice elden düşürür *câm*-ı şafâ-encâmı

Güş iden nâm-ı Cemi şıyt u şadâ-yı *câm*ı (G. 142/1)

Ey cam-ı şafâ ṭalibi bî-hûde uzanma

Cemle bile defn eylediler *cam*-ı şafâyı (G. 143/2)

⁶⁴ İskender Pala, a.g.e., s. 82.

6. Şâne/Tarak

Şâne, divan şiirinde çok kullanılmakla birlikte sevgilinin güzellik unsurlarını anlatırken karşımıza çıkan bir eşyadır. Şâne, sevgilinin anber kokulu saçlarına dokunabilmesi bakımından âşık için kıskanılacak bir eşyadır ancak aynı zamanda sevgilinin saçının her bir telinde duran âşıkların gönlüne dokunur ve onların zaten hüznü olan gönüllerini incitir. Zaman zaman da saçlarda asılı duran gönülleri kavgalarını ayırmak için araya girmektedir:

Mādām ola ol zülf-i siyekār müşevveş
Eksik mi olur şâne ile dilde keş-â keş (G. 3/1)

Ne ıztırâb u keş-â-keşdedür bu cân-ı belâ-keş
Cefâ-yı şâne ile zülfün ıztırâba düşelden (G. 67/3)

Ṭolaşup kâkül-i ‘anber-şiken-i cânâne
Ne kadar hâtır-ı maḥzûna ṭokandı şâne (G. 105/1)

Bu kadar dilleri maḥzûn u perîşân itme
Degme ey şâne o gîsû-yı ‘anber-efşâne (G. 105/2)

2.1.4.1.15. Bazı Kişiler ve Eserler

Klâsik Türk Şiiri, sadece edebî bakımdan değil, kültürel bakımdan da önem arz etmektedir. Şairler şiirlerinde edebî maharetlerini ortaya koymak dışında kültürel birikimlerini de yansıtır. Şiirlerde bazı konuları daha iyi anlatabilmek amacıyla telmihlerde bulunmuşlardır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın mecmuada incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasında bulunan gazellerinde en çok değinilen kişi *Cem*'dir. İkinci olarak *Leylâ ve Mecnûn (Kays)*'a değinilmekle beraber *Süleymân Peygamber*, *Sultan Ahmed Gâzi*, *Halil (İbrâhim Peygâmbere)* ve İran'ın millî kahramanı *Rüstem* de gazellerde yer almaktadır.

1. Cem

Cem, şiir geleneğinde *Cem* veya *Cemşid* isimleri ile anılır ve cinler, haşmet ve debdebe, rüzgâr, mühür gibi kelime ve kavramlarla zikredilebilir. *Cem* ile, Hz. Süleyman'ın konu edildiğine hükmedilmektedir.⁶⁵

⁶⁵ Ahmet Atillâ Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 2, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2017, s. 378.

Cem'in insanlara faydalı birçok sanatı icat ettiğine inanılmaktadır. Divan şiirinde zevk ve safa sembolü olarak sayılmakta ve *cam* onunla efsanleşmektedir.⁶⁶ Cem'in kadehi (câm-ı Cem) de şiire sıkça konu olmaktadır. Bu kadehin üzerinde yedi hat olduğuna inanılır.

Bir rivâyete göre şarabı bulan kişi de Cem'dir. Kurtardığı bir yılanın ona verdiği birkaç tanenin toprağa ekilmesiyle elde edilen üzümün suyunu içmek adet hâline gelmiştir. Bu üzüm suyunun bir zaman bekletilmesiyle şarap elde edilmektedir. Önceleri bekleyen üzüm suyu ve kadehin dibindeki tortunun zehirli olduğu düşünülse de, daha sonra içildiğinde keyif verdiği fark edilmiş ve üzüm suyu bekletilerek içilmeye başlanmıştır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde Cem ve Cem'in kadehi meclis, meyhâne gibi mekânlarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Cem'in kadehindeki şarabın kırmızılığından, kadehin meclisteki dönüşünden ve Cem'in zamanında yaşanılmasa da onun kadehinden şarap içildiğine değinilmektedir:

Tâc-ı Dârâda olan gevheri biz neyleyelüm
Câm-ı Cemde konılan la'l-i müzâb olsa bize (G. 78/2)

Reşkimüz kalmadı hîç eski zamân 'âlemine
Câmını gördük a irişmedük ise Cemine (G. 100/1)

Cem-i devrânı oldı câm-ı gerdâniyla dünyânuñ
Sipihrüñ seyr ider iqbâlin ol rind-i kadeh-nûşa (G. 95/4)

2. Mânî

Mânî, "Çinli ünlü bir nakkaş ve ressâm olarak bilinmekle birlikte nereli olduğu, nerede doğup büyüdüğü hakkındaki bilgiler birbirinden farklıdır. Sâsâniyan Sülâlesi hükümdarlarından Behrâm Şâpur zamanında İran'a geldiği, Zerdüştlük ve Hristiyanlık karışımı bir din olan Maniheizm'in kurucusu olduğu yönünde söylentiler vardır."⁶⁷

⁶⁶ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 87.

⁶⁷ Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler-Hayvanlar-Bitkiler-Tabiât Güçleri-Kişileştirilmiş Varlıklar ve Kavramlar)*, Kesit Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Kasım 2013, s. 469.

Mânî, divan şiirinde resmetme yeteneği ile anılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinin bir beyitinde sevgilinin güzelliği resim konusunda usta olduğu bilinen Mânî'nin nakşıyla kıyaslanmaktadır:

Taşavvur itmedi mi bî-mişâl taşvîrûñ
Ne şüret ile çıkardı ki nakşını Mâni (G. 146/3)

3. Leylâ ve Mecnûn (Kays)

Leylâ ile Mecnûn kıssası, Türk kültür ve edebiyatında önemli bir yer arz etmektedir. Çoğu esere konu ve ilham olmuş bu kıssaya Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde sıkça rastlamaktayız.

Leylâ ile Mecnûn kıssası pek çok kaynaktan efsâne olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu kişilerin yaşamına dair çeşitli söylentiler mevcuttur. Asıl adı *Kays* olan Mecnûn, Türk edebiyatında Leylâ'nın aşkından dolayı aklını yitirmiş bir kişi olarak karşımıza çıkmakta ve şiirlere bu yönüyle konu olmaktadır. Leylâ ile Mecnûn kıssasını tasavvufî yönden ele alıp tasavvufî hayatın bir simgesi ve temsilî anlatımı olarak değerlendiren şairlerimiz de mevcuttur. Türk edebiyatında *Leylâ ile Mecnûn* mesnevilerinin en ünlüsü Fuzûlî'ye ait olmaktadır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bazen *Kays* adıyla bazen *Mecnûn* adıyla bazen de *Leylâ ve Mecnûn* birlikte kullanılmak suretiyle bu önemli kıssaya telmihte bulunulmuştur. Mecnûn'un aşkıdan dolayı çöllere düşmesi, çölde çıplak bir şekilde dolaşması, Leylâ'nın Mecnûn'a ettiği eziyetler ve Mecnûn'un hayvanlarla dost olup kuşların başına yuva yapması kıssanın karşılaştığımız parçalarıdır:

‘Işk-ı *Leylâ* ile bir âteş-i süzân idi *Kays*
Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryân idi *Kays* (G. 2/1)

Cefalar cevrler kim eylemişdi *Kaysa Leylâsı*
Benüm yâr-ı sitemkârüm işitse diye âz itmiş (G. 4/3)

Hâk-i *Mecnûn*dur dönen şahrâda şanmañ gird-bâd
İstemez bî-çâre hâlî kalduğın meydân-ı ‘ışk (G. 16/4)

Ne için başına üsdürmüş idi mürğânı
Bunca gavğâ ne idi tut ki Süleymân idi *Ḳays* (G. 2/3)

4. Sultan Ahmed Gazi

Sultan I. Ahmed; Sultan III. Mehmed'in oğlu, II. Osman, IV. Murâd ve Sultan İbrâhîm'in babasıdır. Annesi Handân Sultan'dır. 14 yaşında tahta geçmiştir. 14 yıl padişah olan Sultan Ahmed, 1617 yılında, 28 yaşında vefat etmiştir.

Sultan Ahmed, çok iyi bir eğitim görememesine karşın şiire karşı ilgili olmuş ve *Bahtî* mahlasıyla şiirler yazmıştır. Şiirleri sade, dili açıktır. Şiirlerinde yer yer deyimlere de yer vermiştir. Bu özellikleriyle Sultan Ahmed'in şiirlerinde döneminin usta şairi Şeyhülislâm Yahyâ'nın etkili olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁸ Şiirleri dönemine göre başarılı sayılmamaktadır.⁶⁹

Şeyhülislâm Yahyâ, kendisini örnek alıp şiirler yazan Sultan Ahmed Gazi'yi incelediğimiz sayfalar arasındaki 149. gazelin ilk beyitinde överek onun fikirlerinin tüm dünyayı aydınlattığını dile getirmiştir:

Şehen-şâh-ı hümâyün-baht sultân Aḥmed-i Ğazî
Ki dünyâyı münevver kıldı re'y-i 'âlem-efrûzı (G. 149/1)

5. Süleyman

Hükümdar peygamberlerden olan Süleyman, İsrailoğulları peygamberlerinden olup, Dâvud peygamberin oğludur. Süleyman peygamberle ilgili divan şiirine konu olan birden fazla kıssa bulunmaktadır. Bunlardan biri Divan şiirinde "hatem (mühür)" olarak anılan Süleyman'ın yüzüğüdür. Süleyman peygamberin gücü ve saltanatının bu yüzükte saklı olduğu düşünülmektedir. Bu yüzüğü parmağına taktığında insanlar, cinler, hayvanlar ve diğer yaratıkların ona itaat ettiği düşünülmektedir.⁷⁰

Klasik Türk şiirimizde Süleyman peygamberle ilgili geçen bir diğer kıssa yüzükle bağlantılı olmak suretiyle, Süleyman peygamberin hayvanlarla konuşabilme

⁶⁸ Coşkun Ak, *Şair Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2001, s. 267.

⁶⁹ Gencay Zavotçu, *a.g.e.*, s. 55.

⁷⁰ Gencay Zavotçu, *a.g.e.*, s. 681.

yeteneğidir. Hayvanların dilini bilen ve onlara hükmedebilen Süleyman peygamberin bu mucizelerinden Kur'an'da da bahsedilmektedir.⁷¹

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelleri arasında sadece bir beyitte rastladığımız Süleyman peygamber, *Leylâ ile Mecnûn* kıssasıyla birlikte, Kays'ın Süleyman'a benzetilmesiyle verilmiştir. Kays, çölde hayvanlarla konuşabilmesi, (hatta kuşlar başına yuva yapacak kadar) hayvanlarla samimi olması bakımından Süleyman Peygamber'e benzetilmiştir:

Ne için başına üşdürmüş idi mürğânı
Bunca gavğâ ne idi tut ki *Süleymân* idi Kays (G. 2/3)

6. Halîl

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelleri arasında sadece bir beyitte rastladığımız "Halîl" ile İbrâhim Peygâmbere'ın ateşe atılma olayına telmih yapılmaktadır. "Allâh dostu, İbrâhim Peygâmbere ateşe atıldığı zaman Cebraîl onu havada tuttu ve dileğini sordu. O da 'Ben Allâh'ın kuluyum. Hâcetim O'nadır, sana değil. Allâh ne dilerse yapsın.' dedi. Allâh da onu dost edindi ve adı Halîlullah oldu."⁷²

'Aks-i ruhsâruñla mir'ât-i Sikender didiler
Ben *Halîlüm* âteş-i Nemrûd dirdüm bâdeye (G. 109/3)

7. İskender

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelleri arasında, *İskender* sadece bir beyitte, "İskender'in aynası" motifi ile karşımıza çıkmaktadır.

İskender'in aynasının tüm âlemi gösterdiği düşünülür ve edebiyatımıza yansıyan birçok efsanesi bulunur. Efsanelerden biri şu şekildedir:

"İskender, İskenderiye şehrini kurduğu zaman orada bulunan hakimlerden Belinas, Hermis ve Valines bir ayna yapmışlar ve yüksek bir yere koymuşlardı. Gûya bu aynada oraya gelmekte olan gemiler daha bir aylık

⁷¹ Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 680.

⁷² Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 308.

yolda iken görülebirmiş. Eğer gelen düşman gemisi ise bu aynadan güneş ışığı yansıtılarak daha uzaktayken yakılabirmiş.”⁷³

Bazı rivayetlerde düz olduğu bazılarında ise yuvarlak ve her iki tarafının da yansıtma özelliği olduğu düşünülen İskender’in aynası, Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz beyitinde İskender’in aynası “bâde” motifiyle birlikte verilmektedir:

‘Aks-i ruhsâruñla mir'ât-i *Sikender* didiler
Ben Hâlîlüm âteş-i Nemrüd dirdüm bâdeye (G. 109/3)

8. Rüstem

Zaloğlu Rüstem, İran’ın millî kahramanıdır. Divan şiirinde rezm (savaş, kavga) simgesi olarak geçer. Gücü, yiğitliği ve destânı ile şiirlere konu olmaktadır.⁷⁴

İncelediğimiz beyitte, Sultan Ahmed’in savaştaki yeteneği Rüstem’e benzetilmek suretiyle övülmüştür:

Kemân-ı *Rüstem* olmaya kebâde dest-i kudretde
Ne kuvvetdür ki oldı himmeti bâzusına rûzî (G. 149/2)

9. Mantıku’t-Tayr

“Kuşdili” anlamına gelen Mantıku’t-Tayr, Ferîdüddin Attâr’ın 1187 yılında yazdığı tasavvufî bir mesnevîdir. Mesnevîde sembollerle vahdet-i vücût inancı anlatılmıştır. Farsça olan mesneviyi Gülşehrî 1317 tarihinde Türkçeye çevirmiştir. “Gülşennâme” olarak da adlandırılan Gülşehrî’nin kaleme aldığı Mantıku’t-Tayr, Ferîdüddin Attâr’ın eserini esas almakla birlikte, aslında özgün bir eser yazmıştır.

Şeyhülislâm Yahyâ’nın bir beyitinde Mantıku’t-Tayr adlı esere telmih yapılmak suretiyle, beyitte sâkiye seslenilmiş ve kadehteki kuş resimlerinden zevk ehline kuşdilini duyurması söylenmiştir:

Mey-i cân-bahş ile sâğardaki her mürğ naşşından
İşitdür sâkiyâ güş-ı mezâka *Mantıku’t-Tayr* (G. 139/4)

⁷³ İskender Pala, a.g.e., s. 48.

⁷⁴ Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 615.

10. Gülistân

“Gülistân”, Sa’dî-i Şîrâzî’nin 1292 yılında kaleme aldığı ünlü Farsça eseridir. Gülistân ilk defa 1391 yılında Seyf-i Sarâyî tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz beytinde *Gülistân* adlı esere telmih yapılmış ve şâir, güzellik kâtibinin sevgilinin Çin mürekkebi ile cetvelenmiş gibi olan yüzüne sanki Gülistân’ın ön sözünü yazdığını söylemiştir. Sevgilinin güzel yüzünün Gülistân adlı eserin dibâce bölümüne benzetilmesinin nedeninin, Sa’dî-i Şîrâzî’nin eserinin dibâce bölümünün nakşının ve cetvelenmesinin muntazam olması dolayısıyla olduğunu düşünmekteyiz:

Cebîni çîn ile mıstarlı şafhadur yazılmış
Debîr-i hüsn aña dîbâce-i *Gülistân*ı (G. 146/4)

2.1.4.2. Deyimler

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasında deyimlere fazlaca rastlanmaktadır. Bunun Şeyhülislâm Yahyâ’nın mahallîleşme akımı etkisinde kalması ve halktan kopuk olmaması sebebiyle olduğunu düşünmekteyiz. Çalışmamızın bu kısmında mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki deyimlere yer verilerek bazı deyimler açıklanacak, diğerleri yanlarında gazel ve beyit numaraları belirtilmek suretiyle liste hâlinde verilecektir:

Na’l kesmek

Bu deyim, “damga vurmak” anlamında kullanılmaktadır. Eskiden hayvanlar ateşte kızdırılmış nal ile dağlanarak damgalanmış. Beyitte buna telmih yapılmaktadır. Aynı zamanda “nal” şekil yönünden sevgilinin saçı, kâkülü ve kaşına benzetilmektedir:⁷⁵

Na’l kes dir yâr nice diñlemez âdem sözün
Kâşki olsa vücüdüm başdan ayağa sem’ (G. 10/3)

Alnı açık yüzü ak olmak

Beyitte “alnı açık yüzü ak olmak” deyimini, manevî anlamda, günahsız olmak anlamında kullanılmıştır:

⁷⁵ İskender Pala, a.g.e., s. 349.

Dest-i ihsānuñla zülmāni hicābı ref kııl
Tā kim ol dergāha varam *alnum açık yüzüm ak* (G. 13/3)

Ağzının suyunu akıtmak

Divan şiirinde gül ve gül bahçesi, sıkça kullanılan güzellik ve tabiat unsurlarıdır. Beyitte gül bahçesinin güzelliği övülerek, “ağzının suyunu akıtmak” deyimini ile cennet bahçesinin bile gül bahçesine imrendiği imajı verilmiştir. Hatta cennetteki huriler gülleri kıskanmış, cennet suyu zülāl ise suyunu kesmiştir:

Cennetüñ *ağzı şuyın akıtdı* hüsn-i gülsitān
Āblar reşk-i zülāl ü ğayret-i hūr oldı gül (G. 35/4)

Āh eylemek

Divan şiirinde en çok kullanılan deyimlerden biri āh eylemektir. Gönlü aşk ateşiyle dolu olan âşîğın sevgili tarafından aşkına karşılık verilmedikçe gönlündeki ateş harlanmaktadır. İncelediğimiz beyitte bu soyut ateşin artık somutlaşıp ağız yoluyla dışarı çıkacağı ve tüm âlemi yakacak kuvvette olduğu belirtilmektedir:

Şāhum hāzer it bir şereri ‘āleme besdür
Āh eyleyicek derd ile bir sīnesi sūzān (G. 50/3)

Kanına ekmek doğramak

“Kanına ekmek doğramak” deyimini, Divan şiirinde çok kullanılan bir deyim olmamakla birlikte, beyitte âşîğın sevgili tarafından açılan yaralarının çokluğunu ifade etmektedir. Sevgili âşîğın gönlünde yara açmakla kalmamış, bir de yaralardan akan kanlara ekmek doğrayarak âşîğın yaralı gönlünü daha çok acıtmaktadır:

Kurş-ı dāğum tiğ-i hūn-rīz ile eyler çāk çāk
Turmaz *etmek toğrar* o bī-raḥm dilber *kānuma* (G. 99/2)

Āşina olmak

Āşina olmak, tanımak, bilmek anlamlarına gelen bir deyimdir. “Āşinalık” ile ilgili birden fazla deyim incelediğimiz sayfalar arasında bulunan gazellerde

geçmektedir. Genellikle insanlar ya da olaylar için kullanılan bu deyim, bu beyitte kişileştirilen bir kavram, “ok” için kullanılmıştır:

Çünkü geldüñ hele bir pâre tur ey nâvek-i yâr
Âşinâ olmadan olmağ ne revâ bî-gâne (G. 105/4)

Yüzü yere düşmek

Bu deyim beyitte iki anlamda kullanılmıştır. Âşık yüzünü gerçek anlamda yere koyduğunu ancak bunu başkalarının yanında yaptığı için onların gözünde küçük düştüğünü söyleyip bundan duyduğu pişmanlığı dile getirmektedir:

Yüz urdum yire tenhâ añlayup dildâr yanında
Haḫâ itdüm *yire düşdi yüzüm* ağıyâr yanında (G. 106/1)

Birbirine katmak

“Birbirine katmak” deyimini, ortalığı karıştırmak, kargaşa çıkarmak anlamındadır. Bu beyitte kargaşa çıkaran bir insan değil sevgilinin saçları olarak gösterilmiştir. Her bir teline bir âşık gönlü asılı olan sevgilinin saçları tarak ile açılmasa, saçta asılı gönülleri birbirine katacağı söylenerek, sevgilinin güzellik unsurlarından saça ve bu saçta asılı gönüllere değinilmiştir:

Zülfüñ *biri birine katardı* gönülleri
Gâhice girmeyeydi eger şâne âraya (G. 108/4)

Vefâ tohumu ekmek

Bu beyitte geçen “tohum” ifadesi, toprağa ekilen somut tohum değil de soyut bir anlamda; “vefa” anlamında kullanılmıştır. Dünya denen büyük bahçede eksik olan yegâne çiçek vefa olarak görülmüş, mutlulukların artması için bu vefâya ihtiyaç duyulmuştur:

Vefâ tohumu ekilmez mi bu ‘âlem kişt-zârında
Şafâlar kesb olunmaz mı feraḫlar ḫâşıl olmaz mı (G. 114/2)

Ayağının tozuna yüz sürmek

Beyitte “Ayağının tozuna yüz sürmek”, deyimini ile sevgili kutsallaştırılmıştır. Âşık için sevgilinin ayağını bastığı toprak kutsal toprak gibi kıymetlidir:

‘Abîr-i hāk-i pāyuñ şakınur bir kaçre yaş dökmez

O ‘âşık kim *ayağun tozına* bir kez *yüzün sürdi* (G. 132/2)

İncelediğimiz örnekler dışında, şiirlerde karşılaştığımız deyimler alfabetik sıra ile aşağıda liste hâlinde verilmiştir:

Âdem sayılmamak (G. 29/1)	Bağrının yağını eritmek (G. 10/1)
Ağzına almamak (G. 83/5)	Bahtı açılmak (G. 110/4)
Ağzına mühür vurmak (G. 119/5)	Bâr olmak (G. 50/1, 91/4)
Ağzını tutmak (G. 108/3)	Basak düşürmek (G. 135/4)
Ahd ü peymân eylemek (G. 102/2)	Baş çıkarmak (G. 238/1)
Aklı dağılmak (G. 59/1)	Baş eğmemek (G. 97/4)
Ala boyanmak (G. 131/2)	Başa çıkmak (G. 100/2)
Alnı açık yüzü ak olmak (G. 13/3)	Başdan aşmak (G. 127/2, 130/5)
Aman vermemek (G. 46/2)	Başı göğe ermek (G. 67/3)
Aman vermemek (G. 46/2)	Başına gelmek (G. 24/5)
Ar etmek (G. 32/2)	Başına üşüşmek (G. 2/3)
Âşinalık etmek (G. 43/3)	Başını alıp gitmek (G. 129/3)
Aşk olsun (G. 136/4)	Başını kesmek (G. 1/1)
Aşk şarabını içmek (G. 82/4)	Baştan ayağa sem‘ (kulak) olmak (G. 10/3)
Aşk şarabını içmek (G. 82/4)	Bend eylemek (G. 79/5)
Âvâze salmak (G. 103/3)	Bir içim su olmak (G. 177)
Ayağı yere basmamak (G. 67/3)	Birbirine katmak (G. 108/4)
Ayağına düşmek (G. 121/3)	Bülbülün yatağını bozmak (G. 117/5)
Ayak basmak (G. 6/3)	Can ile işitmek (G. 93/5)
Ayakta komak (G. 121/4)	Can kulağını tutmak (G. 141/3)
Bagi olmak (G. 85/3)	Can nakdini yandırmak (G. 136/2)
Bağrına basmak (G. 90/4)	Can uzatmak (G. 47/2)
Bağrını delmek (G. 49/4, 53/2)	Cana geçmek (G. 63/3)
Bağrını kanatmak (G. 66/4)	Canı çıkmak (G. 131/3, 92/4)

Canı kılca kalmak (G. 76/2)
Canına cevr koymak (G. 129/5)
Canına kastetmek (G. 28/2)
Canını odlara yakmak (G. 134/3)
Cevr ü cefa çekmek (G. 41/3)
Cihân gözüne teng ü târ olmak (G. 98/5)
Çeşm ü gûş olmak (G. 22/2)
Çok görmek (G. 86/4, 132/2)
Dağ üzre dağ yakmak (G. 117/2)
Dairen bilmek (G. 12/3)
Dâmânına düşmek (G. 121/4)
Derd-i ser vermek (G. 30/5)
Derûnuna düşmek (G. 37/2)
Dest olmak (G. 87/3)
Dilden geçmek (G. 64/2)
Dili dağıtmak (G. 117/4)
Divane olmak (G. 43/4)
El (etek) öpmek (G. 42/1,2,3,4,5)
El çekmek (G. 14/5, 87/4)
El üzre tutmak (G. 50/2, 93/1, 148/3)
El vermek (G. 23/3, 42/1)
Elden komamak (G. 77/1)
Ele almak (G. 33/2, 50/5, 110/3, 111/4,
118/2, 135/1, 141/3, 147/1),
Ele girmemek (G. 112/4)
Eli değmemek (G. 95/3)
Eli ermemek (G. 89/4)
Elif çekmek (G. 11/3)
Elinden düşürmemek (G. 142/1, 148/3)
Elinden gelmek (G. 64/2)
Er gibi ayak basmak (G. 127/5)
Eser yelden hıfz etmek (G. 80/4)
Eşiğini beklemek (G. 105/3)
Feda etmek (G. 91/3)
Fitne kopmak (G. 79/3)
Gam çekmek (G. 39/3, 57/3)
Gam yemek (G. 23/3)
Gam-ı dünyaya düşmek (G. 58/4)
Giriftar olmak (G. 72/1,2)
Göge çıkarmak (G. 60/2)
Göğsünü germek (G. 27/3)
Göğüs germek (G. 93/2)
Gölgesi düşmek (G. 121/3)
Gönlü açılmak (G. 82/1)
Gönlü düşmek (G. 121/1, 121/3)
Gönlü kırılmak (G. 90/2)
Gönlüne girmek (G. 128/2)
Gönlünü ele almak (G. 96/3, 97/2)
Gönül akıtmak (G. 111/1)
Gönül almak (G. 48/3, 76/1, 116/1)
Gönül kırmak (G. 69/2)
Gönül pârelemek (G. 26/5)
Gönül vermek (G. 57/1, 129/4, 144/2)
Gönül yapmak (G. 16/3, 98/4)
Gönül yıkmak (G. 16/3)
Göz açtırmamak (G. 31/2)
Göz süzmek (G. 28/2)
Göz yaşına gark olmak (G. 127/1)
Gözden geçirmek (G. 31/4)
Gözü değmek (G. 35/2)
Gözü ısırarak (G. 146/1)
Gözü ilişmek (G. 91/1)
Gözün aydın (G. 98/5)
Gözünde olmamak (G. 96/1)
Gözüne girmek (G. 82/3)
Gözüne hiçbir şey görünmemek (G. 15/5,
83/4)

Gözüne yendirmek (G. 144/3)	Karar eylemek (88/1)
Gözünü açmak (G. 45/4)	(Kârını) tamam etmek (G. 17/5)
Güft ü gûy etmek (G.38/2)	Karşı durmak (G. 40/4, 146/2)
Gül gibi açılmak (G. 127/1)	Karşı varmak (G. 119/2)
Günden güne artmak (G. 45/3)	Kavga kopmak (G. 141/4)
Güzel düşmek (G. 80/2)	Kendini dağıtmak (G. 52/2)
Haber almak (G. 3/3)	(Kendini) yüksekte görmek (G. 18/1)
Haber vermek (G. 30/2)	Kendini göstermek (G. 38/4)
Hâk ile yeksân eylemek (G. 65/1, 116/2)	Kıyamet kopmak (G. 92/3)
Hâl hatır sormak (G. 132/5)	Kıymet bilmek (G. 34/2)
Hâli harap olmak (G. 84/4)	Kul olmak (G. 56/5, 93/3)
Hatıra getirmek (G. 49/4)	Kulağına küpe etmek (G. 12/5)
Hatırı kalmak (G. 107/5)	Kurban olmak (G. 56/5)
Hâtır-ı mahzûna dokunmak (G. 105/1)	Mecâli kalmamak (G. 5/5)
Hatırına gelmemek (G. 32/4)	Merhabası olmak (G. 25/2)
Hayat-ı taze bulmak (G. 113/1)	Müjde etmek (G. 118/4)
Hayat-ı taze vermek (G. 30/2)	Mümkün olmamak (G. 37/5)
Helak etmek (G. 140/1)	Nâm u nişânı kalmamak (G. 6/5, 94/2)
Huzurunu kaçırmak (G. 96/4)	Nazar eylemek (G. 40/3)
Hüsn bağıını bozmak (G. 117/1)	Ne hâlet edeceğini bilmemek (G. 67/5)
Hüsnüne mağrur olmak (G. 27/3, 147/1)	Nefes eylemek (G. 1/2)
İrşat etmek (G. 41/2)	Nîm-mest olmak (G. 87/1)
Kabâle vermek (G. 101/4)	Ocak bozmak (G. 117/2)
Kadrini bilmemek (G. 112/2, 134/2)	Oda yakmak (G. 140/1)
Kalp kırmak (G. 65/1)	Pazarı germ olmak (G. 136/2)
Kan ağlamak (G. 88/6)	Pençesin burmak (G. 52/5)
Kan yürüme (G. 55/2)	Rahat bulmak (G. 61/5)
Kanına girmek (G. 35/1)	Rahat bulmamak (G. 88/3)
Kanını içmek (G. 38/5)	Rahat vermemek (G. 89/1)
(Kanlıyı) kan tutmak (G. 50/4)	Ruhunu şâd etmek (G. 41/1)
Kâr etmek (G. 33/4)	Ser vermek (G. 134/4)
Kâr eylemek (G. 88/6)	Sinede yer etmek (G. 68/1)
Kâr etmemek (G. 114/5)	Sinesi çâk etmek (G. 122/1)

Sözü uzatmak (G. 60/4)	Yasak bozmak (G. 117/1)
Sözünün eri olmak (G. 134/5)	Yatağa düşmek (G. 121/5)
Şive ve naz götürmek (G. 129/4)	Yele vermek (G. 65/2)
Tahammül etmek (G. 102/5)	Yere çalmak (G. 97/2)
Takati kalmamak (G. 16/5, 19/5)	Yola gelmek (G. 48/4)
Tamam etmek (G. 54/1)	Yolda kalmak (G. 58/1)
Taş üzre taş komamak (G. 148/4)	Yüksekte uçmak (G. 121/2)
Teng-dest olmak (G. 87/4)	Yüreği ezilmek (G. 64/4)
Terk-i diyar eylemek (G. 88/4)	Yüreği parça parça olmak (G. 90/1)
Toz koparmak (G. 27/5)	Yüz (v)urmak (G. 106/1)
Üstüne düşmek (G. 113/3)	Yüz bulmak (G. 100/2)
Üstüne titremek (G. 80/5)	Yüz sürmek (G. 96/7, 149/4)
Vakti geçmek (G. 39/4, 124/5)	Yüz tutmak (G. 74/2)
Varını yoğunu vermek (G. 73/4)	Yüzüne bakmamak (G.74/1, 132/5)
Yabana gitmek (G. 49/3)	Yüzünü burmak (G. 132/1)
Yakıp kül etmek (G. 31/2)	Zebâl-ı hâl ile söylemek (G. 101/1)
Yanıp yakılmak (G. 11/5, 21/5, 39/1, 47/4)	Zebânını kuteh etmek (G. 134/4)

2.1.4.3. Atasözleri

İncelediğimiz sayfalar arasında bulunan 149 gazelde, deyimler kadar sık olmasa da atasözlerine de rastlanmaktadır. Kullanılan atasözleri, beyitlerde anlamı tamamlamış ve kuvvetlendirmiştir. Beyitlerde atasözlerinin genellikle araya kelime alınmayıp bir mısra şeklinde kullanıldığını görmekteyiz. Karşımıza çıkan atasözlerinin bazıları günümüzde de sıkça kullanılmaktadır:

Âşığa Bağdâd uzak olmaz:

‘Âşığa Bağdâd ırağ olmaz vüçüduñ fülkünü

Cüy-1 eşküñ küy-1 yâre irgürür mânend-1 şağ (G. 8/2)

Ecelden evvel kimse ölmez:

Yaklaşdı diyü hañtını geçme o güzelden

Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden (G. 64/1)

Her makamın sözcüsü var (dır):

Her mañāmuñ bir mañāli var Hicāzı añ baña

Eylemez küyn koyup ‘uşşāk āheng-i ‘ırāk (G. 13/4)

Az bulunan şey değerli olur:

Biñ cāna virmese n’ola bir būsesini yār

Az olıcağ metā’ olur anuñ bahāsı çok (G. 14/3)

Çok gezen çok bilir:

Hic bir belā mı var ki gönül anı bilmeye

Seyyāh-ı bī-ğarāruñ olur āşināsı çok (G. 14/4)

2.1.4.4. Tabiat

Şeyhülislâm Yahyâ'nın, mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki incelediğimiz 149 gazelinde tabiat unsurlarının yoğun kullanıldığını görmekteyiz. Çalışmamızın bu kısmında karşılaştığımız tabiat unsurlarını *kozmetik âlem, zaman, anâsır-ı erba'a, hayvanlar, bağ, çemen, çiçeklik ve ilgili mefhumlar, bitkiler ve meyveler* alt başlıklarında detaylı olarak göstermeye çalıştık.⁷⁶

2.1.4.4.1. Kozmik Âlem

a. Felek

Çarh ve 'âlem isimleriyle de karşımıza çıkan felek, Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinin bazı beyitlerinde *dünya*, bazılarında *kader* manasına gelecek şekilde; bazı beyitlerde ise her iki anlam kastedilerek kullanılan bir tabiat unsurudur. Şeyhülislâm Yahyâ bazı gazellerinde yaşadığı dönemden ve talihinden de şikâyet etmektedir:

‘İyşdan bî-behreyüz zevk u şafâdan bî-naşib
Çünkü geldük ‘âleme itsek ne biz bir pâre hazz (G. 9/3)

Özüñ ey dil yukardan tutma çün bir mäh-päreñ yok
Tutalum çarh-i atlas kendü olmuşsun sitäreñ yok (G. 18/1)

Nişân-ı tiğ-i hışm-ı yâr olursun ey kamer bir gün
Felekde hüsnüñe mağrūr olup gögsüñ ‘aceb gerdüñ (G. 27/3)

Felek döne döne şimdi cefâlar itsün ey Yahyâ
Ne tozlar kopara bir dem ola âh-ı cihân-gerdüñ (G. 27/5)

Cân uzatmak neydi çarhuñ döne döne cevrine
Nev-cevânum rişte-i cânum ideydi pîreñ (G. 47/2)

⁷⁶ Çalışmamızın bu kısmındaki *tabiat* unsurlarının maddelendirilmesinde Abdullah Eren'in Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 2004 yılında hazırladığı "Şeyhülislam Yahya Divanı'nın Tahlili" adlı doktora tez çalışmasındaki sınıflandırma kaynak olarak alınmıştır.

Seng-diller döymeye *çarh*-ı sitemger cevrine
Ğuşşa-i devrân degül mi âsiyâbı iñleden (G. 53/4)

İrişdi başı göge hiç ayağı yer mi başar gör
Fütâde-dil der-i yâr-i felek-cenâba düşelden (67/3)

Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'râya feyz olur
Reşk ider **Yahyâ** *felek*de encüm-i raḥşân bize (G. 89/5)

Ṭolı piyâle elinde şarâb-ı nâb gözinde
Degül o mâhveşüñ *çarh* u âfitâb gözinde (G. 96/1)

Dil mi virdüm saña kim şî've vü nâzuñ götürem
Ey *felek* cevri kıoya cānuma cānâne gibi (G. 129/4)

Felekler dönmesünler şâh-ı devrâna iṭâ'atden
Ṭoḳuz *ṭāsma eflāküñ* yeter bir tîr-i dil-düzü (G. 149/3)

a. Yıldızlar

Şeyhülislâm Yahyâ bazı beyitlerinde anlamsal bütünlüğü sağlamak amacıyla yıldızlardan yararlanmışır. Bazı beyitlerde yıldızlar *güneş*, *ay*, *gökyüzü* gibi unsurlarla birlikte kullanılıp beytin tamamlayıcısı olmuştur. Bazı beyitlerde ise *şî'ra yıldızı* gibi özel yıldız isimleri kullanılmışır. Bazı beyitlerde Şeyhülislâm Yahyâ'nın yıldızların talih okumada faydanılan bir tabiat unsuru olduğunu da aktardığını görmekteyiz:

Feyze isti'dâd lâzım olmasa mânend-i bedr
Himmet-i mihr ile her *kevkeb* virirdi nür u lem' (G. 10/4)

Özüñ ey dil yukardan ṭutma çün bir mâh-pâreñ yok
Ṭutalum *çarh*-i aṭlas kendü olmuştun *sitâreñ* yok (G. 18/1)

Bâd-ı ğayretle çıkup ben saña göz açdurmazam
Gel yaḳup ey *kevkeb*-i baḫtum vücüdum itme kül (G. 31/2)

Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'rāya feyz olur
Reşk ider **Yahyā** felekde *encüm-i rahşān* bize (G. 89/5)

Viridi kemāl-i hüsn Hāḡ ol māh-pāreye
Bedr oldı ḡālî'ümde naẓar kıḡ *sitāreye* (G. 108/1)

Yār sākî olsa dirdüm meclise devr-i ḡamer
Cām şunsa *kevkeb-i mes'ūd* dirdüm bādeye (G. 109/4)

Yahyā nüḡūd-ı eşküne kim i'tibār ider
Ol mihre naḡd-i *encüm* ile māh müşteri (G. 135/5)

b. Seyyareler

Seyyareler, divân şiirinde çokça karşılaştığımız tabiat unsurlarıdır. Bu unsurlar kimi zaman gerçek anlamlarında kullanılırken kimi zaman sevgilinin güzellik unsurlarını ve aşkı anlatmada benzetme yönüyle kullanılırlar.

Mihr, *felek sarayının* padişahıdır. Hem ısı hem ışık kaynağı olan mihr, şekil bakımından sevgilinin yüzüne benzetilmektedir. Aynı zamanda parlaklık ve ışık kaynağı olarak da mihr ve sevgilinin yüzü arasında ilgi kurulmaktadır. Hatta bazı beyitlerde güneş, sevgilinin yüzünün parıltısı yanında sönük kalan bir gök cismi olarak tasvir edilmektedir.

Māh, Divan şiirinde parlaklık ve şekil yönüyle sevgilinin yüzüne benzetilen tabiat unsurudur. Bazen dolunay şeklinden hilâle dönmesi ve tekrar dolunay olmasının devri nedeniyle meclisteki içki kadehine ve kadehin devrine benzetilmiştir. Kadeh de tıpkı māh gibi devretmekte ve bu devir sırasında dolup boşalmaktadır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *mihir* ve *māhın* her iki anlamında da kullanıldığını, bazı beyitlerde ise beraber kullanıldığını görmekteyiz:

Feyze isti'dād lâzım olmasa mānend-i *bedr*
Himmet-i *mihir* ile her kevkeb virirdi nūr u lem' (G. 10/4)

Penāh olursa n'ola *mihir* ü *māha* sāye-i 'ışḡ
Bülend mertebedür mihrüñ ile sāye-i 'ışḡ (G. 17/1)

Nişân-ı tîğ-i hışm-ı yâr olursun ey *kamer* bir gün
Felekde hüsnüñe mağrūr olup gögsüñ ‘aceb gerdüñ (G. 27/3)

Hilāl gibi teraqqīde *māh*-ı tābān ol
Fürūğ-ı hüsnüñi günden güne ziyāde görem (G. 45/3)

Benüm zann itdügim bu kim ğurūr-ı hüsn ile bir gün
Felekde *mıhr*-i raḥşān *māh*-ı tābān olmasun dirsın (G. 56/4)

Mıhrbānluğ gördi *hürşīd*-i cihān-efrūzdan
Germ olup bülbül nevāya başladı nevrūzdan (G. 63/1)

Viridi kemāl-i hüsn Hāḳ ol *māh*-pāreye
Bedr oldu ṭālī‘ümde nazār ḳıl sitāreye (G. 108/1)

Yār sākī olsa dirdüm meclise *devr-i kamer*
Cām şunsa kevkeb-i mes‘ūd dirdüm bādeye (G. 109/4)

Meclisde ṭolu piyāle döndi
Bedr olmuş idi *hilāle* döndi (G. 120/1)

Görüp cām-ı ḥabābı bezm-i meyde añla ey **Yahyā**
Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri (G. 139/5)

c. Işık, Aydınlık, Karanlık

Gazellerde karşılaştığımız aydınlık unsurları *rūşen* ve *ziyâ* gibi kelimelerle belirtilmekle beraber, bu aydınlıkların sebebi *māh* ve *mıhr* gibi doğa unsurlarının yanı sıra meclisteki mum ve şarap dolu olan kadehtir. Şarap kadehi diğer unsurların aksine aynı zamanda mecâzi biz aydınlanma da sağlamaktadır. Ancak gazellerde karşılaştığımız en büyük ışık kaynağı sevgilinin yüzüdür. Sevgilinin yüzünün görüldüğü karanlık ortam güneş ışığından daha yüksek bir parıltıyla aydınlanmaktadır:

Ziyāsı düşse cāne aftāb-ı cām-ı şahbānuñ
Yine ol ḥāne-i tārik *pür-nūr* olduğın görsek (G. 20/2)

Sūz-ı derūn cānı geldi zebāna bir bir
Melisde *rūşen* oldu yārāna rāzı *şem*‘uñ (G. 21/4)

Ne ‘aceb *rūşen* olur şaħn-ı serāy-ı ‘işret
Her ne yanına nazar eyler iseñ şāfī-cām (G. 40/3)

d. Gölge

Gölge, Şeyhülislâm Yahyâ’nın şiirlerinde sevgilinin güzellik unsurları ve aşkla birlikte ele alınmıştır. Sevgilinin yüz sayfasında bulunan kirpiklerinin gölgesi yazıların hareketlerine benzetilmiştir. Bazen de âşığın sevmediği rakip, siyah bir gölge gibi onun karşısına çıkmaktadır:

Rūy-ı dilber al kâğıd ‘anberin mū anda haṭ
Sāyesi müjgānınuñ i‘rāb beñlerdür nuḳaṭ (G. 8/1)

Penāh olursa n’ola mihr ü māha *sāye*-i ‘ışk
Bülend mertebedür mihruñ ile *sāye*-i ‘ışk (G. 17/1)

Dilber gice ile gelse raḳīb āgeh olmasa
Ol rü-siyāh *sāye* gibi hem-reh olmasa (G. 84/1)

2.1.4.4.2. Zaman

a. Mevsimler

İncelediğimiz gazellerde karşımıza en çok çıkan mevsim *bahar* mevsimidir. Bazı gazellerde *hazan* mevsimiyle de karşılaşmaktayız. Buna karşın mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasındaki gazellerde kış ve yaz mevsimleriyle ilgili bir kelimeye rastlanmamıştır.

Tekye-i bāğda ezhār yetişdi cümle
Mürşid-i bād-ı *bahār* eyledi var ise nefes (G. 1/2)

Bülbüller öter güller açuk şād gönül yok
Hiç böyleligün görmemişüz *faşl-ı bahāruñ* (G. 26/2)

Periřān-ı *hazān* olmaz gül-i ra'naları şolmaz
Ne bāguñ naħlidür āyā nihāl-i nāz-perverdūñ (G. 27/2)

İrdi *bahār* sen daħı şād olmaduñ gönül
Güllerle goncelerle güşād olmaduñ gönül (G. 34/1)

Ėarbdan daħı yaķında geldi bād-ı *nev-bahār*
Ėomadı bir nesne zīr-i ĥākde meknūzdan (G. 62/4)

Olur gül sākı kaçan şeftālular alsam 'izārundan
Bu bāguñ meyvesi evvel irişürmiş *bahār*undan (G. 66/1)

Gönlüm açılmaz dime cānā *bahār* olsun hele
İvme 'ayşa mürĖ-i zerrīn-per şikār olsun hele (G. 82/1)

Faşl-ı bahār irdi güle bülbül mülākīdür yine
Meclis o meclis mey o mey sākī o sākīdür yine (G. 107/1)

Ėayāt-ı tāze buldı yine 'ālem *nev-bahār* oldı
Güzellendi çemen bir lāle-ħadd ü gül-'izār oldı (G. 113/1)

b. Gün ile ilgili kavramlar

Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde sabah-akşam, seher, gece, gece-gündüz olmak üzere gün ile ilgili kavramlara rastlanılmıştır. Bu kavramlar içinde en çok gece ve gece-gündüz kavramının şiirlerde kullanıldığını görmekteyiz. Âşığın yaralı gönlünün karanlık ve umutsuz olması nedeniyle gece daha çok kullanılmış olabilir. Aynı zamanda meyhâne ile birlikte düşünecek olursak, eski dönemlerde meyhânelerin kuytu yerlere bir nevi gizlenerek kurulması ve insanların daha çok gece vakti meyhâneleri doldurması düşünüldüğünde diğerk gün ile ilgili

kavramlar arasında gece kavramının daha çok işlenmesi kaçınılmazdır. Kullanılan sabah kavramı ise genellikle soyut anlamda kullanılarak, isteklerin gerçekleşmesi kastedilmiştir:

Gün

Meş'al-i gül şevkine seyr idegör şeb-tā-seher
Gıceyi fark itmek olmaz şimdi **Yahyā** rūzdan (63/5)

Sabah-Akşam

Teeşür gördüm ey **Yahyā** gıce şem'ı şeb-ārāda
Yanarken var ise pervāne ki āh-ı cān-güdāz itmiş (G. 4/4)

Şubha dek küyuñ tolandık gün yüzüñ göstermedüñ
Çıkmaduñ ey māh-ı tābān bekledük *ahşāma* dek (G. 23/2)

Bağrınıñ yağın eritdi *şubha dek* ağıtdı *dem'*
Yār öñünde çok tenezzül eyledi *dün gıce şem'* (G. 10/1)

Budur du'āsı saña *şubh* u *şām* **Yahyā**nuñ
Seni şafāda vü bed-ḥ'āhuñı cefāda görem (G. 45/5)

Yar **Yahyā**ya dimiş vaqt-i gül ü bülbüldür
Şubh-dem' azm idelüm gülşene bir sen bir ben (48/5)

Vişālüñ mihri toğmaz mı zālām-ı hicr gitmez mi
Sa'ādet *şubhı* irmez mi şeb-i ğam zā'il olmaz mı (G. 114/3)

Seher

İtdi nesīm müjde *seher* nergis ü güle
İrdi zamān-ı nefḥa-i ḥaḥ çeşm ü gūş oluñ (G. 22/2)
Gıce pervānelerle bezmi germ-ā-germ idi şem'üñ
Seher baqdum ne şem'ı meclis-ārā var ne pervāne (G. 102/4)

Gece/Gece-Gündüz

Meş'al-i gül şevkine seyr idegör şeb-tā-seher
Giceyi fark itmek olmaz şimdi **Yaḥyā** rûzdan (63/5)

Her gice neler çekdiğümi künc-i belâda
Dünyâlara her şubḥ yayar âh-ı seḥergâh (G. 77/3)

Dilber gice ile gelse raḳīb âgeh olmasa
Ol rû-siyâh sâye gibi hem-reh olmasa (G. 84/1)

Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey **Yaḥyā** bu şeb
Nâlemi taḥrîk ider bir sâz buldum kendüme (G. 86/5)

Midâd-ı şevk ile pür eylesem n'ola gice gündüz
Şaḥîfe-i dili üstâd-ı ıṣṣ virdi ḳabâle (G. 101/4)

Gice pervânelerle bezmi germ-â-germ idi şem'üñ
Seher baḳdum ne şem'-i meclis-ârâ var ne pervâne (G. 102/4)

c. Yıl ile ilgili kavramlar

Şeyhülislâm Yahyâ, incelediğimiz gazellerde *yılı* uzun zaman dilimlerini kastederek kullanmıştır:

Gözüme teng ü tār oldu cihân *yillardur* ey **Yaḥyā**
Göziñ aydın dise 'âlem meh-i tábânımız gelse (G. 98/5)

Ricâm oldur ki *biñ yıl* pâyına yüz sürsün ey **Yaḥyā**
Biri birinüñ ardınca cihānuñ 'ıyd u nevrüzı (G. 149/4)

2.1.4.4.3. *Anasır-ı Erba‘a*

Eskilerin “dört unsur” anlamında “çâr/çhâr unsur” dedikleri hava, su, toprak ve ateşin, canlı ve cansız her şeyin oluşumunda payı ve etkisi bulunduğu kabul edilmektedir.⁷⁷

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde *anâsır-ı erba‘a*nın dört unsurundan da anlatımda aynı oranda yararlanılmıştır.

a. Su, deniz, yağmur, akarsu, bulut, şebnem

Dünyanın ve insan vücudunun önemli bir bölümünü teşkil eden su ve türevleri, divan şiirinde de önemli bir yere sahiptir. *Su, deniz, yağmur, akarsu, bulut ve şebnem*, çoğu zaman teşbih yapılmak suretiyle beyitlerin anlatımını güçlendirmiştir. Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde bazen bir şebnem bazen de bârân olarak karşımıza çıkan su, kimi zaman âşığın gözyaşı olup akmış, kimi zaman akarsu olup âşığı sevgiliye ulaştırmayı amaçlamış, kimi zaman da soyut anlam kazanıp aşk okyanusunun bir damlası olmuştur.

Küyuña girye ile vâşıl olursañ ne ‘aceb
Bâğa gelmez mi *aķar Şu* ile **Yahyâ** niçe ĥas (G. 1/5)

Dilde *deryâ*-yı maĥabbet mevc-ĥîz olup yine
Oldı peydâ ĥatre-i nâ-ĥîzde *‘ummân*-ı ‘ışk (G. 16/2)

Ben gözüm üzre yaşum *Őbnem* gibi itmek niŐâr
Tek hemân güller gibi sen Şâd olup ey ĥonce gül (G. 31/3)

Hîĥ revâ mıdur ĥam-ı dünyâya dŐŐmek ey ĥöñül
Bir kenârına irilmez *baĥır* pür-gird-âb iken (G. 58/4)

Bunca ĥöñülleri kim kendüye yâr aķıtdı
Bâĥ-ı maĥabbet iĥre bir *cüybâr* aķıtdı (G. 111/1)

⁷⁷ Ahmet Atillâ Şentürk, **Osmanlı Şiiri Kılavuzu**, C. 1, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2016, s. 404.

Eşk-i revānum içre ‘akseyledi o ruhlār
Gül mevsiminde cūlar berg-i bahār aķıtdı (G. 111/3)

Destine subħa alup mānend-i şeyħ-i ‘ābid
Enhārı ayađına yine cūnnār aķıtdı (G. 111/4)

Gūlzār-ı ma‘rifetde mīzāb-ı ħāmesinden
Ṭab‘-ı safā-şî‘ārūm bir çeşmesār aķıtdı (G. 111/5)

Ađladur erbāb-ı ‘ışkı arzū-yı kākūli
‘Ālemi bārān ider gāhī hevā-yı sūnbūli (G. 141/1)

b. Toprak, taş, toz, dağ, çöl

Anāsır-ı erba‘anın dört unsurundan biri olan *toprak* ve buna bağlı olan diğer unsurlar, Şeyhülislām Yahyâ’nın incelediğimiz şiirlerinde farklı şekiller ve teşbihlerle karşımıza çıkmaktadır. Yaşamanın başlangıcı ve bitişi sayılan toprak, sevgilinin mahallesinde ise âşık için için ayrı bir öneme sahiptir. Sevgilinin mahallesinin toprağı âşığa göre kutsal topraktır. Rūzgār, toprakla beraber sevgilinin kokusunu âşığa ulaştırmaktadır.

Gazellerde “Leylâ ile Mecnûn” kıssasıyla *çöl*, “Ferhâd ile Şîrîn” kıssasıyla da *dağ* unsurları karşımıza çıkmaktadır:

Göz yaşın **Yahyâ** dükendi şabra tākāt kalmadı
Serv-i nāzum çık şalın kūyuñda *gil yok gerd yok* (G. 19/5)

Ĥāk-i Mecnūndur dönen *şahrā*da şanmañ gird-bād
İstemez bî-çāre ħālī kalduğın meydān-ı ‘ışk (G. 16/4)

Tîri āhenden geçer şemşîri *taşa* kār ider
Ṭatalum āhen yā seng-i ħāre olduñ ey göñül (G. 33/4)

Varup feryādlar kıl Bî-Sütûna karşı ey ‘aşık
Şanup Ferhādını rāhat bulup *kūhsār* diñlensün (G. 61/5)

Belā vādilerinde seyl-i eşküm çağlayup aqsun
Başın ol *taşdan taş*a dögen enhār diñlensün (G. 61/6)

Ġarbdan dahı yakında geldi bād-ı nev-bahār
Komadı bir nesne zîr-i *hāk*de meknūzdan (G. 62/4)

Şıma āyîne-i kalbüm hāzer kıl inkisārumdan
Beni *hāk* ile yeksān eyleme şaķın *ġubārum*dan (G. 65/1)

Şabā *hāk*-i rehi kim tütüyā-yı dīde-i cāndur
Biraz çekse alıgör yārān umarlar armaġān senden (G. 71/3)

Yahyā tūtalum eyler eşer yāre *ġubāruñ*
Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün (G. 74/5)

Hezār şîri bu *deştüñ* zebün-ı pençesidür
Ne şîr virdi ‘aceb tıfl-ı cāna dāye-i ‘ışk (G. 17/2)

Gözine girmek hasūduñ nice olur seyr eylesün
Cism-i zārum reh-güzārında *ġubār* olsun hele (G. 82/3)

Yahyā ne hāl var nażar-ı ehl-i ‘ışkda
Virür ‘akîk hāletini *seng-i hāreye* (G. 108/5)

c. Ateş

Dört unsurun sonuncusu olan ateş; rengi, sıcaklığı, canı yakması ve maddeyi etkilemesi gibi özellikleriyle şirde önemli bir yer tutmaktadır. Aynı zamanda ateş, insanların temel ihtiyaçlarından olması bakımından eski hayatın vazgeçilmez parçalarındandır. Bu nedenle edebiyatın merkezinde yer tutan bir kavram değeri taşımaktadır.⁷⁸

⁷⁸ Ahmet Atillâ Şentürk, **a.g.e.**, s. 404.

Farklı özellikleriyle şiire konu olan ateş, en çok *aşk* temasıyla birlikte kullanılmaktadır. Sevgilinin kırmızı yanakları ateş rengindedir. Aynı zamanda sevgili yanan bir mum gibi tasvir edilmektedir. Çevresinde tıpkı pervaneler gibi ona yaklaşmaya çalışan âşıkları yakar. Ateş, âşıkların içinde her daim vardır ve kendisini âşıkların ağızlarından çıkan *âh* dumanlarıyla gösterir. Aynı zamanda ateş, rengi bakımından güle; rengi ve şekli bakımından erguvan ağacına benzetilmektedir. Divan şiirinde zaman zaman ateş şaraba da benzetilir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde dört unsurdan sonuncusu olan ateş sıkça geçmektedir. Âşığın aşk dolu gönlü bir ateş gibi yanmakta ve onu tıpkı bir mum gibi eritmektedir. Bu ateş öyle yoğundur ki, âşık bir âh edecek olsa, ağzından çıkacak bir kıvılcım tüm dünyayı yakabilir:

‘Işk-ı Leylâ ile bir *âteş-i sūzân* idi Kays
Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryân idi Kays (G. 2/1)

Pervâne-yi egerçi yandurdu nâzı şem‘üñ
Şimdi ziyâde andan *sūz* u *güdâzı* şem‘üñ (G. 21/1)

Gözime ‘aks-i ruhuñ düşmek ile *yanmada* göñlüm
Hevâ-yı dil kıtı germ oldı cemre âba düşelden (G. 67/2)

Semûm-ı hicr-i yârüñ ehl-i ‘ışka itdüğün itmez
Hevâ olsa cehennem *âteşi nâr-ı cahîm* esse (G. 75/2)

Şağın pervâne bâl ü per açup *şem‘e* yakîñ olma
Yanar düşüñdaki ol şâl-ı kibrîti emîn olma (G. 81/1)

Sözleri **Yahyâ**nuñ olmazdı bu resme sūznâk
Nâr-ı hicrân ile yanmış dilde dâğı olmasa (G. 85/5)

Efendi zâhir u bâtın diler kuluñ ola **Yahyâ**
Kapuña yüz sürer *âteş* dilinde âb gözinde (G. 96/7)

Haḡ şaḡlasun göñüldeki *āteş* belürmesün
Döymezi cihān u ḡalḡ-ı cihān bir *şerāre*ye (G. 108/2)

‘Aks-i ruḡsāruñla mir’āt-i Sikender didiler
Ben Ḥalīlüm *āteş-i Nemrūd* dirdüm bādeye (G. 109/3)

d. Hava

“Dört unsur” da denilen *anâsır-ı erba‘*anın son unsuru “hava”dır. Hava, tabiattaki tüm canlılar için hayatî öneme sahiptir. Canlılara hayat veren hava, ateşle birleştiğinde onu alevlendirir; bu durumda havanın can alıcı özelliği de ortaya çıkabilir. Şeyhülislâm Yahyâ’nın gazellerinde hava bazen *bād*, bazen *nesîm*, bazen de *semûm* olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin kokusunu âşığa ulaştırması bakımından hava şiirlerde mecazen hayat verici unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır:

Tekye-i bāḡda ezhār yetişdi cümle
Mürşid-i *bād*-ı bahār eyledi var ise nefes (G. 1/2)

Bād taḡrīk ideli zülfüñ perişāndur göñül
Ol perişānı ele al pādişāhum eyle cem’ (G. 10/2)

İtdi *nesîm* müjde seḡer nergis ü güle
İrdi zamān-ı nefḡa-i ḡaḡ çeşm ü gūş oluñ (G. 22/2)

Dil pür-heves *nesîm-i bahār* ise ḡoş-nefes
Çık bāḡa kim güzelliḡi vardur hevālaruñ (G. 29/3)

İletdüñ bûy-ı zülfin nāfenüñ baḡrını ḡün itdüñ
O miskīni çıkarduñ ey *şabā* āḡir diyārundan (G. 66/4)

Şabā ḡāk-i rehi kim tütüyā-yı dīde-i cāndur
Biraz çekse alıḡor yārān umarlar armaḡān senden (G. 71/3)

İrişür cāna raḥat kūy-ı dilberden *nesīm* esse
Huşūşa çin-i zülfünden gelüp ‘anber- *nesīm* esse (G. 75/1)

Semūm-ı hicr-i yārūñ ehl-i ‘ışka itdügin itmez
Hevā olsa cehennem āteşi nār-ı caḥīm esse (G. 75/2)

Gelür tiri muvāfiḳ *rūzgār* olursa ey **Yahyā**
İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden *nesīm* esse (G. 75/5)

Şabā bir daḫı bār olmak mı teklif itmek añlarsın
Ne var ben ḫāki bir kerre iletseñ kūy-ı cānāne (G. 91/4)

İrişdi yine **Yahyā** feyz-i ebr-i luḫf-ı Yezdānī
Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var *hevā*larda (G. 97/5)

2.1.4.4. *Hayvanlar*

Şeyhülislām Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde birçok hayvan türü karşımıza çıkmaktadır. Alt başlıklara ayırıp vermeye çalıştığımız bu hayvanlardan en önemlisi kuşlardır. Gazellerde kuşları farklı çeşitleriyle görmekteyiz. Kuşlardan sonra en fazla karşılaştığımız hayvan türü böcekgillerden olan *pervānedir*. *Ceylan* ve *aslan* türüne de birkaç gazelde rastlanmakla birlikte *yılan*, *karınca*, *sinek*, *at* ve *eşek* gazellerde karşılaştığımız diğer hayvan türleridir.

a. **Kuşlar**

İncelediğimiz gazellerde en çok karşılaştığımız hayvan türü kuşlardır. Bazı beyitlerde *mürg*, *mürgân*, *tayr* gibi genel adlarıyla verilen kuşlar bazı beyitlerde *kebg*, *tûtî*, *bülbül*, *şâhbâz*, *zag*, *kebg*, *tavus* gibi çeşitleri belirtilerek verilmiştir. Kuş çeşitleri içinde en çok kullanılanlar ise sırasıyla; *bülbül*, *şâhbâz* ve *tûtî*dir.

Gazellerde genellikle teşbih amaçlı kullanılan kuşlar, sevgilinin özelliklerini açıklamada bir araç olmuştur. Âşıkla konuşmamasından dolayı sevgili bazı beyitlerde papağana benzetilmiş; nasıl ki papağanı konuşturmak için şeker vermek gerekirse sevgilinin ağzından sözü çıkarmak için de bu yöntem gerektiği

söylenmiştir. Bazı beyitlerde gül ve bülbül mazmununa değinilmiş, bazı beyitlerde ise doğan kuşunu avlama ve avcılık ile aşk arasında ilgi kurulmuştur:

Ne için başına üsdürmüş idi *mürğānı*
Bunca gavgā ne idi tut ki Süleymān idi ays (G. 2/3)

Māl için nā-dān olur pā-beste-i dām-ı belā
Hırş-ı dāne *mürğ-i* bī-idrāki iltür dāme dek (G. 23/4)

Göñül şol *murğa* döndi kırtulınca lāne kaydından
Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne kaydından (G. 72/1)

Göñlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme ‘ayşa *mürğ-i* zerrīn-per şikār olsun hele (G. 82/1)

Mey-i cān-bahş ile sāğardaki her *mürğ* naqşından
İşitdür sākīyā gūş-ı mezāka Mantıku’t-*Tayrı* (G. 139/4)

Papağan

Bāğ-ı hüsnüñ goncesin *tuṭī-i* gūyā gösterür
Nice sāhīr-pīşe olmuş ol cevān-ı sebz-ḫaṭ (G. 8/3)

Şīrīn düşürür sözlerin ol la’l-i şeker-bār
Tuṭī ötüyor lezzet-i güftārı ne bilsün (G. 74/3)

Leb-i şīrīnüñi şun ağzıma cānā sözüm diñle
Olur *tuṭīye* güftār itmege bā’iş şeker virmek (G. 30/3)

Bülbül

Bed-nihād ehl-i dil-i āzāra lāzım mı sebeb
Bülbül-i şeydāya zaḫm urmaqda var mı ḫāre ḫaẓẓ (G. 9/4)

Bülbüllerüñ fiğānı bu kim mest-i şevk iken
Dirler ki ḫāba vardı şeh-i gül ḫāmūş oluñ (G. 22/3)

Akdoğan

Başlar hemân süzülmege mânend-i *şāhbāz*
Kaşd eyledükce şayd-ı dil ü cāne gözlerüñ (G. 28/2)

Her kişi bir kebg-reftārı şikār itmekdedür
Ben de bir şayd idicek *şehbāz* buldum kendüme (G. 86/2)

Karga

Halka halka zülfi dām u iki hāli iki *zāğ*
Mürğ-i dil şayd itmege beñ gösterüp kırmış duzāğ (G. 11/1)

‘Aceb degül ki döne kebg öykünen *zāğa*
Çemende *kebg* o şāhuñ görürse reftārın (G. 73/2)

Kebg (Keklik)

‘Aceb degül ki döne *kebg* öykünen *zāğa*
Çemende *kebg* o şāhuñ görürse reftārın (G. 73/2)

Tavus Kuşu

Zülfin tağıdup girince rakşa
Tāvūs-ı güşāde-bāle döndi (G. 120/5)

b. Pervâne

Pervâne, ışığa duyarlı olup, geceleri ışık kaynağının etrafında dönen bir kelebek çeşitidir. Eski dönemlerde elektrik olmadığı düşünüldüğünde bu ışık kaynağı pervâneler için genellikle mum olmaktadır. Mumlar meclislerin aydınlatıcısıdır. Ancak mumun ışık kaynağı olmasından başka ısı verme özelliği de vardır. Işığa yaklaşmaya çalışırken ısıyla karşılaşip kanatlarından başlayarak yanan ve mumun dibine düşen pervânenin bu haliyle âşığın hâli birbirine benzetilmektedir. Âşık da ışık saçan sevgilinin etrafında aşkla dönüp ona yaklaşmaya çalışmakta ancak sevgiliye yaklaştıkça aşk ateşiyle yanmakta ve sevgilinin ayaklarının dibinde can vermektedir. Bu olay divan şiirinde birçok beyite *şem* ü *pervâne* kıssasıyla konu edilmiş, hatta bu adda mesnevîler oluşturulmuştur.

Teeşşür gördüm ey **Yahyâ** gice şem‘-i şeb-ârâda
Yanarken var ise *pervâne* ki âh-ı cân-güdâz itmiş (G. 4/4)

c. Ceylan

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde *âhu*, *gazâl* ve *nâfe* olarak da karşımıza çıkan *ceylan*, gözlerinin güzelliği ve misk kokusunun kaynağı olması bakımından sevgiliye benzetilmiş ve şiirlere konu olmuştur:

Dâ‘imâ deşt-i beyâbân-ı talebde gezmeden
Ey *gazâl*-i tırfe çık kim cüst-cüyuñdur ğaraž (G. 7/3)

Âdem ne deñlü şîr-dil olsa şikâr olur
İtse kaçan nigâh *gazâlâne* gözlerüñ (G. 28/3)

Müşgini hâk-i reh-i yâre idermiş teşbîh
Dağı beñzer ki yola gelmemiş *âhû*-yı Huten (G. 48/4)

İletdüñ büy-ı zülfin *nâfenüñ* bağrını hûn itdüñ
O miskîni çıkarduñ ey şabâ âhir diyârundan (G. 66/4)

d. Aslan

Aslan, gücü bakımından ve Hz. Ali ile ilgili kıssası nedeniyle edebiyatımıza konu olmuştur:

Hezâr şîri bu deştüñ zebün-ı pençesidür
Ne şîr virdi ‘aceb tıfl-ı câna dâye-i ‘ışk (G. 17/2)

Âdem ne deñlü şîr-dil olsa şikâr olur
İtse kaçan nigâh *gazâlâne* gözlerüñ (G. 28/3)

e. Yılan

Divan şiirinde yılan, sevgilinin saçlarıyla ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin saçlarının uzunluğu, kıvrımları ve siyahlığı yılanı benzetilmiştir. Ayrıca bu saçlar bir yılan gibi âşığın gönlünü sarıp tutsak etmektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz beytinde ise yeşil rengin yılanların gözünü kör ettiği inancı dile getirilmiştir:

Getürsek meclise cām-ı zümürürd fāmı ey sākī
Hasūd-ı mār-ṭab'ıñ gözleri kör olduğın görsek (G. 20/3)

f. Karınca

“Çok küçük ve güçsüz, fakat çalışkan ve azimli bir böcek, mûr. Aczin ve güçsüzlüğün yanısıra bilgelik (Hz. Süleymân'a öğüt vermesiyle), yardımlaşma ve iyilik bilme (kadirşinâlık) simgesi bir kişiliğin temsilcisidir.”⁷⁹

Mûrı gör gendümle 'ıyş eyler şikāyet eylemez
Ārzū-yı şehd ü şekkerdir zübābı iñleden (G. 53/3)

g. Sinek

Sinek, kanatlı bir böcek türüdür. Divan şiirinde zararlı ve asalak bir hayvan olarak gösterilmektedir. Olumsuz bir kişiliği simgeler:

Mûrı gör gendümle 'ıyş eyler şikāyet eylemez
Ārzū-yı şehd ü şekkerdir zübābı iñleden (G. 53/3)

h. At

At, gücü bakımından Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Savaşlarda ve günlük hayatın her alanında atlardan faydalanılmıştır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz beyitlerinde atların sosyal hayattaki konumundan bahsedilmektedir:

Semend-i nāz ile yügrük cevānlar seyre çıksunlar
Pür olsun hūblarla At Meydānı Sitanbuluñ (G. 25/4)
Ḳayurmaz seyl-i ğam ṭaşsun gerekse başdan aşsun
Kümeyt-i bāde-i gül-günla Yahyā geçilmez mi (G. 130/5)

⁷⁹ Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 413.

i. Eşek

Eşek, Türk kültüründe yük taşımakta kullanılan bir hayvan türü olmakla beraber divan şirinde *aptal ve câhil rakip* için kullanılan olumsuz bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır:

Bār olmada gitdükçe rakīb-i *har*-ı nā-dan
Bu böyle kalur mı götürür mi bunu devrān (G. 50/1)

2.1.4.4.5. Bağ, Çemen, Çiçeklik ve İlgili Mefhumlar

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde diğer tabiat unsurlarının içinde hayat bulduğu mekân olan *bağ, çemen, çiçeklik ve ilgili mefhumlar*la sıkça karşılaşmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ doğayı çok iyi gözlemlemiş ve bunu şiirlerinde doğal akış içerisinde aktarmıştır. Bağda yetişen çiçekler, meyveler ve özellikle sevgiliyi sembolize eden gül, âşığı sevgilinin diyârına ulaştırması beklenen coşkun akan ırmaklar, genellikle bahar atmosferi dâhilinde şiirlerde karşımıza çıkmaktadır:

Kūyuña girye ile vāşıl olursañ ne 'aceb
Bāğa gelmez mi açar şu ile Yahyâ niçe has (G. 1/5)

Bāğ-ı hüsnüñ goncesin tūṭi-i gūyā gösterür
Nice sâhîr-pîşe olmuş ol *cevān-ı sebz-ḥaṭ* (G. 8/3)

Eşk-i dīde cūy güller dāğ gülbinler elif
'Āşık olmuşdur benüm gibi meger kim serve *bāğ* (G. 11/2)

İrişilmez şanurdi bāğbān serve bi-ḥamdi'llah
Leṭāfet *gülsitām*unda yetişdi naḥl-i mevzūnum (G. 46/3)

Seyr-i *gülşende* iken yār büyüklenme iñen
Hele her cānibi bir boylaya ey *serv-i çemen* (G. 48/1)

Olur gül sâki kaçan şeftālular alsam 'izārundan
Bu *bāğ*uñ meyvesi evvel irişürmiş bahārundan (G. 66/1)

‘Aceb degül ki döne kebg öykünen zāğa
Çemende kebg o şāhuñ görürse reftārın (G. 73/2)

Çemende bülbülüñ feryādına bā’iş nedür bildüm
Meşām-ı cāna gülden irdi **Yahyā** büy-ı cānāne (G. 91/5)

Sen gülüp açılmada *gülşende* verd-i ter gibi
Ben gözüm yaşına ğarķ olmaķda nīlüfer gibi (G. 127/1)

2.1.4.4.6. *Bitkiler*

İncelemeye çalıştığımız gazellerde, tabiat unsurlarından olan bitkiler farklı türleriyle karşımıza çıkmaktadır. Divan şiirindeki teşbihlerin genişliği nedeniyle bu doğa unsurları genellikle sevgili ve aşk tasvirinde kullanılmakla beraber bazen de olayları anlatmada yardımcı bir unsur olmuştur.

Sevgili, genç olması ve zayıflığı bakımından bir *fidana* benzetilir. Sevgilinin ağzı tıpkı bir *gonca* gibi küçük ve kapalıdır. Aynı zamanda sevgili tazeliği bakımından da *gonca* gibidir. Sevgilinin yanakları *gül* renginde, kokusu bazen gül, bazen *sünböldür*. Gül olan sevgili karşısında bazen *lāle* bile darmadağın olmaktadır. Sevgilinin güzelliği karşısında âşığın teninin rengi zaman zaman *erguvāna* dönmektedir. Bunların dışında *nilüfer*, *nergis*, *Sidre* ve *Tuba ağacı*, *ar’ar ağacı*, *çınar ağacı*, *nesrin* ve *reyhan* Şeyhülislām Yahyâ’nın şiirlerinde karşımıza çıkan diğer bitki çeşitleridir:

a. **Fidan**

Açılmış bir *nihāl* üstünde iki ğonce-i ra’nā
İki yār-ı muvāfık birbirine keşf-i rāz itmiş (G. 4/2)

Perişān-ı hazān olmaz gül-i ra’nāları şolmaz
Ne bāğuñ *nahlidür* āyā nihāl-i nāz-perverdūñ (G. 27/2)

b. Gonca/Gül

Ġonceyi vaşf eylese **Yaĥyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i hoş-büyü medĥ eylemse büyuñdur ġaraz (G. 7/4)

Eşk-i dāde cüy *güller* dāġ *gülbinler* elif
‘Āřık olmuşdur benüm gibi meġer kim serve bāġ (G. 11/2)

Gül gibi ele sāġar alınca bu ne sırdur
Ol *ġonce*-dehen başladı ġüftāre aġıldı (G. 110/3)

c. Sünbül

Ġonceyi vaşf eylese **Yaĥyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i hoş-büyü medĥ eylemse büyuñdur ġaraz (G. 7/4)

d. Lāle

Lāleyi ĥayli periřān-ĥāl gördüm bāġda
Eylemiř sevdā-yı ĥālūñ anı muĥtelü’d-dimāġ (G. 11/4)

‘Iřġ elinden gül periřān *lāle* de dāġ-ı derün
Ġoncenüñ dünyāyı daĥı görmemişken baġrı ĥün (G. 52/1)

e. Nilüfer

Cüybār-ı ‘ıřġdan feyz almazsun řüfiyā
Sende *nīlüfer* gibi madām rüy-ı zerd yok (G. 19/3)

f. Nergis

İtdi nesim müjde seĥer *nergis* ü *güle*
İrdi zamān-ı nefĥa-i ĥaġ çeşm ü ġuř oluñ (G. 22/2)

Gelür mi ‘aynına *nergislerüñ* ġemende nazār kıł
Bu deñlü eşk-i firāvān ki var seĥāb gözinde (G. 96/5)

g. Sidre ve Tuba Ağacı

Müntehā-yı emel ü maṭlab-ı a'lā mı olur
Serv-ḳadler var iken *Sidre* vü *Ṭubā* didüğüñ (G. 24/3)

h. Erguvan

Erguvān şekline döndür tenüm ey dīde benüm
Naḥl-i miḥnetdür aña şu yirine ḳan yürisün (G. 55/2)

i. Ar'ar Ağacı

Bāḡbān her ne ḳadar göge çıkarsa ögerek
Ḳaddüñe nisbet ile 'ar'arı kütāh dirin (G. 60/2)

j. Çınar Ağacı

Çeksün elin o serv-i revāna ulaşmasun
Şāḥ-ı çenār gibi o kim teng-dest ola (G. 87/4)

k. Nesrin ve Reyhan

Ne 'izzet buldı ise şemme-i luṭfuñla bulmuşdur
Bu gülzāruñ eger verdi eger *nesrīn* ü *reyḫānı* (G. 145/2)

2.1.4.4.7. Meyveler

Tabiatın içinde olmazsa olmaz unsurlardan biri olan meyveler, Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz şiirlerinde karşımıza pek fazla çıkmamakla beraber, iki beyitte *şeftali* ile karşılaşmaktadır:

Umulmaz mı o ṭıfl-ı şūḥdan *şeftālüler* virmek
Cihānda şimdi mi oldu nihāl-i tāze ber virmek (G. 30/1)

Olur gül sāḳi ḳaçan *şeftālular* alsam 'izārundan
Bu bāḡuñ meyvesi evvel irişürmiş bahārundan (G. 66/1)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN

3.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL

1. Metin kurulurken öncelik olarak mecmua alınmış, gerekli yerlerde Şeyhülislâm Yahyâ divanına başvurulmuştur. Mecmua metnini düzenlemek için yapılan tüm çalışmalar dipnotlarda varyant olarak gösterilmiştir.
2. Metnin başında gazel numaraları, altında aruz kalıpları ve bahirleri gösterilmiştir.
3. Dipnot gösteriminde ilk olarak incelediğimiz gazellerin mecmuadaki numarası ve sayfası yazılmış, ardından divandaki gazel ve sayfa numaraları verilmiştir. (22 95b; D: s. 217, G. 192)
4. Beyitlerin ilk mısraları “a”, ikinci mısraları “b” harfiyle gösterilmiştir.
5. Mecmuada herhangi bir anlam çıkarılamayan ve başvuru sözlüklerde de bulunamayan kelimeler dipnotlara eski harflerle yazılarak eklenmiş, aynı zamanda “Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler” başlığı altında da detaylı incelenmiştir.
6. Mecmuada var olan her yazı metne olduğu gibi eklenmiştir. (Başlık olarak kullanılan *Velehu*, *Velehu fi harfü'l-ı*; gazelin bittiğini gösteren *Temmet* gibi ifadeler.)
7. Metinde özel isimlere gelen ekler ayrılmamış, olduğu gibi yazılmıştır: *Ka'be* (G. 4/3), *Yahyâ* (G. 52/5).
8. Metinde geçen özel isimler ve yer adlarının ilk harfleri büyük yazılmıştır: *Bî-sütûn* (G. 52/2), *Tîşe-i Ferhâddan* (G. 52/2), *Ka'be* (G. 60/4).

9. Kelimelere eklenen birinci tekil ve birinci çoğul iyelik ekleri her zaman yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: “alnum” (G. 13/3), “tutalum” (G. 15/3).
10. Görülen geçmiş zaman eki her zaman dar ünlüyle yazılmıştır: “oldı” (G. 6/2).
11. Öğrenilen geçmiş zaman eki her zaman dar ünlüyle yazılmıştır: “tururmuş” (G. 15/3).
12. Bildirme kipleri her zaman yuvarlak vokalle gösterilmiştir: “olmuşdur” (G. 11/2).
13. Şairin mahlası kalın harflerle yazılmıştır: **Yahyā**.
14. Atıf vavları her zaman ayrı yazılmıştır.
15. Vav-ı ma'dûle " " şeklinde gösterilmiştir.
16. Kelimelere gelen Farsça ön ve son ekler ayrı yazılmıştır: pür-dāğdan (G. 68/2)
17. Metinde şeddeli kelimeler vezne uygun şekilde gösterilmiştir: “Hazz” (G. 39/4).
18. Dipnotlarda nüsha farkları gösterilirken mecmuada olmayan kelime için –M., divanda olmayan kelime için ise –D. kısaltmaları kullanılmıştır: 47 3a seyr: -M.
19. MESTAP tablosu metinden sonra eklenmiştir.
20. Kaynakçanın ardından çalışmamıza mecmuanın orijinal sayfaları tıpkıbasım olarak eklenmiştir.

3.2. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ

93^a

1

Velehu

Fe‘ilātün/ fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Akıdur cūy-ı sirişkini raķīb-i nā-kes
Kūyuña uğramasun dirseñ eger başını kes
- 2 Tekye-i bāğda ezhār yetişdi cümle
Mürşid-i bād-ı bahār eyledi var ise nefes
- 3 Çekilür kâfile-i ‘ömr diyār-ı ‘ademe
Nāle-i cān u dil ol kâfileye bang-ı ceres
- 4 Dil ki mānend-i ḥabāb oldı hevāyī- meşreb
Eyledi bāde-i la‘l-i leb-i cānānı heves
- 5 Kūyuña girye ile vāşıl olursañ ne ‘aceb
Bāğa gelmez mi aķar şu ile **Yaḥyā** niçe ḥas

---

1 93a; D: s. 180, G.155.

1b eger: -M.

3b dil: dal M.

1. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Soysuz rakip gözyaşı ırmağını akıtır. Eğer (rakibin), (sevgilinin) semtine uğramasını istemezsen, başını kes.
2. Bağ tekkesinde bütün çiçekler yetişti (büyüdü). Sanki mürşid olan bahar rüzgârı nefes eyledi (nefes verdi).
3. Ömür kâfilesi yokluk diyarına çekilir. (O esnada) gönül ve can inlemesi de (o) kâfileye çan sesi olur.
4. Gönül, eğlence isteği ile hava kabarcığı gibi oldu. Sevgilinin dudağının kırmızı şarabını içmeye heves etti.
5. (Sevgilinin) memleketine gözyaşı ile ulaşırsan şaşırma (buna şaşılmaz). Ey Yahyâ! Akarsuyla bağa dal parçaları gelmez mi?

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün lfe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 'Işk-ı Leylâ ile bir âteş-i sūzân idi ays
Bilmeyüp dirdi görenler neye 'üryân idi ays
- 2 Cem' idüp bir nice hâşâk ile bir kaç mürğ
Hâşılı muntazır-ı maqdem-i mihmân idi ays
- 3 Ne için başına üşdürmüş idi mürğânı
Bunca gavgâ ne idi tut ki Süleymân idi ays
- 4 Rûhı vardı harekât u sekenâtında anuñ
Zâhirâ gerçi ki bir şüret-i bî-cân idi ays
- 5 Pâ-bürehne harekât itse 'aceb mi **Yahyâ**
Dâ'imâ çün harem-i 'ışkda püyân idi ays

---

2 93a; D: s. 181, G.156.

1b idi: iki D.

4a Rûhı: Rûh D.

5b 'ışkda: 'aşka D.

5b harem-i: -M.

2. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kays, Leylâ'nın aşkıyla yanan bir ateşti. (Bu) derdi bilmeyip (onu) görenler "Kays neden çıplak?" derlerdi.
2. Birkaç kuş biraz çalı çırpı toplayıp (Kays'ın başına yuva yapmışlardı.), misafirin gelişini bekler gibilerdi.
3. (Kays) kuşları başına ne için toplamıştı? Bunca kavga niyeydi, sanki Kays Süleyman idi.
4. Kays cansız bir resim gibi görünse de, onun duruşunda bir ruh vardı.
5. Kays aşk haremde sürekli koşardı (bu sebeple) Yahyâ'nın yalın ayak dolaşmasına şaşılır mı?

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlül fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Mādām ola ol zülf-i siyehkār müşevveş
Eksik mi olur şâne ile dilde keş-â-keş
- 2 Artar mı idi sūz-ı derūnum nefesinden
Nāyuñ da derūnında eger olmasa âteş
- 3 Eydür bu kadar kalmış anuñ naqş u nigārı
Çok seng-i melāmet yidi bu deyr-i mūnaqqaş
- 4 Yok yā qaşı cevrin çekenüñ hadd ü hisābı
Gūyā ki açıldı yeñi dükkān-ı kemān-keş
- 5 **Yahyā** haberin meygede-i 'ışkda aldum
Her yerde bulunmaz didiler bāde-i bī-ğışş

3. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgilinin) günahkâr saçları karışınca, tarak ile gönül arasında çekişme eksik mi olur?
2. Eğer neyin içinde (aşk) ateş(i) olmasa, (benim) içimdeki ateş (onun) nefesinden artar mıydı?
3. Dedi (ki) onun nakış ve resmi bu kadar kalmış. Bu kilisenin nakışçısı çok kınama taşı yedi.
4. Sanki yeni okçu dükkânı açılmış (gibi), (sevgilinin oka benzeyen) kaş(larının) zulmünü çekenin haddi hesabı yok(tur).
5. (Ey) Yahyâ, her yerde bulunmaz denilen saf şarabın haberini aşk meyhanesinden aldım.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün

Baħr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Boyunca serv-i nāzum zülf-i müşkinin dırāz itmiş
Meger pā-būsına 'uşşāk olan dillerin niyāz itmiş
- 2 Açılmış bir nihāl üstünde iki ğonce-i ra'nā
İki yār-ı muvāfık birbirine keşf-i rāz itmiş
- 3 Cefalar cevrler kim eylemişdi Kaysa Leylāsı
Benüm yār-ı sitemkārüm işitse diye āz itmiş
- 4 Teeşşür gördüm ey **Yaħyā** gice şem'-i şeb-ārāda
Yanarken var ise pervāne ki āh-ı cān-güdāz itmiş

---

4 93a D: s. 185, G.160.

Bu gazel divanda 5 beyit hālindedir. Mecmuada olmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Göñül naqdini almış bî -tekellüf bir teveccühle

O şüh-ı bî -vefā cān tuhfesin almağda nāz itmiş"

1b 'uşşāk: müştāk D.

1b niyāz: nişār M.

3b sitemkārüm: cefākārüm D.

3b diye: dirdi D.

4b Yanarken: Yanar D.

4b āh-ı cān-güdāz: āh cānıñ zār M.

4b ki: -M.

4. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Servi boylu sevgilim misk kokulu saçlarını boyunca uzatmış. Meğer âşık gönüllerin ayağını öpmesi için onları saçmış.
2. Bir fidan üstünde iki güzel gül açılmış. (Bu) iki sevgili (yandaş) birbirine (bir) sırrı öğretmişler.
3. Leylâ Kays'a çile ve eziyet eylemiş. Benim sitem eden yârim duysa az etmiş (derdi).
4. Ey Yahyâ! Gece, geceyi aydınlatan mumda pervane yanarken sanki can yakan bir âh etmiş olduğunu gördüm, yazık.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ülül fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

1 Ümmīd-i ħ'āb 'āşıķa olmaz ħayāl imiş
Bīçāre yāri düşde de görmek muħāl imiş

2 Zülfi ucında eyler idim āh u nāleyi
Ol dāħı bir benüm gibi āşüfte-ħāl imiş

93^b

3 Göstermedi ruħun bize ol ğonce bir zamān
Şoñra açıldı vechini bildik ki āl imiş

4 Ağlarsa dīde vechi var efgān-ı dil nedir
Ol ħod hemīşe maħrem-i bezm-i viřāl imiş

5 Dermān olursa senden olur ey řabīb-i cān
Yahyā-yı ħaste-ħāl 'aceb bī-mecāl imiş

---

5 93a-93b; D: s. 183, G.158.

2a ucında: ucından D.

3b al imiş: anmış M.

5. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Rya ümidi aşık için olmayacak hayal imiş. Çaresiz, sevgiliyi dŐte de görmek mümkün değilmiş.
2. (Sevgilinin) saçının ucunda ah çekip inlerdim. O da benim gibi perişan bir halde imiş.
3. Gonca bir zaman bize yüzünü göstermedi. Sonra açıldı, gördük ki yüzü kırmızıymıŐ.
4. Gz ağlarsa sebebi var. Gönül haykırıŐı nedir? O, kendisi her zaman kavuşma meclisinin mahremi imiş (bundan dolayı ağlamasının sebebi var).
5. Tuhaftır (ki) bu hasta hlli Yahy Şaşılacak kadar gszmŐ. Ey can doktoru! are olursa senden olur.

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ fe'ūlün

Baḥr-i Hezec: .---/---/---

- 1 Güzellik olduğına sana muhtaş
Şuhā ebrūñ ile çeşmüñ yeter naş
- 2 Mişāl-i devr-i ḥātem oldı meclis
Zümürüd cāmı sākīnūñ aña faş
- 3 Hezārān naqd-i cānıyla alurlar
Hemān meclisde sākī ayağūñ baş
- 4 Ne bilsün meclis-i rindānı zāhid
O bezme her kişi olmaz muraḥḥaş
- 5 Hemān 'ālemde bī-nām ü nişān ol
Budur 'ālemde **Yaḥyā** saña maḥlaş

---

6 93b; D: s. 190, G.165.

2b Zümürüd: Zümürüd M.

5a 'ālemde: dünyada D.

5b 'ālemde: dünyada D.

6. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Senin güzelliğine delil (nas) olarak kaşın ve gözün yeter.
2. Meclis, Hatem devri gibi (bolluk, bereket içinde) oldu. İçki sunan güzelin yeşil camı da ona yüzük taşı oldu.
3. Sâki, hemen meclise gel, ayak bas. Zira orada can nakdi ile binlerce (içki) alırlar.
4. Zâhid, rindlerin meclisini ne bilsin. O meclise herkes üye olamaz-giremez.
5. Hemen dünyada adı sanı kalmayan kişi ol. Yahyâ (bu) dünyada sana (en iyi) mahlas budur.

Velehu

Fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilātün / fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Hācınıñ maşsüdü Ka'be baña küyuñdur ğaraż
Fikri cennet zāhidüñ 'uşşāka rüyuñdur ğaraż
- 2 Mülk-i Çini itseler temlik maqbülüm degül
Baña ancak çin-i zülfüñ müşk-büyuñdur ğaraż
- 3 Dā'imā deşt-i beyābān-ı talebde gezmeden
Ey ğazāl-i turfe çık kim cüst-cüyuñdur ğaraż
- 4 Ğonceyi vaşf eylese **Yahyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i hoş-büyı medh eylese büyuñdur ğaraż

---

7 93b; D: s. 192, G.167.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Bir yire cem' olmada her güşede erbāb-ı dil

Bahş-i evşāf-ı cemālün güft ü güyundur ğaraż"

4b büyuñdur: müyuñdur D.

7. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Hacının amacı Kâbe(ye ulaşmak), benim amacım (ise) senin memleketin(e ulaşmaktır). Cennet fikrini zâhit (ister), (sevgilinin) yanağını (ise) âşıklar ister.
2. Çin ülkesini bana verseler kabulüm değil. Benim amacım (sevgilinin) saçının kıvrımı, misk kokusudur.
3. Çöl gezicileri sürekli gezmek isterler. Ey geyik yavrusu! (Yuvandan) nadir çık, onların amacı (seni) aramaktır.
4. (Ey sevgili!) Yahyâ (eğer) goncayı anlatırsa bundan kasıt senin ağzındır (ağzına ulaşma isteğidir). Güzel kokulu sümbülü överse (bundan) kastı (da) (senin) kokundur.

Velehu fi harfũ'l-tı

Fā'ilātũn/ fā'ilātũn / fā'ilātũn / fā'ilũn

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Rũy-ı dilber al kâğıd 'anberĩn mũ anda ħať
Sāyesi müjgānınuñ i'rāb beñlerdür nuķať
- 2 'Aşıķa Bağdād ırağ olmaz vücũduñ fũlkũnũ
Cũy-ı eşküñ kũy-ı yāre irgürür mānend-ı şať
- 3 Bāğ-ı hũsnũñ ğoncesin řũťi-i ğũyā ğösterür
Nice sāħir-pişe olmuş ol cevān-ı sebz-ħať
- 4 Yazılurdı ħāťır-ı mecrũħ-ı **Yahyā** dostum
Kātib-ı vaşfuñ ideydi üstühā[˘]nından muķať

---

8 93b; D: s. 191, G.166.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Mā'il olmaz dil zen-i dũnyāyı bir ħub añlayup

Bāde-i ğaflatle medhũş olmayan itmez ğalať"

1a kâğıd: kâğaz D.

2a ırağ: ırağ D.

8. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin yüzü amber kokan kâğıt, üzerindeki tüyler onda yazı; kirpiklerin gölgesi hareketler, benleri noktalardır.
2. Senin vücut gemini, gözyaşı ırmağın büyük ırmak gibi olan sevgilinin köyüne eriştirir. Çünkü âşık olana Bağdat uzak gelmez.
3. Güzellik bahçesi goncasını papağana gösterir. Nice taze fidanlar onun güzelliğiyle büyülenmiş(tir).
4. Ey Yahyâ! Dostum, (eğer) kâtip onun vafını yazacak olsaydı, yaralı gönül yazılırdı.

Velehu fi harfû'l-zı

Fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Yār nerm olduğca geldi sīne-i efkäre hazz
Merhem olduğca mülāyim andan eyler yāre hazz
- 2 Nüş-ı dārū-yı lebüñdür haste-i 'ışka devā
Şerbet-i vaşluñdan olur 'aşıq-ı bīmāre hazz
- 3 'Iyşdan bi-behreyüz zevk u şafādan bķ-naşib
Çünki geldük 'āleme itsek ne biz bir pāre hazz

94^a

- 4 Bed-nihād ehl-i dil-i āzāra lāzım mı sebep
Bülbül-i şeydāya zaħm urmaqda var mı hāre hazz
- 5 Miħnet-i derd ü belā heb hazz -ı rüħānī olur
Çekdügüm ālāmdan **Yahyā** gelürse yāre hazz

---

9 93b-94a; D: s. 193, G.168.

3b biz: var D.

4a āzāra: āzāde M.

9. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Merhem yumuşak olunca yaraya rahatlık verdiği gibi; sevgili (de) sevgi dolu oldukça yüreğime mutluluk geldi.
2. (Ey sevgili!) Aşk hastalığına deva dudak ilacındır. Hasta âşığa mutluluk sana kavuşma şerbetinden (tatlılığından) olur.
3. Eğlenceden kısmetsiziz, zevk ve safadan nasipsiziz. Çünkü dünyaya geldik biz de bir parça haz etsek (nolur).
4. Kötü huyluların gönül ehlini azarlaması için sebep lazım mı? Çıldırılmış bülbüle yara açmak da dikene mutluluk verir mi?
5. Ey Yahyâ! Çektiğim elemelerden sevgiliye mutluluk gelirse bundan kaynaklanan dert ve bela eziyeti (de) ruha hep haz verir.

Velehu fi ħarfü'l-‘ayn

Fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bağrınıñ yağın eritdi şubħa dek aqıtdı dem[‘]
Yār öñünde çok tenezzül eyledi dün gice şem[‘]
- 2 Bād taħrīk ideli zülfüñ perişāndur göñül
Ol perişānı ele al pādişāhum eyle cem[‘]
- 3 Na‘l kes dir yār nice diñlemez ādem sözün
Kāşki olsa vücūdum başdan ayağa sem[‘]
- 4 Feyze isti‘dād lāzım olmasa mānend-i bedr
Himmet-i mihr ile her kevkeb virirdi nūr u lem[‘]
- 5 Cāna sulţān-ı maħabbet eyledi **Yahyā** hücüm
Ķal‘a-i ārām u ħışn-ı şabrı itdi Ķal‘a Ķam[‘]

---

10 94a; D: s. 194, G.169.

1a yağın: yārin M.

1a aqıtdı: aqdı M.

3a dir: vir M.

4b virirdi: vireydi M.

5a Cāna: Ĥāne D.

10. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mum, dün gece (mecliste) sabaha kadar bağrının yağlarını (gözyaşı gibi) akıtarak, sevgilinin önünde çok eğildi (eridi).
2. (Ey) gönül! Rüzgâr karıştırdığından beri saçların perişandır. Padişahım, o perişanı (saçları) ele al, topla.
3. Sevgili (âşığına) vücûduna nal şeklinde dövmeler yaptırmasını; yani aşkını ispatlamasını söyler. İnsanlar bunu nasıl dinlemez bilmem. Keşke vücudum baştan ayağa kulak olsa da onunla sevgiliyi dinlesem.
4. Ay gibi gelişme kabiliyeti lâzım olmasa, güneş yardımıyla her yıldız ışık ve parıltı verirdi.
5. Yahyâ, sevgi sultanı cana hücum eyledi. (Olması gereken yere hücum edince) dinlenme kalesi ve sabır kalesini kahır kalesi etti.

Velehu fi-ḥarfü'l-ğayn

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Halka halka zülfi dām u iki ḥāli iki zāğ
Mürğ-i dil şayd itmege beñ gösterüp qurmuş duzāğ
- 2 Eşk-i dīde cūy güller dāğ gülbinler elif
'Āşık olmuşdur benüm gibi meger kim serve bāğ
- 3 Luṭf idüp çekdüñ elifler sīne-i bī-kīneme
Oldı ammā kim ḥasūduñ cānına her biri dāğ
- 4 Lāleyi ḥayli perişān-ḥāl gördüm bāğda
Eylemiş sevdā-yı ḥālūñ anı muḥtelü'd-dimāğ
- 5 Meclis olmaz kim o şāh için yanup yaqılmaya
İltifāt idüp n'ola **Yahyā**yı eylerse çerāğ

---

11 94a; D: s. 195, G.170.

1a ḥāli: ḥāl M.

2b kim serve: bir sebze D.

4a Lāleyi: Lāle M.

4b ḥālūñ: zülfüñ D.

11. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Halka halka saç tuzak ve iki beni iki kargadır; (sevgili sanki) gönül kuşunu avlamak için benini göstererek tuzak kurmuş.
2. Gözyaşı ırmak, güller dağ, gül kökleri elif; meğer bahçe (de) benim gibi serviye âşık olmuştur.
3. (Ey sevgili!) Benim hiçbir düşmanlığı olmayan gönlüme sen lütf edip elifler çektin ancak onların her biri rakibin canına bir yara oldu.
4. (Ey sevgili!) Lâleyi bağda hayli perişan halde gördüm; (senin) beninin sevdası, siyahlığı onu delirtmiş.
5. Padişah için yanıp yakılmayan meclis olmaz; (sevgili) ilgi gösterip, iyilik edip Yahyâ'yı mum yapsa ne çıkar?

Velehu

Fā'ilātün lfā'ilātün/ fā'ilātün lfā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-.-/-.-.-

- 1 'Ārız-ı zībāña virmiş ḥaṭṭ-ı miskīnūñ şeref
'Āşık-ı miskīniññ ārāmı oldı ber-ṭaraf
- 2 Olmadı peydā melāḥat baḥri mevvāc olalı
Dürr-i dendānuñ gibi bir lü'lü-i la'lin şadef
- 3 Sille-i āh-ı dilümden ey raḳīb eyle ḥazer
Dā'ireñ bil gögsüñi germe iñen mānend-i def
- 4 Güşvār itmezse dürr-i nazmuñı **Yaḥyā** o şāh
Ḳadr u ḳıymet bulmaya dünyāda mānend-i ḥazef

---

12 94a; D: s. 197, G.172.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 3. beyit şu şekildedir:

"Bulmadı bir fūls-i aḥmerce yanuñda i'tibār

Naḳd-i ḥūn-ı eşk-i çeşmüm yok yire itdüm telef"

1a miskīnūñ: müşgīnün D.

4a Guşvār: Guşkvār M.

4b ḥazef: ḳazef M.

12. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Misk kokulu hattın senin güzel yanağına şeref vermiş fakat (onlar) miskin âşığının huzurunu kaçırmıştır (gönlünü acıtmıştır.).
2. Güzellik denizi dalgalanalı inci dişlerin gibi değerli, güzel bir inci ortaya çıkmadı.
3. Ey rakip! Göğsünü tef gibi çok germe (onu) dairen bil (ve benim) gönlümün ah tokadından sakın!
4. Ey Yahyâ! O şâh (sevgili) senin inci gibi kıymetli şiirlerine kulak vermezse, topraktan yapılma çanak çömlek gibi olsun, kadir ve kıymet bulmasın.

Velehu fi ħarfü'l-kaf

Fā'ilātün lfā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-.-/-.-.-

1 Sen ħarīn-i ŧem-i meclis ben ħabībümnden ırak
Bir midür pervāne-süz-ı vaşlla süz-ı firāk

2 Ka'betü'l-‘uşşāk kūyna irişdürse Ĥudā
Döne döne eylesem ol şāha arz-ı iştiyāk

94^b

3 Dest-i iħsānuñla zülmāni ħicābı ref^c kıl
Tā kim ol dergāha varam alnum açık yüzüm ak

4 Her maķāmuñ bir maķāli var Ĥicāzı añ baña
Eylemez kūyn koyup ‘uşşāk āheng-i ‘ırāk

5 Ķalmasun **Yaħyā** ten-i fersüdede yoldaşdan
Kūy-ı yāre gitmege cān ü dil itmiş ittifāk

13 94a-94b; D: s. 198, G.173.

1a ŧem^c-i meclis: bezm-i meclis M.

2b şāha: -M.

3a zülmāni ħicābı: ħicābı zülmātī M.

13. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey pervane! Sen eğlence meclisi sahibi(nin yanındayken), ben sevdiğimden uzağım. (O halde) senin kavuşma ateşiyle yanmanla (benim) ayrılık ateşinden dolayı yanmam aynı mıdır?
2. Allah (beni) âşıkların Ka'besinin semtine erdirtirse, (ben de) döne döne o padişaha isteği sunsam (ibadet etsem).
3. (Ey sevgili!) İhsan elinle karanlık örtüyü ortadan kaldır ki (o zaman) o dergâha alnım açık yüzüm ak ulaşayım.
4. Her makamın bir sözcüsü var, tıpkı bunun gibi senin yurdun olan Hicâz'ın da bir sözcüsü var; bu sebeple âşıklar bırakıp Irak'a gitmezler.
5. Yahyâ yorgun bedeniyle yoldaştan (uzak) kalmasın (diye) sevgilinin toprağına gitmek için gönül ve can birleşmiştir.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ülül fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-.-

- 1 Bir dil-rübāya düşdi gönül mübtelāsı çok
İşkuñ şafāsı yok degül ammā belāsı çok
- 2 Şehr-i cemāl o ğamze vü ebrü vü ḥāl ile
Ḥaqqā ne cāy-ı dil-keş olur dil-rübāsı çok
- 3 Biñ cāna virmese n'ola bir büsesini yār
Az olıcağ metā' olur anuñ bahāsı çok
- 4 Hiç bir belā mı var ki gönül anı bilmeye
Seyyāḥ-ı bî-ķarāruñ olur āşināsı çok
- 5 Bilmeyen zülf-i siyāh-ı yārda şad-hezār çin
El çek dolaşmadañ aña **Yahyā** ḥaṭāsı çok

---

14 94b; D: s. 199, G.174.

3a virmese: virse M.

3a büsesini: büsesin M.

3b Az olıcağ metā' olur: Olur az olıcağ metā' M.

3b anuñ: -M.

5a bilmeyen: -D.

5a var: -M.

5a çin: -M.

14. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, bir gönül çalan (sevgiliye) kapıldı, (o sevgilinin) müptelası çoktur. Aşkın mutluluğu yok değil ama belası çok(tur).
2. Güzellik şehri, o yan bakış ve kaş ve ben ile (gönül çalan) sevgilisi çok olan gönül çekici yer olur.
3. Sevgili bir öpücüğü bin cana (âşığına) vermezse ne olur (çünkü) az olan şeyin pahası çok olur. (Az buluna şey değerli olur.)
4. Gönülün bilmediği hiçbir bela var mı ki? Kararsız gezginin tanıdığı-bildiği çok olur. (Çok gezen çok bilir.)
5. Sevgilinin siyah saçında yüzlerce kıvrım (olduğunu) bilmeyen (var mı?). Yahyâ ona dolaşmadan elini çek, (onun) günahı çok(tur).

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün lfe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Ber-murād olmamağ olmaz olıcağ himmet-i 'ışğ
Ber-devām ola hemān himmet idüñ devlet-i 'ışğ
- 2 'ışğa keyfiyyet-i bī-keyf dimiş ehl-i mezāk
Bāde-i telğ ile hiç bir mi olur şerbet-i 'ışğ
- 3 Hūblar yolda selāmuña tururmiř tatalum
Bağmağa şağa şola şor mı seni ğayret-i 'ışğ
- 4 Bir ğün esrār-ı maħabbet ide **Yahyā** te'şir
Ēün gibi 'ālemi ğöstermez ola ğayret-i 'ışğ

---

15 94b; D: s. 201, G.176.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Āřıkuñ rüyını zerd ü işin altun eyler

Böyledür ey dīl -i miħmet-zede ğāřıyyet -i 'ışğ".

4b Gözüne: Ēün gibi M.

15. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşktan yardım olduğunda muradına ermemek (dileğine kavuşmamak) olmaz. (Şimdi) yardımcı olun, aşk devleti devamlılığını korusun.
2. Zevk ehli aşka keyifsiz keyfiyet demiş. Acı şarap ile aşk şerbeti hiç bir olur mu? (Elbette ki bir olmaz.)
3. Turalım ki güzeller sana selam vermek için (ayağa) kalkarlarmış. Aşkın içine düşürdüğü durum (kerameti) seni sağa sola bakmaya koyar mı (bırakır mı)?
4. (Ey) Yahyâ! Sevgilinin sırları bir gün etki ederse, o zaman aşkın şaşkınlığı gözüne dünyayı göstermez olur.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Gūy-ı gerdūne urulmadan daḥı çevgān-ı 'ışk
Dil ḥam-ı gīsūñ ile olmuşdı ser-gerdān-ı 'ışk
- 2 Dilde deryā-yı maḥabbet mevc-ḥız olup yine
Oldı peydā қаtre-i nā-çızde 'ummān-ı 'ışk
- 3 Ḥāḫırum ol dem yapar dil-ber ki yıkmaқ қаşd ider
Kim ḥaқıqatde dilā ma'mūrdur vīrān-ı 'ışk
- 4 Ḥāk-i Mecnūndur dönen şaḥrāda şanmañ gird-bād
İstemez bī-çāre ḥālī қалduğın meydān-ı 'ışk
- 5 Dilde ol ḫāqat mı var **Yaḥyā** musaḥḫar olmaya
Ḥükmüni icrāya āğāz idicek sulṫān-ı 'ışk

---

16 94b; D: s. 202, G.177.

1a urulmadan: urulmadın M.

1a urulmadan daḥı: daḥı urulmadan D.

2b nā-çızde: nā-çızdūr M.

4a dönen: döner M.

Bu gazelin 4.ve 5.beyitlerinin ikinci mısralarının yerleri mecmuada farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli alınmış ve nesre çevrilmiştir. Mecmuada 4.ve 5.beyitler şu şekildedir:

"Ḥāk-i Mecnūndur dönen şaḥrāda şanmañ gird-bād

Ḥikmeti icrāya āğāz idicek sulṫān-ı 'ışk"

*"Dilde ol ḫāqat mı var **Yaḥyā** musaḥḫar olmaya*

İstemez bī-çāre ḥālī қалduğın meydān-ı 'ışk"

5a var: -M.

5b Ḥükmüni: Ḥikmeti M.

16. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkın değneği-sopası felek topuna (dönen dünyaya) vurulmadan (önce), gönül saçının kıvrımı ile aşktan başı dönmüş bir haldeydi.
2. Gönülde yine sevgi denizi dalgalanınca, küçücük damladan aşk okyanusu ortaya çıktı.
3. (Ey gönül!) Sevgili ne zaman ki benim kalbimi kırmak ister, (ama aslında) o anda benim gönlümü yapar. Nitekim aşk düşkününü (aşktan dolayı gönlü yıkılan kişinin gönlü) aslında yıkık değil daha mamurdur.
4. Sahrada dönen şeyin rüzgâr (hortum) olduğunu zannetmeyin, o Mecnûn'un toprağıdır. O biçare Mecnûn aşk meydanının boş kalmasını istemez.
5. Aşk sultanı hükmünü icra etmeye başlayınca onun emri altına girmek için gönülde takat mi kaldı?

Velehu

Mefā'ilünl fe'ilātünl mefā'ilünl fe'ilün

Baḥr-i Müctes: .-./...-./.-/..-

- 1 Penāh olursa n'ola mihr ü māha sāye-i 'ışk
Bülend mertebedür mihrüñ ile sāye-i 'ışk
  - 2 Hezār şiri bu deştüñ zebün-ı pençesidür
Ne şir virdi 'aceb tıfl-ı cāna dāye-i 'ışk
  - 3 Revāc komadı bāzār-ı germ-i ḥürşide
Derün-ı dilde ki kondı ḥamir-i māye-i 'ışk
  - 4 Egerçi mihrüñ ile tıldı zerre zerre vücūd
Henüz alınmadı ey şāh-ı ḥüsn vāye-i 'ışk
- 95^a
- 5 Hemān o şāhdan eksükligüñ dile **Yaḥyā**
Temām ider seni de derd-i bī-nihāye-i 'ışk

---

17 94b-95a; D: s. 207, G.182.

1b sāye-i 'ışk: pāye-i 'aşk D.

2b dāye-i 'ışk: vāye-i 'ışk M.

4b vāye-i 'ışk: dāye-i 'ışk M.

17. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkın gölgesi güneş ve aya sığınacak yer olursa ne olur? (Senin) sevginle aşkın gölgesi yüce mertebedir.
2. Bu çölün binlerce aslanı ona yenilmiştir. Acaba aşkın dadısı can çocuğuna ne (kadar) süt verdi?
3. Aşk mayasının hamuru gönlün içine konulduğundan beri, güneşin sıcaklığının pazarına rağbet kalmadı. (Sıcaktan dolayı pazara talep azaldı).
4. Gerçi vücut (senin) sevginle zerre zerre soldu. (Ancak) ey güzellik padişahı! Daha aşkın kısmeti alınmadı.
5. Yahyâ, hemen o padişaktan (sevgiliden) eksikliğini dile. Aşkın sonsuz derdi seni de tamamlar.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Özüñ ey dil yuqardan tutma çün bir mäh-pāreñ yoq
Tutalum çarh-i aţlas kendü olmuşsun sitāreñ yoq
- 2 Seni 'arifler ilzām itmesün ey sāķi-i ķahve
Ķo başs-ı cām u fincānı bilürsin ħod idāreñ yoq
- 3 Hele emvāc-ı deryāyı ğam-ı dünyāyı görmezsın
Senüñ dervīş eginüñde egerçi şof u ħāreñ yoq
- 4 Dehānum hoķkasındandur devāsı derdüñüñ dirsın
Tabībüm ben de bildüm ħaste-i hicrāna çāreñ yoq
- 5 Belürmez zaĥm-ı tīĝ-i ğamzesi dilde ey **Yahyā**
Ne bilsün yār ħālüñ zāhirā sīneñde yāreñ yoq

---

18 95a; D: S.208, G.183.

1a tutma: şanma D.

1b çarh-i aţlas: cām-ı aţlas D.

2b idāren: āvāreñ M.

3a görmezsın: bilmezsın D.

18. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Kendini yüksek görme çünkü bir ay parçan yok. Varsayalım ki dünyanın dönüşü (dönen dünya) sen olmuşsun (ancak senin) yıldızın yok.
2. Ey kahve sunan! Bilirsin (ki) kendini idare etme yeteneğin yok; seni bilgili kişiler susturmadan kadeh ve fincandan bahsetmeyi bırak.
3. Ey derviş! Üstünde çizgili yün hırkan yokken denizin dalgalarını, dünyanın derdini görmezsin (bunlara dayanamazsın).
4. (Senin) derdinin çaresi (benim) ağzımın hokkasındandır dersin (ancak) (ey) tabibim, ben de öğrendim (ki) ayrılık hastasına çaren yok.
5. Ey Yahyâ! Yan bakış kılıcının yarası gönülde belirmez (iz bırakmaz). Sevgili (senin) halini nerden bilsin, göğsünde görülen yaran yok.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Rüstem-i 'ışkuñ zebūnı olmaduḡ bir ferd yoḡ
Hāşılı anuñla göñlümce tutuşmuş merd yoḡ
- 2 Qays çekmiş derd-i 'ışkı aña ben irişmedüm
Kime ikrār ideyin ḡāl-i dili hem-derd yoḡ
- 3 Cūybār-ı 'ışqdan feyz alımazsun şūfiyā
Sende nılüfer gibi madām rüy-ı zerd yoḡ
- 4 Germ ü serdün çekmeyenler 'ālemüñ ādem midür
Vā'izā hiç sende eşk-i germ ü āh-ı serd yoḡ
- 5 Göz yaşın **Yaḡyā** dükendi şabra ḡākat ḡalmadı
Serv-i nāzum çık şalın kūyuñda gil yoḡ gerd yoḡ

---

19 95a; D: s. 206, G.181.

1b tutuşmuş: tutulmuş D.

2a ben: da D.

2b ikrār: ḡaqrır D.

3a 'ışqdan: 'ışqdık M.

4a serdün: serdın M.

5a Göz yaşın: Göz yaşı M.

5a dükendi: düketdi D.

5a şabra: āha D.

19. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Rüstem gibi olan aşkının karşısında mağlup olmayan (aşk karşısında aciz kalmayan) hiç kimse yoktur. (Herkes aşk karşısında acizdir.) Sözün kısası onunla (benim) gönlüm gibi savaşmış mert (insan) yok(tur).
2. Aşk derdini Kays çekmiş ancak ben ona ulaşamadım. Derdimi kime anlatabayım, dert ortağı yok.
3. Ey sūfi! Aşk ırmağından ilim, feyz alamazsın. Çünkü sende nilüfer gibi sarı, solgun yüz yok.
4. Ey vaiz! Sende sıcak gözyaşı, soğuk ah (ne gözyaşı ne de ah) yok. Dünyanın sıcaklığını- soğukunu (iyiliğini de kötülüğünü de) görmeyenler insan mıdır?
5. (Servi ağacı gibi salınan) sevgilim, mahallene çık dolaş, (kulun olan ben) Yahyâ gözyaşlarımla mahalleyi temizledim) kül yok, toprak yok. Gözyaşı tükendi artık, sabra güç kalmadı.

Velehu fi ħarfü'l-kāf

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün /mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Göñüllerden şafā cāmıyla ğam dūr olduĝın görsek
Ĥarābātuñ yine bir daħı ma'mūr olduĝın görsek
- 2 Ziyāsı düşse cāne aftāb-ı cām-ı şahbānuñ
Yine ol ħāne-i tārik pūr-nūr olduĝın görsek
- 3 Getürsek meclise cām-ı zümürüd fāmı ey sākī
Ĥasūd-ı mār-ṭab'ıñ gözleri kör olduĝın görsek
- 4 Dizilse yanına tāze civānlar tāze 'āşıklar
Yine pīr-i muĝānuñ şād u mesrūr olduĝın görsek
- 5 Pūr olsa na're-i mestān ile mey-ħāneler **Yaħyā**
Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduĝın görsek

---

20 95a; D: s. 214, G.189.

1a Göñüllerden: Göñüllerde M.

4a dizilse: dirlerse M.

Bu gazelin 4.ve 5.beyitlerinin ikinci mısralarının yerleri mecmuada farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli alınmış ve nesre çevrilmiştir. Mecmuada 4.ve 5.beyitler şu şekildedir:

"Dizilse yanına tāze civānlar tāze 'āşıklar

Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduĝın görsek"

*"Pūr olsa na're-i mestān ile **Yaħyā** yine mey-ħāne*

Yine pīr-i muĝānuñ şād u mesrūr olduĝın görsek"

5a mey-ħāneler Yaħyā: Yaħyā yine mey-ħāne M.

20. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mutluluk kadehiyle derdin gönüllerden uzak olduğunu görsek. Meyhanelerin yine bir daha bakımlı olduğunu görsek.
2. Kırmızı şarap kadehinin ışığı yine gönle düşse, o karanlık evin yine ışıklarla dolu olduğunu görsek.
3. Ey sâki! Meclise zümrüt renkli kadehi getirsek, yılan tabiatlı rakibin gözlerinin kör olduğunu görsek.
4. Meyhanecinin yanına genç delikanlılar, genç âşıklar dizilse, meyhanecinin yine mutlu ve memnun olduğunu görsek.
5. Ey Yahyâ! Meyhaneler yine sarhoşların naralarıyla dolu olsa. Şarabın sarhoşluğuyla her köşenin mutluluk-eğlence dolu olduğunu görsek.

Velehu

Müstef'ilün/ fe'ülün /müstef'ilün/ fe'ülün

Baħr-i Münserih: --./--/--./--

- 1 Pervâne-yi egerçi yandurdu nâzı şem'ün
Şimdi ziyâde andan sūz u güdâzı şem'ün
- 2 Aħvâli yana yana 'arz itdüğim budur kim
Dil-dâra hoş gelürmiş tarz-ı niyâzı şem'ün
- 3 Eksük degül başından her kâh tîğ-i miħnet
Gīsūna öykünelden zülf-i dırâzı şem'ün
- 4 Sūz-ı derün cānı geldi zebāna bir bir
Melisde rüşen oldu yārāna rāzı şem'ün
- 5 Maħv-ı vücūd idince 'aşık yanup yaķılsun
Yahyā anuñla oldu bu imtiyāzı şem'ün

---

21 95a; D: s. 216, G.191.

3a kâh: bār D.

4a cānı: ħāli D.

21. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Pervaneyi mumun nazı yandırdı (ancak) şimdi mumun içi ondan daha fazla yanıp yakılmaktadır.
2. Durumumu yana yakıla sevgiliye arz etmemin sebebi budur ki, mumun (bu) niyaz hali sevgiliye hoş gelirmiş.
3. Mumun uzun saçları (senin) saçına heveslendiğinden beri (saçına ulaşmayı arzuladığından beri) başından hiçbir zaman eziyet kılıcı eksik olmadı.
4. Gönül ateşi dile geldi, mumun sırları mecliste dostları bir bir aydınlattı.
5. Ey Yahyâ! Âşık, vücudunu yok edinceye kadar yanıp yakılsın, çünkü mumun bu imtiyazı bu sebeptedir.

Velehu

Mef'ülü /fā'īlātü /mefā'īlül /fā'īlün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-./-

- 1 Gül sāğarın pür itdi gelüñ pür-ħurüş oluñ
Ya'ni irişdi vaqt-i țarab bāde-nüş oluñ
- 2 İtdi nesīm müjde seħer nergis ü güle
İrdi zamān-ı nefħa-i ħaķ çeşm ü güş oluñ
- 3 Bülbüllerüñ fiğānı bu kim mest-i şevķ iken
Dirler ki ħāba vardı şeh-i gül ħāmüş oluñ
- 4 Zühhāda diñ ki niçeye dek ħod-furüşluķ
Pīr-i muğāna ħizmet idüñ mey-furüş oluñ
- 5 **Yaħyā** bu demde alsa ele țolı cām-ı mey
Evrāķ-ı gülle örtüñ anı 'ayb-nüş oluñ

---

22 95b; D: s. 217, G.192.

1a sağarın: sağarını D.

4a ki: -D

5a alsa: ise M.

5b 'ayb-nüş: 'ayb-püş D.

22. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül kadehini doldurdu (gülün yaprakları açıldı), gelin eğlenin. Yani eğlence vakti geldi, şarap için.
2. Sabah rüzgârı, nergis ve güle “Hakkın diriltici nefesinin zamanı geldi, göz kulak olun.” diyerek müjde verdi.
3. Sarhoşluktan mutlu iken bülbüllerin figan etmesinin sebebi (onlara) “Gül padişahı uyudu, sessiz olun!” denmesidir.
4. Zâhitlere söyleyin ki, kendini beğenmişlik nereye kadar? Siz meyhanenin pirineşeyhine hizmet edin, içkiyle hemhal olun (içkiye âşık olun).
5. Yahyâ bu zamanda eline dolu bir kadeh almış ise, onun üzerini gül yapraklarıyla örtün, ayıbı gizleyenlerden olun. (*“ise” derken; onun ayıp olmadığını da söyleyin.*)

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Eɡlenür seyr-i ruħuñ fikriyle dil bayrāma dek
Yoħsa eylerdi sefer zülfüñ ğamıyla Şāma dek
- 2 Şubħa dek küyuñ ʈolandığ gün yüzüñ göstermedüñ
Çıķmaduñ ey māh-ı tābān bekledük aħşāma dek
- 3 El vireydi ni'met- i vaşluñ eger bayrāmda
Ġam yimezdi şāim-i hicrānuñ ol eyyāma dek
- 4 Māl içün nā-dān olur pā-beste-i dām-ı belā
Hırş-ı dāne mürğ-i bī-idrāki iltür dāme dek
- 5 Mācerāmuz ħāk-i pāy-ı yāre taķrīr itmege
Gitsün ey **Yahyā** yaşum ol serv-i sīm-endāma dek

---

23 95b; D: s. 215, G.190.

3a: vireydi: virirdi M.

23. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, (senin) yüzünü düşleyerek bayrama kadar eğlenir-oyalanır. Yoksa (gönül) (senin) saçının derdiyle akşama kadar ölürdü. (Gönül senin saçının derdinden Şam'a kadar sefer eylerdi.)
2. Sabaha kadar (senin) mahallende dolandık (ancak sen) gün yüzünü göstermedin. Ey parlak ay (gibi güzel sevgili)! Akşama kadar bekledik (ama sen dışarı) çıkmadın.
3. (Ey sevgili!) Eğer bayramda kavuşma lütfun el verseydi, ayrılık orucun o günlere kadar dert vermezdi.
4. Yem hırsı akılsız kuşu bela tuzağına götürdüğü gibi, cahil (de) mal için bela tuzağına düşer.
5. Maceramız (sevgilinin) ayak toprağını anlatmak. Ey Yahyâ! (Bunun için göz) yaşım o servi boylu (sevgiliye) kadar gitsin.

Velehu

Fe' ilātün lfe' ilātün/ fe' ilātün lfe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyā didüğüñ
Çatı alçağ görünür oldı eñ ā'la didüğüñ
- 2 Kūy-ı cānānı görüp anda ıurur mu ādem
Zāhidā bilmemiyüz cennet-i Me'vā didüğüñ
- 3 Müntehā-yı emel ü maılab-ı a'lā mı olur
Serv-ıadler var iken Sidre vü Tūbā didüğüñ
- 4 Hūbdur eyledüğüñ nağmede söz yok ammā
Girse gūş-ı güle ey bülbül-i şeydā didüğüñ
- 5 Hāzer it seng-i cefāsından o şūhuñ dirdüñ
'Ākıbet geldi benüm başuma **Yahyā** didüğüñ

---

24 95b; D: s. 219, G.194.

2a görüp: koyup D.

4b güle: gül M.

24. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Dünya devleti dediğin alçak bir görünüş değil mi? En yüce dediğin çok alçak görünür oldu.
2. İnsan sevgilinin yurdunu görünce bulunduğu yerde durabilir mi? Ey zâhit! Meva cennetini bilmez miyiz?
3. Sevgililerin servi boyları varken sidre ve tuba dediğin sonsuz emel yüce bir arzu mu olur?
4. Ey âşık bülbül! Söylediğin name de güzeldir ona diyecek yok ancak söylediklerin (keşke) gülün kulağına girse. (Keşke gül söylediklerini duysa.)
5. Ey Yahyâ! “O güzelin cefa taşlarından sakın” derdin. Sonunda dediğin benim başıma geldi.

Velehu

Mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şalınsun 'ıyd irişdi yine hūbānı Sitanbuluñ
Yine ārāste olsun Qarāmānı Sitanbuluñ
- 2 Şafālar kesb idüp 'uşşāq olunsun merḥabā yer yer
Vefā meydānına gelsün cevānānı Sitanbuluñ
- 3 Döner hūrşīd-i 'ālem-tābına gerdün-ı gerdānuñ
Binüp dolāba her bir māh-ı tābānı Sitanbuluñ
- 4 Semend-i nāz ile yügrük cevānlar seyre çıksunlar
Pür olsun hūblarla At Meydānı Sitanbuluñ
- 5 Bu şı'rūñ ḥaḫ budur **Yaḥyā** ki ḡāyet bī-nażīr oldı
Pesend eylerse lāyık ehl-i 'ırfānı Sitanbuluñ

---

25 95b; D: s. 220, G.195.

1a Şalınsun : Şalındı M.

2a olunsun: olsun M.

25. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bayram geldi, (bu nedenle) İstanbul'un güzelleri yine salınsın. İstanbul'un Karaman beldesi de yine süslensin.
2. İstanbul'un gençleri Vefa meydanına gelsin; orada âşıklar aralarında eğleninler ve selamlaşsınlar.
3. İstanbul'un her bir parlak ay yüzlü güzellerini dönme dolaba binince; âlemin onu aydınlatan parlak güneşine döner-benzer(ler).
4. Tez canlı gençler, nazlı güzel atlar ile seyre çıksınlar. İstanbul'un At Meydanı gençlerle dolsun.
5. (Ey) Yahyâ! Doğrusu bu şiirin eşsiz oldu. İstanbul'un bilgin kişileri (bu şiirini) beğenirse (buna) lâyıktır.

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülüün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Açılmaduñ incitdi seni zārı hezāruñ
Ey ğonce-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ

96^a

- 2 Bülbüller öter güller açuğ şād göñül yoğ
Hıç böyleligün görmemişüz faşl-ı bahāruñ
- 3 Āğāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
Hün itdi dilin nāfice-i müşk-i tatāruñ
- 4 Hālüñ ideli ğamze-i hün-h̄ āre teğarrüb
Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ
- 5 **Yaħyā** ço dili pāresün lāle-şıfat yār
Gülzār-ı ğamuñ revnağıdur kalb-i figāruñ

---

26 95b-96a; D: s. 222, G.197.

3b Bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin ikinci mısraları divanda farklıdır. Divanda 3. ve 4. beyitler şu şekildedir:

“Āğāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā

Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ”

“Hālüñ ideli ğamze-i hün-h̄ āre teğarrüb

Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ”

26. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey taze gonca! Bülbülün inlemesi daha sen açılmadan seni incitti. (Sen yoksa) inleyen bülbülün gönlü msn?
2. Bülbüller ter, güller açık (ama) mutlu gönül yok. İlkbaharın böyle olduğunu (daha önce) hiç görmemiştik.
3. Ey ılgın bülbül! Söze güzel başladın (ancak) tatar misk kesesinin gönlünü kan ettin.
4. (Ey sevgili!) Benin, kan döken yan bakışlarına yanaştı (fakat) bu kararın neşeli gönlüne hoş gelmedi.
5. Ey Yahyâ! Lâleye benzeyen sevgili bırak gönlü paralasın (nk senin) yaralı kalbin, dertli gl bahçesinin güzelliğidir.

Velehu

Mefā' ilün /mefā' ilün /mefā' ilün/ mefā' ilün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Sürersin dā'im ey dil pāy-ı yāre çehre-i zerdüñ
Dimez mi ol ṭabīb-i cān ü dil saña nedür derdüñ
- 2 Perīṣān-ı ḥazān olmaz gül-i ra'naları şolmaz
Ne bāḡuñ naḥlidür āyā nihāl-i nāz -perverdüñ
- 3 Niṣān-ı tīḡ-i ḥıṣm-ı yār olursun ey ḳamer bir gün
Felekde hüsnüñe maḡrūr olup gögsüñ 'aceb gerdüñ
- 4 Vefā şüretlerin gördüm vişālüñ ārzü itdüm
Ruḡuñ pinhān idüp āḡir cefā şeklini gösterdüñ
- 5 Felek döne döne şimdi cefālar itsün ey **Yaḡyā**
Ne tozlar ḳopara bir dem ola āh-ı cihān-gerdüñ

---

27 96a; D: s. 225, G.200.

2b nāz-perverdüñ: tāze-perverdiñ D.

3a tīḡ: tīr D.

27. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Sevgilinin ayağına sürekli solgun yüzünü sürersin. O can ve gönül doktoru sana “Derdin nedir?” demez mi?
2. Ey âşık! Sonbahar gelince perişan olup güzel gülleri solmayan bu nazlı büyüyen fidan hangi bahçenin fidanıdır?
3. Ey ay! Gökyüzünde güzelliğine övünüp göğsünü niçin gerdin? (Bu şekilde) bir gün sevgilinin kızgın kılıcının hedefi olursun.
4. (Ey sevgili!) Sadakat yüzlerini gördüm, (sana) kavuşmayı istedim (ancak) sen yüzünü gizleyip son eziyet şeklini gösterdin.
5. Ey Yahyâ! Şimdi felek döne döne eziyetler etsin. Bir zaman gelir dönen dünyada dönen ahın ne tozlar koparır (ve onu da yener).

Mef'ülü /fā' ilātü /mefā' ilü /fā' ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-.-./--./-.-

- 1 Olmuş şarāb-ı nāz ile mestāne gözlerüñ
Uymuş yine o ğamze-i fettāne gözlerüñ
- 2 Başlar hemān süzülmege mānend-i şāhbāz
Kaşd eyledükce şayd-ı dil ü cāne gözlerüñ
- 3 Ādem ne deñlü şīr-dil olsa şikār olur
İtse kaçan nigāh ğazālāne gözlerüñ
- 4 Görseñ kitāb-ı mihr ü vefāyı sebağ sebağ
Ben söyledikce bağmasa yābāne gözlerüñ
- 5 **Yaḥyā** gibi şikār olur nice bī-çāre dil-figār
Ruḥşat virince ğamze vü müjgāne gözlerüñ

---

28 96a; D: s. 224, G.199.

5a şikār: -D.

28. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Gözlerin yine fitneci yan bakışa uymuş ve nazlı şarap ile sarhoş olmuş.
2. (Ey sevgili!) Gözlerin, canı ve gönlü avlamayı kastettikçe, doğan gibi süzölmeye başlar.
3. (Ey sevgili!) Gözlerin ahu gibi baktığında, insan ne kadar aslan gönüllü olsa (da) (ahuya) av olur.
4. (Ey sevgili!) (Keşke) sevgi ve sadakat kitabını ders ders görsen, ben söyledikçe gözlerin başka yere bakmasa.
5. (Ey sevgili!) Gözlerin yan bakış ve kirpiklere ruhsat verince, nice çaresiz (gönlü yaralı) âşık, Yahyâ gibi av olur.

Velehu

Mef'ülü /fā' ilātü /mefā' ilü /fā' ilün

Bahr-i Muzāri': --./-.-./--./-.-

- 1 Ādem şayılmaz oldu kapuñda gedālaruñ
Yok mı hisābı pādişehüm mübtelālaruñ
- 2 Dil gitdi gerçi yirine kondı hezār ğam
Biri gider biri gelür oldu belālaruñ
- 3 Dil pür-heves nesīm-i bahār ise hoş-nefes
Çık bāğa kim güzelligi vardur hevālaruñ
- 4 Cān naqdini alup unıdurlar revā mıdur
Resm-i vefāyı bilmedügi dil-rübālaruñ
- 5 **Yahyā**dan özge kimseye tek eyleme vefā
Kāıldür ol ne deñlü olursa cefālaruñ

---

29 96a; D: s. 229, G.204.

3b bahār: hevā M.

4b bilmedügi: bildügi M.

29. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey Padişahım!) Kapındaki kulların insan sayılmaz oldu. Âşıklarının hesabı (değeri) yok mu?
2. Gönül gitti (ancak) yerine binlerce gam kondu. Belaların biri gider biri gelir oldu.
3. Gönül neşe dolu, bahar rüzgârı ise hoş nefeslidir. (Ey sevgili!) Bahçeye çık (çünkü) her şey (havalar) güzeldir.
4. Sevgililerin vefa âdetini bilmedikleri âşığın canını alıp sonra unutmalarından anlaşılır. (Bu) reva mıdır?
5. (Ey sevgili!) Yahyâ'dan başka kimseye vefa gösterme, (çünkü senin) eziyetlerin ne şekilde olursa olsun (o) boyun eğmiştir (razıdır).

Velehu

Mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Umulmaz mı o tıfl-ı şūḥdan şeftālüler virmek
Cihānda şimdi mi oldı nihāl-i tāze ber virmek
- 2 Ḥayāt-ı tāze virmek deñlü vardur mürde-i çışka
Cevānı luḥ ile yād itdüğinden bir ḥaber virmek
- 96^b
- 3 Leb-i şirīnūñi şun ağızıma cānā sözüme diñle
Olur ḫūḫīye güftār itmege bā'ış şeker virmek
- 4 Çekilmiş meclis-i 'ışka gelür diyü dil-i zārı
'Aceb mi luḥ-ı ḫab'-ı Ḳays'dan yārāna yer virmek
- 5 Hümā-yı 'ışk besdür āşiyān-sāz-ı ser-i **Yahyā**
Ne lāzım kendüsine Ḳays-āsā derd-i ser virmek

---

30 96b; D: s. 230, G.205.

Divanda bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri değışiktir.

30. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O genç güzelden (sevgiliden) öpücükler vermesi beklenmez mi? Dünyada taze (fidanın) meyve vermesi ilk kez mi oldu?
2. (Sevgilinin) genç (âşığı) iyilikle andığından bir haber vermek, aşkıdan ölü gibi olmuş âşığa yeni hayat vermek demektir.
3. (Ey sevgili!) Tatlı dudağını ağzıma sun (ondan sonra) sözümü dinle (söyleyeceklerimi dinle). (Çünkü) papağanı konuşturmak için şeker vermek gerekir.
4. Kays'ın tabiatının lütfundan (dolayı) dostlara yer vermesi şaşılacak şey mi? Aşk meclisine inleyen gönlüyle (âşık) gelir diye o (kenara) çekilmiş(tir).
5. Yahyâ'nın başına yuva yapan aşk kuşu çoktur. Kays gibi kendisine baş ağrısı vermeye ne gerek var?

Velehu fi ħarfü'l-lām

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün lfā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Sāķī-i bezmüñ alınmadı elinden cām-ı mül
 opmadı řāķ-ı gül-i ümıdden bir dāne gül
- 2 Bād-ı ğayretle ıķup ben saña göz adurmazam
 Gel yaķup ey kevkeb-i baħtum vücudum itme kül
- 3 Ben gözüm üzre yaşum şebnem gibi itmek niřār
 Tek hemān güller gibi sen řād olup ey ğonce gül
- 4 'Arız-ı renginüñüñ hergiz miřālün görmedüm
 şuları gözden geçürdüm gerçi kim mānend-i pül
- 5 řām-ı vařluñ isterüm **Yaħyā** dırāz olduğunu
 Zülf-i yāri oħřayup dā'im dirüm yā leyl ul

---

31 96b; D: s. 254, G.229.

5b yā: tā M.

31. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Meclisin sâkisinin elinden şarap kadehi alınmadı. Ümit gülünün dalından bir tane gül kopmadı.
2. Ey baht yıldızım! Gel vücudumu yakıp kül etme. Ben gayret rüzgârıyla çıkıp sana göz açtırmam.
3. Ey gonca gül! Ben gözyaşımı şebnem gibi saçayım, (sen yeter ki) güller gibi mutlu ol.
4. (Ey sevgili!) Köprünün suları gözden geçirdiği gibi ben de herkesi gözden geçirdim ancak senin güzel yanağına benzer görmedim.
5. Ey Yahyâ! Kavuşma akşamının uzun olmasını isterim. Sevgilinin saçını okşayıp sürekli “Ey gece, uza.” derim.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Kāmet-i mevzūnuñuñ mānendi yoḡdur bir nihāl
Naḥl-i gül kūtāh serv-i bāḡ ise bī-i'tidāl
- 2 'Ār ider çignetmeden bāri mücellā eyleñüz
Na'l-i esbīn eyleye tā kim mişāl-i rüy-māl
- 3 Gülşen-i 'işretde atmer kırmızı gül şanurız
Bāde-i gül-gūna 'aks itdükce ol ruḥsār-ı āl
- 4 Hāḫır-ı pākine gelmezsem de yārūñ ḡam degül
onmasun mir'āt-i tab'-ı yāre tek gerd-i melāl
- 5 Söylemezsin diyü eyler miydi **Yahyā** i'tirāz
Ol dehān-ı tenkde bulmasa bir cāy-ı maāl

---

32 96b; D: s. 239, G.214.

2a mücellā: muḫallā D.

5b tenkde: yārde D.

32. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili! Senin) düzgün boyuna benzeyen bir fidan yoktur. Gülfidanı kısa, bağdaki servi ise ölçsüzdür.
2. Âşık, (sevgilinin atının nalını) çiğnetmekten ar eder. Bari temizleyin de (sevgilinin) atının nalını yüzüne havlu eylesin.
3. (Sevgilinin) kırmızı yanağı gül renkli şaraba yansıdıkça, (onu) eğlence bahçesinde kat kat (yapraklarıyla açılmış) kırmızı gül sanırız.
4. Sevgilinin temiz kalbine (aklına) gelmezsem de dert değil. Yeter ki sevgilinin parlayan ayna (gibi olan kalbine) üzüntü tozu konmasın.
5. Ey sevgili! Yahyâ o kapalı ağzın söz mekânı olduğunu bilmese, söylemezsin-konuşmazsın diye itirazda bulunur muydu?

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Dil-rübā hercāyi sen āvāre olduñ ey göñül
Bir devāsız derd içün bī-çāre olduñ ey göñül
- 2 Ƙanı inşāfuñ nice alsun seni dilber ele
Varduğunca sen de āteş-pāre olduñ ey göñül
- 3 Senden özge daħı nesnem var mı yāre çekmege
Gerçi tığ-i cevr ile pür-yāre olduñ ey göñül
- 4 Tīri āhenden geçer şemşīri taşā kār ider
Tūtalum āhen yā seng-i hāre olduñ ey göñül
- 5 Hānķah-ı şavķı ma'mūr eyledüñ **Yaħyā** gibi
Bu hārābāt içre kim mey-hāre olduñ ey göñül

---

33 96b; D: s. 240, G.215.

2a nice alsun seni dil-ber ele: seni dil-ber nice alsun ele D.

5a şavķı: şehri D.

33. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Sevgili kararsız (olunca) sen derbeder oldun. Ey gönül! Devasız bir dert için çaresiz oldun.
2. Ey gönül! İnsafın nerede? Sen de gitgide ateş parçası oldun. Sevgili (bu hâlinle) seni nasıl ele alsın.
3. Ey gönül! Gerçi eziyet kılıcı ile yara (dolu) oldun (ama) göğsümde yara açmak için senden başka (bir) eşyam var mı?
4. Ey gönül! Sen demir ya (da) mermer taşı olsan da (sevgilinin) oku demiri deler, kılıcı taşı parçalar.
5. Ey gönül! Bu meyhanelerde içkici olup Yahyâ gibi murat hanını güzelleştirdin.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 İrdi bahār sen daħı şād olmaduñ göñül
Güllerle ğoncelerle güşād olmaduñ göñül
- 2 Ol şāh-ı ħüsn nice bilür kıymetüñ senüñ
Bāzār-ı 'ışık içinde mezād olmaduñ göñül
- 97^a
- 3 Fevt itme nā-murādlıġuñ bārī neş'esin
Çün bāde-nüş-ı bezm-i murād olmaduñ göñül
- 4 Bī-gānelikle yād ider olmuş raķībi yār
Şükr it Cenāb-ı Hāķķa ki yād olmaduñ göñül
- 5 Ol şāh-ı ħüsnüñ iremedüñ pāy-būsına
Yahyā gibi ki ħāk-nihād olmaduñ göñül

---

34 96b-97a; D: s. 241, G.216.

3a neş'esin: neşvesin D.

34. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Bahar mevsimi geldi (ama) sen mutlu olmadın. Ey gönül! (Bahar mevsiminde) güllerle goncalarla beraber açılmadın.
2. Ey gönül! O güzellik padişahı senin kıymetini nasıl bilsin. (Sen) aşk pazarı içinde açık arttırmayla satılmadın.
3. Ey gönül! (Sen) murat meclisinde şarap içemedin, muradına erişemedin (ama) bari muradına erememenin mutluluğundan yararlan, bu fırsatı kaçırma.
4. Sevgili rakibi ilgisizlikle hatırlar-anar olmuş. Ey gönül! Cenab-ı Hakk'a şükret ki (sen ilgisizlikle) hatırlanmadın.
5. Ey gönül! (Sen) Yahyâ gibi alçak gönüllü olmadığın için o güzellik padişahının ayağını öpmeye erişemedin.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 'Andelībūñ ḳanına girmekle mesrūr oldu gül
Reng virdi kendüye ḥüsnine maḡrūr oldu gül
- 2 Gözi degdi nergisüñ oldu perişān-rūzgār
Gerc bir ḳaç gün çemen mülkine manzūr oldu gül
- 3 Bāḡbān-ı ḡayret itdi pāk şaḡn-ı ḡülşeni
Aḡlama bülbül ki ḡülden ḡārlar dūr oldu gül
- 4 Cennetüñ aḡzı şuyın aḡıtdı ḡüsn-i ḡülsitān
Āblar reşk-i zülāl ü ḡayret-i ḡūr oldu gül
- 5 Sen ŧuyurduñ ḡüsnini dünyāya **Yaḡyā** dilberüñ
Bülbül-i şūrīdenüñ 'ışkıyla meşḡūr oldu gül

---

35 97a; D: s. 246, G.221.

2a Gözi: Göz M.

2b mülkinde: mülkine M.

35. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül, bülbülün kanına girmekle mutlu oldu. Gül, (bülbülün kanı) kendisine renk verdi (diye düşünerek) güzelliğiyle gururlandı.
2. Gül birkaç gün çimen ülkesinde görüldü ancak nergisin gözü değdi, zamanla perişan oldu-soldu.
3. Ey bülbül! Gayret bahçıvanı gül bahçesinin sahnesini temizledi. Dikenler gülden ayrıldı (artık) ağlama.
4. Gül bahçesinin güzelliği cennetin ağzının suyunu akıttı. Cennet güzeli huri güle özendi, cennet suyu zülâl ise sularını kısılandı.
5. Ey Yahyâ! Gül, ümitsiz bülbülün aşkıyla meşhur oldu. Sevgilinin güzelliğini (ise) dünyaya sen duyurdun.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Ğamze özler dil yā kākül ikiden ḥālī degül
Tığ lāzım aña yā ğul ikiden ḥālī degül
- 2 Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sāḳiyā
Devrdür yāḥud teselsül ikiden ḥālī degül
- 3 Dilber ruḥsār-ı renginüñde ḥāl-i 'anberin
Misk-i terdür yā ḳaranfül ikiden ḥālī degül
- 4 Bāde-i nāz ile ser-ḥoşsın ya cām-ı meyle mest
Ey nigār-ı şūḥ u şen-ġül ikiden ḥālī degül
- 5 Yā irem ḳaddine **Yaḥyā** yāḥud olam pāy-māl
Yā teraḳḳī yā tenezzül ikiden ḥālī degül

---

36 97a; D: s. 247, G.222.

3a dilber: dil-berā D.

3a renginüñde: renginde M.

3b Misk-i ter: Müşg-i ter D.

36. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, ya sevgilinin yan bakışını özler ya kâkülünü, ikisinden başkasını değil. Ona ya kılıç ya da kelepçe lazımdır, ikisinden başkası (lazım) değil(dir).
2. Ey sâki! İçki kadehi dönmezse dert son bulmaz. (Çünkü bizim derdimizi giderecek olan) kadehlerin sürekli dönmesi ve ard arda sunulmasıdır, ikisinden başkası değil.
3. Ey sevgili! Renkli (parlak) yanağındaki anber kokulu benin taze misk ya da karanfildir, ikisinden başkası değil.
4. Ey neşeli ve güler yüzlü sevgili! Ya naz kadehiyle sarhoşsun ya da mey kadehiyle mestsin. Bu ikisinden başkası değil.
5. Ey Yahyâ! Ya (sevgilinin) boyuna ereyim ya da ayakaltında çiğnenmiş olayım. Ya gelişme ya da alçalma, ikisinden başkası değil.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./--./--./-.-

- 1 Sünbüllerüñcün oldı perişān dimāğ-1 dil
Zāhir olursa lāle-şıfat n'ola dāğ-1 dil
- 2 Gül-ruḥlaruñ maḥabbeti düşdi derünıma
Her dem bahār olursa n'ola bāğ u rāğ-1 dil
- 3 Yağdı fitil-i dāğumu ol āteşin-izār
İrince rüz-1 ḥaşre söyünmez çerāğ-1 dil
- 4 Āb-1 revān-1 ḥançer-i ḥün-riz-i yār ile
Güller bitürdi ḥurrem olup yine bāğ-1 dil
- 5 Mühr urdı dāğ-1 ğam göricek 'ışkuñ ile pür
Bir daḥı mümkin olmadı **Yaḥyā** ferāğ-1 dil

---

37 97a; D: s. 243, G.218.

2b n'ola: -M.

3b ḥaşre: ḥaşr D.

4b yine: sine M.

37. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Akıl, saçların sebebiyle perişan olduğu için gönül yarası lale gibi görünürse n olur?
2. İçime gül yanaklıların (sevgililerin) aşkı düşünce gönül bağı ve dağı her zaman bahar olursa (n olur)?
3. O ateş renkli yanak yaramın fitilini yaktı. (Artık) o yanan gönül çerağı haşre kadar sönmez.
4. Gönül bağı, sevgilinin kan döken kılıcının akarsuyu ile mutlu olup yine güller açtırdı.
5. Ey sevgili! Yahyâ aşk yarasını senin aşkınla dolu görünce ona mühür vurdu. (Bu sebepten) artık gönlün bu işten vazgeçmesi imkânsız hale geldi.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./--./-.-

1 Bī-çāre bülbüle bu idi ārzū-yı dil
Gülşende aña göstere bir ğonce rūy-ı dil

2 Bildi ki çāre yoĝ ğam ile söyleşilmeye
Bu idi kendü kendü ile güft u gūy-ı dil

97^b

3 Seyr ideli şehā ħam-ı zülfüñde ħālüñi
Çevĝān-ı ārzū ile ser-geşte gūy-ı dil

4 Deşt-i hevāda kendüyi gösterdi bir zamān
Maħv oldu baħr-ı 'ışķa irişince cūy-ı dil

5 Mestāne çeşmi ehl-i dilüñ ħanın içmede
Dā'im ŧolup boşalmada Yaħyā sebū-yı dil

---

38 97a-97b; D: s. 249, G.224.

Bu gazelin redifi divanda "gül" şeklindedir.

38. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Çaresiz bülbülün gönülden (tek) isteği, gül bahçesinde bir goncanın ona gönül yüzünü göstermesiydi.
2. (Gönül) gamla söyleşilmeye çare olmadığını öğrendi. Gönülün kendi kendiyile dedikodusu buydu.
3. Ey padişahım! Saçının kıvrımında benini seyrettiğimden beri gönül topu çevgan arzusuyla başı döner bir hal aldı.
4. Gönül ırmağı bir zaman kendini istek çölünde gösterdi (ancak) aşk denizine erişince mahvoldu.
5. Ey Yahyâ, gönül testisi sürekli dolup boşalmakta (olan sevgilinin) sarhoş gözleri gönül ehlinin kanını içmektedir.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bezm-i 'ışka nitekim pervâne geldüñ ey göñül
Yan yaqıl ol şem'-i ḥüsne yāna geldüñ ey göñül
- 2 Hâḫırum bir nesneden ğāyetde muğberdür dimiş
Şüphe yokdur ḫâḫır-ı cānāna geldüñ ey göñül
- 3 Eglenilmez diyü ğam çekme bu fānī dünyede
Ṭut ki bāğ-ı 'ālemi seyrāna geldüñ ey göñül
- 4 Vaḫti geçmiş 'ıyş u nūşuñ devri dönmiş sāğaruñ
Ḥazz olunmaz bir 'aceb devrāna geldüñ ey göñül
- 5 Eşiginde itme **Yaḫyā** gibi bī-pervā fiğān
Āsitān-ı Ḥazret-i sultāna geldüñ ey göñül

---

39 97b; D: s. 242, G.217.

3a eglenilmez: eglenmez M.

3a dünyede: dünyāda M.

3b bāğ-ı 'ālemi: bāğ-ı 'āleme D.

4b Ḥazz: Ḥıfz M.

39. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Gerçekten (de) aşk meclisine pervane (olmaya) geldin. O güzellik mumuna yan-yakıl, (çünkü) yanmaya geldin.
2. (Sevgili) “Gönlüm, bir şeyden dolayı dargındır.” demiş. Ey gönül! Şüphe yoktur (ki) onun gönlüne gelen şey sensin.
3. Ey gönül! Bu fâni dünyada sonsuza dek kalınmaz diye dert çekme. Farzet ki dünya bahçesini dolaşmaya geldin.
4. Ey gönül! Yiyip içip eğlenmenin vakti geçmiş, kadehin devri dönmüş. (Ey gönül!) Eğlenilmez acayip bir dünyaya geldin.
5. Ey gönül! (Sen) sultan hazretlerinin dergâhına geldin. (Dergâhın) eşiğinde Yahyâ gibi inleme.

Velehu fi ħarfü'l-mim

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Söylemez diyü yirilmez o büt-i sīm-endām
Zerrece söz yeri yok anda budur ħaħħ-ı kelām
- 2 Şafha-i ħaddine ħaħħ geldügin iş'ār itmiş
Gönderüp 'aşıkına nāme-i müşgīn-erħām
- 3 Ne 'aceb rüşen olur şahn-ı serāy-ı işret
Her ne yanına nazār eyler iseñ şāfī-cām
- 4 Saña kim karşı turur bu yürüyüşle şāhum
Ĥaħħ bu kim turfe-reviş özge levendāne-ħırām
- 5 Şimdi yanmaħda ħam-ı ħaħħuñ ile **Yahyāveş**
Daħı çok buħte olur pādīşehüm 'anber-i ħām

---

40 97b; D: s. 260, G.235

1a Söylemez: Söyünmez M.

2b nāme-i müşgīn-erħām: māye-i müşgīn-erħām D.

3b ne: -M.

40. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O parlak tenli sevgili (sevdiğini) söylemez diye eleştirilmez. Doğru söz budur (ki) onda hiç söz yeri yok(tur).
2. Yanağının sayfasına hat geldiğini haber vermek için sevgili âşığına misk kokulu yazıların yer aldığı mektubunu göndermiş.
3. Eğlence sarayının sahnesi aydınlık olursa buna şaşılmaz. . (Çünkü) sarayın her yanına bakarsan camdan yapıldığını görürsün.
4. Padişahım, doğrusu budur ki kendine özgü gösterişli, salınarak güzel bir biçimde yürüyüşün vardır. Bu yürüyüşle sana kim karşı durur?
5. Ey sevgili! Doğal kokun, Yahyâ gibi beninin derdiyle yanarak daha çok olgunlaşmış olur.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Deşt u kũha varalum nāle vũ feryād idelũm
Kays ile Kũhkenũñ rũħlarını řād idelũm
- 2 Kõ řurāħĩyi bize rāh-ı ħuma hādĩ ol
Seni ey pĩr-i muġān bārĩ biraz řād idelũm
- 3 Felegũñ şuret-i iķbālũne aldanmayalum
Kendũmiz cevr ũ cefā çekmege mu'tād idelũm
- 4 Pāy-bend itmeyelũm rüşdi dil-i řeydāya
Selb idũp 'aķlı o pā-besteyi āzād idelũm
- 5 Cevr-i eyyāmdan incinmeyelũm **Yahyā** biz
'Iyş u nũř ile geķen ġunleri de yād idelũm

---

41 97b; D: s. 267, G.242.

2b biraz řād: biz irřād D.

4a rüşdi: 'aķlı D.

41. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Dağa ve çöle varalım, inleyip sızlayalım. Kays(Mecnun)'ın ve dağ delicinin (Ferhat'ın) ruhlarını şad edelim.
2. Ey meyhaneci (mürşid)! Sürahiye bırak (da) sen şarap küpüne doğru git, oraya yollan; biz de biraz eğlenelim.
3. (Ey meyhaneci)! Dünyanın görünüşüne aldanmayalım. Kendimizi eziyet ve sıkıntı çekmeye alıştıralım.
4. Çılgın gönlün doğru yolu bulmasına engel olmayalım. Akli zorla alıp, o ayağı bağlı gönlü serbest bırakalım.
5. Ey Yahyâ! Sıkıntılı günlerden incinmeyelim. Eğlenceyle geçen günleri hatırlayalım.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 El virse vişâli baña dildâr elin öpsem
Bir devlete irsem yine hünkâr elin öpsem
- 2 Ruhsârumı zerd itdi ğamı kâmetümi ham
Hâtem gibi bâri hele her bâr elin öpsem
- 98^a
- 3 Bir bûse ricâ eyledüm âzürde-dil olmuş
'Afv itse günâhum benüm ol yâr elin öpsem
- 4 Pâ-bûs ricâ eylesem ol şah-ı cihândan
Luţf eylemege eylese ikrâr elin öpsem
- 5 Nerm eylese **Yaḥyâ** o cevânuñ dil-i saḥtun
Bir himmet ider şeyḥ-i mededkâr elin öpsem

42. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kavuşması bana el verse, sevgilinin elini öpsem. Bir devlete erişsem, sultanın elini öpsem.
2. (Sevgilinin) üzüntüsü yanağımı sararttı, boyumu büktü. Bari yüzük gibi (olan bu bedenimle sevgilinin) her zaman elini öpsem.
3. Bir öpücük istedim (diye sevgili) gücenmiş. Sevgili benim günahımı affetse, elini öpsem.
4. O dünya padişahından ayağını öpmeyi istesem, (sevgili) lütfetmeye karar verse, elini öpsem.
5. Yahyâ o katı gönüllü sevgilinin gönlünü yumuşatsa. Lütfeden padişah bir bağışlasa, elini öpsem.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 Mümkün mi mest-i ğamze-i cānāne olmayam
Mest olanı sevem yine mestāne olmayam
- 2 Heb rüy-ı luṭfıdur görinen ehl-i meclise
Ben şem'ı-rüyüña nice pervāne olmayam
- 3 Kaşdum bu aşınāluk idem ehl-i zevk ile
Erbāb-ı şevkden yine bī-gāne olmayam
- 4 Dā'im bu bend-i zülfe çekerse gönül beni
Uymayam aña ben daḥı dīvāne olmayam
- 5 Kendüm bilelden olam esiri güzellerün
Yaḥyā olur mı ol şeh-i ḥübāne olmayam

---

43 98a; D: s. 263, G.238

2b rüyüña: ḥüsnüñe D.

3a bu: budur ki: M.

3b şevkden: zevkden D.

4a Dā'im: Re'yüm D.

43. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin yan bakışının sarhoşu olmamam mümkün mü? Sarhoş olanı sevip sarhoş olmamam mümkün mü?
2. Meclis ehline görünen hep (sevgilinin) iyilik yüzüdür (iyi yüzüdür). (Bu nedenle) ben yanak mumuna nasıl pervane olmayayım?
3. Amacım zevk sahipleri ile tanışmak, selamlaşmaktır. Neşe sahibi (insanlardan) yine uzak olmamak(tır).
4. Gönül beni sürekli sevgilinin saçına bağlamak için çekerse, ben ona uyup deli olmayayım (aklımı kaçırmayayım).
5. Ey Yahyâ! Ben kendimi bildim bileli güzellerin esiri oldum. O güzellerin padişahına (esir) olmamam olur mu?

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Münevver Ƨal'at-ı ferħundesı bir ħübdur bayrām
Güneş yüzli hilāl-ebrülü bir maħbübdur bayrām
- 2 Aña küçük büyük bir cāme-i zībāyı ħāzırlar
'Aceb maħbül-i 'ālemdür 'aceb merġübdur bayrām
- 3 Görinür rüzedār-ı hıcre ancak yılda bir kerre
Çok eğlenmez gider bir dilber-i maħcübđur bayrām
- 4 Zamānında degül her güşe hāy u hüydān ħālī
Cevān-ı fitne-cü maħbüb-ı şehri-āşübdur bayrām
- 5 Seher yazmaġ-ıçün evşāf-ı Sulţān Aħmedi **Yaħyā**
Güneşden zer varaġ peydā ider zer-kübdur bayrām

---

44 98a; D: s. 270, G.245.

1b hilāl: elel (لآل)M.

3b maħcübđur: maħbübdur M.

44. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bayramın aydınlatılmış mübarek yüzü güzeldir. Bayram, güneş yüzlü hilal kaşlı bir güzeldir.
2. Bayram için küçük-büyük herkes süslü elbiselerini hazırlar. Bayram âlemde çok makbul tutulan ve rağbet edilen şeydir.
3. Bayram ancak yılda bir kere ayrılık orucuna görünür, (mecliste bir görünüp giden sevgili gibi) utangaç bir sevgilidir, çok eğlenmez (durmaz) gider.
4. Bayram geldiğinde her köşe eğlenceden-sohbette boş kalmaz. (Bayram) fitne çıkaran, şehri karıştıran bir sevgilidir.
5. Ey Yahyâ! Bayram, seher vaktinde Sultan Ahmed'in vasıflarını yazmak için güneşten altın yaprak toplayan bir zer-kubdur (altın ustasıdır).

Velehu

Mefā' ilün/ fe' ilātün /mefā' ilün /fe' ilün

Baḥr-i Müctes: .-./..--/..-./..-

- 1 Şafā-yı ḥāṭırum oldur seni şafāda görem
Bu ben belā-keşi hicrānuñı vefāda görem
- 2 Hemîşe ḥurrem ü ḥandān u şādumān olasın
Hemîşe ḡonce-i iḳbālũñı ḡuşāde görem
- 3 Hilāl gibi teraḳḳide māh-ı tābān ol
Fürũḡ-ı ḥüsnũñı ḡünden ḡüne ziyāde görem
- 4 Ne zevḡdür ne şafādur ne ḥazdur ey sākī
Seher ḥumārdan açup ḡözũmi bāde görem
- 5 Budur du'āsı saña şubḡ u şām **Yaḡyānuñ**
Seni şafāda vü bed-ḡāhuñı cefāda görem

---

45 98a; D: s. 265, G.240

1b belā-keşi: belākeş M.

1b hicrānuñı: hicrānuna D.

4a ḥazdur: ḥaṭdur M.

4b Seḡer ḥumārdan: Miḡr-i ḡumādan M.

5a şubḡ u şām: rüz u şeb D.

5b vü: -M.

45. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Gönlümün huzuru seni mutlu görmektir; ayrılık belasını çeken ben âşığına da vefada görmektir.
2. Ey sevgili! Daima şanslı, neşeli ve sevinçli olasın. İkbâl dudağını daima mutlu göreyim. (Goncaya benzeyen ağzının mutluluktan açıldığını göreyim.)
3. Ey sevgili! Hilal gibi terakkide parlak dolunay ol. Güzellik ışığının günden güne arttığını göreyim.
4. Ey sâki! (İstediğim) ne zevktir, ne mutluluktur ne (de) hazdır; (tek istediğim) gözümü sarhoşluğun verdiği baş ağrısıyla açıp şarap görmektir.
5. Ey sevgili! Yahyâ'nın sana sabah ve akşam duası budur ki, seni mutluluk içinde, senin kötülüğünü isteyenleri (düşmanlarımı) de sıkıntı çekerken göreyim.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Nesīm-i luṭfuñ açdı gonce-āsā ḳalb-i maḥzūnum
Safā bağışladı gūyā açıldı genc-i maḥzūnum
  - 2 Ruḥ-ı zerd ile 'arz-ı ḥāle ḳaşd itdükce dildāre
Olur māni' amān virmez yeñilmez eşk-i gülgūnum
  - 3 İrişilmez şanurdı bāgbān serve bi-ḥamdi'llah
Leṭāfet gülsitānunda yetişdi naḥl-i mevzūnum
- 98^b
- 4 Vücūdum nā-tüvān itdi işüm āh u fiğān itdi
Senüñ ol çeşm-i fettānuñ benüm bu cān-ı meftūnum
  - 5 Ümīd oldur ki luṭfindan diye şāh-ı felek-rütbet
Sözi Yaḥyānuñ oldı cümle maḳbül-i hümāyūnum

---

46 98a-98b; D: s. 271, G.246.

1b genc-i maḥzūnum: genc-i maḥzūnum M.

2b virmez: bilmez M.

5a şāh-ı: şāyed M.

46. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Senin lütuf rüzgârın (benim) gonca gibi (olan) mahzun kalbimi açınca mutluluk bağısladı; sanki gizli hazinem açıldı.
2. Solgun yanak ile halimi sevgiliye arz etmek istedikçe, aman bilmeyen gül renkli (kanlı) gözyaşım buna engel olur.
3. Bahçıvan (bahçede) serviye erilşilmez (onun gibi bir ağaç yetişmez) sanırdı. Allah'a şükürler olsun ki güzellik bahçesinde (servi gibi) düzgün fidan (gibi olan sevgili) yetişti.
4. (Ey sevgili!) (Senin) o kışkırtıcı gözlerin benim bu tutkun canımı, vücudumu zayıflattı, kuvvetsizleştirdi, işimi ah çekip inlemek ve feryat etmek etti.
5. Ey dünya padişahı! Ümidim odur ki Yahyâ'nın sözü senin lütfundan dolayı herkes tarafından beğenilsin.

Velehu fi ħarfü'l-nün

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Rūzgār ile ğubār olursa da cānā beden
  omayam tenhā ħayālũñ dīde-i aġyāra ben
- 2 Cān uzatmaġ neydi  arġuñ dōne dōne cevrine
 Nev-cevānum rişte-i cānum ideydi pīrehen
- 3  umlar i re bādenũñ mestāne cūŝm seyr idüp
 Didüm ey pīr-i muġān yok mı bize ol bādeden
- 4 Tāze dāġum gōrdüğünce bād eyler iltifāt
 Reŝkden yanup yaġılsa vechi var dāġ-ı kuhen
- 5 Şi'r-i Yahyāveŝ olup reng-i tekellüfden berī
 Bıkr-i ma'nāyı güzel gōsterse mir'at-ı suġan

---

47 98b; D: s. 286, G.261.

3a seyr: -M.

5b mir'at-i suġan: ma'nā-yı suġan M.

47. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Bedenim zamanla toz olsa da ben senin hayalini bile rakiplerin gözünde yalnız bırakmam.
2. Ey genç sevgilim! (Keşke canımı) feleğin tekrar tekrar yaptığı eziyetlere feda etmeseydim, can ipim senin gömleğin olsaydı.
3. Küp içindeki şarabın sarhoş gibi coşmasını izleyip; “Ey meyhaneci! O şaraptan bize yok mu?” dedim.
4. Rüzgâr, benim taze yaramı gördükçe iltifat eder. (Bunu gören) eski yara kıskançlıktan yanıp yakılsa haklıdır.
5. (Keşke) sözün aynası Yahyâ'nın şiiri gibi her türlü problemden uzak olup yeni, orijinal manaları güzel gösterse.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Seyr-i gülşende iken yār büyüklenme iñen
Hele her cānibi bir boylaya ey serv-i çemen
- 2 Luṭf idüp söyledi ol tūṭī-i şīrīn-güftār
İşidenler didiler ancak olur luṭf-ı suħan
- 3 Göñül alınmağa bā'ış ne diyince yāre
Ruħ-ı zībāsını gösterdi didüm vech-i ħasen
- 4 Müşgini ħāk-i reh-i yāre idermiş teşbīh
Daħı beñzer ki yola gelmemiş āhū-yı Ħuten
- 5 Yar **Yaħyā**ya dimiş vaḳt-i gül ü bülbüldür
Şubħ-dem 'azm idelüm gülşene bir sen bir ben

---

48 98b; D: s. 290, G.265.

1b Divanda kelimelerin dizimi farklıdır:

Hele her cānibi bir boylaya ey serv-i çemen: Her cānibi bir boylaya hele ey serv-i çemen M.

2b olur: ola D.

3b didüm: didi D.

48. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Gül bahçesinde dolaşırken büyüklenme, çimenlik servisi her tarafı boylar. (Çimenlik selvisi her tarafı boylasın da sen o zaman gör.)
2. O tatlı sözlü tuti sevgili lütf edip konuştu. Bunu işitenler: “Sözün lütfu olsa olsa ancak böyle olur.” dediler.
3. Sevgiliye “gönül almanın yolu nedir?” deyince, güzel yüzünü gösterdi, ben de “Çok güzel bir yüz (sebep).” dedim.
4. Hutun ahusu miskini sevgilinin yolunun toprağına benzetirmiş; öyle anlaşılıyor ki o daha yola gelmemiş (gerçekleri görmemiş.)
5. Sevgili Yahyâ’ya “Gül ve bülbül vaktidir, gül bahçesine sabah erkenden bir sen bir (de) ben gidelim.” demiş.

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Sâķiye diñüz bezme yine bâde getürsün
Bir bir hep unutduklarımız yâda getürsün
- 2 Gül gibi şunup her birine cām-ı leb-â-leb
Bezm ehlini bülbül gibi feryâda getürsün
- 3 Mecnûn gibi yâbâna giden bü'l-heves-i 'ışķ
Ėal itmedügi müşkili üstâda getürsün
- 4 Cevr oķları delsün dir ise bağrını 'aşķ
Kirpiklerüñi Ėâķır-ı nâ-şâda getürsün
- 5 Maķta'da idüp medĖ ser-i zülfüñi **YaĖyâ**
Vaşf-ı ķad-i mevzûnunu bâlâda getürsün

---

49 98b; D: s. 312, G.287.

3a bü'l-heves-i 'ışķ: bü'l-hevesin 'ışķ M.

5a Maķta'da: Mantıķda M.

49. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sâkiye söyleyin meclise yine içki getirsin. Unuttuklarımızı bir bir akla getirsin.
2. (Sâki) meclis ehlinin her birine dudaktan dudağa kadehi gül gibi sunup, (onları) bülbül gibi feryada getirsin.
3. Mecnûn gibi uzaklara giden aşk tutkunu, çözemediği güçlüğü üstada getirsin.
4. Âşık, eziyet okları bağrını delsin derse, üzüntülü aklına (gönlüne) (sevgilinin) kirpiklerini getirsin.
5. Yahyâ, saçının ucunu makta bölümünde övüp, düzgün boyunun özelliklerini başa getirsin. (O bölümde övsün.)

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Bār olmada gitdükçe raķīb-i ħar-ı nā-dān
Bu böyle qalır mı gōtürür mi bunı devrān
  - 2 Her ŧaħş-ı girān-cānı el üstünde dutarsın
Hīc aña taħammül mi olur ey ŧeh-i ħübān
  - 3 ŧāhum ħazer it bir ŧereri 'āleme besdür
Āh eyleyicek derd ile bir sīnesi sūzān
- 99^a
- 4 Kūrtulmaz ise n'ola oķuñ temreni dilden
Ey qaşı kemān qanluyı elbette tatar qān
  - 5 **Yaħyā** n'ola nā-ċiz ise de gōñli büyükdür
ŧanma ele almak anı ŧāhum ola āsān

---

50 98b-99a; D: s. 292, G.267.

1a Bār: Yār M.

2a dutarsın: tatarmış D.

3a bir: her D.

4a temreni: demreni D.

5b ŧanma: ŧanman D.

50. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ahmak, kaba eşek tabiatlı rakip gittikçe (bize sıkıntı verip) yük olmaktadır. Bu böyle kalır mı, dünya bunu kaldırır mı?
2. Ey güzellerin padişahı! Her can sıkıcı, soğuk kişiyi el üstünde tutarsın, ona hiç tahammül olur mu?
3. Ey padişahım! (Âşığın) dert ile yanan gönlü ah eyleyecek; sakın, dikkat et, (onun) bir kıvılcımı âleme yeter.
4. Ey kaşı keman gibi olan (sevgili)! Okun temreni gönülden kurtulmazsa ne çıkar; (çünkü) kanlıyı (katili) elbette kan tutar.
5. Ey padişahım! Yahyâ değersizse (de) nolur, (onun) gönlü büyüktür. Onu ele almanın kolay olacağını zannetme.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Hüb̄lar zānū-be-zānū cām-ı zerrīn der-miyān
Bir gül-i şad-bergdür güyā o bezm-i dil-sitān
- 2 Gül dizüp zerrīn ғаdeħ eṭrāfına bir kāsede
Eyledi erbāb-ı meclis zīnet-i bezm-i cihān
- 3 Şaħn-ı gülzāra virüp revnağ gül-i ra'nā ile
Çevresin rengīn gül-i zībā ṭonatmış bağbān
- 4 Rişte-i āla dizüp güyā nice yāķūt-ı nāb
Devr idüp ol meclisi cām-ı şarāb-ı erguvān
- 5 Gül gül itdi 'arız-ı hūbānı **Yahyā** tāb-ı mey
Oldı şem'-i meclis-ārā her đaraf pertev-resān

---

51 99a; D: s. 311, G.286.

4a dizüp: dizer D.

51. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Güzeller diz dize, altın kadeh ortalarındayken sanki o gönül alıcı meclis yüz yapraklı güldür.
2. Meclis erbabı, altın kadehin etrafına bir kâsede gül dizip, (onları) dünya meclisinin süsü eyledi.
3. Bahçıvan, gül bahçesi sahnesine güzel güller ile güzellik, parlaklık verip; bahçenin çevresini rengârenk, güzel ve parlak güllerle donatmış.
4. Erguvan şarabının bulunduğu kadeh o meclisi devredip sanki nice saf yakutu al ipe dizmiş gibidir.
5. Ey Yahyâ! Şarabın kuvveti (tabiatı) güzellerin yanaklarını kırmızı yaptı. (Sanki) her taraf parlaklık veren mumlarla doldu.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 'Işğ elinden gül perişān lāle de dāğ-ı derūn
Goncenüñ dünyāyı dahı görmemişken bağrı ḥūn
- 2 'Işğ te'sīrin görüñ kim ol ḳadar temkīn ile
Tīşe-i Ferhāddan kendin ḳağıtdı Bī-sütūn
- 3 Dilberüñ pīrāye-i ḥūsni ruḥ-ı gül-rengidür
'Āşıḳuñ ser-māye-i kārı sirişk-i lālegūn
- 4 Ḳanda bir 'āşıḳ ki var (nām) nām ü nişāndan bī-naşīb
Ḳaysı meşhūr itmede dünyāda 'unvān-ı cünūn
- 5 Pençesin meydān-ı istiğnāda kimse burmadı
Ḳuvvet-i bāzū-yı 'işḳuñ itdi **Yahyāy**ı zebūn

---

52 99a; D: s. 288, G.263.

3a ruḥ-ı gül-rengidür: ruḥ-ı rengīndür M.

4a 'āşıḳ: 'aḳīl D.

4a nām: -D.

4b Ḳaysı: Ḳays M.

4b dünyāda: dünyāya D.

52. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkdan dolayı gül perişan, lalenin de gönlü yaralanmıştır. (Daha) dünyayı bile görmemiş olan goncanın bağı kan içindedir.
2. Aşkın etkisini görün ki o kadar temkinle Ferhat'ın kazmasından Bî-sütûn Dağı kendini dağıttı.
3. Sevgilinin güzelliğinin süsü renkli yanağıdır. Âşığın sermayesi lale rengindeki (kanlı) gözyaşındır.
4. Nerede bir âşık varsa o san ve şöhretten nasipsizdir. Dünyada Kays'ı meşhur eden âşıklık ünvanıdır.
5. İstigna meydanında kimse (Yahyâ'nın) pençesini bükemedi ancak aşkın kudretinin kuvveti Yahyâ'yı güçsüzleştirdi.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Mey midür sāḳī midür mest-i ḥarābı iñleden
Sen misün yā 'ışk mı muṭrib rübābı iñleden
- 2 Ağlamazdı sīḥ-i miḥnet deldüğinden bağrını
Āteş-i sūzān-ı 'ışkuñdur kebābı iñleden
- 3 Mūrı gör gendümle 'ıyş eyler şikāyet eylemez
Ārzū-yı şehd ü şekkerdir zübābı iñleden
- 4 Seng-diller döymeye çarḥ-ı sitemger cevrine
Ġuşşa-i devrān degül mi āsiyābı iñleden
- 5 Bir gözi bīmāruñ ey **Yaḥyā** teb-i hicrānıdur
Pister-i ğamda dil-i pür-ıztırābı iñleden

---

53 99a; D: s. 295, G.270.

1a sāḳi: sāğar D.

3a gendümle: kendiyle M.

3a 'ayş: 'ışret M.

3a eyler: -M.

3b zübābı: ziyāyı M.

5a bīmāruñ: bīmārı M.

53. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sarhoşu inleyen şarap mıdır yoksa sâki midir? Ey mutrib! Sazı inleyen sen misin yoksa aşk mı?
2. (Kebap,) eziyet şişi bağırmı deldiği için ağlamazdı; kebabı inleyen aşkının yanan ateşidir.
3. Sinek bal ve şeker isteğiyle inlerken karıncayı gör; buğdayla yaşar (ama) şikâyet etmez.
4. Bu sitemkâr feleğin eziyetine taş gönüllüler (bile) tahammül edemez. Değirmeni inleyen de dünyanın kederi değil mi?
5. Ey Yahyâ! Bir gözü hasta (olan ben âşığının), gam döşeginde ızdırap dolu gönlünü inleyen ayrılığın üzüntüsüdür.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Getür cām-ı sürür-encāmı diller şād-kam olsun
Tamām itdi bizi ğam sākıyā ğam da tamām olsun
  - 2 Şafā virsün derün-ı cāna tāb-ı afitāb-ı mey
Serāy-ı 'işrete her kāsesi billūr-cam olsun
  - 3 Hıaṭ-ı 'anber-sirişt-i yār virsün özge keyfiyyet
Mey-i gül-fāmı la'l-i nābı miskiyyü'l-ḥıtām olsun
  - 4 Bilüp 'ıyş-ı müdāma meylini bī-çāre-i 'ışkuñ
Şarāb-ı la'l-i nābın şundı dil-ber müstedām olsun
- 99^b
- 5 Şalınmağ olmadı **Yaḥyā** ile bir kerre kūyuñda
Ne olmaz işdür olsun ey tezerv-i hoş-ḥırām olsun

---

54 99a-99b; D: s. 297, G.272.

2b kāsesi: kāse M.

3b gül-fāmı: gül-fām M.

54. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sâki! Sonunda mutluluk olan kadehi getir, gönüller mutlu olsun. Gam, dert bizi tamamladı, kendi de tamam olsun (Dert bizi bitirdi, artık kendi de bitsin.).
2. Şarap güneşinin parıltısı gönle mutluluk versin. Eğlence sarayının her köşesi billur kadeh olsun.
3. Sevgilinin anber gibi kokan tüyleri ziyadesiyle safa versin. Onun gül renkli meyi andıran parlak dudakları ise hitam-ı misk (hattın güzel bir sonucu) olsun.
4. Sevgili, çaresiz aşkın sürekli eğlenceye meylini bilip (eğlence) devamlı olsun diye kırmızı şarabı sundu.
5. Ey güzel yürüyüşlü sülün (sevgili)! Yahyâ ile (senin) mahallende salınarak yürümek bir kez mümkün olmadı. Bu ne kadar olmaz bir iştir, ne yapalım olsun.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Şīve vü nāz ile ol serv-i ḥırāmān yürisün
Bī-kerān leşker ile rāyet-i şulṭān yürisün
- 2 Erguvān şekline döndür tenüm ey dīde benüm
Naḥl-i miḥnetdür aña şu yirine ḳan yürisün
- 3 Eli ayagı yolıña tuta mey şun şāḳī
Dir iseñ cāmı gelüp ḥaste-i hicrān yürisün
- 4 Bādbānını ḥabābuñ nice pür itdi hevā
Yürisün zevraḳ-ı cām-ı mey-i raḥşān yürisün
- 5 Çünki āsāyişe imkān yoḳ içinde **Yaḥyā**
Bir dem evvel bu sitem-ḥāne-i vīrān yürisün

---

55 99b; D: s. 317, G.292.

3a eli: ele M.

3a yoluna: bula yeni M.

4a nice: yine D.

5a dem: gün M.

55. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Cilve ve naz ile salına salına yürüyen sevgili yürüsün. Sınırsız, sonsuz asker ile sultanın sancağı yürüsün.
2. Ey göz! Benim tenimi (kanlı yaşlarınla) erguvan şekline döndür. (Benim tenim) mihnet fidanıdır, ona su yerine kan yürüsün. (Onu kanla sula.)
3. Ey sâki! Ayrılık hastasının canı gelsin, yürüsün dersin yoluna uzattığı eline mey sun.
4. Parıltılı içki kayığı (şişesi) yürüsün (diye), hava kabarcığının yelkenini nice hava doldurdu.
5. Ey Yahyâ! Bir an evvel bu harap (ve) üzüntülü ev yok olsun; çünkü onun içinde huzur olmasına imkân yok.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 omayup aatüm feryāda nālān olmasun dirsın
Gözüm yaşını alursın da giryān olmasun dirsın
- 2 Cefā aşıyla mir'āt-i dilüm şad-pāre eylersın
Ne mümkindür yine hātır perīşān olmasun dirsın
- 3 Melāhat mülkini teshīr idüp şemşīr-i ğamzeñle
Güzellik kişverinde ğayrı sulān olmasun dirsın
- 4 Benüm zann itdüğim bu kim ğurūr-ı hüsñ ile bir ğün
Felekde mihr-i rahşān māh-ı tābān olmasun dirsın
- 5 Nice ul olmasun **Yahyā** saña ey pādişāh-ı hüsñ
Yolumda senden özge kimse urbān olmasun dirsın

---

56 99b; D: s. 310, G.285.

1a feryāda: feryād M.

56. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Feryâd etmeye halimi bırakmayıp ağlayan-inleyen olmasın dersin. Gözümün yaşını alırsın, ağlamasın dersin.
2. (Ey sevgili!) Eziyet taşıyla gönül aynamı bin parça edersin, yine de gönül perişan olmasın dersin, bu mümkün müdür?
3. (Ey sevgili!) Yan bakış kılıcınla güzellik ülkesini ele geçirip, güzellik ülkesinde başka sultan olmasın dersin.
4. Benim zannettiğim budur ki (bence); güzelliğinin gururu ile bir gün dünyada parlayan ay ve güneş ışığı olmasın dersin.
5. Ey güzellik padişahı! Sen Yahyâ'ya yolumda senden başka kurban olmasın dersin. Yahyâ sana nasıl kul olmasın?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Hercāyīye dil virme ki āvāre olursın
Dermān bulımazsın atı bī-are olursın
- 2 Bir pāre afā üzre ol ey āyīne-i dil
Her seng-dile dūşme ki biñ pāre olursın
- 3 Dirsūñ ki nice vāşıl olur dilbere 'āşık
am ekme göñül yalvāre yalvāre olursın
- 4 Bir gün ki görünseñ olur ol gün bize bayrām
Cānā ne 'aceb dilber-i meh-pāre olursın
- 5 Hūñi göz kim aner ile tiğ ile oynar
Yahyā aña ulaşma ki pür-yāre olursın

---

57 99b; D: s. 313, G.288.

2b seng-dile: سنككە M.

4a Bir gün: Her gün D.

57. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Kararsız sevgiliye gönül verme, dengesiz olursun. (Bir daha) derman bulamazsın, çaresiz olursun.
2. Ey gönül aynası! Bir parça mutluluk üzerine ol (mutlu ol). Her taş gönüllüye kapılma (yoksa) bin parça olursun.
3. Âşık sevgiliye nasıl kavuşur dersin. Dert çekme gönül, yalvara yalvara olursun (kavuşursun).
4. Ey sevgili! Bir gün görünsen o gün bize bayram olur. Ay parçası gibi güzel sevgili (olduğun için) (bu) şaşılacak şey mi?
5. Katil göz hançer ve kılıç ile oynar. Ey Yahyâ! Ona ulaşma (yaklaşma) (yoksa) yaralanırsın.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Menzil al dil 'ışık ile pür-tāb u göz pür-āb iken
Teşne-leb yolda alur sālİK olan bī-āb iken
- 2 Nice bir kűy-ı alāletde gezersin der-be-der
Dergehi pīr-i muĝānuñ mecma'-ı aħbāb iken
- 3 Kűyuña nice ekilmez 'āřık-ı bī-āreler
Zűlf-i 'anber-bāruñuñ her tārı bir ullāb iken
- 4 Hī revā mıdur ĝam-ı dűnyāya dűřmek ey ĝoñűl
Bir kenārına irilmez baħr pür-gird-āb iken
- 5 řűret-i ibāl-i dűnyā aldadur ĝāfilleri
'ışret añlarlar anı **Yaħyā** ĝayāl-i ħ'āb iken

---

58 99b; D: s. 296, G.271.

1b bī-āb: bī -tāb D.

58. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül aşk, göz yaş ile doluyken yol al (çünkü) yolcu susamış ve halsizken yolda kalır.
2. (Ey âşık!) Mürşitin dergâhı dostlarla toplanma yeri iken (sen) avare bir şekilde nice dalalet yurdunda gezersin.
3. Sevgilinin anber kokulu saçının her bir teli kanca iken çaresiz âşıklar (sevgilinin) memleketine nasıl çekilmez.
4. Ey gönül! Dünyanın derdine düşmek reva mıdır? Deniz dalgahyken bir kenarına ulaşılmaz.
5. Ey Yahyâ! Dünyanın güzel yüzü gafilleri aldatır. Uyku hayali (mahmurluğu) ile onu eğlence sanırlar-anlarlar.

Mef'ülü /mefā'īlü /mefā'īlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 'Aqlum tağıdur zülf-i siyekār-ı perīşān
Cem'ıyyet-i ħātır mı ҡor efkār-ı perīşān
- 2 Esbāb-ı melāħat nice cem' olmuş o şehde
Ser-ber mi degül başdan o destār-ı perīşān
- 3 Vā'ız bu kerāmet saña pesdür ki hemīşe
Cem'ıyyete bā'ıs ola güftār-ı perīşān
- 4 'Uşşāķ-ı perīşān-dile gāhıce görinsün
Çaķ böyle nihān olmasa yār-i perīşān
- 5 Her gūşede nazmuñ oķınur var ise **Yaħyā**
Söyletdi o kākül saña eş'ār-ı perīşān

---

59 100a; D: s. 298, G.273.

3a pesdür: besdür D.

4b nihān olmasa: ħicāb itmesün D.

4b yār-i perīşān: efkār-ı perīşān M.

59. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgilinin) günahkâr saçları benim aklımı dağıtır. Karmaşık düşünceler insanda derli toplu bir fikir bırakır mı?
2. Güzelliğin delilleri o sevgilide nasıl bir araya toplanmış; başta (da) o dağınk destar nasıl bir araya toplanmış?
3. Ey vaiz! Senin perişan sözlerin insanların daima bir araya toplanmasına vesile olmaktadır. Keramet olarak bu sana yeter.
4. O eşsiz sevgili perişan gönüllü âşıklardan gizlenmese, sürekli görünse.
5. Ey Yahyâ! Her köşede (senin yazdığın) şiirler okunur. Herhalde o kâkül sana (kendisi gibi) perişan (olan) şiirlerini söyledi.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Yârden seng-i belâ gelse niçün âh dirin
Başumı yarsa da yâr yâricuñ Allâh dirin
- 2 Bâğbân her ne kadar göge çıkarırsa ögerek
Kaddüñe nisbet ile 'ar'arı kütâh dirin
- 3 Mest ü medhüş yatan rindi ħarâbât içre
Halk ħafletde şanur ben aña âgâh dirin
- 4 İrgüren Ka'be-i maqşûda maħabbet yolıdur
Ben reh-i 'ışkı koyan sâlike gümrâh dirin
- 5 Her zamân 'ıyş u şafâ vaḫti midür ey **Yaħyâ**
Diñlemezsın sözümi ben saña geh gâh dirin

---

60 100a; D: s. 300, G.275.

1a belâ: cefâ D.

1b yâr: -M.

2b 'ar'arı: 'ar'ara D.

3a rindi: rind M.

3b yatan: ماتن M.

3b şanur: yatur M.

5b ben: hîç D.

60. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgiliden eziyet taşı gelse niçin ah diyeyim. Sevgili başımı yarsa da Allah derim.
2. Bahçıvan her ne kadar ağacını överek göğe çıkarsa da (ben sevgilinin) boyunu kıyaslayarak arara kısa derim.
3. Sarhoş ve korkmuş halde harabelerin içinde yatan rindi halk gaflette sanır (ama) ben ona uyanık derim.
4. (İnsanı) Maksud Kâbesi'nde isteğine erdiren sevgi yoludur. Ben (beni) âşk yoluna terk eden yolcuya yoldan çıkmış derim.
5. Ey Yahyâ! Ben sana her zaman eğlence ve mutluluğun vakti (vardır) diyorum ama sen benim sözümü dinlemezsin.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Maḳām-ı hūbdur gülşen o gül-ruḥsār diñlensün
Nevāya başlasun dil bülbül-i gülzār diñlensün
- 2 Belā bezminde ḳaddüm çeng olup cismümdeki regler
Fiğān u nāle ḳılsun muṭribā evtār diñlensün
- 3 Dil-i şeydāya hem-dem niçe dil bir yire cem' olsun
Şafālar eylesün 'uṣṣāḳ mūsīḳār diñlensün
- 4 Zamān-ı 'ıyşdur meclis gerekdür şahn-ı gülşende
Uzatmasun sözi vā'iz de bir miḳdār diñlensün
- 5 Varup feryādlar ḳıl Bī-Sütūna ḳarşu ey 'āşıḳ
Şanup Ferhādını rāḫat bulup kūhsār diñlensün
- 6 Belā vādīlerinde seyl-i eşküm çağlayup aḳsun
Başın ol taşdan taşā dögen enhār diñlensün
- 7 Oḳı şīrīn-lebi vaşfındaki eş'aruñ ey **Yaḫyā**
Biraz meclisde tūṭī-i şeker-güftār diñlensün

---

61 100a; D: s. 301, G.276.

Mecmuada bu gazelin ilk beş beyiti ayrı, son iki beyti araya "velehu" konularak ayrı bir gazel gibi gösterilmiştir. Ancak tek bir gazel olduğu açıktır.

2a çeng: cenk M.

6a çağlayup: çağlasun D.

6b diñlensün: -M.

61. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül bahçesi uyku makamıdır, o gül yanaklı dinlensin. Gönül nağmeye başlasın, gül bahçesinin bülbülü dinlensin.
2. Ey mutrip (çalgıcı)! Bela meclisinde boyum çeng olup vücudumdaki damarlar feryat figan etsin, (meclisteki) saz telleri (biraz) dinlensin.
3. Çılgın gönle arkadaş (olan) nice gönül bir yerde toplansın, âşıklar mutlu olsun, çalgı dinlensin.
4. Eğlence zamanı olduğu için gül bahçesi sahnesine meclis gerektir. Vaiz sözü uzatmasın da bir parça dinlensin.
5. Ey âşık! Gidip Bî-Sütûn dağına karşı feryat et. (Senin feryadını) Ferhat sanan dağ rahat bulsun, dinlensin.
6. Gözyaşı selim, bela vadilerinde çağlayıp aksın. Başını taştan taşa vuran ırmaklar dinlensin.
7. Ey Yahyâ! (Sevgilinin) tatlı dudağı gibi olan şiirlerini oku da meclisdeki tatlı dilli papağan biraz dinlensin.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Hışşedār olmazsa 'āşık ṭālī'-i firūzdan
Nice şād u ḥurrem olsun 'ıydan nevrūzdan
  - 2 Neylesün nevrūz u 'ıyduñ geldügin erbāb-ı 'ışk
Āteş-i ğam gitse kânūn-ı dil-i pür-sūzdan
  - 3 Cāme-i in'ām ehl-i cāha ḳomaz ihtiyāc
Şākirüz elṭāf-ı ḥūrşīd-i cihān-efrūzdan
  - 4 Ğarbdan daḥı yakında geldi bād-ı nev-bahār
Ḳomadı bir nesne zīr-i ḥākde meknūzdan
- 100^b
- 5 Ğonce ṭıflın açmadı **Yahyā** hezāruñ nağmesi
Bī-ḥaberdür daḥı ol 'uşşākdan nevrūzdan

---

62 100a-100b; D: s. 302, G.277.

1b olsun: olur D.

3a Cāme-i in'ām: Cāme-i elfām M.

62. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Âşık mutluluktan pay almazsa; bayramda, nevrüzda nasıl mutlu ve sevinçli olsun?
2. Aşk dolu gönlün kanunundan dert ateşi gitse (giderse) aşk erbabı nevrüz ve bayramın gelişini ne yapsın?
3. Biz cihanı aydınlatan güneşe benzeyen sevgilinin lütuflarına şükredenlerdeniz. (Bu nedenle) bu lütuf elbisesi makam-mevki sahiplerine bizi muhtac etmez.
4. İlkbahar rüzgârı batıdan daha yeni geldi ve toprağın altında saklı hiçbir şey bırakmadı.
5. Gonca çocuğu âşıklardan ve bahardan habersiz olduğu için bülbüllerin (âşıklarının) sözlerinden bir şey anlamadı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Mıhrbānluḡ görđi ḡürşīd-i cihān-efrūzđan
Germ olup bülbül nevāya bařladı nevrūzđan
- 2 Ğonceler ağılsa da görsek maḡabbet āteřin
Var mı bir dil kim ola ḡālī bu demde sūzđan
- 3 Sūzen-i dil-dūz-ı ġamzeñ geđdi cāna řöyle kim
Geçmedi cān riřtesi ol sūzen-i dil-dūzđan
- 4 Ğamze-i cādū-yı dilberde ne řāķat var idi
Fitneler öġrenmese ol çeřm-i siḡr-āmūzđan
- 5 Meş'al-i ġül řevķine seyr ideġör şeb-tā-seḡer
Giceyi farķ itmek olmaz řimdi **Yahyā** rūzđan

---

63 100b; D: s. 303, G.278.

3a şöyle: gerçi D.

3b sūzen-i dil-dūzđan: sūzđan-i dil-dūzđan M.

5a Meş'al-i ġül: Müşkil-i ġül M.

63. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bülbül nevruzda dünyayı aydınlatan güneşin güler yüzünü, sıcaklığını gördü ve mutluluktan ötmeye başladı.
2. Bu zamanda ateş içinde yanmayan bir gönül var mı? Goncalar aılsa da muhabbet ateşini görsek.
3. Ey sevgili! Yan bakışının gönlü delen ateşi geçti ama can ipi gönül delici ateşten geçmedi.
4. O büyüleyici gözden sihir ğrenmese, sevgilinin büyüleyici yan bakışında ne g vardı?
5. Ey Yahyâ! Gecedен sabaha kadar gl (renkli) meşale ışığında dolaşmaya bak. (Bu meşaleler çok olduğu için;) bundan sonra geceyi gündüzden ayırmak (mümkün) olmaz.

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Yağlaşdı diyü haṭṭını geçme o güzelden
Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden
- 2 Dilden geçen ol şāhı der-āğūşdur ammā
Dāmānına şarılmadur ancağ gelen elden
- 3 Şimden girü bizden kerem it luṭfuñı kesme
Öldük meded ey sāķī-i gül-çehre keselden
- 4 Ezdi yüregüm seng-i ğam u derd-i firāķuñ
Kısmet baña endūh ü belā imiş ezelden
- 5 Yārūñ ki miyānındadur ol hañçer-i ğaddār
Şimden girü **Yaħyā** geçemezsin sen o belden

64. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey âşık!) Hattı (ayva tüyleri) çıkmaya başladı diye o güzelden vazgeçme. Eceli gelmeden ölen birini kim görmüş?
2. Gönülden geçen o sevgiliyi kucaklamaktır ama elden gelen ancak (sevgilinin) eteğine sarılmaktır.
3. Ey gül yüzlü sâki (sevgili)! Şimdiden sonra bize iyilik et, lütfunu kesme. Yorgunluktan öldük, bize yardım et.
4. Yüreğimi gam taşı ve ayrılık derdi ezdi. Ezelden beri bana kısmet olan ızdırıp ve bela imiş.
5. Ey Yahyâ! O acımasız hançer sevgilinin belindedir. Sen bu zamandan sonra (artık) o belden geçemezsin.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şıma āyīne-i albüm azer ıl inkisārumdan
Beni āk ile yeksān eyleme şaın ubārumdan
- 2 Yele virdi neşāţum kār u bārın bād-ı āhumla
Fiğān baht-ı siyāhumdan şikāyet rūzgārumdan
- 3 Biri ūrşīd-i 'ālem-tāb u biri māh-ı bedr olmuş
Çıup iki şerer eflāke āh-ı pūr-şerārumdan
- 4 'Aceb nice bulupdur ben za'ifi derd ü am bilsem
Nişān od almamışdur aifle cism-i nizārumdan
- 5 Ricām oldur udādan ol ıyāmet addi östersin
Şu dem kim özüm açup uram ey **Yahyā** mezārumdan

---

65 100b; D: s. 305, G.280.

4a za'ifi: nāhīfī D.

65. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Kalp aynamı sakın kırma, benim kırılmış hâlimden sakın. Beni toprağa gömme, o toprağın tozlarından sakın.
2. (Ey sevgili!) Tüm mutluluğum âhımın dumanı ile yele karıştı. (Bu nedenle) kara bahtım yüzünden inleyip, zamandan şikâyet etmekteyim.
3. Kıvılcım dolu âhımda iki kıvılcım gökyüzüne çıkıp biri dünyayı aydınlatan güneş, biri de dolunay olmuş.
4. Güçsüz bedenimde kendime dair bir işaret kalmamıştır. (Bu halimle) dert ve gam benim gibi güçsüz birini niye-nasıl bulur bilmiyorum.
5. Ey Yahya! Allah'tan isteğim odur ki kıyamet günü bana (sevgilinin) boyunu gösterebilirsin. O zamana kadar mezarımda gözümü açıp durayım.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Olur gül sāḳi kaçan ũeftālular alsam 'izārundan
Bu bāḡuñ meyvesi evvel irişürmiş bahārundan
- 2 Degüldür güşvār-ı la'ı bir lü'lü-yi lālādur
Görinür sürḫ yārüñ reng-i rüy-ı táb-dārundan
- 3 Őehā pür-dāḡ sīnem tāze tāze zaḥm-ı tıḡuñla
Baña yegdür cihānuñ gülşeninden lālezārundan
- 4 İletdüñ büy-ı zülfin nāfenüñ baḡrını ḫün itdüñ
O miskīni çıḡarduñ ey řabā āḫir diyārundan
- 5 Yatur deşt-i belāda táb-ı ḡamdan teşne-leb **Yaḫyā**
İçürmez mi o ḫünī daḡı tıḡ-i āb-dārundan

Temmet

---

66 100b; D: s. 306, G.281.

1a sāḳi: gül D.

3a tāze: -M.

66. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sâki! Yanağından ne zaman öpücük alsam (yanakları) gül (gibi) olur. (Demek ki) bu bağı baharından önce meyvesi yetiştirilmiş.
2. (Ey âşık!) Sevgilinin sıcak yanağından görünen kırmızılık lal taşlı bir küpe değildir, sevgilinin yanağının kırmızılığının yansıdığı parlak bir incidir.
3. Ey sevgili! Göğsüm kılıcının darbesiyle yara doludur. Bu yara benim için dünyanın gül bahçesinden ve lale bahçesinden daha değerlidir.
4. Sabah rüzgârı sevgilinin saçının kokusunu iletmediği için nafenin bağırmı kanla doldurdu böylece sen sonunda o miskini diyarından çıkardın.
5. Sevgili gam yarasından susamış bela ovasında yatan Yahyâ'ya sulu kılıcından o kanı içirmez mi?

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Düketdi şabrını göñlüm o la'l-i nāba düşelden
 omadı varını arc eyledi şarāba düşelden
- 2 Gözime 'aks-i ruḥuñ düşmek ile yanmada göñlüm
 Hevā-yı dil atı germ oldu cemre āba düşelden
- 3 İrişdi başı göge hīç ayağı yer mi başar gör
 Fütāde-dil der-i yār-i felek-cenāba düşelden
- 4 Ne ıztırāb u keş-ā-keşdedür bu cān-ı belā-keş
 Cefā-yı şāne ile zülfüñ ıztırāba düşelden
- 5 icāb-ı vuşlat-ı yār añladum vücūdumu **Yaḥyā**
 Ne ḥalet idecegüm bilmem ol icāba düşelden

---

67 101a; D: s. 308, G.283.

3b Fütāde-dil der-i: Fenādadur M.

3b der-i: -M.

4a ıztırāb u keş-ā-keşdedür: ıztırāb-ı keş-ā-keşdedür D.

67. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönüm; şaraba düştüğünden beri varını yoğunu harcayan biri gibi (sevgilinin) o saf kırmızı dudağına düştüğünden beri sabrını tüketti.
2. (Ey sevgili!) Nasıl ki cemre suya düşünce hava daha sıcak olursa, senin yanağının hayali de benim gözüme düştüğünden beri gönül ateşim arttı.
3. Bu aciz gönül makamı felek olan sevgilinin kapısına düştüğünden beri başı göğze erişti, ayağı hiç yere basar mı? Ey sevgili! Tarağın eziyeti ile saçın ızdıraba düştüğünden beri bu sıkıntı çeken can ızdırapla çekişme içindedir.
4. Ey Yahyâ! Anladım ki vücudum yâre kavuşmaya engeldir. O engelle karşılaştığımdan beri ne yapacağımı bilemedim.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bir güzel sev kim aña her nev-cevān reşk eylesün
Cān gibi sīneñde yer itsün cihān reşk eylesün
- 2 Sīne-i pür-dāğdan dil mürğı kılsun nāleler
Şıklığı diñsün hezaruñ gülsitān reşk eylesün
- 3 Ülfet it faqr ile teshīr it gedāluq 'ālemin
Şöyle hoş-ḥāl ol ki şāh-ı kāmurān reşk eylesün
- 4 Olma ey rūḥ-ı revān ḥalvetde vü keşretde dūr
Tā görüp ins ü şafāmuz ins ü cān reşk eylesün
- 5 Çeşme-i ḥayvānuñ ağızı şuyın aqıtsun sözüñ
Hızır işitsün anı **Yahyā** her zamān reşk eylesün

---

68 101a; D: s. 309, G.284.

Divanda bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri değişiktir.

3b eylesün: -M.

4b eylesün: -M.

5b her: bir M.

68. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bir güzel sev ki her delikanlı onu kıskansın. Göğsünde canın gibi yer etsin, dünya (seni) kıskansın.
2. Yara dolu göğüsten gönül kuşu feryatlar etsin, inlesin. Bülbülün ötüşü dinsin, gül bahçesi kıskansın.
3. Yoksulluk ile kaynaş, fakirlik âlemine etki et. Öyle hoş bir durumda ol ki mutlu padişah (seni) kıskansın.
4. Ey giden can (geçen ömür)! Yalnızlıktan ve bolluktan uzak olma ki insan ve canlılar (bizim) mutluluğumuzu görüp kıskansın.
5. Ey Yahyâ! (Senin) sözün ölümsüzlük suyunun (hayat çeşmesinin) ağzının suyunu akıtsın, Hızır onu duysun ve her zaman kıskansın.

Velehu

Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün

Baħr-i Recez: --./--./--./--.-

- 1 Bir çāre bulmaz derdine bī-çāre göñlüm neylesün
Bir cāy-ı āsāyiş mi var āvāre göñlüm neylesün
- 2 Seng-i cefā ile şoyup dildār mir'āt-i dili
Yine dürüst olmağ umar şad pāre göñlüm neylesün
- 3 Ol şerħalar kim eyledi şemşīr-i ğamzeñ dilberā
Yoğ şerħe kâbil bir maħal pür-pāre göñlüm neylesün
- 4 Dirsın nigāh-ı ğalbimi dilden murād itmek gerek
Çeşmüñ uyar ol ğamze-i mekkāre göñlüm neylesün
- 5 Her gül mey-i āl ile pür peymānedür **Yaħyā** bugün
Gül devri kendin itmesün mey-ħ̃ āre göñlüm neylesün

---

69 101a; D: s. 314, G.289.

2a şoyup: yıķup D.

2b umar: diler D.

3a ol: şol D.

3b pür-pāre: pür-yāre D.

4a ğalbimi: luţfumu D.

5a pür: bir M.

5b neylesün: -M.

69. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Derdine bir çare bulmaz, çaresiz gönlüm neylesin? Güvenli bir yer mi var, serseri gönlüm neylesin?
2. Sevgili, eziyet taşlarıyla gönül aynasını yıkıp yine (de) dürüst olmamı bekler. Parçalanmış gönlüm neylesin?
3. Ey sevgili! Yan bakış kılıcının açtığı yaraları açıklamaya gerek yok, yaralı gönlüm neylesin?
4. (Ey sevgili!) “Kalp gözümü gönülden istemek gerek.” dersin, (ancak) gözlerin o hileci yan bakışa uyar, gönlüm neylesin?
5. Ey Yahyâ! Bugün her gül kırmızı şarap ile dolu kadehe benzerken gönlüm kadehlerin devrettiği bu mecliste şarap içmeyip ne yapsın?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Şeh-bāz gözüñ şayd-ı dil ü cāna düşelden
Zülfüñdeki dil-besteler ey mäh çözülsün
- 2 Kirpiklerüñ alsun eline tır ü sinānı
‘Uşşāḳ dizilsün şaf-ı peykān düzülsün
- 3 Bīmār yatur gördüm işigüñde raḳībi
Kūyuñda ḳoma anı şehā varsun üzülsün
- 4 Gülşende iken yār neden ḡonçe açılmaḳ
Söyleñ aña bir ḡüşeyi bulsun da büzülsün
- 5 Ḳalmaya keder ‘ışḳuñ ola belki şafāsı
Yahyā gel iñen olmayalum bāde süzülsün

---

70 101a; D: s. 299, G.274.

1a düşelden: süzülsün D.

2b peykān: peykār M.

3b varsun: var M.

4b büzülsün: بورشون M.

5b olmayalum: ivmeyelüm D.

70. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey ay gibi güzel olan sevgili! Cesur (oyuncu) gözün can ve gönül avlamaya başladığında, saçına bağlı gönüller çözölsün.
2. Kirpiklerin eline ok ve mızrağı alsın, âşıklar (asker gibi) dizilsin, temrenin sırası dizilsin.
3. Ey padişah (sevgili)! (Senin) kapında rakibi hasta halde yatarken gördüm, (onu) mahallene koyma, bırak üzölsün.
4. Ey sevgili! Gonca gül bahçesindeyken niye açılmaya çalışıyor? Ona söyleyin bir köşe bulsun da (orada) büzölsün.
5. Ey Yahyâ! Gel acele etmeyip şarabın süzölmesini bekleyelim; belki şarap gelince üzüntü kalmaz, aşkın mutluluğı olur.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Yerümde şābitüm gelse ḥadeng-i cān-sitān senden
Nişān-ı tīrūñ olmaḳdan kaçan bulmaz nişān senden

101^b

- 2 Zebāna cevruñ almam şaḳların sözüüm derūnumda
Dilüm yanar şikāyet itsem ey nā-mihribān senden
- 3 Şabā ḥāk-i rehi kim tūtiyā-yı dīde-i cāndur
Biraz çekse alıgör yārān umarlar armağān senden
- 4 Benüm ḥod sözüüm yazmağā döymez kāğıd u ḥāme
Ne māni' gelse cānā nāme-i raḥat-resān senden
- 5 Ne lāzım 'ışḳda ben gālibem Ḳaysa dimek **Yaḥyā**
Bir iki gün muḳaddemdür hele ol nā-tüvān senden

---

71 101a-101b; D: s. 287, G.262.

1b olmaḳdan: olmaḳda D.

2a şaḳların: şaḳlarum D.

2a sözüüm derūnumda: sūz-ı derūnumda D.

2a Biraz: Birazcık D.

3b çekse: -D.

4a kağıd: kağaz D.

71. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Ben yerimde sabitim, (keşke) senden (bana) öldüren ok gelse. (Çünkü) okunun nişanı olmaktan kaçan senden iz bulmaz.
2. Ey vefasız (sevgili)! Senden şikâyet etsem dilim yanar. (O yüzden) eziyetini ağzıma almam, sözümü içimde saklarım.
3. Saba rüzgârıyla gelen (sevgilinin) yolunun toprağı, can gözünün sürmesidir. (O sürmeden) sevgililer biraz çekse, senden armağan beklerler.
4. Ey sevgili! Benim kendi sözümü yazmaya kâğıt ve kalem dayanmaz. Senden beni rahatlatan mektup gelse ne olur? (Buna engel nedir?)
5. Ey Yahyâ! Kays'a "Aşkta ben galibim." demeye ne gerek var? O zayıf (Kays) senden bir iki gün öncekidir. (Senden önceki âşıktır.)

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Göñül şol murğa döndi urtulınca lāne aydından
Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne aydından
- 2 Giriftār olayazdı pay-bend-i 'ad-ı Leylāya
açup şahrālara urtuldu Mecnūn ḥāne aydından
- 3 Dil-i şeydā ider āmāde her bir tārına bir cānı
Ḥalāş olsun diyü gīsū-yı yāri şāne aydından
- 4 Varup Mecnūnı bulsam derdleşsem deşt ü şahrāda
Disem bir bir aña çekdüklerüm bī-gāne aydından
- 5 Dırāz olduca efzūn olmada dil-bestelük **Yaḥyā**
Muḥaşşal urtuluş yo kākül-i cānāne aydından

---

72 101b; D: s. 316, G.291.

1a dāne: lāne M.

3a bir: -D.

3a cānı: cāy M.

72. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, yem (bulmak) için yuvasından çıkınca bela tuzağına yakalanan kuşa döndü.
2. Mecnûn, Leylâ'yla sözleşmenin ayak bağına yakalanacaktı ancak çöllere kaçıp ev kaydından (evlenmekten) kurtuldu.
3. Sevgilinin saçı taraktan kurtulsun diye çılgın gönül (saçın) her bir teline bir yer hazırlar.
4. Gidip çöl ve ovada Mecnûn'u bulsam dertleşsem, ona ilgisiz kaydından (sevgiliden dolayı) çektiklerimi bir bir anlatsam.
5. Ey Yahyâ! (Saç) uzadıkça gönül bağlamışlık çok olmakta (artmakta). Yani sevgilinin saçından kurtuluş yok.

Velehu

Mefā' ilün/ fe' ilātün /mefā' ilün /fe' ilün

Baḥr-i Müctes: .-./..-./.-./..-

- 1 Göñül umar niçe gündür o yār-i ğam-ḥ̄ ārın
Olursa luḫ-ı ilāhī görür bugün yārın
- 2 'Aceb degül ki döne kebge öykünen zāğa
Çemende kebg o şāhuñ görürse reftārın
- 3 Ne deñlü zār u zebün var ise şatılmaḫda
'Aceb revācda gördüm bu 'ışḫ bāzārın
- 4 Nuḫūd-ı eşkümi yoluñda dökmeden kaçsam
Yoğ olsun ol kişi kim saña virmeye vārın
- 5 Unutmasun hele **Yahyā**ya itdügin ol şāh
Revā mı añmaya bir öyle 'āşık-ı zārın

---

73 101b; D: s. 291, G.266.

1a gündür: demdür D.

2b şāhun: şūhun D.

4a kaçsam: kaçmam D.

73. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül ne zamandır o kederli sevgiliyi umar. Allah nasip ederse (İlahi lütuf olursa) bugün yarın (o sevgiliyi) görür.
2. Çimenlikte o padişahın (sevgilinin) yürüyüşünü gören keklğin, keklğe özenen kargaya benzemesine şaşılmaz.
3. Bu aşk pazarını revaçta gördüm. Şaşılacak şey ki ne kadar ağlayan ve güçsüz (insan) varsa satılmakta.
4. (Ey sevgili!) Sana varını vermeyip gözyaşı paralarını yoluna harcamaktan kaçınan kişi yok olsun.
5. O sevgili Yahyâ'ya ettiğini unutmasın. Öyle ağlayan bir âşığı anmamak reva mıdır?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Bařmaz yüzime dīde-i ħūn-bārı ne bilsün
Gelmez yanuma eyledüğim zārı ne bilsün
- 2 Rüyında karar itmege yüz tutmuş idi dil
Ardınca imiş ħařı-ı siyekārı ne bilsün
- 3 Şirīn düşürür sözlerin ol la'l-i şeker-bār
Tūřı ötüyor lezzet-i güftārı ne bilsün
- 4 Her dil ki degül rāh-rev-i Ka'be-i kūyuñ
Ol yolda olan serzeniş-i ħārı ne bilsün
- 5 **Yaħyā** tatalum eyler eşer yāre ğubāruñ
Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün

---

74 101b; D: s. 285, G.260.
3b ötüyor: öteyor M.

74. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O sevgili yüzüme bakmaz, kan saçan gözü nerden bilsin; yanıma gelmez ağladığımı nerden bilsin.
2. Gönül, (daima) senin yanağında kalmayı, yüzüne bakmayı istiyordu ancak yanağının ardındaki siyah tüyleri nerden bilsin.
3. O şeker saçan dudaklı sevgili (sözlerini) tatlı söyler. (Sevgili konuşurken) papağan ötüyor; sözün lezzetini nerden bilsin.
4. Her gönül Kâbe yolunda yürümez, o yoldaki cahillerin serzenişini nerden bilsin.
5. Ey Yahyâ! Varsayalım ki tozun sevgiliye (doğru) eser. Naz şarabının sarhoşu (olan sevgili) bu esrarı nerden bilsin.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

1. İrişür cāna raḫat kūy-ı dilberden nesīm esse
Ḥuşūşa çin-i zūlfünden gelüp 'anber- nesīm esse

2. Semūm-ı hicr-i yārūñ ehl-i 'ıŝka itdügin itmez
Hevā olsa cehennem āteşi nār-ı caḫīm esse

102^a

3. Rāḫīb nā-ḫabūl itmiş şavurmuş yāri incitmiş
Ağrıdur ādemüñ başın hevā bir dem veḫīm esse

4. Ḳalur mı bağ-ı dilde bir açılmadıḫ gül-i ümmīd
Nesīm-i himmet ü iḫsānuñ ey şāh-ı kerīm esse

5. Gelür tīri muvāfiḫ rūzgār olursa ey **Yaḫyā**
İrişür cāna rāḫat kūy-ı dilberden nesīm esse

---

75 101b-102a; D: s. 329, G.304.

1a nesīm: şemīm D.

2a Semūm-ı hicr-i yārūñ: Semūm-ı herc-i yārūñ D.

2a itmez: bilmez M.

3b bir dem veḫīm: gāyet ḫamīm D.

75. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin mahallesinden, özellikle de sevgilinin saçının kıvrımından anber kokulu rüzgâr esse, can rahata erişir.
2. Hava cehennem ateşi (gibi sıcak) olsa, cehennem ateşi (gibi sıcak esse) yine de aşk ehline sevgilinin ayrılık ateşinin ettiğini etmez.
3. Bir an sert esse insanın başını ağrıtan hava gibi rakip de sevgiliyi (sert hava gibi eserek) kabul etmeyip, savurup incitmiş.
4. Ey cömert padişah! Yardım ve iyilik rüzgârın esse, gönül bahçesinde açılmayan bir gül kalır mı?
5. Ey Yahyâ! Sevgilinin mahallesinden rüzgâr esse can rahata erişir. Düzgün (olan) ok rüzgâr olsa (bile) yerini bulur.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Aldı göñlüm bir cevān-ı hūb-rūy u tünd-ħū
Ġamze-i ser-tīzi ħūnī çeşm-i mesti fitne-cū
- 2 Yalıñuz bu ten degül kılca alupdur cān daħı
Az müddetde o ġisūlar beni ıldı dü mū
- 3 Rūy-ı 'āşık za'ferān-renk olduġunuñ vechi bu
La'line şirīnlik yazar o ħaṭṭ-ı müşg-bū
- 4 Bir elif yazdı ħayāl-i addi levḥ-i sīnede
Dīde ṭurmaz yaş döker itmez abūl-i şüst ü şū
- 5 Güyiyā **Yaħyā** bu şı'r ol maṭla'-ı zībā ile
Bir cevān-ı tāzedür mevzūn add ü hūb-rū

76. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Keskin bakışlı, kanlı, sarhoş gözleri ortalık karıştırmak için fırsat kollayan güzel yüzlü ve huysuz bir sevgili gönlümü aldı.
2. Yalnız bedenim değil, canım da kıl gibi inceldi, güçsüzleşti. Sevgilinin o uzun saçları çok kısa zamanda beni iki kıl haline getirdi.
3. Sevgilinin o misk kokulu tüyleri, dudağına tatlılık yazar. Âşığın yüzünün safran rengine dönmesinin nedeni budur.
4. Sevgilinin boyunun hayali göğüs levhasına bir elif (harfi) yazdı. (Bu nedenle) göz durmadan yaş döker ve yıkanmayı-temzilenmeyi kabul etmez.
5. Ey Yahyâ! Sanki bu şiirin o güzel matla beyti ile düzgün boylu ve güzel yüzlü sevgiliye benzedi.

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden ḳomam ey māh
Ser-riṣte-i ıṣṣ eldedür el-minnetü li'llāh
- 2 'Iṣṣuñ nice düṣvār idügin her kiṣi bilmez
Bir ben bilürem çekdügimi bir de bir Allāh
- 3 Her gice neler çekdigümi künc-i belāda
Dünyālara her ṣubḥ yayar āh-ı seḥergāh
- 4 İncinmez idüm çıḳduğına ḥāne-i tenden
Cān olsa eger nāvek-i cānān ile hem-rāh
- 5 Hem āh iderin ḳaçduğına tenden o māhuñ
Hem ḥavf iderin kim anı **Yahyā** tuta ol āh

---

77 102a; D: s. 331, G.306.

1b ser: ٤ M.

2b bilürem: bilürin D.

5a: āh: rāh M.

5a tenden: benden D.

5b kim: -M.

77. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey ay gibi güzel olan (sevgili)! (Senin) saçının ucunun sevdasını elden bırakmam (bu sevdadan vazgeçmem). Allah'a şükürler olsun (ki) aşk ipinin ucu el(im)dedir.
2. Aşkın ne kadar zor olduğunu herkes bilemez. Çektiğimi bir ben bilirim bir de Allah bilir.
3. Seher vaktinin âhı (rüzgârı) (benim) her gece bela köşelerinde neler çektiğimi her sabah dünyaya yayar.
4. Eğer can sevgilinin oku ile yoldaş olsaydı, (onun) bedenden çıktığına incinmezdim (üzülmezdim).
5. (Ey) Yahyâ! Hem o ay (gibi olan) sevgilinin bedenden kaçtığına ah ederim, hem de ahımın (sevgiliye) tutmasından (ona zarar gelmesinden) korkarım.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Yār açılrsa biraz bāde-i nāb olsa bize
Gelse sākī sebep-i ref'-i hicāb olsa bize
- 2 Tāc-ı Dārāda olan gevheri biz neyleyelüm
Cām-ı Cemde qonılan la'l-i müzāb olsa bize
- 3 Bāde-i ḥum-ı mecāzī bize te'şīr itmez
Eski mey-ḥārelerüz köhne şarāb olsa bize
- 4 Ehl-i dil düşmeni ḥussāda 'aceb n'itdük biz
Şād olur her biri bir güne 'azāb olsa bize
- 5 Qanda var tāze güzel diyü şorarduk **Yaḥyā**
Şoñra tenhā bulıcaq yār cevāb olsa bize

78. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili açılrsa (da) bize biraz saf içki (içmiş gibi) olsa (k). Sâki gelse (de) bize utancı (ortadan kaldıran) sebep olsa.
2. Biz Dârâ'nın tacındaki cevheri ne yapalım? Bize Cem'in kadehine konulan erimiş lal (gibi olan şarap) gereklidir.
3. Mecaz olan şarap küpü bize etki etmez. Biz eski içicilerdeniz, bize eski şarap gerekir.
4. Acaba biz gönül ehli düşmana ne yaptık? Bir gün bizim başımıza bir kötülük gelse her biri mutlu olur.
5. Ey Yahyâ! Taze gül nerede var diye sorardık, (bari sevgiliyi) boş bulunca sevgili bize cevap verse.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Her atre-i eşküm ki aar an arasında
Lü'lü' gibidür suba-i mercān arasında
- 2 Zülfi siyehiñden kesilür mi dil-i Őeydā
Bir rābıadur cān ile cānān arasında
- 3 Olmada güzellikde o meh Yūsuf-ı Őānı
Bir fitne opar orarın ihvān arasında

102^b

- 4 Faşl itnese aralarını aner-i hicrān
ava uzanurdu ten ile cān arasında
- 5 **Yaħyā** beni mi buldu hemān kāfir-i zülfi
Bend eyleyecek bunca Müselmān arasında

79. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kan arasında akan her gözyaşı damlam, mercan tesbih arasındaki inci gibidir.
2. (Ey sevgili!) Senin siyah saçından (bu) deli gönül ayrılır mı? (O saçlar) can ile canan (seven ve sevilen) arasında bir iptir, bağıdır.
3. O ay yüzlü sevgili güzellikte ikinci bir Yûsuf gibi olmaktadır. (Sevgilinin) güzelliğinden dolayı kardeşler arasında fitne çıkmasından, aralarının bozulmasından korkarım.
4. (Eğer) ayrılık hançeri aralarını bölmeseydi, ten ile can arasında kavga çıkardı-uzardı.
5. Ey Yahyâ! (Sevgilinin) saçının siyahı, bağlamak için bunca Müslüman arasında beni mi buldu?

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Cānā haṭ-ı Yāḳūṭī yazan ol dehen üzre
Bir noḳta ḳomıŝ sürḥ ile gūyā zeḳan üzre
- 2 Ḥāl-i siyehūñ 'arız-ı zībāña yaraŝmıŝ
Zülfūñ ne güzel düŝmıŝ o vech-i ḥasen üzre
- 3 Zülfüñde göñül ğamzeñ ile eglenür ey māh
Cān-bāz gibi tıĝ ile oynar resen üzre
- 4 Pīrāheni ḥıfz eyler eser yelden o māhı
Ditrer ṭurur ol Yūsuf-ı gül-pīrehen üzre
- 5 **Yaḥyā** o ŝehūñ cevherī-i la'lini söylet
Yāḳūṭı neden kim ṭuta dürr-i 'Aden üzre

---

80 102b; D: s. 334, G.309.

1a yāḳūṭī: yāḳūt M.

1a dehen: demen M.

2a yaraşmış: yaraŝmaz M.

4a Pīrāheni: Pīrāmeni M.

5a cevherī-i la'lini: cevher-i la'lini M.

80. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! O ağzın üstüne kırmızı yazıyı yazan sanki kırmızı bir mürekkep ile çenenin üstüne bir nokta koymuş.
2. (Ey sevgili!) Senin siyah benin yanağının güzelliğine yaraşmış-yakışmış. Saçların o güzel yüzünün üzerine ne güzel düşmüş.
3. Ey ay (gibi güzel sevgili)! Gönül sanki ip üzerinde kılıç ile oynayan bir canbaz gibi senin saçında yan bakışın ile eğlenir.
4. O ay (gibi güzel sevgiliyi) esen rüzgârdan gömleği korur. O gül (yüzlü) Yusuf (gibi güzel olan sevgili) üzerinde gömlek varken titrer durur. (Üzerindeki gömlek için titrer durur.)
5. Ey Yahyâ! O padişahın kırmızı cevher (gibi olan) dudağına yakutu niye Aden incisi (nden üstün) tuttuğunu sorarak konuşur. (Aden incisi dururken yakuta kim değer verir?)

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şaḫın pervāne bāl ü per açup şem'e yaḫīn olma
Yanar dūşuñdaki ol şāl-ı kibriti emīn olma
- 2 Perişān olma ey gül bülbülüñ āh u enīninden
Niyāz-i bülbül-i zārı götürmez nāzenīn olma
- 3 ʤatalum gözi açıklardan olmuşsın be hey zāhid
Hudā Settārdur ʤa'n itme rinde 'ayb-bīn olma
- 4 Serir-i nāz u istiḡnāya geç devletle 'izzetle
Şeh-i ḫüsn ü bahāsın ḡayrılarla hem-nişīn olma
- 5 Cihān-ı bī-şebāt içre ḡam u şādī ber-ā-berdür
Eger şād olmaduñsa ḡam degül **Yaḫyā** ḫazīn olma

---

81 102b; D: s. 338, G.313.

1b şāl: -M.

1b kibriti: كبريتي M.

2a gül: meh M.

4a istiḡnāya: istiḡnāda M.

81. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey pervane! Sakın kanatlarını açıp muma yakın olma. Omzundaki o sarı şal yanar, emin olma.
2. Ey gül! Bülbülün ah ve inlemesinden (dolayı) perişan olma (üzülme). Ağlayan bülbülün yalvarışı çekemeyip nazlı olma.
3. Hey zahid! Varsayalım ki gözü açıklardan olmuşsun, Allah örtendir, rindi ayıplama-yerme; ayıbı gören olma.
4. Devletle ve büyüklükle naz tahtı ve gönül tokluğunda geç. (Sen) güzellik padişahı ve kıymetlisin, yabancılarla arkadaş olma.
5. Ey Yahyâ! Eğer mutlu olmadınsa üzülme; çünkü döneş dünya içinde dert ve mutluluk beraberdir.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Gönlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme 'ayşa mürğ-i zerrīn-per şikār olsun hele
- 2 Güc degüldür yāri tehnā eylemek aḡyārdan
Ṭālī'üm olsun müsā'id yār yār olsun hele
- 3 Gözine girmek ḥasūduñ nice olur seyr eylesün
Cism-i zārum reh-güzārında ḡubār olsun hele
- 4 Dostum yoluñda ölmek ihtiyār itdüm diyen
Cām-ı 'ıṣkuñ nüş idüp bī-ihtiyār olsun hele
- 5 Olma **Yaḥyā** luṭfına maḡrūr o tıfl-ı nev-resüñ
Ḳadr-i ḥüsni fehm ider bir şivekār olsun hele

---

82 102b; D: s. 340, G.315.

Bu gazel divanda 6 beyittir. Mecmuada olmayan 4. beyiti şu şekildedir:

"Süzuma ḥürşīd -i 'ālem -tābı çerḥiün döymeye

Āteş -i daḡ-ı nihānum āşikār olsun hele"

1b 'ayşa: 'ayş M.

3a eylesün: idesin D.

4b hele: -M.

82. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Gönlüm açılmaz deme, hele (bir) bahar olsun. Eğlenmek için acele etme, hele altın kanatlı kuş (bir) avlansın.
2. Hele bir kısmetim müsait olsun, sevgili olsun (da) sevgiliyi başkalarından ayırmak, tek bırakmak zor değildir.
3. Hele bir ağlayan gözüm (sevgilinin) geçtiği yolda toprak olsun da, (sevgili) kiskancın gözüne girmek nasıl olur seyretsin.
4. (Ey) dostum! “(Senin) yolunda ölmeyi seçtim.” diyen aşkın kadehini içip kendinden geçen olsun hele.
5. Ey Yahyâ! O yeni yetişen çocuğun lütfuna gururlanma, hele bir cilveli olsun, güzelliğın değerini anlar.

Velehu

Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün

Baḥr-i Recez: --./--./--./--.-

- 1 Būy-ı vefā ṭuymazdı dil ol ḥaṭṭ-ı müşgīn olmasa
Gülzārdan olmaz şafā seyr-i reyāḥīn olmasa
- 2 'Aql u qarār u şabrumı yağma iderse ğam degül
Tātār ğamzeñ dilberā ğāretger-i dīn olmasa
- 3 Cānā nezāketle lebūñ beñzer ṭoḫundı bādeye
Böyle kızarmazdı eger ğāyetde rengīn olmasa
- 4 'Ālem görünmezdi şehā ben mübtelānuñ gözine
Ḥāk-i ḥarīmüñ sürme-i çeşm-i cihān-bīn olmasa

103^a

- 5 Şi'rūñ o yār-i nāzenīn almazdı **Yaḥyā** ağzına
La'l-i revān-baḥşı gibi rengīn ü şīrīn olmasa

---

83 102b-103a; D: s. 344, G.318.

5a almazdı: olmazdı M.

83. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) (Senin) o misk kokuku tüylerin olmasa gönül vefa kokusu duymazdı. Fesleğenleri seyretme olmasa, gül bahçesi mutluluk vermezdi.
2. Ey sevgili! Tatar gamzen akıl, karar ve sabrımı yağma ederse (de) dert değil; (yeter ki) inancıma dokunmasın.
3. Ey sevgili! Dudağın sanki nezaketle içkiye dokundu. Eğer (dudağın) çok renkli olmasa, (içki) böyle kızarmazdı.
4. Ey padişah! Kutsal toprak dünyayı gören gözümün sürmesi olmasa, ben(im gibi) âşığın gözüne dünya görünmezdi.
5. (Ey) Yahyâ! Eğer (senin) şiirin can bağışlayan dudak gibi renkli ve tatlı olmasa, o nazlı sevgili (senin şiirini) ağzına almazdı (okumazdı).

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./--./-.-

- 1 Dilber gice ile gelse raķib āgeh olmasa
Ol rū-siyāh sāye gibi hem-reh olmasa
- 2 Naḥl-i emel ne deñlü bülend olsa ḥüb idi
Dest-i ḥayāt u ḳadd-i beḳā kūteh olmasa
- 3 Vā'iz bu deñlü sıḳlet-i tāc u ḳabā ile
Uçmaḳ ümīdin itmez idi ebleh olmasa
- 4 Ma'mürdur mülāḥaza-i yār ile gönül
Ḥālüm ḥarāb olurdu eger ol ṣeh olmasa
- 5 Beñzetmez idi rüyıña **Yaḥyā** gül-i teri
Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa

---

84 103a; D: s. 339, G.314.

1b rū-siyāh: rüy-ı siyāh M.

2a bülend: dirāz D.

3a Vāiz: Zāhid D.

5b ol: -M.

84. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili gece vakti gelse, rakip uyanık olmasa. O siyah yüz(lü rakip) gölge gibi yoldaş olmasa.
2. Emel ağacı ne kadar uzun olsa (o kadar) iyiydi; hayat eli ve ölümsüzlüğün boyu (böyle) kısa olmasa(ydı).
3. Vaiz (eğer) akılsız olmasa, bu şekilde tacın ağırlığı ve cübbe ile uçmayı ümit etmezdi.
4. Gönül, sevgiliyi düşünme ile mutludur. Eğer o sevgili olmasa halim harap olurdu.
5. Ey sevgili! (Eğer senin) yüzün çiçeklerin en güzeli olmasa, Yahyâ taze gülü (senin) yüzüne benzetmezdi.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bādeyi pür ḥumdan içsek kim ferāğı olmasa
Bir şarābuñ mesti olsağ kim yasāğı olmasa
- 2 Düzd ğamzeñ kanda gizlerdi alup nağd-i dili
Gūşe-i çeşmüñ eger ānuñ yatāğı olmasa
- 3 Dilleri bağlar idüp taraf-ı külāhuñdan zuhūr
Kākülün böyle ḥurūc itmezdi bāğı olmasa
- 4 Nice āsāyiş iderdi öyle bir vīrānede
Sīne sultān-ı ğamuñ eski ocāğı olmasa
- 5 Sözleri **Yahyā**nuñ olmazdı bu resme sūznāk
Nār-ı hicrān ile yanmış dilde dāğı olmasa

---

85 103a; D: s. 346, G.320.

1a pür: bir D.

2a Düzd ğamzeñ: Dest-i ğamzeñ M.

85. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Şarabı vazgeçilmeyen, dolu (şarap) küpünden içsek; yasağı olmayan bir şarabın sarhoşu olsak.
2. (Ey sevgili!) Eğer gözünün köşesi onun yatağı olmasa hırsız gamzen can nakdini alıp nerede gizlerdi?
3. Eğer kâkülün bağı olmasaydı, hileli bakışından ortaya çıkıp gönülleri böyle bağlamazdı.
4. Göğüs, dert sultanının eski ocağı olmasa öyle harap bir yerde nasıl huzurlu olurdu?
5. (Eğer) Yahyâ'nın ayrılık ateşi ile yanmış gönlünde yarası olmasa, sözleri bu kadar yakıcı, bu kadar etkili olmazdı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Ney gibi bir 'aşıq-ı dem-sāz buldum kendüme
Sırr-ı 'ışkı söylerin hem-rāz buldum kendüme
- 2 Her kişi bir kebg-reftārı ŝikār itmekdedür
Ben de bir şayd idicek ŝehbāz buldum kendüme
- 3 Ārzü eylerdi bir maḥbūb-ı müsteŝnāyı dil
Bir münāsib dilber-i mümtāz buldum kendüme
- 4 Çok görürler bir iki peymāne mey-nūŝ eylesek
Ben de bu ḥumuñ ŝarābın āz buldum kendüme
- 5 Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey **Yaḥyā** bu şeb
Nālemi taḥrīk ider bir sāz buldum kendüme

---

86 103a; D: s. 347, G.321.

1b söylerin: söylerüm D.

2a itmekdedür: itmek diler D.

2b kendüme: -M.

4a: Çok görürler: Çok mı gördüñ D.

4b Ben de bu: Ben buna M.

5a Künc-i ğamda eglenilmez: Eglenilmez künc-i ğamda D.

5b ider: idüp M.

86. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kendime ney gibi (inleyen) bir sırdaş âşık, sır arkadaşı buldum; ona aşkın sırrını söylerim.
2. Herkes keklik yürüyüşlüyü avlamaktadır; ben de kendime avlamak için bir akdoğan buldum.
3. Gönül az bulunur bir sevgiliyi arzular; (sonunda) kendime uygun, seçkin bir sevgili buldum.
4. Ben bu küpün şarabını (şarap küpünü) kendime az buldum. (Hâlbuki) bir iki kadeh şarap içsek çok görürler.
5. Ey Yahyâ! Bu gece dert köşesini eğlenilmez gördüm. (Bu nedenle) kendime inleyişimi uyandıracak-arttıracak bir saz buldum.

Velehu

Mef'ülü / fâ'ilâtü /mefâ'ilü / fâ'ilün

Bahr-i Muzâri': --./-./-./-./-

- 1 Ol dil-rübâ ki bezme gele nîm mest ola
Mânend-i cür'a ğayrilerüñ qadri pest ola
- 2 Dilberler içre ışık ola ol nev-cevâna kim
Qadr-i maħabbeti bile 'âşık-perest ola
- 3 Nerd oynadıq o şūh ile bir buse qavl idüp
Ammâ didüm şu şart ile cânâ ki dest ola
- 4 Çeksün elin o serv-i revâna ulaşmasun
Şâh-ı çenâr gibi o kim teng-dest ola
- 5 Hüşyârlık ümîdini eyler mi tâ ebed
Yahyâ ki mest-i bâde-i bezm-i elest ola

---

87 103a; D: s. 349, G.323.

3a bir: -M.

87. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O sevgili meclise gelip biraz sarhoş olsun, (böylece) diğerlerinin (rakiplerin) değeri şarabın dibindeki son yudum gibi azalsın.
2. (Ey Yahyâ!) Sevgililer içinde muhabbetin değerini bilen (ve) âşığı seven (bir) sevgiliye âşık olmalı.
3. O sevgili ile bir öpücük sözü verip tavla oynadık ama ona “Ey sevgili (bir) el olma(sı) şartı ile.” dedim.
4. Çınar dalı gibi cimri olan kişi elini çeksin, o uzun boylu sevgiliye ulaşmasın.
5. Ey Yahyâ! Elest meclisinin içkisinin sarhoşu (olan kişi) sonuna kadar akıllılığı ümit eder mi?

Velehu

Mef'ülü /mefā'īlü /mefā'īlü /fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Ārām idemem būs ü kenār eylemeyince
Sīnemde gelüp yār qarār eylemeyince
- 2 Fāriğ olamam deşt-i talebde tek ü pūdan
Ol gözleri āhūyı ūikār eylemeyince
- 3 'Ayb eylemeñüz her gice feryād u fiğānum
Rāḥat bulamam nāle vü zār eylemeyince
- 4 Ol yār ışiginde bize yer qomadı ağıyār
Olmadı göñül terk-i diyār eylemeyince
- 5 Bāzār-ı maḥabbetde ruḥ-ı zerde bakılmaz
Tā ūırma-keş-i 'ışkı 'ayār eylemeyince
- 6 Qan ağılamağa başladı zaḥm-ı dil-i **Yahyā**
Açılmadı qağ cānına kār eylemeyince

---

88 103b; D: s. 350, G.324.

1a: būs ü kenār: puse kenār M.

3b nāle vü zār: nazla zār M.

4a bize yer qomadı: bizi qomadı M.

5b ūırma-keş-i 'ışkı: ūayrefī-i 'ışq M.

88. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili gelip beni öpüp kucaklamayınca (ve) göğsümde kalmayınca rahat edemem.
2. O ahu gözlüyü (sevgiliyi) avlayamadıkça istek ovasında koşma ve araştırmadan vazgeçmem.
3. Ağlayıp inlemeyince rahat bulamam (bu nedenle) her gece feryat ve figan (etmemi) ayıplamayın.
4. O sevgili kapısında bize yer bırakmadı (ama) gönül o yeri terk etmeyince başkaları da olmadı.
5. Muhabbet pazarında, sırmakeş değer vermedikçe solgun yanağa bakılmaz.
6. Yahyâ'nın canına tak edince açılmayan yarası açıldı; (bu nedenle Yahyâ'nın) gönül yarası kan ağlamaya başladı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Gülmedük devrinde rāḥat virmedi bir ān bize
Çok olaşdı çok cefālar eyledi devrān bize
- 2 urmaz eglersen nigāh-ı luṭfuñı bī-gāneye
Çok mudur ey çeşmi fettān ol kadar ız'ān bize
- 3 Ey ecel sen de teḳāzā itme alma cānımız
Lāzım olur virmege cānāna naḳd-i cān bize
- 4 Dāmen-i 'Īsāya el irmez görünmez āb-ı Hızır
Senden olur ey ṭabīb-i cān u dil dermān bize
- 5 Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'rāya feyz olur
Reşk ider **Yahyā** felekde encüm-i raḥşān bize

---

89 103b; D: s. 352, G.326.

2a urmaz: oymaz M.

5a feyz-i nūr ider: feyz olur M.

Bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır.

89. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Devrinde gülmedik, bize bir an rahat vermedi. Dünya çok döndü, bize çok eziyet etti.
2. Ey ortalığı karıştıran (sevgili)! Kayıtsız-ilgisiz kişiye iyilik bakışını gösterirsin; o kadar anlayışı bize çok mu görürsün?
3. Ey ecel! Sen de sıkboğaz etme, canımızı alma. Sevgiliye can nakdini vermek için (canımız) bize lazım olur.
4. İsa'nın eteğine ulaşılmaz, Hızır'ın suyu görünmez. Ey gönül ve can doktoru! Bize (ancak) derman senden olur.
5. Ey Yahyâ! Biz o Cem'iz (ki) şiirimiz Şîrâ yıldızına feyz olur. (Bu nedenle) gökyüzünde(ki) parlak yıldızlar bizi kıskanırlar.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dil incinmez olursa tiġ-i ġamla sīne şad-pāre
Ne ġam dervīşe olsa ḥırķa-i peşmīne şad-pāre
- 2 Şikest irmiş göñül mir'ātine seng-i ḥavādişden
Hele yüz gösteren bir gerçi kim āyīne şad-pāre
- 3 Nice tıyulmasun rāz-ı nihānum çāk-ı sīnemden
Cihān 'ayyār ile memlū durur gencīne şad-pāre
- 4 Şadef gibi başarsa baġrına ol dürr-i yektāyı
Қayurmaz olsa ey dil sīne-i bī-kīne şad-pāre
- 5 Gül-i şad-berge döndürdi dil-i **Yahyāy**ı şemşīrūñ
Açıldı ġonce-āsā gerçi ammā yine şad-pāre

---

91 103b; D: s. 358, G.332.

3b durur gencīne: der-i gencīne D.

4a basarsa: -M.

90. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Dert okunla gönül incinmese de göğüs paramparça (oldu). (Fakat) yün hırka paramparça olsa da dervişe dert değildir.
2. Gönül aynası olayların taşıyla (etkisiyle) kırılmış. Ayna paramparça gerçi (ama) (ey sevgili sen yine de) hele bir yüz göster.
3. Gizli sözlerim yarılmış göğsümden nasıl duyulmasın. Dünya hilekâr ile dolmuş, hazine paramparça(dır).
4. Ey gönül! Kinsiz göğsün o eşsiz inciyi sedef gibi bağrına basarsa, (göğsünün) paramparça olmasının bir önemi yoktur.
5. Ey sevgili! (Senin) kılıcın Yahyâ'nın gönlünü yüz yapraklı güle döndürdü. (Yahyâ'nın gönlü) gonca gibi açıldı ama yine paramparça.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Çekinmekden gönül hālī degüldür süy-1 cānāne
İlişmişdür gözi beñzer ham-1 gīsū-yı cānāne
- 2 Ne hazz kim 'aşıka yüz göstere cānān yüzündendür
'Aceb mi çeşm-i cān müştāk olursa rüy-1 cānāne
- 3 Tolaşmam kākül-i müşğinine çok başlı āfetdür
Fedā olsun dil ü cān gamze vü ebrū-yı cānāne
- 4 Şabā bir dağı bār olmak mı teklīf itmek añlarsın
Ne var ben hāki bir kerre iletseñ kūy-1 cānāne
- 5 Çemende bülbülüñ feryādına bā'ış nedür bildüm
Meşām-1 cāna gülden irdi Yahyā būy-1 cānāne

---

91 103b; D: s. 359, G.333.

4a Şabā bir dağı : Şabāya dağı M.

4a bār: yār M.

91. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül sevgilinin tarafına (doğru) gitmekten vazgeçmemiştir; gözü sevgilinin saçının kıvrımına takılmış gibidir.
2. Sevgilinin âşığa yüz göstermemesi ne (büyük) hazdır. Can gözü (daima) sevgilinin yüzünü arzularsa buna şaşılmaz.
3. Gönlüm ve canım sevgilinin yan bakışına ve kaşına feda olsun ama misk kokulu kâkülüne dolaşmam (ona kendimi kaptırmam); (çünkü o) çok başlı bir afettir.
4. (Ey) sabah rüzgârı! Ne olur benim gibi bir garibi bir kez sevgilinin memleketine götürsen? Benim bu teklifimi yük olarak mı görürsün?
5. Ey Yahyâ! Çimenlikte bülbülün niye feryat ettiğini anladım, çünkü can burnuna gülden, sevgilinin kokusu geldi.

Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Kānlı peykānı ki bu s̄ine-i 'üryāna çıķa
Beñzer ol ğonce-i nev-resteye dükkāna çıķa
- 2 Oķuñuñ s̄ineye degdi birisi biri dile
Umarın pādişehüm birisi de cāna çıķa
- 3 Ne kıyāmet ķopa ol ķāmet-i mevzūnuñcün
Ne temāşā ola şāhum hele seyrāna çıķa
- 4 'Āşık-ı ħaste-i hicrūñ nice çıķmaz cānı
Ĥançer-i yār ki ķaşd-ı dil-i nālāna çıķa
- 5 Reh-i 'ışķındayuz ol serv-ķadüñ ey **Yahyā**
Ķorķaruz kim yolumuz vādī-i hicrāna çıķa

---

92 104a; D: s. 356, G.330.

1a ki: -M.

92. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Çıplak ggsten çıkan kanlı temren, dkkna-iekiye konulmuş yeni açmış goncaya benzer.
2. Sevgilinin oklarından birisi göğse saplandı, birisi (de) gnle değdi. Ey sevgilim (padişahım)! Umarım (ki) birisi de canıma değsin (isabet etsin).
3. Sevgili gezinmeye çıktığında onu seyretmek ne güzel olur. Sevgilinin düzgün boyu-vücudu için (şıkları tarafından) ne kıyametler kopar.
4. Ayrılıktan dolayı hastalanan şığın canı çıkmaz; (umarım ki) sevgilinin hançeri inleyen gnle kasteder-saplanır.
5. Ey Yahy! O servi boylu (sevgilinin) aşkının yolundayız. (Ancak) yolumuz ayrılık vadisine çıkar diye korkuyoruz.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şikâr itmek dilerse 'âşık-ı nâ-şâddan kaçma
Seni şeh-bâzum el üzre tutan şayyâddan kaçma
- 2 Tek itsün âzmâyiş hançer-i ser-tîz-i hûn-rizün
Göğüs ger karşı var ol gamze-i cellâddan kaçma
- 3 Çıkarma pây-ı dilden kayd-ı bend-i miḥnet-i 'ışkun
Kul olduk cân ile ol şâha çün bî-dâddan kaçma
- 4 Tutarsa gül gibi gūş-ı kabûli nâle-i 'ışka
İşiginde varup bülbül gibi feryâddan kaçma
- 5 Eger pākîze-gūlık tarzını öğrenmek isterseñ
İşit cân ile **Yahyānuñ** sözün üstâddan kaçma

---

93 104a; D: s. 360, G.334.

3b çün: -M.

93. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey doğan! (Eğer seni) avlamak isterse kederli âşıktan kaçma; seni el üstünde tutan avcıdan kaçma.
2. Yeter ki kan döken keskin hançerini denesin; göğüs ger (ve) git, cellâdın yan bakışından kaçma.
3. (Ey Yahyâ!) Mademki canımızla o padişaha- sevgiliye kul olduk; Aşkın eziyet bağını gönlün içinden çıkarma, eziyetten kaçma.
4. (Sevgili) kulağını gül gibi aşkın iniltisine tutarsa, bülbül gibi yanına gidip feryadından kaçma.
5. Eğer temiz sözlülük tarzını öğrenmek istersen, Yahyâ'nın sözünü can kulağıyla dinle, üstaddan kaçma.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Müydan ince meyān-ı dil-rubādur var ise
Yok dehānından nişān sırr-ı Ḥudādur var ise
- 2 Nice günlerdür ki hiç nām u nişānı yok dilüñ
Bir kemend-i cān-şikāra mübtelādur var ise
- 3 Hiç söz yoḡdur dehānunda dimiş erbāb-ı dil
'Āşık-ı dil-ḡaste-i hicre şifādur var ise
- 4 Cevher-i ḡāk-i derüñ ümmīdine düşmüş göñül
Olmadı sa'y u ṭaleble kīmyādur var ise
- 5 Dostum **Yaḡyā**ya da bir niyyetüm vardur didüñ
Neydüḡiñ bildirmediñ ḡaşduñ cefādur var ise

94. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Eğer kıldan ince (bir nesne) varsa (o da) sevgilinin belidir. (Sevgilinin) ağzından bir iz yok, (eğer) varsa (o da) Allah'ın sırrıdır.
2. Nice günlerdir gönülden hiçbir iz yok. (Galiba) (o da) can alan ipe tutulmuştur.
3. Gönül sahipleri; “ (Sevgilinin) ağzında hiç söz yoktur.” demişler. (Eğer) varsa (o söz) ayrılıktan dolayı hastalanmış âşığın gönlüne şifadır.
4. Gönül, senin kapının eşiğindeki cevherin ümidine düşmüş. Bu iş gayret ve talep değil; iksir işidir.
5. Dostum, Yahyâ'ya bir niyetim vardır dedin (ancak) ne olduğunu söylemedin. (Eğer bir dileğin) varsa kastettiğin (şey) eziyettir.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dem-ā-dem kūşe-i mey-ḥānede ḥumlar gelür cūşa
Naşīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir kūşe
- 2 Tūtalum ben ğarībi luṭf ile añmağa bā'is yok
Sebeb ne ey cefā-cū itdügüñ cevri ferāmūşa
- 3 Biraz daḥı kalur mı ser-be-müḥr ol ḥüsrevānī ḥum
Elüñ degmez mi ey pīr-i muġān bir kerre ser-pūşa
- 4 Cem-i devrānı oldı cām-ı gerdānıyla dūnyānuñ
Sipihrüñ seyr ider iḳbālin ol rind-i ḳadeḥ-nūşa
- 5 Naşībüm künc-i miḥnetde ğam-ı ğamzeyle ḥün-ı dil
Ḳanā'at ehline **Yahyā** yeter bir ğūşe bir tūşe

---

95 104a; D: s. 371, G.344.

3a ol: -M.

4a Cem-i devrānı: Cem-i evrānı M.

4b ider: idün D.

95. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Meyhanenin köşesindeki şarap küpleri zaman zaman coşarlar. Zahitlere dünyada böyle bir köşe nasip olmadı.
2. Varsayalım ki benim gibi bir garibi güzellikle anmaya gerek yok (tur). Ey cefa arayan! Unutmaya ettiğin eziyetin sebebi nedir? (Beni güzellikle anmayabilirsin ama niçin unuttun?)
3. Hükümdarlığa layık görülecek kadar güzel olan (ve başköşede oturan) şarap küpünün ağzı-kapağı biraz daha kapalı kalır mı? Ey meyhaneci! (Şarap küpünün) kapağına bir kere elin değmez mi?
4. (Saki) dönen kadehiyle dünyanın talihi toplayıp devrin Cem'i olmuştur. O kadehi içen rind gökyüzünde geleceğini seyreder.
5. Eziyet köşesinde nasibim yan bakışın derdiyle gönlün kamı(dır). Ey Yahyâ! Kanaat ehline bir köşe (ve) birazcık da yiyecek yeter.

Velehu

Mefā'ilünl fe'ilātünl mefā'ilünl fe'ilātün

Bahr-i Müctes: .-./...-./.-./...-

- 1 Toli piyāle elinde şarāb-ı nāb gözinde
Degül o mähveşüñ çarḥ u āfitāb gözinde
- 104^b
- 2 Şişüp kabarması var ḥayli devr-i sāğar-ı meyde
Habābuñ añlamazın ola nüh kıbāb gözinde
- 3 Ne baqdı kıdd-i dü-tāma ne göñlümi ele aldı
Ne tıfl olur ki ḥakīr ola şeyḥ ü şāb gözinde
- 4 Kimüñ ḥuzūrunı uçurmadı o gözleri şeh-bāz
'Aceb mi ḥaste-i hicrūñ uçarsa ḥāb gözinde
- 5 Gelür mi 'aynına nergislerüñ çemende nazār kıl
Bu deñlü eşk-i firāvān ki var sehāb gözinde
- 6 Göñülde şabrı dükendi gözünde yaş ise bī-ḥadd
Belālı 'aşık-ı zārun hemān ḥesāb gözinde
- 7 Efendi zāhir u bāṭın diler kuluñ ola **Yahyā**
Kapuña yüz sürer āteş dilinde āb gözinde

---

96 104a-104b; D: s. 374, G.347.

2a devr-i sāğar-ı meyde: devr-i sāğarda M.

3b ḥakir: çıkar M.

4b ḥaste-i hicrūñ: ḥaste-i 'aşkuñ D.

96. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (O) ay gibi güzel olan sevgilinin dolu kadeh elinde, halis şarap gözündeysen (ne) dünya (ne de) güneş ışığı umrunda değildir.
2. Şarap kadehin dönme anında çokça şişip kabırır (ancak ben) hava kabarcığının gözünde dokuz kubbe(nin) nasıl (olduğunu) anlamam.
3. (Sevgili) ne iki kat olmuş boyuma baktı ne (de) gönlümü aldı. Yaşlı ve genç (herkesin) gözünde değersiz olan çocuk (gibi) oldum.
4. O, gözleri doğan gibi olan sevgili kimin huzurunu kaçırmadı (ki) ? (Eğer) ayrılık hastasının gözünden uykusu uçarsa (kaçarsa) buna şaşılır mı?
5. Bulutun gözünde bu denli çok gözyaşı var(ken) çimenlikte nergislerin gözüne gelir mi bak.
6. Gönülde sabrı tükenmiş, gözünde yaş ise sınırsız (olan) ağlayan âşığın (derdi) gözünden bellidir. (Onun derdi hesap sormaktır.)
7. Efendi, kulun olan Yahyâ, görüneni ve görünmeyeni diler. Gözünde yaş, gönlünde ateş kapına yüz sürer.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Ne diller var o zülf-i pīç-pīçe mübtelâlarda
Ne âdem cānları ҡurtulmadı ҡaldı belâlarda
- 2 Çalarsın yerlere ҡahr ile mir'ât-i dili ammâ
Ele alur çoқ olur anı şāhum dil-rübâlarda
- 3 Feraḥ gelmez ғamuñ āvāre dilden bir dem ayrılmaz
Beni bir yād ider yoқ yādlarda āşinâlarda
- 4 Ҷanā'at gencine mālīk olup künc-i selāmetde
Faқīr olur şeh-i devrāna baş egmez gedâlarda
- 5 İrişdi yine **Yahyā** feyḫ-i ebr-i luḫf-ı Yezdānī
Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var hevâlarda

---

97 104b; D: s. 373, G.346.

4b şeh-i devrāna: şeh-i dervīşine M.

4b egmez: eger M.

97. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) O kıvrım kıvrım saçlarında âşıklarının ne (çok) gönülleri var(dır). (Saçımdan dolayı) ne (kadar) insanın canı kurtulamadı, belalarda kaldı.
2. Ey Padişahım! (Sen) gönül aynasını üzüntüyle yerlere atarsın ama onu sevgililer içinde (değer verip onu) ele alan çok olur.
3. (Ey sevgili!) Derdin avare gönlümden bir an (olsun) gitmez, (gönlüme) rahatlık gelmez. Beni tanıyan bilenlerden hiç hatırlayan yok(tur).
4. Dilenciler de selamet köşesinde kanaat hazinesine sahip olup fakir olurlar (ama) dünya padişahına baş eğmezler.
5. Ey Yahyâ! Tanrının iyilik bulutunun ilhamı yine erişti. Çimenlikte tazelik, havalarda güzellik var.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Belā-yı hicri bī-çāre eyledi cānānımız gelse
Muḥaşşal görsek ol rūḥ-ı revānı cānımız gelse
- 2 Koyup üftādesin aḡyār ile niçün gider bilsek
Bizi aḡlatmasa ol ḡonce-i ḡandānımız gelse
- 3 Kebāb itdi dil-i sūzānı tāb-ı nār-ı hicrānı
Hemān şimdengerü luḡf eylese mihmānımız gelse
- 4 Nazardan dūr olaldan mülk-i dil ḡāyet ḡarāb oldı
Yapılsa göñlümüz ol şāh-ı 'ālī-şānımız gelse
- 5 Gözüme teng ü tār oldı cihān yıllardur ey **Yaḡyā**
Göziñ aydın dise 'ālem meh-i tābānımız gelse

---

98 104b; D: s. 375, G.348.

1a bī-çāre : bī-cān D.

5a Gözüme: Göziñe D.

98. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ayrılık belasını çaresiz eyleyen sevgilimiz gelse de (onun) canlı yürüyen ruhunu canlı bir şekilde görsek; canımız (yerine) gelse.
2. Âşıklarını rakipler-düşmalar ile bırakıp niçin gittiğini bir bilsek. Bizi ağlatmasa o neşeli goncamız gelse.
3. (Sevgilinin) ayrılık ateşinin sıcaklığı yanan gönlümü kebab etti. Şimdi, hemen, bundan sonra iyilik etse (de) misafirimiz gelse.
4. Gönül evi (sevgiliyi) görmediğinden beri gayet harap oldu. O yüksek şerefli (sevgilimiz) gelse de gönlümüz yapılsa.
5. Ey Yahyâ! Yıllardır dünya gözüme küçük ve karanlık göründü. Âlemi aydınlatan ay (gibi güzel sevgili) gelse (de) gözün aydın dese.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Dīdeden ū sepdüğim bu sīne-i sūzānuma
Korqarın te'sīr ide sūz-ı dilüm cānānuma
- 2 Qurş-ı dāğum tiğ-i hūn-riz ile eyler çāk çāk
Turmaz etmek toğrar o bī-rahm dilber qānuma
- 3 Ğayrıdan dil hānesin dil-dār için kıldum tehi
Yer ider qalbümde ol dilber gelürse yānuma
- 4 Seyre gitse her kaçan ūatmaq diler ben bendesin
Qul gerekmez mi 'aceb ol hūsrev-i hūbānuma
- 5 Söyle elbette kime 'āşıkısuñ ey **Yaḥyā** diseñ
Biñ ḥicāb ile cevābını disem sulṭānuma

---

99 104b; D: s. 377, G.350.

3b yānuma: hāneme M.

99. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Yanan gönlüm sevgilime etki eder de onu rahatsız eder diye, gözümde o ateşi söndürmek için yaş akıttım.
2. (Sevgili) benim daire biçimindeki-yuvarlak yarım kan dökücü kılıcıyla parça parça eder. O merhametsiz sevgili durmaz (akan) kanıma ekmek doğrar.
3. Sevgili için gönül evini başkalarından arındırdım. (Sevgili için kalbimi boşalttım.) (Eğer) o sevgili yanıma gelirse kalbimde yer eder.
4. Acaba o güzellik padişahına kul gerekmez mi (ki) her gezintiye çıktığında esir olan beni satmak ister.
5. (Ey Sevgili)! “Söyle Yahyâ, kime âşıksın?” diye sorsan; (ben de) çok utanarak sultanıma cevabını söylesem.

Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Reşkimüz almadı hıç eski zamān 'ālemine
Cāmını gördük a irişmedük ise Cemine
- 2 Başa ıkdı atı yüz buldı yuardanlığı var
Bu göñül bağlanalı bir güzelüñ perçemine
- 3 Ne řafālar sürer ādem ne eker derd ü elem
'Ālemüñ bir baıca sūrı ile mātemine
- 4 Gel berü meygede ser-ħořlarını seyr eyle
Ĥanāhuñ ne baarsın bir iki sersemine
- 5 Gūře-i meygedede tekyelenüp ey **Yaħyā**
Geliñüz hū diyelüm pīr-i muđānuñ demine

---

100 104b D: s. 376, G.349.

1b gördük: gördüñ D.

1b irişmedük: iriřmedüñ D.

100. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Eski zaman âlemine (karşı) hiç kıskançlığımız kalmadı. Çünkü biz Cem'e yetişemesek de (onun) kadehini gördük.
2. Bu gönül bir güzelin perçemine bağlandığından beri daha (çok) yüz buldu, başıma çıktı.
3. Dünyanın düğününe ve cenazesine baktığında insan(ın) ne mutluluklar yaşadığını ve ne kadar dert, keder çektiğini görürsün.
4. Tekkenin bir iki sersemine ne bakarsın? Yanıma gel (de) meyhane sarhoşlarını izle.
5. Ey Yahyâ! Geliniz meyhane köşesine yaslanıp meyhanecinin nefesiyle hû diyelim.

Velehu

Mefā'ilünl fe'ilātünl mefā'ilünl fe'ilātün

Baħr-i Müctes: .-./..-./.-./..--

- 1 Bu faşl içinde ki her gūşe oldı pür gül ü lāle
Zebān-ı hāl ile dir mey görüñ piyāle piyāle
- 2 Çok oldı ħaċķı bizüm üstümüzde bāde-furūşuñ
Şalāħ odur ideyüz anı luţf-ı Ĥaċķa ħavāle
- 3 Çü ğamze ħışm ider eyler nigāħ-ı luţfı nevāziş
Fedā hezār dil-i 'āşık ol cemāl ü celāle
- 4 Midād-ı şevċ ile pür eylesem n'ola gice gündüz
Şaĥıfe-i dili üstād-ı 'ışķ virdi ħabāle
- 5 Şu şart ile tutarın tır-i yāre sīnemi **Yaħyā**
Çeküp ħadengini alursa dilde demreni ħala

---

101 105a; D: s. 378, G.351.

2a üstümüzde: üstümüze M.

1a ki: -M.

2b anı: -M.

3a ħışm: çeşm M.

3a ider: ide M.

3b cemāl ü celāle: celāl ü cemāle D.

4b Şaĥıfe-i dili: Şaĥıfe-i dil M.

101. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bu mevsimde her yer gül ve lalelerle dolunca, şarap hal dili ile “Görün, her yer kadeh kadeh!” der.
2. Meyhanecinin bizim üstümüzde hakkı çok oldu. (Onun) iyiliği için onu Allah’a havale ediyoruz.
3. Yan bakışı öfkelendiği zaman gönül alıcı şekilde bakan o güzel yüzlü sevgiliye binlerce âşığın canı fedadır.
4. Aşkın üstadı gönül sayfasına icazet verdi. Sevinç mürekkebi ile gece gündüz (onu) doldursam n olur?
5. Ey Yahyâ! Sevgilinin okuna göğsümü şu şart ile tutarım; eğer çekip oku alırsa, okun ucu gönlümde kalsın.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dil-i şeydā n'ola meyl eylemezse vaşl-ı cānāne
Ne zaḥmetler çeküpdür alışınca derd-i hicrāne
- 2 Niçün cām-ı muşaffāyı getirmez sākī-i meclis
Bizümle 'ahd ü peymān eyledi tırılmaz mı peymāne
- 3 Nihāl-i bāni ḳadd-i yāre beñzetmişdüm incinmiş
Anı nice yetiştürmüşler ol şāh-ı cihānbāne
- 4 Gice pervānelerle bezmi germ-ā-germ idi şem'ün
Seḥer baḳdum ne şem'-i meclis-ārā var ne pervāne
- 5 Bu meclisden hemān 'uzlet-güzīn olmaḳ gerek **Yaḥyā**
Taḥammül eylemez 'āḳil olan evzā'-ı mestāne

---

102 105a; D: s. 382, G.355.

1b derd-i hicrāne: vaşl-ı hicrāne M.

Divanda bu gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri değişiktir.

102. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Deli gönül sevgiliye kavuşmayı istemezse nolur-ne çıkar; (çünkü o) ayrılık derdine alışınca kadar ne zahmetler çekmiştir.
2. Meclisin sâkisi (bize) parlak kadehi niçin getirmez? Kadeh bizimle ant içti, yemin etti; (sözünde) durmaz mı?
3. Fidanı sevgilinin boyuna benzettiğim için incinmiş. Dünyanın hükümdarı onu nasıl yetiştirmiştir?
4. Gece, mumun meclisi pervanelerle doluydu. (Sabah olunca) baktım (ki) ne ortalığı aydınlatan mum var ne de pervaneler.
5. Ey Yahyâ! Bu meclisten hemen uzaklaşmak gerek. Sarhoş olmayan (ayık olan kimse) sarhoşlara tahammül edemez.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nāy 'uşşāķa
Semā' itdi şadā-yı fetħ irişdi cān-ı müştāķa
- 2 Dönerler Mevlevīler 'ıřķdan nāy urdıģınca dem
Nesīm-i nev-bahār esdikce gerdān olan evrāķa
- 3 Feleklerde meleklerde semā' itmez mi ķalmıřdur
'Aceb āvāze şaldı nāy-ı Mevlānā bu nüh tākā
- 4 Göñül bāģını ħurrem itdi ey ney tīb-i enfāsuñ
Yayıldı nefħa-yı bād-ı bahārī gibi āfāķa
- 5 Cihānda nāydan bir kimse incinmiş midür **Yaħyā**
Derün ħālī gerekmiş ğayriden tehzīb-i aħlāķa

---

103 105a; D: s. 380, G.353.

1b itdi: itsün D.

3b avāze: آوزاره M.

5a bir: hiç D.

5b tehzīb-i aħlāķa: tehzīb-i eflāķa M.

103. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ney sesi âşıklara cennet kapısının gıcirtısı gibidir. Fetih sesi sema edip istediği cana erişti.
2. Mevleviler ney üflendikçe, aşktan ilkbahar rüzgârı estikçe dönen yapraklara dönerler (benzerler).
3. Gökyüzünde meleklerden sema etmeyen mi kalmıştır? Acaba Mevlana'nın neyinin sesi bu dokuz kata da ulaştı mı?
4. Ey ney! (Senin) nefesinin güzel kokusu ufuklara bahar rüzgârının kokusu gibi yayılıp gönül bahçesini neşelendirdi.
5. Ey Yahyâ! Dünyada neyden (hiç) bir kimse incinmiş midir? (Eğer ney gibi olmak istiyorsan) ahlâkın düzenlenmesi için yüreğini temizlemen gerekirmiş.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Olsa pür bāde-i devletle bu nüh peymāne
 Kaṭresin virmeye sāk̄ilerimüz yārāne

105^b

- 2 Şadr-ı mey-ḥānede nādān otura var mı cevāb
 Şorsak ey p̄ir-i muḡān vechini güstāḥāne
- 3 Ne kadar var ise ehl-i dile var dilde maḥal
 Yer yok ammā yine bu vüs'at ile nādāne
- 4 Ola mı kırtulavüz tāc ü kabā kaydından
 Gezevüz 'ālem-i iḥlākda dervīḡāne
- 5 Bize bir sāk̄i-i ḥoş-ṭab' gerekdür **Yaḥyā**
 Pür idüp cāmı şuna ehl-i dile rindāne

104. Gazelin Nesre Çevirisi

1. İçkiyle dolu (olan bu) yerde (makamda) bu dokuz kadeh olsa (ama) sâkilerimiz bir damlasını bile dostlara vermese.
2. Bu (yüce) meyhanede bilgisiz oturan biri var mı acaba? Ey meyhaneci! O küstaha kim olduğunu sorsak.
3. Ne kadar gönül ehli varsa hepsine gönülde yer vardır ancak yine (de) bu geniş gönülde cahillere yer yoktur.
4. Bu tac ve kaba kaydından kurtulup dünyada derviş gibi serbestçe dolaşmamız mümkün müdür?
5. Ey Yahyâ! Bize kadehi içkiyle doldurup gönül ehline rintçe sunacak iyi huylu bir sâki gerektir.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Tolaşup kākül-i 'anber-şiken-i cānāne
Ne kadar ḥāṭır-ı maḥzūna toḳandı şāne
- 2 Bu kadar dilleri maḥzūn u perişān itme
Degme ey şāne o gīsū-yı 'anber-efşāne
- 3 İşıgin bekleyelüm ey dil-i şeydā yārūñ
Ḳays yitmez mi bize gitmeyelüm yābāne
- 4 Çünki geldüñ hele bir pāre ṭur ey nāvek-i yār
Āşinā olmadan olmaḳ ne revā bī-gāne
- 5 Dil-i Yaḥyāya nice şıḡsa gerek bunca ğumūm
Yār bilmez mi 'aceb teng idügin ğam-ḥāne

---

105 105b;D: s. 381, G.354.

2a maḥzūn: mecrūḥ D.

2b şāne: şāh M.

2b 'anber-efşāne: 'abir-efşāne D.

4b olmadan: olmadın M.

105. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Tarak, sevgilinin anber kokulu saçlarına dolaşarak ne kadar (çok) hüzünlü gönlü incitti.
2. Ey tarak! O anber (kokusu) saçan saça değip de bu kadar gönle üzüntü verme.
3. Ey deli gönül! Kays yetmez mi, biz uzaklara gitmeyelim sevgilinin kapısında bekleyelim.
4. Ey sevgilinin oku! (Gönlüme) geldin biraz (orada) dur. (Daha seni) tanımadan ilgisiz olman reva mıdır?
5. Yahyâ'nın gönlüne bunca dertler, üzüntüler sığar; sevgili acaba dert evine (dertli gönle) bağlandığını bilmez mi?

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Yüz urdum yire tenhā añlayup dildār yanında
H̄aṭā itdüm yire düşdi yüzüm aġyār yanında
- 2 Dili çalar daġı bir hindī iken tīġ-ı h̄ün-rīzi
Neden çāk böyle maḳbül olmaḳ ol h̄ün-h̄ār yanında
- 3 Bu gülşende ū kimse ūād olup gül gibi açılsun
Ki sen gül-çehreveş bir ġonce-i ter var yanında
- 4 Yanuñdan nice olur ayırmasañ ben 'āşık-ı zārı
Geh olur bir gedā maḳbül olur h̄ünkār yanında
- 5 Zamāne tāzesi Ḳays olsa **Yaḥyā** i'tibār itmez
O 'āşık kim bulunmaz dirhem ü dīnār yanında

---

106 105b; D: s. 369, G.342.

1a dildār: yār M.

2b yanında: -M.

4b yanında: -M.

106. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin yanında boş bulunup yüzümü yere koydum (sürdüm). Başkalarının-rakiplerin yanında yüzümü yere koymakla hata ettim.
2. (Sevgilinin) bir Hintli gibi kan dökücü kılıç (gibi olan bakışı) gönlü parçalar. O zalimin yanında bu şekilde kabul görmek nedendir?
3. Bu gül bahçesinde senin gibi gül yüzlü yeni açılmış goncanın yanında olan kişi mutlu olup gül gibi açılsın.
4. Ey sevgili! Benim gibi ağlayan (bir) âşığı yanından ayırmasan ne olur? Padişahın yanında bazen bir kul olması iyi olur-gereklidir.
5. Ey Yahyâ! Bu zamanın sevgilileri Kays gibi yanında para pul olmayan (bir âşığı) önemsemezler.

Velehu

Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün

Baḥr-i Recez: --./--./--./--.-

- 1 Faşl-ı bahār irdi güle bülbül mülākīdūr yine
Meclis o meclis mey o mey sākī o sākīdūr yine
- 2 Her naḥl-i tāze bāğda biri birine şarılır
Zevk u şafā hengāmıdır vaqt-i telākīdūr yine
- 3 Gül vaşlıdır pür-şevk iden şimdi hezārı bāğda
Lāl idecek bī-çāreyi derd-i firākıdır yine
- 4 Sākī şarāb-ı telḥüñi nādān içer dānā içer
Zevkin alan bu neş'enüñ ehl-i mezākīdūr yine
- 5 **Yahyā** alurdur ḥāṭırum ol pür-cefāya gerçi kim
Ammā ki şevk-i şoḥbeti ḥāṭırda bākīdūr yine

---

107 105b; D: s. 362, G.336.

2b telākīdūr: telāfīdūr M.

3b bī-çāre-yi derd-i firākıdır: bī-çāre bīm firākıdır M.

4a nādān içer dānā içer: dānā içer nā-dān içer D.

107. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bahar vakti geldi, bülbül güle yine kavuştu. Meclis o meclis, içki o içki, sâki o sâkidir yine. (Her şey eskisi gibi aynıdır.)
2. Bahçedeki taze fidanların hepsi birbirine sarılır. Zevk ve mutluluk mevsimidir, birbirine kavuşma zamanıdır yine.
3. Bağda bülbülü neşelendiren gül zamanıdır. Zavallı (bülbülü) yine susturacak olan ayrılık derdidir.
4. Ey sâki! (Senin) acı şarabını cahiller (de) içer, bilgililer (de) içer. Bu neşenin zevkini alan yine zevk ehli kişilerdir (bu mevsimin tadını çıkaranlardır).
5. Ey Yahyâ! O cefa dolu (sevgiliye) gücendim ama (onun) sohbetinin mutluluğu yine aklımdadır.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 Vir̄di kemāl-i ħüsn Ĥaḡ ol mäh-pāreye
Bedr oldı ṭālī'ümde nazār ḡıl sitāreye
- 2 Ĥaḡ şaḡlasun göñüldeki āteş belürmesün
Döymezi cihān u ħalk-ı cihān bir şerāreye

106^a

- 3 Aḡızlarını merhem-i luṭfuñla ṭutmasañ
Söylerdi s̄inem üzre benüm yāre yāreye
- 4 Zülfüñ biri birine ḡatardı göñülleri
Gāh̄ice girmeyeydi eger şāne āraya
- 5 **Yahyā** ne ḡāl var nazār-ı ehl-i 'ışḡda
Virür 'aḡīḡ ḡāletini seng-i ḡāreye

---

108 105b-106a; D: s. 355, G.329.

Mecmuada bu gazelin ilk iki beyiti ayrı, son üç beyti araya "velehu" konularak ayrı bir gazel gibi gösterilmiştir. Ancak tek bir gazel olduğu açıktır.

2a göñüldeki: göñülde M.

5b virür: vir̄di D.

108. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Allah, o ay parçasına (sevgiliye) kusursuz güzellik verdi. Talihimdeki yıldız bak, dolunay oldu.
2. Allah saklasın, gönülde (yanan) ateş belli olmasın. Dünya ve dünya halkı (bu ateşin) bir kıvılcımına tahammül edemez.
3. (Allah'ım, sen yaralarımın) ağzını iyilik merhemle kapamasan-tutmasan, göğsümdeki yaralar birbirine (derdini) söylerdi.
4. (Ey sevgili!) Eğer tarak zaman zaman araya girmeseydi saçın gönülleri birbirine düşürürdü.
5. Ey Yahyâ! Aşk ehlinin bakışında nasıl bir özellik var(dır) (ki) mermeri akik taşına çevirir?

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 İtmeseydüm girye ğam-fersüde dirdüm bādeye
Kılmasam āh āteş-i bī-dūd dirdüm bādeye
- 2 Olmasa bā'ış leb-i şirīn-i yāri emmege
Bir şarāb-ı telḥ-i zehr-ālūd dirdüm bādeye
- 3 'Aks-i ruḥsāruñla mir'āt-i Sikender didiler
Ben Ḥalīlüm āteş-i Nemrūd dirdüm bādeye
- 4 Yār sāķī olsa dirdüm meclise devr-i kamer
Cām şunsa kevkeb-i mes'ūd dirdüm bādeye
- 5 Duḡter-i rez diyü tavşif itdiler **Yaḥyā** meyi
Ben diyeydüm şāhid-i maḳşūd dirdüm bādeye

---

109 106a; D: s. 370, G.343.

1a İtmeseydüm: İtmeyeydüm D.

1a ğam-fersüde: ğam-fersüd D.

4a meclise: meclisde D.

5b diyeydüm: didüm M.

5b şāhid-i maḳşūd: şāha-i maḳşūd M.

Bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır.

109. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Eğer) ağlamasaydım, içkiye dertten yıprandım derdim. (Eğer) ah çekmeseydim, içkiye dumansız ateş derdim.
2. Sevgilinin tatlı dudağını emmek için sebep olmasa, içkiye “Zehirli acı şaraptır.” derdim.
3. (Ey sevgili!) (Onlar) içkiye (senin) yanağının yansımasıyla İskender’in aynası dediler ancak Halil (olan) ben Nemrud’un ateşi derdim.
4. (Eğer) sevgili saki olsa, meclise ayın devri-dönüşü derdim. (Sevgili) kadeh sunsa, içkiye mutlu yıldız derdim.
5. Ey Yahyâ! Şarabı asmanın kızı diye tanıttılar. Eğer ben tanıtsaydım, şaraba “İsteğimin şahidi.” derdim.

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Tîg-i ğam ile sîne de kim yâre açıldı
Şaklayamadı zaḥmını dil yâre açıldı
- 2 Şad pâre gönül biñde birin yârelerinden
Şerḥ eyledi dildârına bir pâre açıldı
- 3 Gül gibi ele sâğar alınca bu ne sırdur
Ol ğonce-dehen başladı güftâre açıldı
- 4 Kaldurdu yüzinden o perî zülfi niķâbın
Baḥt-ı siyeh-i 'âşık-ı bî-çâre açıldı
- 5 **Yahyâ**ya kerem bâbını yâr eyledi dîvâr
Ḥayfâ ki der-i himmeti aġyâre açıldı

---

110 106a; D: s. 413, G.386.

1b zaḥmını dil: dil zaḥmını M.

4a Kaldurdu: Kaldurdu M.

4a o: ol D.

110.Gazelin Nesre Çevirisi

1. Dert oku ile göğsümde yara açıldı. Gönül yarasını saklayamadı (ve) sevgiliye açıldı.
2. Gönül bin parça (olan) yaralarının binde birini sevgiliye açıkladı (ve) biraz açıldı (rahatladı).
3. O gonca ağızlı (sevgili) eline kadehi alınca gül gibi açılıp söz söylemeye-konuşmaya başladı, bunun sırrı nedir?
4. O peri (gibi güzel olan sevgili) saç örtüsünü yüzünden kaldırdı, çaresiz âşığın kara bahtı açıldı.
5. Sevgili, Yahyâ'ya cömertlik kapısını duvar etti-kapattı (ama ne) yazık ki himmet kapısı başkalarına açıldı.

Velehu

Müstef'ilün/ fe'ülün /müstef'ilün/ fe'ülün

Baḥr-i Münserih: --./--/--./--

- 1 Bunca gönülleri kim kendüye yâr aqıtdı
Bâğ-ı maḥabbet içre bir cüybâr aqıtdı
- 2 Mercân-ı ḥün-ı dilden lü'lü'-yi eşk-i terden
Bâzâr-ı 'ışka herkes çok yâdigâr aqıtdı
- 3 Eşk-i revānum içre 'akseyledi o ruḥlâr
Gül mevsiminde cûlar berg-i bahâr aqıtdı
- 4 Destine subḥa alup mânend-i şeyḥ-i 'âbid
Enhârı ayağına yine cünnâr aqıtdı
- 5 Gülzâr-ı ma'rifetde mîzâb-ı ḥâmesinden
Ṭab'-ı şafâ-şî'ârum bir çeşmesâr aqıtdı
- 6 Her ḳanḳı gülistânda bir çeşme var ise **Yahyâ**
Ağızı şuyın bu şî'r-i lezzet-şî'âr aqıtdı

---

111 106a; D: s. 417, G.389.

2a lü'lü'-yi eşk-i terden: lü'lü'-yi reşk-i terden M.

4b Enhârı: Enhâr M.

4b cünnâr: çenâr D.

5a ḥâmesinden: ḥâşşasından M.

6a ḳanḳı: ḳanḳı D.

6a gülistânda: gülsitânda D.

111. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bunca gönülleri kendine bağlayan sevgili, (gönülleri) sevgi bahçesi içinde (ki) bir nehir (gibi) akıttı.
2. Herkes (mercana benzeyen) kanlı gönülden (ve) pek çok gözyaşı incisinden (oluşan) kıymetli şeyleri aşk pazarına götürdü.
3. Gül mevsiminde ırmaklar bahar yapraklarını çıkarınca (sevgilinin) o yanakları akan gözyaşıma yansıdı.
4. Nehirler yine şeyh gibi eline tespîh alan çınarın ayağına aktı-kapandı.
5. İyi huyum, marifetin gül bahçesinde kaleminin olduğundan bir pınar akıttı.
6. Ey Yahyâ! Hangi gülbahçesinde bir çeşme varsa, bu lezzetli şiiirim (onun) ağzının suyunu akıttı.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

1 La'lüñe meylüm görenler mey-perest añlar beni
İşiden feryādumı yollarda mest añlar beni

2 Ƙadrümi 'ālī nazarlardur benüm 'alā bilen
Hāk-i zilletde görenler gerçi pest añlar beni

106^b

3 Añlamaz keyfiyyet-i hāl-i dilüm hüşyār olan
Mest-i cām-ı bāde-i bezm-i elest añlar beni

4 Eyleyüp dünyāya meyl illerle eyler iħtilāṭ
Girmez ol āfet elüme teng-dest añlar beni

5 Luṭfını ol mū-miyānuñ gör ki bir cevr eylese
Şarılır **Yaħyā** hemān hāṭır-şikest añlar beni

---

112 106b; D: s. 418, G.390.

4a Eyleyüp: İtmeyüp M.

112. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Beni görenler içkiye düşkün olduğumu zannederler (ama) benim istediğim senin kırmızı renkli dudağındır. Yollardaki feryadımı duyanlar (ise), beni sarhoş zannederler.
2. Benim kıymetimi iyi bilen ulu bakışlardır. Ancak beni alçalma toprağında görenler alçak zannedenler.
3. Akıllı olan gönlümün hâlini anlamaz. Beni elest meclisinin içkisinden sarhoş olanlar anlar.
4. Elde edemediğim o sevgili, benim yoksul olduğumu zannedip yabancılarla görüşür ve dünyaya meyleder.
5. Ey Yahyâ! O kıl gibi ince belli sevgilinin iyiliğini gör ki; bir eziyet etse, benim kırıldığımı zannederek hemen sarılır.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 H̄ayāt-ı t̄āze buldı yine 'ālem nev-bahār oldı
Güzellendi çemen bir lāle-ḥadd ü gül-'izār oldı
- 2 Geh̄ eyler tebessüm bülbüle gāh̄ ider ḥande
Çemende gonce bir maḥbüb-ı şūḥ-ı şīvekār oldı
- 3 İñen üstine düşme 'andelībā münḥarif itme
Ki şöyle nāzūk oldı naḥl-i gül kim bergi bār oldı
- 4 Bu naḥş-ı ḥübü bülbül gördi āheng-i nevā itdi
Bu ṭarz-ı t̄āzeyi seyr itdi cūlar bī-ḳarār oldı
- 5 Kenār-ı cūdaki her bīdi söyletseñ eger **Yaḥyā**
Zebān-ı ḥāl ile dir mevsim-i seyr-i kenār oldı

---

113 106b; D: s. 419, G.391.

2b oldı: -M.

3b bergi: berg M.

3b oldı: -M.

5a seddi: bīdi M.

113. Gazelin Nesre Çevirisi

1. İlbaharın gelmesiyle dünya yine yeni hayat buldu. Çimenlik güzelleşti, lale ve gül yanak (lı güzeller gibi) oldu.
2. Gonca, bazen bülbüle tebessüm eder bazen (de) güler. Çimenlikte gonca neşeli (ve) cilveli sevgili (gibi) oldu.
3. Ey bülbül! (Gülün) çok fazla üstüne düşme; yanlış davranma. (Çünkü) gül fidanı nazik(tir), yaprakları döküldü.
4. Bülbül, bu güzel mevsimi gördü ve sesinin ahengiyle öttü. Irmaklar bu tazenin (fidanın) tarzını seyrettiler ve kararsız oldu(lar).
5. Ey Yahyâ! Irmağın kenarındaki her söğüdü konuştuysaydın, (onlar) hal dili ile “(Mevsim), kenardan seyretme mevsimi oldu.” derlerdi.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Benümle haşre ol kıddi kıyāmet mā'il olmaz mı
Kıyāmet var dimez mi yoḥsa haşre kā'il olmaz mı
- 2 Vefā toḥmı ekilmez mi bu 'ālem kişt-zārında
Şafālar kesb olunmaz mı feraḥlar ḥāşıl olmaz mı
- 3 Vişālüñ mihri toḡmaz mı zalām-ı hicr gitmez mi
Sa'ādet şubḥı irmez mi şeb-i ğam zā'il olmaz mı
- 4 Ümīd-i vaşl idersin cismüñi şad çāk kılmazsın
Vişāl-i yāre ey dil cāme-i ten ḥā'il olmaz mı
- 5 Feleklerde melekler āh u zārundan oturmazken
O serve kār kılmaz yoḥsa **Yaḥyā** vāşıl olmaz mı

---

114 106b; D: s. 422, G.394.

5b kılmaz: -M.

114. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Boyu kıyamet (gibi can alıcı) olan o (sevgili) benimle haşre kadar (olmak) istemez mi? Yoksa kıyamet var demez (de) toplanmaya razı olmaz mı?
2. Bu dünyanın ekinliğine vefa tohumu ekilmez mi? Mutluluklar artmaz mı, sevinçler ortaya çıkmaz mı?
3. (Ey sevgili!) Ayrılığın karanlığı gidip de kavuşmanın güneşi doğmaz mı? Gam gecesi bitip de mutluluk sabahı olmaz mı?
4. Ey gönül! Kavuşmayı ümit edersin ama bedenini yüz parça yapmazsın. Sevgiliye kavuşmaya ten elbisesi engel olmaz mı?
5. (Ey) Yahyâ! Gökyüzünde(ki) melekler (benim) ah çekip ağlamamdan oturamazken yoksa o servi boylu sevgili (ağlamamdan) etkilenmez de (sevgiliye) kavuşulmaz mı?

Velehu

Fā'ilātün/fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bir niyāz ile lebin emdürdi çok nāz itmedi
Luṭf u iḥsānı baña çok sevdigüm āz itmedi
- 2 Eyledi ḳānūn-ı 'uṣṣāḳa mülāyim nāmeler
Muṭrib-i bezme hezār aḥsent nā-sāz itmedi
- 3 Cān u dilden şaḳladı 'āşık ğamuñ esrārını
Āşināyān-ı ḳadīmi maḥrem-i rāz itmedi
- 4 Şayd-ı mürġ-i cāhdan bir laḫza fāriġ-bāl olup
Çeşm-i āzı ḳanı bir şeh-bāz kim bāz itmedi
- 5 Evc-i istiġnādan ey **Yaḫyā** tenezzül eyleyüp
Himmetüm şeh-bāzı alçaḳlarda pervāz itmedi

---

115 106b; D: s. 423, G.395.

2a nāmeler: naġmeler D.

115. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgili) (benim) bir yalvarmamla dudağını emdirdi, çok nazlanmadı. Sevdiğimin armağanı ve iyiliği bana (karşı) çok(tur), az iyilik etmedi.
2. (Meclisin çalgıcısı) kanunu uşşak makamında çok hoş çaldı, bülbül (de) meclisin çalgıcısına çok güzel eşlik etti, uygunsuz ses çıkarmadı.
3. Âşık, derdin(in) esrarını candan ve gönülden sakladı. Gelen tanıdıklarına gizli (olan) sözleri söylemedi.
4. Hangi doğan, makam kuşunu avlamaktan bir an olsun vazgeçip hırs gözünü açık tutmamıştır?
5. Ey Yahyâ! Akdoğanı benzeyen gayretim, tok gözlülüğün doruğundan tenezzül eyleyip alçalarda uçmadı.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Aldı gön̄lüm yār evvel şoñra vīrān eyledi
Āh kim dil mülküni alan talān eyledi
- 2 Bāğ-ı ḥüsne ḳāmetüñ serv-i ser-efrāz eyleyen
Ben ḥaḳīri sāyeveş ḥāk ile yeksān eyledi
- 3 Ḳaṭre-i nāçizden kemter ṭutanlar kendüyi
Ḳaṭreyi deryā idüp deryāyı 'ummān eyledi

107^a

- 4 'Işḳ bārını götürmezken zemīn ü āsumān
'Avn-i Ḥaḳḳ bir nā-tüvāna anı āsān eyledi
- 5 'Işḳdan ḳurtulmadan **Yaḥyā** ölüm yegdür baña
Ḳanḳı 'āşıḳdur ki derd-i 'işḳa dermān eyledi

---

116 106b-107a; D: s. 424, G.396.

5a ḳurtulmadan: ḳurtulmadı M.

5b ḳanḳı: ḳanḳı D.

116. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili önce gönlümü aldı sonra (da) yakıp yıktı. Yazıklar olsun ki gönül evini (gönlümü) alan (sevgili) (onu) yağmaladı. (Gönlümü alıp onu yağmalayan sevgiliye yazıklar olsun.)
2. (Sevgili), boyunu güzelliğin bahçesine en güzel servi yapan ben(im gibi) zavallıyı gölge gibi yerle bir etti.
3. Kendilerini önemsiz (bir) damladan daha aşağı tutanlar, damlayı deniz edip, denizi okyanus ettiler.
4. Yeryüzü ve gökyüzü aşk yükünü götürmezken, Allah'ın yardımı onu güçsüz birine kolaylaştırdı.
5. Ben Yahyâ için aşktan kurtulamadan ölmek en hayırlısıdır. Aşk derdine derman bulan hangi âşıktır? (Aşk derdine hangi âşık çare bulmuştur?)

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Kāfir haṭṭı ki yārūñ ḥüsni bāğın bozmadı
Kimseler hiç bāde-i la'li yasağın bozmadı
- 2 Dilde dā'im āteş-i ışkı yaqar dāğ üzre dāğ
Ḥamdü li'llāh rüzgār ol şevk ocağın bozmadı
- 3 Ceyş-i miḥnet def'ine serdār-ı pür-dildür ḥabāb
Bozmayınca düşmeni seyr it otağın bozmadı
- 4 Bî-қarār itdi dili ғаğıtdı dilber kāküli
‘Andelībüñ tāzeler şimdi yatağın bozmadı
- 5 Gerçi āhen-dilsün ammā eyle **Yahyā**dan ḥazer
Kim anuñ pülādlar āhı yarağın bozmadı

117. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin siyah tüyleri (onun) güzellik bahçesini bozmadı (onu çirkinleştirmede ve) hiç kimsenin kırmızı şarabın yasağını bozmasına izin vermedi.
2. Yara üstüne yara(lar) gönülde sürekli aşk ateşini yakarlar. Allah'a şükürler olsun ki rüzgâr o istek ocağını hiç söndürmedi (hep alevlendirdi).
3. Hava kabarcığı eziyet ordusunu uzaklaştırmada cesur (bir) komutandır. Düşmanı yenmediği sürece çadırını (nasıl) bozmadığını seyret.
4. Sevgili kâkülünü dağıtarak gönlü kararsız etti fakat genç kızlar henüz bülbülün yatağını bozmadılar.
5. Ey sevgili! Aslında cesursun ama (yine de) Yahyâ'dan sakın. Çünkü (onun) âh kılıcını hiçbir çelik bozmadı-ona zarar vermedi.

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Ol mäh-liqā zülf-i siyekārını çözdü
Şan Çin ü Hıta tāciridür bārını çözdü
- 2 Bir aq güli eyledi bir tıfl perişān
Dilber ki alup destine destārını çözdü
- 3 Encüm tağılup şanma tulu' eyledi hürşid
Ol sīm-beden tügme-i zer-tārını çözdü
- 4 Müjde idicek ey gül-i ter bād-ı kudümüñ
Her gonce hemān kīse-i dīnārını çözdü
- 5 **Yaḥyā** diledi şarıla aña kemer-āsā
Ol kāfir-i bed-kīş ki zūnnārını çözdü

---

118 107a; D: s. 454, G.426.

1a siyekārını: siyekārı M.

3b tügme-i zer-tārını: tügme-i rüzgārını M.

118. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O ay yüzlü (sevgili) sanki yükünü çözen Çin ve Hıta tüccarı gibi siyah saçlarımı çözdü.
2. Sevgili sarığını eline alıp çözdüğünde beyaz bir gülü (eline alıp) dağıtan çocuğa benzedi.
3. Sanma (ki) yıldızlar dağılıp güneş doğdu. O gümüş (gibi parlak) bedenli (sevgili) altın renkli düğmesini çözdü.
4. Ey taze gül! Kudümün rüzgârı (senin gelişini) müjdeleyince her gonca hemen para kesesini çözdü.
5. Yahyâ ona kemer gibi sarılmak isteyince, o kâfir (sevgili) belindeki kuşağını çözdü.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Zülfüñe bağlandı dil zencīre ħācet qalmadı
Qaldı ol uşlanmadan tedbīre ħācet qalmadı
- 2 Qarşu vardum şol kadar şemşīrūñe nāz eyledüñ
Nāzuñ öldürdi beni şemşīre ħācet qalmadı
- 3 Derd-i ıŝkuñ bir dükenmez gencdür ey şāh-ı ħüsn
Aña vāşıl olalı iksīre ħācet qalmadı
- 4 Qaşlaruñ qavs-i qazā her bir müjeñ tīr-i belā
Devr-i ħüsnüñde kemān u tīre ħācet qalmadı
- 5 Heybet-i ıŝq urdı **Yaħyā** ağızıña mühr-i sükūt
Yār bildi ħālūñi taqrīre ħācet qalmadı

---

119 107a; D: s. 426, G.398.

1a zencīre: zencīr M.

1b Qaldı ol uşlanmadan tedbīre ħācet qalmadı: Qaldı uşlanmağdan ol tedbīre ħācet qalmadı M.

2b Nāzuñ öldürdi beni: Nāzuñ beni öldürdi M.

3a gencdür: genc imiş D.

119. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül saçlarına bağlandı, (bu nedenle) zincire gerek kalmadı. Uslanmak için önlem almaya gerek kalmadı.
2. Ey sevgili! Kılıcına o kadar karşı geldim (ama) sen naz eyledin. Nazın beni öldürdü, kılıca gerek kalmadı.
3. Ey güzellik padişahı! Aşkının derdi tükenmez bir hazineymiş. Ona kavuştuğumdan beri iksire gerek kalmadı.
4. Ey sevgili! Kaşların kaza yayı, her bir kirpiğin (ise) bela oku(dur). Güzelliğinin devrinde yaya ve oka gerek kalmadı.
5. Ey Yahyâ! Aşkın heybeti ağzına sessizlik mührünü vurdu (ama) sevgili hâlini anladı, takrire gerek kalmadı.

Mef'ülül mefā'ülün/ fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./---/..--

- 1 Meclisde ʔolu piyāle döndi
Bedr olmuş idi hilāle döndi
- 2 Ser-geşte-i 'ıŝkuñun siriŝki
Dolābdaki zülāle döndi
- 3 Şem'ı ruḫuña ʔolaŝarak dil
Pervāne-i bī-mecāle döndi
- 4 Göñlümde hemiŝe zülf-i pür-piç
Gird-āb-ı yem-i ḫayāle döndi

107^b

- 5 Zülfin ʔağıdup girince raqŝa
Ṭāvūs-ı güŝāde-bāle döndi
- 6 Cevr eylemede raqībe uydı
Gerdūnda o bed fi'āle döndi
- 7 Ferhādı arayı gitdi **Yahyā**
Kūhsāra varınca nāle döndi

---

120 107a-107b; D: s. 414, G.387.

2a 'ıŝkuñun: 'ıŝkuñ M.

120. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mecliste dolu kadeh döndü; dolunay (gibi dolu) olmuştu, (boşaldığında) hilale döndü.
2. (Sevgilinin) aşkından sersem olmuş âşığın gözyaşı, dolaptaki soğuk suya döndü-benzedi.
3. Gönül, yanağın mumun(d)a dolaşarak, halsiz pervaneye döndü.
4. Sevgilinin her zaman çok kıvrımlı (olan) saçı, gönlümde hayal denizinin girdabına döndü.
5. Sevgili saçlarını dağıtıp dansa başlayınca, kanadı açılan tavus kuşuna döndü.
6. Dünya da eziyet etmede o kötü işler yapan rakibe uydu (ve) ona benzedi.
7. Yahyâ Ferhad'ı aramaya gitti (ancak) dağa varınca inlemeye başladı.

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./---/---/..--

- 1 Şebnem gibi dil ğonce-i ħandānuña düşdi
Yūsuf gibi cān çāh-ı zenaħdānuña düşdi
- 2 Yüksekde uçardı katı şeh-bāz-ı dil āħir
Dām-ı ser-i ğisū-yı perīşānuña düşdi
- 3 Her yere ki 'azm eyledüñ ey serv-i revānum
Sāyeñ gibi üftāde ğöñül pāyuña düşdi
- 4 Şarķar etegüñ öpmege ol kākül-i müşğin
Luţf it ķoma ayakda ki dāmānuña düşdi
- 5 **Yaħyā**yı nola eyleseñ ey şāh 'iyādet
Bī-tāb yatur pister-i hicrānuña düşdi

---

121 107b; D: s. 453, G.425.

3a Her yere: Her nire D.

3b pāyuña: yānuña D.

4a kākül-i müşğin: kākül-i miskīn D.

121. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, çiğ tanesi gibi gülen (gonca gibi olan) ağzına düştü. Can, Yusuf gibi (senin) çene çukuruna düştü.
2. Gönül kuşu çok yüksekte uçardı, sonunda (senin) dağınık saçlarının tuzağına düştü.
3. Ey salınan servim! (Sen) her nereye gittiysen düşkün gönül de (senin) gölgen gibi ayağına düştü.
4. (Ey sevgili)! O misk kokulu kâkülün eteğini öpmek için sarkar. İyilik et, (onu) ayakta koyma (çünkü) eteğine düştü.
5. Ey padişah! Ne olur Yahyâ'yı ziyaret etsen. (Çünkü Yahyâ) ayrılık döşeğine düştü, halsiz yatmakta(dır).

Velehu

Mef'ülül fā'ilātül mefā'ilül fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./--./-.-

- 1 Ol ḡonce tāb-ı bāde-i ḡül-fāma döymedi
Çāk itdi sīnesin bir iki cāma döymedi
- 2 Hūn-ı dili düketdi o hūn-ḡ Ąr ḡamzeler
Bir šiše iki mest-i mey-āšāma döymedi
- 3 Telḡ itmedi raḡibe uyup yār bezmimüz
Çaldı bizümle bir gice ibrāma döymedi
- 4 Leylā ḡam ile virdi fenāya vücūdını
Bī-çāre Çays miḡnet-i eyyāma döymedi
- 5 **Yaḡyā** o šāha sūz-ı dilüm yazmaḡ istedüm
Yandı tuḡuşdı nāme-i ḡam ḡāme döymedi

122. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O gonca (gibi olan sevgili) gül renkli içkinin kuvvetine dayanamadı. Bir iki kadehe dayanamadı, göğsünü parçaladı.
2. O kana susamış yan bakışı kederi tüketti. Bir şişe, iki şarap içen sarhoşa dayanamadı.
3. Sevgili, zorlamaya dayanamadı bir gece bizimle kaldı. Rakibe uyup meclisimizi kötüleştirmede.
4. Zavallı Kays, günlerin eziyetine dayanamadı. Leyla (ise), ölüme vücudunu dert ile verdi.
5. Ey Yahyâ! O padişaha gönlümdeki ateşi yazmak istedim (ancak) kalem dayanamadı, dertli mektubum yandı tutuştu.

Velehu

Müstef'ilün/ fe'ülün /müstef'ilün/ fe'ülün

Baḥr-i Münserih: --./--/--./--

- 1 Mest itmede hemîşe ḥalkı şarâb-ı sâķî
Şürîde göñlüm ammâ mest ü ḥarâb-ı sâķî
- 2 Şâyestedür ḳonulsa ḥalḥâl sâķ-i 'arşa
Ḥaḳḳa ki viridi ziynet la'l-i müzâb-ı sâķî
- 3 Ey şaḥne şerbetüñden ḥoşdur baña mey-i telḥ
Ġayruñ nevâzişinden yegdür 'itâb-ı sâķî
- 4 Bîgâne varken olmaz meclisde ins ü ḥâlet
Sen gitmeyince gitmez zâhid ḥicâb-ı sâķî
- 5 Ḥumlar şarâbla pür mey-ḥâneler güşâde
Yahyâya cür'a degmez nîķî cevâb-ı sâķî

---

123 107b; D: s. 462, G.434.

2b ki: -D.

2b viridi: virirdi D.

3a şaḥne: şehne (شه نه) M.

4b gitmez zâhid: zâhid gitmez D.

123. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Halkı her zaman sakinin şarabı sarhoş etmekte(dir) ama (benim) ümitsiz gönlüm sâkinin sarhoşu ve perişânıdır.
2. Sâkinin erimiş lal taşı(na benzeyen) şarabı, arşın bacağına halhal gibi takılsa yakışır-süs verir.
3. Ey bekçi! Bana acı içki (senin) şerbetinden daha hoş (gelir). Sâkinin azarlaması başkalarının güzel sözlerinden daha iyidir.
4. Mecliste ilgisiz birisi varken yakınlık ve keyif olmaz. Ey zahid! Sen (meclisten) gitmediğin sürece sâkinin utangaçlığı da gitmez.
5. Şarap küpleri şarapla dolu, meyhaneler şen. Sâkinin cevabı (şarabın) son yudumu gibi Yahyâ'ya iyi gelmez.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Nāle-i bīmāra döndi bülbülüñ āvāzesi
Pür-kesel 'ālem 'aceb mi ğoncenüñ ḥamyāzesi
- 2 Rūzgār āḥir perişān itdi gül mecmū'asın
Rişte-i cān-ı hezār imiş meger şīrāzesi
- 3 Bülb[ül]ün ser-māye-i şevkın düketdi 'āķıbet
Rūzgār-ı pür-cefānuñ cevri bī-endāzesi

108^a

- 4 Gül perişān olmasun mı görmez oldı ğoncesin
'Āşıķuñ ḥāli ne olur gitse yanından tāzesi
- 5 Ğoncenüñ geçdiyse vaķtı gelmesün **Yaḥyā** keder
Pür-şafā olsun hemān mey-ḥānenüñ dervāzesi

---

124 107b-108a; D: s. 429, G.401.

3a bülbülüñ: بلبل

4a goncesin: gonceyi D.

5a Goncenüñ: Gülşenün D.

124. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bülbülün sesi hastanın inlemesine benzedi. (Tüm) dünya bitkin bir haldeyken goncanın bezginliğine şaşılır mı?
2. Rzgr gl topluluğunu sonunda perişan etti. Meğerse (gllerin) temeli bülbülün can bağıymış.
3. Sıkıntılarla dolu (olan) zamanın aşırı eziyeti, sonunda bülbülün heves sermayesini tüketti.
4. Gl goncasını görmez oldu, perişan olmasın mı? Sevgilisi yanından gitse âşığın hali ne olurdu?
5. Ey Yahy! Goncanın vakti geçtiyse keder gelmesin. Meyhanenin kapısı hemen mutlulukla dolsun.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 'İşkuñ şafāsı degme cefāyı tıyurmadı
Germiyyet-i şarāb şitāyı tıyurmadı
- 2 Mecnūna fikr-i sūzen-i müjgān-ı dil-rübā
Āzār-ı ḥār-ı deşt-i belāyı tıyurmadı
- 3 Hīc yoḡ degüldi bezm-i cihānuñ da 'ālemi
Nādān mükedder itdi şafāyı tıyurmadı
- 4 Da'vā-yı zühdi gösterelüm biz de vā'ize
Eyle şanur ki zerḡ u riyāyı tıyurmadı
- 5 Müjgānı tır ile dile bildürdi kışşayı
Şanmañ ki aña sırr-ı kazāyı tıyurmadı
- 6 Teşrif itdi ḥāne-i **Yahyā**yı gerçi yār
Zevḡ-i vişāli bīm-i cüdāyı tıyurmadı

---

125 108a; D: s. 452, G.424.

4b Eyle: Nā-dān D.

5a Müjgānı: Müjgān M.

5a kışşayı: kışşa M.

125. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkın mutluluğu herhangi bir cefayı unutturmadı; kış şarabının sıcaklığını unutturmadı.
2. Sevgilinin iğne (gibi olan) kirpiklerinin düşüncesi Mecnûn'a bela ovasındaki dikenlerin azarlamasını unutturmadı.
3. Dünya meclisinin de eğlencesi hiç yok değildi (ama) (o) cahil eğlenceyi unutturup insanları üzdü.
4. İkiyüzlülüğünün duyulmadığını sanan vaize, biz de zühtlük davasını gösterelim.
5. (Sevgilinin) kirpikleri ok ile gönle hikâyeyi bildirdi. Ona kaderin sırrını duyurmadığını zannetmeyin.
6. Gerçi sevgili, Yahyâ'nın evine teşrif etti (ama) kavuşmanın mutluluğu ayrılığın korkusunu unutturmadı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Şevķ bir meydür neşâţ-efzâ benüm mestânesi
İşķ bir gencinedür göñlüm anuñ vîrânesi
- 2 İşķ ol meyĥânedür kim bâdesidür ĥûn-ı dil
Sâġar-ı çeşmümdür ol meyĥânenüñ peymânesi
- 3 Zülf-i pîç-â-pîçi diller bend ider zencîrdür
Uşlı oldur kim o zencîrüñ olur dîvânesi
- 4 Şâh-râh-ı işķda câna ķonardı derd ü ġam
Daĥı bünyâd olmamışdı dehr miĥmân-ĥânesi
- 5 Dûd-ı âhun seyr idüp **Yaĥyânuñ** ol âfet dimiş
Yanmış ol bezm-i maĥabbet şem'inüñ pervânesi

---

126 108a; D: s. 466, G.438.

3b oldur: varur D.

126. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Şevk, neşeyi arttıran bir içkidir, ben (de onun) sarhoşuyum. Aşk bir hazinedir, onun viranesi (de benim) gönlüm(dür).
2. Aşk, içkisi keder olan bir meyhanedir. O meyhanenin kadehi de benim göz kadehimdir (göz çukurumdur).
3. Gönüller kıvrım kıvrım saçları bağlayan (birer) zincirdir. Akıllı kişi o zinciri isteyendir.
4. Dünya misafirhanesi daha yapılmamış(ken) aşkın yüce yolunda cana dert ve üzüntü yüklenirdi.
5. O afet (gibi güzel sevgili) Yahyâ'nın âhının dumanını seyredip: "O muhabbet meclisinin mumunun pervanesi yanmış." demiş.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Sen gülüp açılmada gülşende verd-i ter gibi
Ben gözüm yaşına ğark olmağda nîlüfer gibi
- 2 Cüy-y eşküm başdan aşdı 'ışkum efzün olalı
Deştdе seyl-âb ile tuğyân iden cûlar gibi
- 3 Kanda bir medhüş-y mey görsek zebün u pây-mâl
Mest-i 'ışkuñ her biri bakılsa şîr-i ner gibi
- 4 Yoğ yire derd-i dilüñ şorma tabîb-i ğāfile
Bir bilür yoğdur anı 'ālemde hîc dilber gibi
- 5 Ola gör her yirde ol merd-i Hūdānuñ perveri
Er gibi baş ayağüñ meydāna **Yahyā** er gibi

---

127 108a; D: s. 434, G.406.

2b iden: idüp M.

2b cûlar: sular D.

3a medhüş-y mey: medhüş M.

5a perveri: peyrevi D.

127. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Sen gül bahçesindeki taze gül gibi gülüp açılmakta(sın) ben (ise) nilüfer gibi gözümün yaşında boğulmaktayım.
2. Aşkım çoğaldığından beri gözyaşı ırmağım çölde sel ile taşan ırmaklar gibi baştan aştı (taştı).
3. Nerede güçsüz ve ezilmiş, içkiden korkan, aşkının sarhoşu (birini) görsek, her biri bakıldığında erkek aslan gibidir.
4. Dalgın doktor, yok yere gönlün derdini sorma. Onu sevgili gibi bilen biri dünyada yoktur.
5. Ey Yahyâ! Her yerde o Allah dostunun yetiştirdiği (kişi) gibi ol. Meydanda ayağımı yere asker gibi bas, asker gibi.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Def-i ğamda olmazız muħtāc cāma Cem gibi
Āşıkuz biz āşıka eglence olmaz ğam gibi
- 2 Baħr iseñ de қаtre-i nāçiz göster kendüñi
Göñline gir ey göñül ol ğoncenuñ şebnem gibi
- 3 Қаnda bir ehl-i kerem varsa yaşatmaz rüzgār
Yir yüzinde şimdi bir ādem mi var ādem gibi

108^b

- 4 Baħr-ı ıřkuñ bir kenārın bulmadı bī-çāre dil
Düşdi bir girdāba ol zülf-i ħam-ender-ħam gibi
- 5 Benzemez eş'ār-ı ğayre sözlerüñde rūħ var
Sırr-ı ğaybī tab'uña **Yaħyā** senüñ mülhem gibi

128. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Dertlerimizi gidermede Cem gibi içkiye muhtaç olmayız. Biz âşığız; âşığa dert gibi (güzel) eğlence olmaz.
2. Ey gönül! (Eğer) deniz (gibi) olsan da (kendini) değersiz (bir) damla (gibi) göster (ki) çiy damlası gibi goncanın gönlüne gir.
3. Nerede bir iyilik ehli varsa zaman (onu) yaşatmaz. Şimdi yeryüzünde adam gibi adam mı var?
4. Çaresiz gönül aşk denizinin bir kenarını bulamadı. O kıvrım kıvrım saçlar gibi bir girdaba düştü.
5. Ey Yahyâ! Senin (şairlerin) başkalarının şairlerine benzemez, senin sözlerinde ruh var. (Sanki) senin şair söyleme yeteneğine görünmezlik âlemiyle ilgili sırlar ilham edilmiş gibi.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Açdı dil bāl ü per-i himmeti pervâne gibi
Şevķ ile şu'le-i şem'ci ruħuña yane gibi
- 2 Halka-i zıkrde gör bağrı delik 'aşıqları
Dest-i kudretde döner sübħa-i şad dâne gibi
- 3 Her yaña baş alup gitmege bir hâ'il yok
Mesken olmaz dil-i dīvâneye vîrâne gibi
- 4 Dil mi virdüm saña kim şive vü nâzuñ götürem
Ey felek cevri kıoya cânuma cânâne gibi
- 5 Aşinâdur dil-i Yahyâ ile gerçi ğam-ı yâr
Dâ'imâ cevr ü cefâda yine bî-gâne gibi

---

129 108b; D: s. 437, G.409.

2a 'aşıqları: 'aşıqlar M.

129. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, pervane gibi yanak mumunun alevinde istekle yanar gibi yardım kanadını açtı.
2. Bağrı delik âşıkları zikir halkasında gör. Kudret elinde yüz taneli tesbih gibi dönerler.
3. Başını alıp her yere gitmeye bir engel yok (ama) deli gönle virane gibi mesken olmaz.
4. Ey felek! Sana gönül mü verdim ki eda ve nazını çekeyim; canıma sevgili gibi eziyet et, (bundan çekinme).
5. Gerçi Yahyâ'nın gönlü ile sevgilinin derdi tanışmıştır (ama) daima eziyet ve sıkıntıda yine ilgisiz gibi.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dilā bar-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi
Nesīm-i luṭf esmez mi o naḥl-i nāz egilmez mi
- 2 Tebessüm itdügine göncenüñ meftün olur bülbül
Derünü kat kat olduğun daḥı bī-çāre bilmez mi
- 3 Göñül senden kesilmez sen cefādan vaz gelmezsın
Yine incinme dirsın cān u dilden incinilmez mi
- 4 Gül-i baḡuñ elinde dest-māli n'ola āl olsa
Hezārān bülbülüñ şimdi gözi yaşı silinmez mi
- 5 Kayurmaz seyl-i ğam taşsun gerekse başdan aşsun
Kümeyt-i bāde-i gül-günla **Yahyā** geçilmez mi

---

130 108b; D: s. 436, G.408.

1b nāz: nār M.

2a itdügine: itdügince D.

4b şimdi: her dem D.

5a seyl-i ğam: seyl-i M.

130. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Üzüntü ve kavuşmaya yardım eliyle ulaşılmaz mı? İyilik rüzgârı esmez mi, o nazlı fidan eğilmez mi?
2. Bülbül, goncanın tebessüm edişine gönül verir. (O) zavallı (goncanın) içinin kat kat olduğunu hala bilmez mi?
3. (Ey sevgili!) Gönül senden kesilmez (seni bırakmaz), sen eziyetten vazgeçmezsın. Yine incinme dersin (ama) can ve gönülden incinilmez mi?
4. Bağdaki gülün elindeki mendil kırmızı olsa buna şaşılmaz (çünkü) binlerce bülbülün gözyaşı (o mendille) silinmiştir.
5. Ey Yahyâ! Önemi yok, dert seli taşsın, gerekirse baştan aşsın. Gül renkli içkinin atıyla (o sel) geçilmez mi?

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Dilber dil- i dīvāneyi uşlandı şanur mı
Mecnūn ğam-ı Leylādan ölince uşanur mı
- 2 Ser-māyesini reng-i zer-i dīde düketdi
Bu zerd ruḡum bir daḡı ala boyanur mı
- 3 Eglenmese gelse o melek rūḡumı virsem
Cānum çıkıyor daḡı 'aceb oyalanur mı
- 4 Meclisde niçün duḡter-i rez böyle kızardı
Ey sāķī-i gül-çehre lebūñden utanur mı
- 5 Bir lu'ḡ ile şayd eylemek istersin o tıflı
Bilseñ nice fettāndur o **Yaḡyā** inanur mı

---

131 108b; D: s. 430, G.402.

1a Dilber: Dilberā M.

1a dil-i dīvāneyi: dīvānemi M.

3a virsem: dirsem M.

131. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mecnun, Leylâ'nın derdinden ölünce (bile) usanmadığı gibi, (bu) deli gönül de uslanmaz, sevgili bunu bilmez mi?
2. (Ruhumun) sermayesini gönlün sarı rengi tüketti. Bu sararmış, solgun ruhum bir daha kırmızıya boyanır mı? (Solgun gönlüm bir daha canlanır mı?)
3. O melek eğlenmese, gelse, ona ruhumu versem. Canım çıkıyor, acaba hala oyalanır mı?
4. Ey gül yüzlü sâki! Mecliste asmanın kızı (şarap) niçin böyle kızardı? Yoksa (şarap senin) dudağından mı utanır?
5. Ey Yahyâ! O çocuğu bir oyun ile avlamak istersin (ama) bilsen o nasıl fitnedir, (oyuna) inanır mı?

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dilüñ bir kez şinuğ mir'ātine baqdı yüzün burdı
Tecellā-yı cemāli var ise dildār çok gördi
  - 2 'Abīr-i hāk-i pāyuñ şaқınur bir қаtre yaş dökmez
O 'aşık kim ayağuß tozına bir kez yüzün sürdi
  - 3 Kerem kıl ben ğubārı ey şabā irgür der-i yāre
Di kim bī-çāreyi hicrān ğamı bu hāle irgürdi
  - 4 Nişān-ı seng-i cevı itse raқībüñ kellesin dirdüm
Güzel fehm eyledi maқşūdımı çak başına urdı
- 109^a
- 5 Hele rüz-ı su'al olsun da görsün yār **Yahyāy**
Ne bir dem yüzine baqdı ne bir kez hātırın şordı

---

132 108b-109a; D: s. 444, G.416.

1a burdı: dürdi D.

1b Tecellā-yı cemāli: Tecellā-yı cemālin D.

1b çok: hoş M.

3b: Di kim: Dili M.

3b bu hāle: bir hāle D.

5a yār: -M.

132. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgili) gönlün kırık aynasına bir kez baktı, yüzünü buruşturdu. Sevgili, (galiba) güzelliğinin (bu kırık aynaya yansımaları) çok gördü.
2. (Sevgilinin) ayağının tozuna bir kez yüzünü süren âşık, sakınır, ayağının geçtiği toprağa bir damla yaş dökmez.
3. Ey sabah rüzgârı! İyilik et, toprak (gibi olan) beni sevgilinin kapısına ulaştır. (Sevgiliye) “Zavallıyı ayrılık derdi bu hâle getirdi!” de.
4. (Sevgili) rakibin kellesini eziyet taşı yaralasa derdim; (sevgili) maksadımı güzel anladı, çak (diye onun) başına vurdu.
5. (Sevgili) ne bir an (Yahyâ'nın) yüzüne baktı ne (de) bir kez hatrını sordu. Hele (bir) sual günü olsun da, sevgili Yahyâ'yı görsün.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-.-.-.-.-

- 1 Göz yaşında ḥālet-i şebnem olaydı kâşki
Gonce-i dil gül gibi ḥurrem olaydı kâşki
- 2 Kaḅı bī-inşāfdan kaldı ki kânün-ı riya
Vaz'-ı āyīn eyleyen hep Cem olaydı kâşki
- 3 Her kaçan kūyna varırsam görünmez gizlenür
Vara vara ol perī ādem olaydı kâşki
- 4 Miḥnet-i işkuñ şafāsın ben ideydüm yaluñuz
Ḥalk-ı 'ālem dā'imā bī-ḡam olaydı kâşki
- 5 Dirdi **Yahyā** miḥnet-i eyyām-ı 'ālemden ferāḡ
Kim şafā itmezdi bir 'ālem olaydı kâşki

---

133 109a; D: s. 449, G.421.

1a olaydı: oldı M.

2a Kaḅı: Kanı M.

5a Dirdi: Viridi D.

133. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gözyaşında çiy tanesi hali olsaydı keşke; gönlün goncası gül gibi mutlu olsaydı keşke.
2. İkiyüzlülük kanunu hangi insafsızdan kaldı ki? Töre koyan hep Cem olsaydı keşke.
3. Ne zaman (sevgilinin) memleketine gitsem (o) görünmez, gizlenir. Keşke o peri gitgide insan olsaydı.
4. Keşke, aşkın eziyetinin mutluluğunu ben yaşasaydım; dünya halkı daima dertsiz olsaydı.
5. Yahyâ, dünyanın günlerinin eziyetinden (kurtulsak) huzur bulsak derdi. Keşke (böyle) dünya olsaydı, (orada) kim mutlu olmazdı?

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Çok zamāndur miḥnet-i hicrūñden ağlar ey perī
Yaşlıdur n'ola ağardıysa gözüm merdümleri
- 2 Dil beridür 'aybdan 'ışkında ammā n'eylesün
Ehl-i 'ışkuñ kadrini bilmez zamāne dilberi
- 3 Bülbülüñ cānını yaqdı nār-ı kahrūñ odlara
Zār zār inletdüñ ey gül bir avuç ḥākisteri
- 4 Baḥşi ko tāb-ı cemāl ile zebānuñ kūteh it
Bezm-i şehdür kıl hazer ey şem' virmekden seri
- 5 Şi'r-i şirinüñde ḥüsrevlikler itdüñ ḥaḳ bu kim
Āferīnler saña **Yahyā** sözüñüñ olduñ eri

---

134 109a; D: s. 439, G.411.

2a 'ışkında: 'aşkından D.

4a ko tāb-ı cemāl: kutāh cemāl M.

134. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey Peri (gibi güzel olan sevgili)! (Yahyâ) çoktandır ayrılık kederinden ağlar; bu yüzden yaşlıdır, gözünün bebekleri ağardıysa ne olur?
2. (Ey sevgili!) Gönül ayıptan uzaktır ama (senin) aşkındadır, neylesin. Zamane sevgilileri aşk ehlinin değerini bilmez.
3. Ey gül! (Senin) kahır ateşin bülbülün canını ateşler(d)e yaktı. Bir avuç bülbülü ağlaya ağlaya inlettin.
4. Ey mum! (Sevgilinin) yüzünün aydınlığını anlatmayı bırak, sözünü kısalt. (Burası) padişah meclisidir, başını vermekten sakın.
5. Ey Yahyâ! Tatlı şiirinde padişah oldun, (senin) hakkın bu(dur) ki sana aferin sözünün eri oldun.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-.

- 1 Siḥr eyledi yār alınca ele sāğarı
Bir zerre içre itdi nihān mihr-i enveri
- 2 Tīrūñ ki ʔoğrılup gelicek şadr-ı sīneye
Peykānunuñ yürekde şehā bellüdür yeri
- 3 Beñzetdi serv-ḳaddüñi naḥl-i şanevbere
Bağlandı tār-ı zülfiñe ḳalb-i şanevberī
- 4 Sāḳī yaşaq düşürse bizi şaḥne-i zamān
Cām-ı 'araḳ şunuñ aña oldur ayaḳ teri
- 5 **Yaḥyā** nüḳūd-ı eşküne kim i'tibār ider
Ol mihre naḳd-i encüm ile māh müşteri

---

135 109a; D: s. 440, G.412.

1a Divanda kelimelerin dizilişi farklıdır:

Sihr eyledi yār alınca ele sağarı: Sihr eyledi alınca ele yār sağarı D.

2a sīneye: sīnedür M.

3b tār-ı zülfiñe: tā zülfiñe M.

5a eşküne: eşkile M.

135. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili eline kadehi alınca büyü yaptı, bir damla içti (ve) en parlak güneşi gizledi.
2. Ey sevgili! Okun göğsün içine doğrulup geldiği zaman okun ucunun yürekteki yeri bellidir.
3. (Ey sevgili)! (Yahyâ) uzun boyunu çam fıstığı ağacına benzetti, kozalağın kalbi siyah saçına bağlandı.
4. (Ey) sâki! Zamanın bekçileri bizim görüşmemizi yasakla (r)sa, ona rakı kadehi sunun, (çünkü onun) rüşveti budur.
5. Ey Yahyâ! Gözyaşı parasına kim değer verir? O ay (yüzlü sevgiliye) yıldızların parası ile ay müşteridir.

Velehu

Mef'ülül mefā'ülün/ mef'ülül mefā'ülün

Bahr-i Hezec: --./---/--./---

- 1 Asīb-i hazān bilmez 'ışkuñ gül ü gülzārı
Bülbülleri bu bāğuñ her demde ider zārı
- 2 Pervāneleri bezmüñ cān naqdini yandurdu
Ol şem'ci şeb-ārānuñ germ olmada bāzārı
- 3 Cān rāh-ı maḥabbetde bir büy-ı şafā aldı
Ol rāyihadan buldum ben ḥāne-i ḥammārı
- 4 Cismümdeki her bir reg feryād u enīn eyler
'İşk ola saña muṭrib söyletdüñ a evtārı
- 5 **Yahyā**da reh-i 'ışkuñ bārına taḥammül yok
Ser-menzile iriştir ey kudreti çok Bārī

---

136 109a; D: s. 441, G.413.

1a gül ü gülzārı: gül degüüzārı M.

1b her: bir M.

4a Cismümdeki: Cismüñdeki D.

5b Ser-menzile iriştir ey kudreti çok Bārī: Ser- menzile iriştir az kadrini çok tārı M.

136. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sonbaharın felaketi aşkın gül ve gül bahçesini bilmez. Bu zamanda bu bağın bülbülleri her zaman ağlarlar.
2. Meclisin pervaneleri vücutlarını yandırdıkça o, geceyi süsleyen mumun pazarı aydınlanmaktadır.
3. Can, muhabbet yolunda bir mutluluk kokusu aldı. Ben meyhanecinin evini o güzel ve hoş koku (sayesinde) buldum.
4. (Ey) çalgıcı! Telleri söyledin ya, (sana) aşk olsun. Vücudumdaki her bir kan damarı feryad edip inler.
5. Yahyâ'da aşk yolunun yüküne tahammül yoktur. Ey kudreti çok (olan) Yüce (Tanrı)! (Sen) (Yahyâ'yı) hedefine ulaştır.

Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Belki āzürde ide pāy-ı ħayāl-i yāri
Kaş u kirpiklerüm olmasa ħalendervārī
- 2 Eşğ çün ħanlı degüldür yolını pāk itsün
Hiç geçilmez didiler reh-güz̄er-i dildārı
- 3 Bu ten-i zerd ü nizār ile şarıldum yāre
Bilmeyen şandı ħuşanmış kemer-i zer-kāri
- 4 Şaħınur yārini āyīnedeki 'aksinden
İstemez dil baħa mir'āta o gül-ruħsarı
- 5 Baş açık 'aşık-ı şūrīde geçermiş **Yaħyā**
Girev-i bāde-i nāb eylesesün destārı

---

137 109b; D: s. 442, G.414.

3b kemer-i zer-kāri: kemer-i zer-tārı D.

137. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kaş ve kirpiklerim derviş gibi olmasaydı; belki sevgilinin hayalinin ayağımı incitirdi.
2. Sevgiliye gidilen yol hiç geçilmez dediler. Çünkü gözyaşı kanlı değildir (ki) yolunu temizlesin.
3. Sevgiliye bu solgun ve zayıf ten ile sarıldım. Bilmeyenler (sevgiliyi) sırmalı kemer kuşanmış sandı.
4. Gönül, sevgiliyi aynadaki yansımasından kıskandığı için, o gül yüzlü (sevgilinin) aynaya bakmasını istemez.
5. Yahyâ başı açık, ümitsiz âşık (gibi) dolaşmış; (sakın) saf içki sarığımı rehin almış olmasın?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Bir āfet-i devrān yine araladı şehri
Hercāyiliği mihr gibi meh gibi şehri
- 2 Sensiz baña gülzārda her gülbün-i ğonce
Bir mār görünür deheninde ola zehri
- 3 Zāhid gözedür diyü şarāb içmeyelüm mi
Öldürdi bizi def^c idebilsek ğam-ı dehri
- 4 Çok kıymadılar duħter-i rez sehl ele girdi
Ağırlığına göre degülmiş hele mehri
- 5 **Yaħyā** işimüz itdi bizüm şükr ü şikāyet
La'l-i lebinüñ ğamzesinüñ luṭf ile qahrı

---

138 109b; D: s. 443, G.415.

4a duħter-i rez: duħter-i zer M.

138. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (O sevgilinin) kararsızlığı güneş gibi, ay gibi (olunca); çağın en güzeli şehri yine karıştırdı.
2. Bana sensiz gül bahçesindeki her (bir) gonca fidanı, ağzında zehir olan yılan gibi görünür.
3. Dünyanın derdi bizi öldürmek üzereyken onu (başımızdan) defetmek için; zahit (bizi) izler diye şarap içmeyelim mi?
4. Çok ezmediler, asmanın kızı (şarap) kolay ele girdi. (Onun) mehri ağırlığına göre değilmiş.
5. Ey Yahyâ! Sevgilinin kırmızı dudağının (ve) yan bakışının lütuf ve kahrı bizim işimizi şükür ve şikâyet etti.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 İrişsün 'ıyd olsun bādeye ruħşat da gör seyri
K̄alur mı bir teh̄i sāğar hilāl-i 'ıyddan ğayri
- 2 Niçün terk eylesün mey-ħāne küncin rind-i mey-ħāre
Ne zāhiddür ne rāhib n'eylesün ol mescid ü deyri
- 3 Şunar dergāhına kim varsa bir cām-ı ħayāt-efzā
'Aceb devletlödür p̄r-i muğān mebzöldür ħayrı
- 4 Mey-i cān-baħş ile sāğardaki her mürğ naķşından
İşitdür sākiyā gūş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı
- 5 Görüp cām-ı ħabābı bezm-i meyde añla ey **Yaħyā**
Teh̄i olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri

---

139 109b; D: s. 445, G.417.

3a Şunar: Şanur M.

4b İşitdür: İrişdür M.

5b seyyāreden: seyyāreler D.

Bu gazelin 4.ve 5.beyitlerinin ikinci mısralarının yerleri mecmuada farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli alınmış ve nesre çevrilmiştir. Mecmuada 4.ve 5.beyitler şu şekildedir:

"Mey-i cān-baħş ile sāğardaki her mürğ naķşından

Teh̄i olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri"

"Görüp cām-ı ħabābı bezm-i meyde añla ey Yaħyā

İrişdür sākiyā gūş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı"

139. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bayram gelsin, içkiye izin çıksın da (sen) eğlenceyi gör; bayram hilalinden başka boş bir kadeh kalır mı?
2. Şarap içen rind meyhane köşesini niçin terk etsin? (O) ne zahittir ne (de) rahip, o mescid ve kiliseyi ne yapsın?
3. Meyhaneci, o kadar yüce ve iyiliği çok olan bir insandır ki; dergâhında kim varsa onlara can bahşeden kadeh sunar.
4. Ey sâki! Can veren içki ile (öyle sarhoş et ki) kadehteki her kuş resminden zevk ehline kuşdilini duyur.
5. Ey Yahyâ! İçki meclisinde köpüklü kadehi görüp anla (ki) gezegenden feleklerin eğlencesini izlemek boşuna olmaz.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 Aḥir gülüñ gurūrı helāk ide bülbüli
Pervāneyi oda yaḳa şem'üñ teğafüli
- 2 Zülfi yanında kim dü cihān kıymeti degül
Ey bāğbān iñende ögüp şatma sünbüli
- 3 Mecnün ne çekdügin ne bilürdüm cihānda ben
Yārüñ başımda olmasa sevdā-yı kāküli
- 4 Ey ḥār sen de kırtılacağüñ bilür misin
Pür-āteş itme bülbül-i bî-çāreye güli
- 5 Aşḥāb-ı derde dāğ-ı dil ü ḥün-ı eşk bes
Erbāb-ı ıyş u ışrete **Yaḥyā** gül ü müli

---

140 109b; D: s. 446, G.418.

3a bilürdüm: bilürem D.

5a ḥün-ı eşk: eşk-i çeşmi D.

5a bes: pes M.

140. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gülün gururu Sonunda bülbülü yok etti; mumun gafleti pervaneyi ateşte yaktı.
2. Ey bahçıvan! Sünbülü çok fazla övüp satma(ya çalışma), çünkü (sevgilinin) saçı yanında (sünbül) iki cihanda (da) değerli değildir.
3. Sevgilinin kākülünün sevdası başımda olmasa ben Mecnun'un dünyada ne çektiğini ne bilirdim?
4. Ey diken! Zavallı bülbüle gülü ateş haline getirme. (Gül kurtulunca) sen de kurtulacağını bilir misin?
5. Ey Yahyâ! Dert sahiplerine gönül yarası ve gözyaşının kanı; eğlence erbabına gül ve şarap yeter.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Ağladur erbāb-ı 'ıŝkı ārzū-yı kākūli
 'Ālemi bārān ider gāhī hevā-yı sünbūli

110^a

- 2 Bülbül-i ŝeydā 'aceb mi mest-i bī-pervā ise
 Gülsitānuñ bir ʔolı peymānedür her bir güli
- 3 Cān ʔulağın ʔut hele sākī alup cāmı ele
 ʔıŝsa-i pür-ḥıŝse-i Cemdür ŝurāḥī ğulğuli
- 4 Serv-i bāğūñ ʔorqarın baŝında bir ğavğā ʔopar
 Gülşen içre neydi mürğānuñ seḥergeh ğulğuli
- 5 Nār-ı miḥnet yaqsa da ʔalmaz ḥazīz-i ḥākde
 Bād-ı himmetle ʔıkar eflāke **Yaḥyānuñ** küli

---

141 109b-110a; D: s. 447, G.419.

3b ğulğuli: ʔulquli D.

141. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgilinin) kâkülünün isteği aşk erbabını ağlatır. Sünbülün hevesi (de) bazen dünyayı yağmura katar.
2. Gül bahçesinin her biri içki kadehine benzeyen gülleri içinde çılgın bülbül pervasız sarhoş gibi olursa buna şaşılır mı?
3. Ey sâki! Kadehi eline alıp can kulağıyla dinle; gül renkli sürahi hikâye dolu Cem gibidir.
4. Seher vakti gül bahçesi içinde kuşların bağırışları neydi? Bağdaki servinin başında bir kavga kopacak (diye) korkarım.
5. (Yahyâ'yı) eziyet ateşi yaksa da külü toprağın altında kalmaz, Yahyâ'nın külü himmet rüzgârıyla göklere çıkar.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Nice elden düşürür cām-ı şafā-encāmı
Gūş iden nām-ı Cemi şıyt u şadā-yı cāmı
- 2 Geldi gül gibi mey-i āl ile sākī gülerek
Şöyle gösterdi ki irişdi bahār eyyāmı
- 3 Seḥerī bāde-i gül-renge bulaşmış yārān
Sākīyā gel görelüm biz de mey-i gül-fāmı
- 4 Gelmeyince gözine bāde niğāh itmedi yār
Gūyiyā geldi bahār açdı gül-i bādāmī
- 5 Lāleyi bāğda gördük de açıldıḡ **Yaḥyā**
Bir ḡadeḡ meyle unutduḡ bu ḡadar ālāmı

---

142 110a; D: s. 455, G.427.

1b nām-ı Cemi: cām-ı Cemi M.

142. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Cem'in namını ve ünlü ve neşeli kadehi duyan, sonunda mutluluk olan kadehi nasıl elinden düşürür?
2. Sâki kırmızı şarap ile gül gibi gülerek geldi (ve) (bize) bahar günlerinin geldiğini gösterdi.
3. Sevgililer sabah vakti gül renkli şaraba bulaşmış. Ey sâki! Gel (de) biz de gül renkli şarabı görelim.
4. İçki gözün(ün önüne) gelmeyince sevgili bakmadı. (Şarap gelince) sanki bahar geldi, badem biçiminde gül açtı.
5. Ey Yahyâ! Laleyi bahçede gördük de açıldık. Bir kadeh içkiyle bu kadar kederleri unuttuk.

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Mescidde riyā-pişeler itsün ҡo riyāyı
Mey-ħāneye gel kim ne riyā var ne mürāyi
- 2 Ey cam-ı şafā alıbi bī-hūde uzanma
Cemle bile defn eylediler cam-ı şafāyı
- 3 Redd itmiş idi yār raıbi işiginden
Gelmiş o siyeh-rū yine gördüñ mi belāyı
- 4 Def idemedük ceyš-i amı sa'y ide gördük
Tedbīr ne mümkün boza tadīr-i Ğudāyı
- 5 **Yaħyā** nice āvāre-i 'ış olmayayım ben
Dilberse güzel olsa nihāyetde hevāyī

---

143 110a; D: s. 460, G.432.

1b kim: -M.

2b Cemle: Cümle D.

5a āvāre-i 'ış: bī- şabr ũ arār D.

5a olmayayım: olmayayın D.

5b olsa: dilse D.

143. Gazelin Nesre Çevirisi

1. İkiyüzlülüğü huy edinenleri bırak mescide ikiyüzlülük etsinler. (Sen) meyhaneye gel, çünkü (meyhanede) ne ikiyüzlülük ne (de) ikiyüzlülük eden var.
2. Ey zevk, safa, eğlence kadehini isteyen kişi! (Onu) boşuna isteme, çünkü mutluluk kadehini Cem'le beraber gömdüler.
3. Sevgili, rakibi kapısından geri çevirmişti; o kara yüzlü (yüzsüz) gelmiş yine, belayı gördün mü?
4. Çok çalışmamıza rağmen dert ordusunu (başımızdan) uzaklaştıramadık. Allah'ın takdirini tedbirin bozması mümkün müdür?
5. Ey Yahyâ! Ben nasıl aşk avaresi olmayayım? Sevgili güzel, gönül ise son derece aşk doludur.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Akıtdum yaşumı yaq̄dum fitil-i dāğ-ı sūzānı
Benüm şimdi maḥabbet bezminüñ şem'-i şebistānı
- 2 Ne deñlü 'aşık-ı şūrīde varsa aña dil virmiş
'Aceb aşüfteler cem' eylemiş zülf-i perīşānı
- 3 Sirişk-i çeşme başdur nār-ı ğam dilde t̄utuşduqça
Göziñe yeñdiri gör āteş-i sūzan-ı hicrānı
- 4 Yıkılsun q̄o cefā taş-ı derün-ı ḥāne-i dilde
Yapar bir gün olur ol şāh-ı 'ādil q̄alb-i vīrānı
- 5 Kemān ü t̄ir ü ḥaṅçer cem'in eyler t̄urmaz ey **Yahyā**
Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettānı

---

144 110a; D: s. 457, G.429.

1b bezminüñ: şem'inüñ M.

4a yıkılsun: yığılsun D.

144. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gözyaşımı akıttım, yanan yaramın fitilini yaktım. Şimdi muhabbet meclisinin odasının mumu benim.
2. Ne kadar ümitsiz âşık varsa ona gönül vermiş. Acaba fattan sevgililer dağınık saçlarını mı toplamış?
3. Dert ateşi gönülde tutuştukça gözyaşına bastır. Ayrılığın yakıcı ateşini gözünle söndür.
4. Bırak cefa taşı gönül evinin içinde yıkılsın. Olur (da belki) bir gün adil padişah yıkılan kalbi onarır.
5. Ey Yahyâ! Yay, ok ve hançer durmaz, toplanır. (Sevgilinin) fitneci gözü yine bir karışıklık çıkarmak ister.

Velehu

Mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

1 Pey-ā-pey şun baña luţf eyle sākī cām-ı gerdānı
Yeter ağırladuñ rıtl-ı girānla ğayrı yārānı

2 Ne 'izzet buldı ise şemme-i luţfuñla bulmuşdur
Bu gülzāruñ eger verdi eger nesrīn ü reyḥānı

110^b

3 Biri āşüfte-i būyuñ biri ser-geşte-i rūyuñ
Zemīnūñ verd-i ḥandānı sipihruñ māh-ı tābānı

4 Niçün uyup hevā-yı ğayre ser-keşlik ider bilsem
Leḫāfet bāğınuñ her ḳad çeken serv-i ḥırāmānı

5 Meger sūz-ı dilümden aña **Yahyā** bir şerer degdi
Şabāḫ olınca yandı meclisüñ şem^c-i şebistānı

---

145 110a-110b; D: s. 458, G.430.

2b verdi: devri M.

3a būyuñ: kūyuñ D.

5a degdi: düşdi D.

145. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sâki! İyilik et, dönen kadehi bana azar azar sun. Büyük şarap kabıyla başka sevgilileri ağırladığın yeter!
2. Ey sevgili! Eğer bu gül bahçesinin gülü, nesrin ve reyhanı ne yücelik bulduysa (senin) lütfedip (onları) bir kere koklamanla bulmuştur.
3. (Ey sevgili!) Yeryüzünün neşeli gülü senin kokunun çekiciliği yüzünden perişandır; gökyüzünün parlak ayı ise yüzünün (güzelliğinden) dolayı sersemlemiştir.
4. Güzellik bahçesinin her boy yetişen salınan servisi niçin başka heveslere uyup dik kafalılık eder (bir) bilsem.
5. Ey Yahyâ! Demek ki gönül yangınımdan ona bir kıvılcım değdi (de) sabah olunca(ya kadar) meclisin odasının mumu yandı.

Mefā' ilün/ fe' ilātün /mefā' ilün /fe' ilün

Baḥr-i Müctes: .-./..--/..-/..-

- 1 Gözüm ıırdı görince o la'ı-i ḥandānı
Nişānladum lebinüñ yāresiyle cānānı
- 2 Kim ola karşı tura ḥüb-rūlar içre aña
Meger ki āyīnede 'aks-i rüy-ı raḥşānı
- 3 Taşavvur itmedi mi bī-mişāl taşvīrūñ
Ne şüret ile çıkardı ki naqşını Māni
- 4 Cebīni çin ile mıstarlı şafḥadur yazılmış
Debīr-i ḥüsn aña dībāce-i Gülistānı
- 5 Ğazelde ol mehi **Yaḥyā** lebiyle vaşf itsün
Şekerle beslesün ol tūṭī-i süḥan-dānı

---

146 110b; D: s. 459, G.431.

2a ḥüb-rūlar: hüp-rūlar M.

4a yazılmış: yazmış D.

4b Debīr-i ḥüsn: Derbīr-i ḥüsn D.

146. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin dudağına (daha önce) nişan bıraktığım için o gülen dudağı görünce tanıdım.
2. Aynadaki parlak yüzünün yansımansından başka, güzellerin içinde ona karşı duracak kim var?
3. Mânî, (senin) benzersiz tasvirini hayal etmedi mi; resmini hangi yüzle çizdi ki?
4. Güzellik kâtibi (sevgilinin) Çin mürekkebi ile cetvellenmiş gibi olan yüzüne, gül bahçesinin (Gülistan'ın) önsözünü yazmış.
5. Yahyâ, gazelinde o ay gibi güzel sevgiliyi dudağıyla anlatsın (dudağını övsün). O güzel sözler söyleyen papağanı şekerle beslesin.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Gül ğurūr-ı ḥüsn ile almış ele bî-dādını
Diñleñüz bülbüllerüñ şimden girü feryādını
- 2 Söyleşürdi ol dehān-ı teng-i şekker-bār ile
Alabilse ğonce şir̄in lebleründen dādını
- 3 'Andelīb-i ḥoş-şadā bir gülşenī dervīşdür
Muşhaf-ı gülden oқur şubḥ ü mesā evrādını
- 4 Nāşihā pendüñ қаbül olmaya şāyed diyesin
Ḥayf kim pīr-i muġānuñ tutmadum irşādını
- 5 Devr-i gülde bādeden **Yahyāy**ı vā'iz men' ider
Tek anuñla eglesün ādem dil-i nā-şādını

147. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül, güzelliğinin gururu ile zalimleşmiş. Bundan sonra bülbüllerin feryadını dinleyin.
2. Gonca, tatlı dudaklarının tadını alabilse, o şeker saçan dar ağzınla söyleşirdi.
3. Güzel sesli bülbül bir gülbahçesi dilencisidir. Her zaman gül kitabından dualar ve ayetler okur.
4. Ey öğüt veren! Öğüdün kabul olmazsa eğer “Eyvah ki mürşidin dediklerini (ben de) dinleyip yolunu tutmamıştım.” diyesin.
5. Vaiz, gül devrinde “Yahyâ, mutsuz gönlünü tek benimle avutsun.” diyerek içki içmesini yasaklar.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-

- 1 Süz-ı dilden bî-ḥaberdür şanmañuz cānāneyi
Şem'î yaqmaz mı ol āteş kim yaqar pervāneyi
- 2 Şāf-meşreblerle pür bir cāy-ı ḥālet-baḥşdur
Zāhid-i nā-dān velī ḥālī şanur mey-ḥāneyi
- 3 Düşmesün elden iñen nāzūkdür olur münkesir
Bi'llāh ey sākī gözet el üzre tut peymāneyi
- 4 Mülk-i dilde kıomadı ceş-i sitem taş üzre taş
Kimse ma'mūr idemez bir daḥı bu vīrāneyi
- 5 Virdi **Yahyā**ya tevāzū'la selām ol şāh-ı ḥüsn
Hep pesend itdi gören bu vaz'-ı dervīşāneyi

---

148 110b; D: s. 463, G.435.

2a pür: bir M.

148. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgiliyi, gönül yangınından habersiz zannetmeyin. Pervaneyi yakan o ateş, mumu yakmaz mı?
2. (Meyhane) iyi huylularla dolu keyif veren bir yerdir. Ancak bilgisiz zahit meyhaneyi boş (bir yer) sanır.
3. Ey sâki! Kadehi gözet, el üstünde tut. Naziktir, elden düşmesin, billahi yoksa kırılır.
4. Sitem ordusu gönül evinde taş üstünde taş koymadı. Bu harap olmuş yeri kimse bir daha düzenleyemez.
5. O güzellik padişahı alçakgönüllülük ile Yahyâ'ya selam verdi. Bu dervişçe konuşmayı görenler hep takdir etti.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şehen-şāh-ı hümāyün-baht sultān Aḥmed-i Ğāzī
Ki dünyāyı münevver kıldı re'y-i 'ālem-efrūzı
- 2 Kemān-ı Rüstem olmaya kebāde dest-i ıudretde
Ne ıuvvetdür ki oldı himmeti bāzusına rüzī
- 3 Felekler dönmesünler şāh-ı devrāna iṭā'atden
Toıuz ṭāsına eflāküñ yeter bir tır-i dil-düzı

111^a

- 4 Ricām oldur ki biñ yıl pāyına yüz sürsün ey **Yaḥyā**
Biri birinüñ ardınca cihānuñ 'ıyd u nevrüzı

---

149 110b-111a; D: s. 469, G.441.

2a kebāde: kepāde D.

2a ıudretde: ıadriñde D.

149. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kutlu kaderli en büyük padişah (olan) Sultan Ahmet Gazi ki (onun) bütün âleme ışık saçan fikirleri dünyayı aydınlattı.
2. (Onun) bazusu öyle kuvvetlidir ki; Allah'ın yardımıyla Rüstem'in yayı (onun yayının karşısında) eğitim yayı gibi kalmıştır.
3. Felekler dünya padişahına itaat etmekten dönmesinler-vazgeçmesinler. (Onun) gönül delici bir oku, dünyanın dokuz tasına yeter-bedeldir.
4. Ey Yahyâ! Ricam odur ki, dünyanın bayram ve nevruzu bin yıl (boyunca) birbiri ardınca (padişahın) ayağına yüz sürsünler.

3.3. MESTAP SİSTEMİNE GÖRE TABLO

Yer Numarası: Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası							
Varak Numarası	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti/ bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
93 ^a	Yaḥyā	Akıdır cūy-ı şirişkini raḳīb-i nā-kes Kūyuña uğramasun dirsen eger başını kes	Kūyuña girye ile vāşıl olursak ne 'aceb Bāğa gelmez mi aḳarşu ile Yaḥyā niçe ḥas	Ġazel/5		..-/.../..-/..-	Velehu
93 ^a	Yaḥyā	'Işk-ı Leylā-ile bir āteş-i sūzān idi Ḳays Bilmeyüp dirdi görenler neye 'üryān idi Ḳays	Pā-bürehne ḥarekāt itse 'aceb mi Yaḥyā Dā'imā çün ḥarem-i 'ışka pūyān idi Ḳays	Ġazel/5		..-/.../..-/..-	Velehu
93 ^a	Yaḥyā	Mādām ola ol zūlf-i siyehkār müşevveş Eksik mi olur şāne ile dilde keş-ā-keş	Yaḥyā ḥaberin meygede-i 'ışkda aldum Her yerde bulunmaz didiler bāde-i bī-'ışk	Ġazel/5		--/..-/.../..-	Velehu
93 ^a	Yaḥyā	Boyunca serv-i nāzum zūlf-i müşkinin dırāz itmiş Meger pā-būsına 'uşşāk olan dillerin niyāz itmiş	Teeşşür gördüm ey Yaḥyā gice şem'i şeb-ārāda Yanarken var ise pervāne ki āh cānuñ zār itmiş	Ġazel/4		.../.../.../...	Velehu
93 ^a -93 ^b	Yaḥyā	Ümmīd-i ḥ'āb 'āşika olmaz ḥayāl imiş Bīçāre yāri düşde de görmek muḥāl imiş	Dermān olursa senden olur ey ṭabīb-i cān Yaḥyā -yı ḥaste-ḥāl 'aceb bī-mecāl imiş	Ġazel/5		--/..-/.../..-	Velehu
93 ^b	Yaḥyā	Güzellik olduğına sana muḥtaşş Şuhā ebrūñ ile çeşmūñ yeter naş	Hemān 'ālemde bī-nām ü nişān ol Budur 'ālemde Yaḥyā saña maḥlaş	Ġazel/ 5		.../.../..-	Velehu
93 ^b	Yaḥyā	Hācīnuñ maḳsūdī Ka'be baña kūyuñdur ğaraż Fikri cennet zāhidūñ 'uşşāka rūyuñdur ğaraż	Ġonceyi vaşf eylese Yaḥyā dehānuñdur murād Sünbül-i ḥoş-būyı medḥ eylerse būyuñdur ğaraż	Ġazel/4		--/..-/.../..-	Velehu

93 ^b	Yaḥyā	Rūy-ı dilber al kâğıd ‘anberīn mū anda ḥaṭ Sāyesi müjgānınuñ i’rāb beñlerdür nuḩaṭ	Yazılurdı ḥāṭır-ı mecrūḩ-ı Yaḥyā dostum Kātib-i vaşfuñ ideydi üstüḩā’ nından muḩāṭ	Ġazel/4		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ṭı
93 ^b -94 ^a	Yaḥyā	Yār nerm olduḩca geldi sīne-i efkāre ḩazḩ Merhem olduḩca mülāyim andan eyler yāre ḩazḩ	Miḩnet-i derd ü belā heb ḩazḩ -ı rūḩānī olur Çekdügüm ālāmdan Yaḥyā gelürse yāre ḩazḩ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-zı
94 ^a	Yaḥyā	Bağrınuñ yārin eritdi şubḩa dek aḩıtdı dem’ Yār önünde çok tenezzül eyledi dün gice şem’	Cāna sulṭān-ı maḩabbet eyledi Yaḥyā hücum ḩal’a-i ārām u ḩışn-ı şabri itdi ḩal’a ḩam’	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ayn
94 ^a	Yaḥyā	ḩalka ḩalka zülfi dām u iki ḩāli iki zāğ Mürğ-i dil şayd itmege beñ gösterüp ḩurmuş duzāğ	Meclis olmaz kim o şāḩ için yanup yaḩılmaya İltifāt idüp nola Yaḥyā yı eylerse çerāğ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ğayn
94 ^a	Yaḥyā	‘Ārıż-ı zībāña virmiş ḩaṭṭ-ı miskīnün şeref ‘Āşık-ı miskīniñün ārāmı oldu ber-ṭaraf	Güşvār itmezse dürr-i naḩmuñı Yaḥyā o şāḩ ḩadr u ḩıymet bulmaya dünyāda mānend-i ḩazef	Ġazel/4		---/---/---/---	Velehu
94 ^a -94 ^b	Yaḥyā	Sen ḩarīn-i bezm-i meclis ben ḩabībümden ırāḩ Bir midür pervāne-süz-ı vaşlla süz-ı firāk	ḩalmasun Yaḥyā ten-i fersüdede yoldaşdan Kūy-ı yāre gitmege cān ü dil itmiş ittifāk	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ḩaf
94 ^b	Yaḥyā	Bir dil-rübāya düşdi gönül mübtelāsı çok ‘İşkuñ şafāsı yok degül ammā belāsı çok	Bilmeyen zülf-i siyāḩ-ı yārda şad-hezār çīn El çek dolaşmadañ aña Yaḥyā ḩaṭāsı çok	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
94 ^b	Yaḥyā	Ber-murād olmamaḩ olmaz olıcaḩ ḩimmet-i ‘ışḩ Ber-devām ola hemān ḩimmet idün devlet-i ‘ışḩ	Bir gün esrār-ı maḩabbet ide Yaḥyā te’şir Gün gibi ‘ālemi göstermez ola ḩayret-i ‘ışḩ	Ġazel/4		..-/---/---/---	Velehu
94 ^b	Yaḥyā	Gūy-ı gerdüne urulmadan daḩı çevgān-ı ‘ışḩ Dil ḩam-ı gīsün ile olmuşdı ser-gerdān-ı ‘ışḩ	Dilde ol ṭākat mı var Yaḥyā musaḩḩar olmaya ḩükmüni icrāya āğāz idicek sulṭān-ı ‘ışḩ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
94 ^b -95 ^a	Yaḥyā	Penāḩ olursa nola mihr ü māha sāye-i ‘ışḩ Bülend mertebdür mihrün ile sāye-i ‘ışḩ	Hemān o şāḩdan eksükligün dile Yaḥyā Temām ider seni de derd-i bī-nihāye-i ‘ışḩ	Ġazel/5		..-/---/---/---	Velehu

95 ^a	Yaḥyā	Özüñ ey dil yukardan tıtma çün bir mäh-päreñ yoḳ Tıtalum çarḫ-i aṭlas kendü olmuşsun sitäreñ yoḳ	Belürmez zaḫm-ı tıḡ-i ḡamzesi dilde ey Yaḥyā Ne bilsün yār ḫālūñ zāhirā sīneñde yäreñ yoḳ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^a	Yaḥyā	Rüstem-i ‘ışkuñ zebūnı olmaduḳ bir ferd yoḳ Hāşılı anuñla göñlümce tutuşmuş merd yoḳ	Göz yaşın Yaḥyā dükendi şabra tākāt ḳalmadı Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yoḳ gerd yoḳ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^a	Yaḥyā	Göñüllerden şafā cāmıyyla ḡam dūr olduḡın görsek Ḥarābātuñ yine bir daḫı ma’mūr olduḡın görsek	Pür olsa na’re-i mestān ile mey-ḫāneler Yaḥyā Şarāb şevḳıyile her küşe pür-şūr olduḡın görsek	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḫarfü’l-kāf
95 ^a	Yaḥyā	Pervāne-yi egerçi yandurdu nāzı şem’üñ Şimdi ziyāde andan süz u güdāzı şem’üñ	Maḫv-ı vüçüd idince ‘aşıḳ yanup yaḳılsun Yaḥyā anuñla oldı bu imtiyāzı şem’üñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	Gül sāḡarın pür itdi gelüñ pür-ḫurūş oluñ Ya’ni irişdi vaḳt-i ṭarab bāde-nüş oluñ	Yaḥyā bu demde alsa ele tolı cām-ı mey Evrāk-ı gülle örtüñ anı ‘ayb-nüş oluñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	Eglenür seyr-i ruḫuñ fikriyle dil bayrāma dek Yoḫsa eylerdi sefer zülfüñ ḡamıyyla Şāma dek	Mācerāmuz ḫāk-i pāy-ı yāre taḳrīr itmege Gitsün ey Yaḥyā yaşum ol serv-i sīm-endāma dek	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	‘Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyā didüğüñ Ḳatı alçaḳ görünür oldı eñ ā’la didüğüñ	Ḥazer it seng-i cefāsından o şūḫuñ dirdüñ ‘Āḳıbet geldi benüm başuma Yaḥyā didüğüñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	Şalınsun ‘ıyd irişdi yine ḫübānı Sitanbuluñ Yine ārāste olsun Ḳarāmānı Sitanbuluñ	Bu şı’rūñ ḫaḳ budur Yaḥyā ki ḡāyet bī-naẓīr oldı Pesend eylerse lāyık ehl-i ‘ırfānı Sitanbuluñ	Ġazel/5	ıydyıye	---/---/---/---	Velehu
95 ^b -96 ^a	Yaḥyā	Açılmaduñ incitdi seni zārı hezāruñ Ey ḡonce-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ	Yaḥyā ḳo dili pāresün lāle-şıfat yār Gülzār-ı ḡamuñ revnaḳıdur ḳalb-i fiḡaruñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
96 ^a	Yaḥyā	Sürersin dā’im ey dil pāy-ı yāre çehre-i zerdüñ Dimez mi ol ṭabīb-i cān ü dil saña nedür derdüñ	Felek döne döne şimdi cefālar itsün ey Yaḥyā Ne tozlar ḳopara bir dem ola āh-ı cihān-gerdüñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

96 ^a	Yaḥyā	Olmuş şarāb-ı nāz ile mestāne gözlerūñ Uymuş yine o ğamze-i fettāne gözlerūñ	Yaḥyā gibi şikār olur nice bī-çāre dil-figār Ruḥşat virince ğamze vü müjġāne gözlerūñ	Ġazel/5		--./-./.../-/-	Velehu
96 ^a	Yaḥyā	Ādem şayılmaz oldu kapuñda gedālaruñ Yoġ mı ḥisābı pādīşehūm mübtelālaruñ	Yaḥyā dan özge kimseye tek eyleme vefā Ķāildür ol ne deñlü olursa cefālaruñ	Ġazel/5		--./-./.../-/-	Velehu
96 ^a -96 ^b	Yaḥyā	Umulmaz mı o ṭıfl-ı şūḥdan ūftālūler virmek Cihānda ūimdi mi oldu nihāl-i tāze ber virmek	Hümā-yı ıūū besdür āūiyān-sāz-ı ser-i Yaḥyā Ne lāzım kendūsine Ķays-āsā derd-i ser virmek	Ġazel/5		.../.../.../...	Velehu
96 ^b	Yaḥyā	Sāḳī-i bezmūñ alınmadı elinden cām-ı mül Ķopmadı ūāḥ-ı gül-i ümīdden bir dāne gül	Şām-ı vaşluñ isterüm Yaḥyā dırāz olduġunu Zülf-i yāri oḥşayup dā'im dirüm yā leyl ṭul	Ġazel/5		.../-.../-.../-/-	Velehū fi ḥarfū'l-lām
96 ^b	Yaḥyā	Ķāmet-i mevzūnuñ mānendi yoġdur bir nihāl Naḥl-i gül kūtāḥ serv-i bāġ ise bī-i'tidāl	Söylemezsin diyü eyler miydi Yaḥyā i'tirāz Ol dehān-ı tenkde bulmasa bir cāy-ı maġāl	Ġazel/5		.../-.../-.../-/-	Velehu
96 ^b	Yaḥyā	Dil-rübā hercāyi sen āvāre olduñ ey gönül Bir devāsız derd için bī-çāre olduñ ey gönül	Ḥānġah-ı ūavġı ma'mūr eyledüñ Yaḥyā gibi Bu ḥarābāt içre kim mey-ḥāre olduñ ey gönül	Ġazel/5		.../-.../-.../-/-	Velehu
96 ^b -97 ^a	Yaḥyā	İrdi bahār sen daḥı ūād olmaduñ gönül Güllerle ġoncelerle ġüşād olmaduñ gönül	Ol ūāḥ-ı ḥüsnüñ iremedüñ pāy-būsına Yaḥyā gibi ki ḥāk-nihād olmaduñ gönül	Ġazel/5		--./-./.../-/-	Velehu
97 ^a	Yaḥyā	'Andelībūñ ḳanına girmekle mesrūr oldu gül Reng virdi kendüye ḥüsnine maġrūr oldu gül	Sen ṭuyurduñ ḥüsnini dūnyāya Yaḥyā dilberūñ Bülbül-i ūürīdenüñ 'ıūıyyla meşhūr oldu gül	Ġazel/5		.../-.../-.../-/-	Velehu
97 ^a	Yaḥyā	Ġamze özler dil yā kākül ikiden ḥālī degül Ṭiġ lāzım aña yā ġull ikiden ḥālī degül	Yā irem ḳaddine Yaḥyā yāḥud olam pāy-māl Yā teraġḳī yā tenezzül ikiden ḥālī degül	Ġazel/5		.../-.../-.../-/-	Velehu
97 ^a	Yaḥyā	Sünbüllerüñcün oldu perīşān dimāġ-ı dil Zāḥir olursa lāle-ūıfat n'ola dāġ-ı dil	Müḥr urdı dāġ-ı ġam göricek 'ıūuñ ile pür Bir daḥı mümkin olmadı Yaḥyā ferāġ-ı dil	Ġazel/5		--./-./.../-/-	Velehu

97a-97b	Yaḥyā	Bī-çāre bülbüle bu idi arzū-yı dil Gülşende aña göstere bir gonce rüy-ı dil	Mestāne çeşmi ehl-i dilüñ kanın içmede Dā'im ʔolup boşalmada Yaḥyā sebū-yı dil	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
97b	Yaḥyā	Bezm-i 'ışka nitekim pervāne geldüñ ey gönül Yan yakıl ol şem'-i hüsne yana geldüñ ey gönül	Eşiginde itme Yaḥyā gibi bī-pervā fiğān Āsitān-ı Ḥazret-i sultāna geldüñ ey gönül	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
97b	Yaḥyā	Söylemez diyü yirilmez o büt-i sīm-endām Zerrece söz yeri yok anda budur ḥaḳḳ-ı kelām	Şimdi yanmakta ğam-ı ḥaḫḫuñ ile Yaḥyā veş Daḫı çok buḫte olur pādīşehüm 'anber-i ḥām	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḥarfü'l-mim
97b	Yaḥyā	Deşt u kūha varalum nāle vü feryād idelüm Ḳays ile Kūhkenüñ rüḫlarını şād idelüm	Cevr-i eyyāmdan incinmeyelüm Yaḥyā biz 'Iş u nüş ile geçen günleri de yād idelüm	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
97b-98a	Yaḥyā	El virse vişāli baña dildār elin öpsem Bir devlete irsem yine ḫüñkār elin öpsem	Nerm eylese Yaḥyā o cevānuñ dil-i saḫtun Bir himmet ider şeyḫ-i mededkār elin öpsem	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
98a	Yaḥyā	Mümkin mi mest-i ğamze-i cānāne olmayam Mest olanı sevem yine mestāne olmayam	Kendüm bilelden olam esīri güzellerüñ Yaḥyā olur mı ol şeh-i ḫübāne olmayam	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
98a	Yaḥyā	Münevver ḫal'at-ı ferḫundesı bir ḫübdur bayrām Güneş yüzli hilāl-ebriñ bir maḫbūbdur bayrām	Seḫer yazmağ-ıçün evşāf-ı Sulḫān Aḫmedi Yaḥyā Güneşden zer varaq peydā ider zer-kūbdur bayrām	Ġazel/5	tydiyye	---/---/---/---	Velehu
98a	Yaḥyā	Şafā-yı ḫāḫrum oldur seni şafāda görem Bu ben belā-keşi hicrānuñ vefāda görem	Budur du'ası saña şubḫ u şām Yaḥyā nuñ Seni şafāda vü bed-ḫ āḫuñ cefāda görem	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
98a-98b	Yaḥyā	Nesīm-i luḫfuñ açdı gonce-āsā ḳalb-i maḫzūnum Safā bağısladı güyā açıldı genc-i maḫzūnum	Ümīd oldur ki luḫfindan diye şāḫ-ı felek-rütbet Sözi Yaḥyā nuñ oldu cümle maḫbūl-i ḫümāyūnum	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
98b	Yaḥyā	Rüzgār ile ğubār olursa da cānā beden Ḳomayam tenḫā ḫayālüñ dīde-i aĝyāra ben	Şi'r-i Yaḥyā veş olup reng-i tekellüfden berī Bikr-i ma'nāyı güzel gösterse mir'at-ı suḫan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḫarfü'l-nūn

98 ^b	Yaḥyā	Seyr-i gülşende iken yār büyüklenme iñen Her cānibi bir boylaya hele ey serv-i çemen	Yar Yaḥyā ya dimiş vaqt-i gül ü bülbüldür Şubḥ-dem ‘azm idelüm gülşene bir sen bir ben	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu
98 ^b	Yaḥyā	Sākīye diñüz bezme yine bāde getürsün Bir bir hep unutduklarımız yāda getürsün	Maḳta‘da idüp medḥ ser-i zülfüñi Yaḥyā Vaşf-ı ḳad-i mevzūnunu bālāda getürsün	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu
98 ^b -99 ^a	Yaḥyā	Bār olmada gitdüḳçe raḳīb-i ḥar-ı nā-dan Bu böyle ḳalır mı götürür mi bunu devrān	Yaḥyā n’ola nā-çiz ise de göñli büyükdür Şanma ele almaḳ anı şāhum ola āsān	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu
99 ^a	Yaḥyā	Hūblar zānū-be-zānū cām-ı zerrīn der-miyān Bir gül-i şad-bergdür güyā o bezm-i dil-sitān	Gül gül itdi ‘arız-ı hūbānı Yaḥyā táb-ı mey Oldı şem‘-i meclis-ārā her ḫaraf pertev-resān	Ġazel/5		.../.../.../..-	Velehu
99 ^a	Yaḥyā	‘Işḳ elinden gül perīşān lāle de daḡ-ı derün Ġocnenüñ dünyāyı daḡı görmemişken baḡrı hūn	Pençesin meydān-ı istiḡnāda kimse burmadı Ḳuvvet-i bāzū-yı ‘iḣḳuñ itdi Yaḥyā yı zebün	Ġazel/5		.../.../.../..-	Velehu
99 ^a	Yaḥyā	Mey midür sākī midür mest-i ḥarābı iñleden Sen misün yā ‘iḣḳ mı muḫrib rūbābı iñleden	Bir gözi bīmāruñ ey Yaḥyā teb-i hicrānıdur Pister-i ḡamda dil-i pür-izḫrābı iñleden	Ġazel/5		.../.../.../..-	Velehu
99 ^a -99 ^b	Yaḥyā	Getür cām-ı sürür-encāmı diller şād-kam olsun Tamām itdi bizi ḡam sākīyā ḡam da tamām olsun	Şalınmaḳ olmadı Yaḥyā ile bir kerre kūyuñda Ne olmaz işdür olsun ey tezerv-i ḥoş-ḫurām olsun	Ġazel/5		.../.../.../...-	Velehu
99 ^b	Yaḥyā	Şīve vü nāz ile ol serv-i ḫurāmān yürisün Bī-kerān leşker ile rāyet-i şulḫān yürisün	Çünkü āsāyişe imkān yoḳ içinde Yaḥyā Bir dem evvel bu sitem-ḫāne-i vīrān yürisün	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu
99 ^b	Yaḥyā	Ḳomayup ḫāḳatüm feryāda nālān olmasun dirsın Gözüm yaşını alursın da giriyan olmasun dirsın	Nice ḳul olmasun Yaḥyā saña ey pādişāh-ı ḫūsn Yolumda senden özge kimse ḳurbān olmasun dirsın	Ġazel/5		.../.../.../...-	Velehu
99 ^b	Yaḥyā	Hercāyīye dil virme ki āvāre olursın Dermān bulmazsın ḳatı bī-çāre olursın	Hūnī göz kim ḫançer ile tiḡ ile oynar Yaḥyā aña ulaşma ki pür-yāre olursın	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu

99 ^b	Yaḥyā	Menzil al dil 'ışk ile pür-tâb u göz pür-âb iken Teşne-leb yolda qalır sâlik olan bî-âb iken	Şüret-i iqbâl-i dünyâ aldudur ğâfilleri 'İşret añlarlar anı Yaḥyā ḥayâl-i ḥ'âb iken	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^a	Yaḥyā	'Aqlum tağıdur zülf-i siyekâr-ı perişân Cem'iyet-i ḥâtır mı qor efkâr-ı perişân	Her güşede nazmuñ oqınur var ise Yaḥyā Söyletdi o kâkül saña eş'âr-ı perişân	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
100 ^a	Yaḥyā	Yârden seng-i belâ gelse niçün âh dirin Başumı yarsa da yâr yârcuñ Allâh dirin	Her zamân 'ıyş u şafâ vaḫti midür ey Yaḥyā Diñlemezsın sözümi ben saña geh ğâh dirin	Ġazel/5		..-/---/---/..-	Velehu
100 ^a	Yaḥyā	Maḳâm-ı ḥübdur gülşen o gül-ruḥsâr diñlensün Nevâya başlasun dil bülbül-i gülzâr diñlensün	Oḳı şîrîn-lebi vaşfundaki eş'aruñ ey Yaḥyā Biraz meclisde tûṭî-i şeker-ğüftâr diñlensün	Ġazel/7		---/---/---/---	Velehu
100 ^a -100 ^b	Yaḥyā	Hişsedâr olmazsa 'aşık ṭâlî-i firûzdan Nice şâd u ḥurrem olsun 'ıyddan nevrûzdan	Ġonce ṭıflın açmadı Yaḥyā hezârüñ nağmesi Bî-ḥaberdür daḫı ol 'uşşâkdan nevrûzdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Mihrbânluḳ gördi ḥürşîd-i cihân-efrûzdan Germ olup bülbül nevâya başladı nevrûzdan	Meş'al-i gül şevḳine seyr idegör şeb-tâ-seḫer Giceyi farḳ itmek olmaz şimdi Yaḥyā rûzdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Yaklaşdı diyü ḫaṭṭını geçme o güzelden Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden	Yârüñ ki miyânındadır ol ḫançer-i ğaddâr Şimden girü Yaḥyā geçemezsin sen o belden	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Şıma âyîne-i ḳalbüm ḫazer ḳıl inkisârımdan Beni ḫâk ile yeksân eyleme şaḳın ğubârımdan	Ricâm oldur Ḥudâdan ol ḳıyâmet ḳaddi göstersiz Şu dem kim gözüm açup ṭuram ey Yaḥyā mezârımdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Olur gül sâḳı ḳaçan şeftâlular alsam 'izârımdan Bu bâğuñ meyvesi evvel irişürmiş bahârımdan	Yatur deşt-i belâda tâb-ı ğamdan teşne-leb Yaḥyā İçürmez mi o ḫünî daḫı tîğ-i âb-dârımdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu Temmet
101 ^a	Yaḥyā	Düketdi şabrını göñlüm o la'l-i nâba düşelden Ḳomadı varını ḫarc eyledi şarâba düşelden	Ḥicâb-ı vuşlat-ı yâr añladum vücudumu Yaḥyā Ne ḫâlet idecegüm bilmem ol ḫicâba düşelden	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

101 ^a	Yaḥyā	Bir güzel sev kim aña her nev-cevān reşk eylesün Cān gibi sīneñde yer itsün cihān reşk eylesün	Çeşme-i ḥayvānuñ ağzı şuyın aqıtsun sözüñ Ḥızr işitsün anı Yaḥyā her zamān reşk eylesün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^a	Yaḥyā	Bir çāre bulmaz derdine bī-çāre göñlüm neylesün Bir cāy-ı āsāyiş mi var āvāre göñlüm neylesün	Her gül mey-i āl ile pür peymānedür Yaḥyā bugün Gül devri kendin itmesün mey-ḥ āre göñlüm neylesün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^a	Yaḥyā	Şeh-bāz gözüñ şayd-ı dil ü cāna düşelden Zülfüñdeki dil-besteler ey māh çözülsün	Qalmaya keder 'ışkuñ ola belki şafası Yaḥyā gel iñen olmayalum bāde süzülsün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^a -101 ^b	Yaḥyā	Yerümde şābitüm gelse ḥadeng-i cān-sitān senden Nişān-ı tīrūñ olmaqdan kaçan bulmaz nişān senden	Ne lāzım 'ışkda ben ġālibem Qaysa demek Yaḥyā Bir iki gün muqaddemdür hele ol nā-tüvān senden	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b	Yaḥyā	Göñül şol murġa döndi kırtulınca lāne kaydından Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne kaydından	Dirāz olduqca efzün olmada dil-bestelük Yaḥyā Muḥaşşal kırtuluş yok kākül-i cānāne kaydından	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b	Yaḥyā	Göñül umar niçe gündür o yār-i ġam-ḥ'ārın Olursa luṭf-ı ilāhī görür bugün yārın	Unutmasun hele Yaḥyā ya itdüğün ol şāh Revā mı añmaya bir öyle 'āşık-ı zārın	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b	Yaḥyā	Bakmaz yüzime dīde-i ḥūn-bārı ne bilsün Gelmez yanuma eyledüğim zārı ne bilsün	Yaḥyā tūtalum eyler eşer yāre ġubāruñ Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b -102 ^a	Yaḥyā	İrişür cāna raḥat kūy-ı dilberden nesīm esse Ḥuşūşa çin-i zülfünden gelüp 'anber- nesīm esse	Gelür tīri muvāfiq rūzgār olursa ey Yaḥyā İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
102 ^a	Yaḥyā	Aldı göñlüm bir cevān-ı ḥüb-rüy u tünd-ḥū Ġamze-i ser-tīzi ḥūnī çeşm-i mesti fitne-cū	Güyyiā Yaḥyā bu şī'r ol maṭla'-ı zībā ile Bir cevān-ı tāzedür mevzün qadd ü ḥüb-rū	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
102 ^a	Yaḥyā	Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden qomam ey māh Ser-rişte-i 'ışk eldedür el-minnetü li'llāh	Hem āh iderin kaçduğına tenden o māhuñ Hem ḥavf iderin kim anı Yaḥyā tūta ol āh	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu

102 ^a	Yaḥyā	Yār açıl̄sa biraz bāde-i nāb olsa bize Gelse sāḳī sebeb-i ref'-i ḥicāb olsa bize	Çanda var tāze güzel diyü şorarduğ Yaḥyā Şoñra tenhā bulıcağ yār cevāb olsa bize	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^a -102 ^b	Yaḥyā	Her қаṭre-i eşküm ki aқar қan arasında Lü'lü' gibidür subḥa-i mercān arasında	Yaḥyā beni mi buldı hemān kāfir-i zülfi Bend eyleyecek bunca Müselmān arasında	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b	Yaḥyā	Cānā ḥaṭ-ı Yāḳūtī yazan ol dehen üzre Bir noḳṭa ḳomış sürḥ ile gūyā zekān üzre	Yaḥyā o şehūñ cevherī-i la'lini söylet Yāḳūtü neden kim ṭuta dürr-i 'Aden üzre	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b	Yaḥyā	Şaḳın pervāne bāl ü per açup şem'e yaḳın olma Yanar düşüñdaki ol şāl-ı kibritī emīn olma	Cihān-ı bī-sebāt içre ğam u şādī ber-ā-berdür Eger şād olmaduñsa ğam degül Yaḥyā ḥazīn olma	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b	Yaḥyā	Göñlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele İvme 'ayşa mürğ-i zerrīn-per şikār olsun hele	Olma Yaḥyā luṭfına mağrūr o ṭıfl-ı nev-resūñ Çadr-i ḥüsni fehmi ider bir şivekār olsun hele	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b -103 ^a	Yaḥyā	Büy-ı vefā ṭuymazdı dil ol ḥaṭṭ-ı müşğīn olmasa Gülzārdan olmaz şafā seyr-i reyāḥīn olmasa	Şi'rūñ o yār-i nāzenīn almazdı Yaḥyā ağına La'l-i revān-baḥşı gibi rengīn ü şirīn olmasa	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Dilber gice ile gelse raḳīb āgeh olmasa Ol rü-siyāḥ sāye gibi hem-reh olmasa	Beñzetmez idi rüyıñā Yaḥyā gül-i teri Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Bādeyi pür ḥumdan içsek kim ferāğı olmasa Bir şarābuñ mesti olsaḳ kim yasāğı olmasa	Sözleri Yaḥyā nuñ olmazdı bu resme süznāk Nār-ı hicrān ile yanmış dilde dāğı olmasa	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Ney gibi bir 'aşık-ı dem-sāz buldum kendüme Sırr-ı 'ışḳı söylerin hem-rāz buldum kendüme	Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey Yaḥyā bu şeb Nālemi taḥrīk ider bir sāz buldum kendüme	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Ol dil-rübā ki bezme gele nīm mest ola Mānend-i cür'a ğayrilerüñ ḳadri pest ola	Hüşyārḫıñ ümīdini eyler mi tā ebed Yaḥyā ki mest-i bāde-i bezm-i elest ola	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu

103 ^b	Yaḥyā	Ārām idemem būs ü kenār eylemeyince Sīnemde gelüp yār qarār eylemeyince	Ḳan ağlamağa başladı zaḥm-ı dil-i Yaḥyā Açılmadı çaḳ cānına kār eylemeyince	Ġazel/6		--./--./---./--	Velehu
103 ^b	Yaḥyā	Gülmedük devrinde rāḥat virmedi bir ān bize Çoḳ ʔolaşdı çoḳ cefālar eyledi devrān bize	Biz o Cem‘üz şî‘rümüz şî‘rāya feyz olur Reşk ider Yaḥyā felekde encüm-i raḥşān bize	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
103 ^b	Yaḥyā	Dil incinmez olursa tîḡ-i ḡamla sīne şad-pāre Ne ḡam dervīşe olsa ḥırḳa-i peşmīne şad-pāre	Gül-i şad-berge döndürdi dil-i Yaḥyā yı şemşîrūñ Açıldı ḡonce-āsā gerçi ammā yine şad-pāre	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
103 ^b	Yaḥyā	Çekinmekden ḡöñül ḥālī degüldür süy-ı cānāne İlişmişdür ḡözi beñzer ḥam-ı ḡīsü-yı cānāne	Çemende bülbülün feryādına bā‘iş nedür bildüm Meşām-ı cāna ḡulden irdi Yaḥyā büy-ı cānāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Ḳanlı peykānı ki bu sīne-i ‘üryāna çıḳa Beñzer ol ḡonce-i nev-resteye dükkāna çıḳa	Reh-i ‘ışḳındayuz ol serv-ḳadūñ ey Yaḥyā Ḳorḳaruz kim yolumuz vādī-i hicrāna çıḳa	Ġazel/5		..-/..-/..-/..-	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Şikār itmek dilerse ‘aşıḳ-ı nā-şāddan ḳaçma Seni şeh-bāzum el üzre ʔutan şayyāddan ḳaçma	Eger pākīze-ḡülüḳ ʔarzunı öğrenmek isterseñ İşit cān ile Yaḥyā nuñ sözün üstāddan ḳaçma	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Müydan ince meyān-ı dil-rubādur var ise Yoḳ dehānından nişān sırr-ı Ḥudādur var ise	Dostum Yaḥyā ya da bir niyyetüm vardur didüñ Neydüḡiñ bildirmedüñ ḳaşduñ cefādur var ise	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Dem-ā-dem kūşe-i mey-ḥānede ḥumlar gelür cūşa Naşīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir kūşe	Naşībüm künc-i miḥnetde ḡam-ı ḡamzeyle ḥün-ı dil Ḳanā‘at ehline Yaḥyā yeter bir ḡuşe bir tūşe	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a -104 ^b	Yaḥyā	Ṭolı piyāle elinde şarāb-ı nāb ḡözinde Degül o māḥveşüñ çarḥ u āfitāb ḡözinde	Efendi zāḥir u bāṭın diler ḳuluñ ola Yaḥyā Ḳapuña yüz sürer āteş dilinde āb ḡözinde	Ġazel/7		..-/..-/..-/..-	Velehu
104 ^b	Yaḥyā	Ne diller var o zülfi-pīç-pīçe mübtelālarda Ne ādem cānları ḳurtulmadı ḳaldı belālarda	İrişdi yine Yaḥyā feyz-i ebr-i luṭf-ı Yezdānī Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var hevālarda	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

104 ^b	Yaḥyā	Belā-yı hicri bī-çāre eyledi cānānımız gelse Muḥaṣṣal görsek ol rūḥ-ı revānı cānımız gelse	Gözüme teng ü tār oldu cihān yıllardur ey Yaḥyā Göziñ aydın dise ‘ālem meh-i tābānımız gelse	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
104 ^b	Yaḥyā	Dīdeden şu sepdüğim bu sīne-i sūzānuma Korḳarın te’şīr ide sūz-ı dilüm cānānuma	Söyle elbette kime ‘aşıksuñ ey Yaḥyā diseñ Biñ ḥicāb ile cevābını disem sulṭānuma	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^a	Yaḥyā	Reşkimüz ḳalmadı hīç eski zamān ‘ālemine Cāmını gördük a irişmedük ise Cemine	Güşe-i meygedede tekyelenüp ey Yaḥyā Geliñüz hū diyelüm pīr-i muġānuñ demine	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^a	Yaḥyā	Bu faşl içinde ki her güşe oldu pūr gül ü lāle Zebān-ı ḥāl ile dir mey görüñ piyāle piyāle	Şu şart ile tūtarın tīr-i yāre sīnemi Yaḥyā Çeküp ḥadengini alursa dilde demreni ḳala	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^a	Yaḥyā	Dil-i şeydā n’ola meyl eylemezse vaşl-ı cānāne Ne zaḥmetler çeküpdür alışınca derd-i hicrāne	Bu meclisden hemān ‘uzlet-güzīn olmaḳ gerek Yaḥyā Taḥammül eylemez ‘aḳil olan evzā’-ı mestāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^a	Yaḥyā	Şarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nāy ‘uşşāka Semā’ itdi şadā-yı fetḥ irişdi cān-ı müştāka	Cihānda nāydan bir kimse incinmiş midür Yaḥyā Derün ḥālī gerekmiş ġayriden tehzīb-i aḥlāka	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^a -105 ^b	Yaḥyā	Olsa pūr bāde-i devletle bu nüh peymāne Kaṭresin virmeye sākīlerimüz yārāne	Bize bir sākī-i ḥoş-ṭab’ gerekdür Yaḥyā Pūr idüp cāmı şuna ehl-i dile rindāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^b	Yaḥyā	Ṭolaşup kākül-i ‘anber-şiken-i cānāne Ne ḳadar ḥāṭır-ı maḥzūna ṭoḳandı şāne	Dil-i Yaḥyā ya nice şıġsa gerek bunca ġumüm Yār bilmez mi ‘aceb teng idüġin ġam-ḥāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^b	Yaḥyā	Yüz urdum yire tenhā añlayup dildār yanında Ḥaṭā itdüm yire düşdi yüzüm aġyār yanında	Zamāne tāzesi Ḳays olsa Yaḥyā i’tibār itmez O ‘aşıḳ kim bulunmaz dirhem ü dīnār yanında	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
105 ^b	Yaḥyā	Faşl-ı bahār irdi güle bülbül mülākīdür yine Meclis o meclis mey o mey sākī o sākīdür yine	Yaḥyā ḳalupdur ḥāṭırum ol pūr-cefāya gerçi kim Ammā ki şevḳ-i şoḥbeti ḥāṭırda bākīdür yine	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu

107 ^a	Yaḥyā	Ol māh-liḳā zülfi siyehkārını çözdü Şan ÇİN ü Hıṭā tāciridür bārını çözdü	Yaḥyā diledi şarıla aña kemer-āsā Ol kāfir-i bed-kış ki zünnārını çözdü	Ġazel/5		--./--./---./--	Velehu
107 ^a	Yaḥyā	Zülfüne bağlandı dil zincire ḥācet ḳalmadı Ḳaldı ol uşlanmadan tedbire ḥācet ḳalmadı	Heybet-i 'ışḳ urdıYaḥyā ağzına mühr-i süküt Yār bildi ḥālünü taḳrīre ḥācet ḳalmadı	Ġazel/5		---./---./---./---	Velehu
107 ^a -107 ^b	Yaḥyā	Meclisde tolu piyāle döndü Bedr olmuş idi hilāle döndü	Ferḥādı arayı gitdi Yaḥyā Kūhsāra varınca nāle döndü	Ġazel/7		--./---./--	Velehu
107 ^b	Yaḥyā	Şeb-nem gibi dil ḡonce-i ḥandānuña düşdi Yūsuf gibi cān çāh-ı zenaḥdānuña düşdi	Yaḥyā yı nola eyleseñ ey şāh 'iyādet Bī-tāb yatur pister-i hicrānuña düşdi	Ġazel/5		--./---./---./--	Velehu
107 ^b	Yaḥyā	Ol ḡonce tāb-ı bāde-i gül-fāma döymedi Çāk itdi sīnesin bir iki cāma döymedi	Yaḥyā o şāha sūz-ı dilüm yazmağ istedüm Yandı ṭutuşdı nāme-i ḡam ḥāme döymedi	Ġazel/5		--./--./---./--	Velehu
107 ^b	Yaḥyā	Mest itmede hemīşe ḥalkı şarāb-ı sākī Şūrīde ḡönlüm ammā mest ü ḥarāb-ı sākī	Ḥumlar şarābla pür mey-ḥāneler ḡuşāde Yaḥyā ya cūr'a degmez nīkī cevāb-ı sākī	Ġazel/5		---./---./---./---	Velehu
107 ^b -108 ^a	Yaḥyā	Nāle-i bīmāra döndü bülbülün āvāzesi Pür-kesel 'ālem 'aceb mi ḡoncenün ḥamyāzesi	Ġoncenün geçdiyse vakti gelmesün Yaḥyā keder Pür-şafā olsun hemān mey-ḥānenün dervāzesi	Ġazel/5		---./---./---./---	Velehu
108 ^a	Yaḥyā	'İşḳuñ şafası degme cefāyı ṭuyurmadı Germiyet-i şarāb şitāyı ṭuyurmadı	Teşrīf itdi ḥāne-i Yaḥyā yı gerçi yār Zevḳ-i vişāli bīm-i cüdāyı ṭuyurmadı	Ġazel/6		--./--./---./--	Velehu
108 ^a	Yaḥyā	Şevḳ bir meydür neşāṭ-efzā benüm mestānesi 'İşḳ bir ḡencinedür ḡönlüm anuñ vīrānesi	Dūd-ı āhun seyr idüp Yaḥyā nuñ ol āfet dimiş Yanmış ol bezm-i maḥabbet şem'inün pervānesi	Ġazel/5		---./---./---./---	Velehu
108 ^a	Yaḥyā	Sen ḡülüp açılmada ḡülşende verd-i ter gibi Ben ḡözüm yaşına ḡarḳ olmaḳda nīlüfer gibi	Ola ḡör her yirde ol merd-i Ḥudānuñ perveri Er gibi baş ayaḡuñ meydāna Yaḥyā er gibi	Ġazel/5		---./---./---./---	Velehu
108 ^a -108 ^b	Yaḥyā	Def-i ḡamda olmazız muḥtāc cāma Cem gibi 'Aşıkuz biz 'āşıḳa eglence olmaz ḡam gibi	Benzemez eş'ār-ı ḡayre sözleründe rūḥ var Sırr-ı ḡaybī ṭab'uña Yaḥyā senün mülhem gibi	Ġazel/5		---./---./---./---	Velehu
108 ^b	Yaḥyā	Açdı dil bāl ü per-i himmeti pervāne gibi Şevḳ ile şu'le-i şem'-i ruḥuña yane gibi	Āşinādur dil-i Yaḥyā ile gerçi ḡam-ı yār Dā'imā cevr ü cefāda yine bī-ḡāne gibi	Ġazel/5		..-./.../..-./..-	Velehu

108 ^b	Yaḥyā	Dilā bar-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi Nesīm-i luṭf esmez mi o naḥl-i nāz egilmez mi	Ḳayurmaz seyl-i ḡam ṭaşsun gerekse başdan aşsun Kümeyt-i bâde-i gül-günla Yaḥyā geçilmez mi	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
108 ^b	Yaḥyā	Dilber dil-i dīvāneyi uşlandı şanur mı Mecnūn ḡam-ı Leylādan ölince uşanur mı	Bir lu'b ile şayd eylemek istersin o ṭıflı Bilseñ nice fettāndur o Yaḥyā inanur mı	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
108 ^b -109 ^a	Yaḥyā	Dilüñ bir kez şınuḡ mir'ātime baḡdı yüzün burdı Tecellā-yı cemāli var ise dildār çoḡ gördi	Hele rüz-ı su'āl olsun da görsün yār Yaḥyāy Ne bir dem yüzine baḡdı ne bir kez ḥāṭırın şordı	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
109 ^a	Yaḥyā	Göz yaşında ḥālet-i şeb-nem olaydı kâşki Ġonce-i dil gül gibi ḥurrem olaydı kâşki	Dirdi Yaḥyā miḥnet-i eyyām-ı 'ālemden ferāḡ Kim şafā itmezdi bir 'ālem olaydı kâşki	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
109 ^a	Yaḥyā	Çoḡ zamāndur miḥnet-i hicrūñden aḡlar ey perī Yaşlıdur n'ola aḡardıysa gözüm merdümleri	Şi'r-i şirinūñde ḥüsrevlikler itdüñ ḥaḡ bu kim Āferinler saña Yaḥyā sözüñüñ olduñ eri	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
109 ^a	Yaḥyā	Siḥr eyledi yār alınca ele sāḡarı Bir zerre içre itdi nihān mihr-i enveri	Yaḥyā nüḡūd-i eşküne kim i'tibār ider Ol mihre naḡd-i encüm ile māḥ müşteri	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
109 ^a	Yaḥyā	Asīb-i ḥazān bilmez 'ışkuñ gül ü gülzārı Bülbülleri bu bâḡuñ her demde ider zārı	Yaḥyā da reh-i 'ışkuñ bārına taḥammül yoḡ Ser-menzile irişdir ey ḡudreti çoḡ Bārī	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
109 ^b	Yaḥyā	Belki āzürde ide pāy-ı ḥayāl-i yāri Kaş u kirpiklerüm olmasa ḡalendervārī	Baş açık 'āşık-ı şūrīde geçermiş Yaḥyā Girev-i bâde-i nāb eylemesün destārı	Ġazel/5		..--/..--/..--/..--	Velehu
109 ^b	Yaḥyā	Bir āfet-i devrān yine araladı şehri Hercāyiliḡi mihr gibi meh gibi şehri	Yaḥyā işimüz itdi bizüm şükr ü şikāyet La'l-i lebinüñ ḡamzesinüñ luṭf ile ḡahrı	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
109 ^b	Yaḥyā	İrişsün 'ıyd olsun bâdeye ruḡşat da gör seyri Ḳalur mı bir tehī sāḡar hilāl-i 'ıyddan ḡayri	Görüp cām-ı ḥabābı bezm-i meyde añla ey Yaḥyā Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
109 ^b	Yaḥyā	Āḥir gülüñ ḡurūrı helāk ide bülbüli Pervāneyi oda yaḡa şem'ūñ teḡafüli	Aşḡāb-ı derde dāḡ-ı dil ü ḥün-ı eşk bes Erbāb-ı 'ıyş u 'işrete Yaḥyā gül ü müli	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu
109 ^b -110 ^a	Yaḥyā	Aḡladur erbāb-ı 'ışkı ārzū-yı kāküli 'Ālemi bārān ider ḡāḥī hevā-yı sünbüli	Nār-ı miḥnet yaḡsa da ḡalmaz ḥazīz-i ḥāḡde Bād-ı himmetle çıkar eflāke Yaḥyānuñ küli	Ġazel/5		--/--/--/--	Velehu

110 ^a	Yaḥyā	Nice elden düşürür cām-ı şafā-encāmı Güş iden nām-ı Cemi şıyt u şadâ-yı cāmı	Lāleyi bāğda gördük de açılduk Yaḥyā Bir қадеḥ meyle unutduḡ bu қadar ālāmı	Ġazel/5		..-/.../..-/..-	Velehu
110 ^a	Yaḥyā	Mescidde riyā-pīşeler itsün қо riyāyı Mey-ḥāneye gel kim ne riyā var ne mürāyi	Yaḥyā nice āvāre-i ‘ışḡ olmayayım ben Dilberse güzel olsa nihāyetde hevāyī	Ġazel/5		--./.../.../..-	Velehu
110 ^a	Yaḥyā	Aqıtđum yaşımı yaqđum fitil-i dāğ-ı sūzānı Benüm şimdi maḥabbet bezminüñ şem’-i şebistānı	Kemān ü tır ü ḥançer cem’in eyler tırılmaz ey Yaḥyā Yine bir fitne peydā itmek ister çesm-i fettānı	Ġazel/5		.../.../.../...	Velehu
110 ^a -110 ^b	Yaḥyā	Pey-ā-pey şun baña luḡ eyle sākī cām-ı gerdānı Yeter ağırladuñ rıḡl-ı girānla ḡayrı yārānı	Meger sūz-ı dilümden aña Yaḥyā bir şerer degdi Şabāḥ olınca yandı meclisüñ şem’-i şebistānı	Ġazel/5		.../.../.../...	Velehu
110 ^b	Yaḥyā	Gözüm ışırdı görince o la’-i ḥandānı Nişānladum lebinüñ yāresiyle cānānı	Ġazelde ol mehi Yaḥyā lebiyle vaşf itsün Şekerle beslesün ol tıḡı-i sūḥan-dānı	Ġazel/5		..-/.../..-/..-	Velehu
110 ^b	Yaḥyā	Gül ḡurūr-ı ḥüsn ile almış ele bī-dādını Diñleñüz bülbüllerüñ şimden girü feryādını	Devr-i gülden bādeden Yaḥyā vā’iz men’ ider Tek anuñla eglesün ādem dil-i nā-şādını	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu
110 ^b	Yaḥyā	Sūz-ı dilden bī-ḥaberdür şanmañuz cānāneyi Şem’i yaqmaz mı ol āteş kim yaqar pervāneyi	Virdi Yaḥyā ya tevāzū’la selām ol şāh-ı ḥüsn Hep pesend itdi gören bu vaż’-ı dervīşāneyi	Ġazel/5		..-/.../.../..-	Velehu
110 ^b -111 ^a	Yaḥyā	Şehen-şāh-ı ḥümāyün-baḡt sultān Aḡmed-i Ġāzī Ki dünyāyı münevver kıldı re’y-i ‘ālem-efrūzı	Ricām oldur ki biñ yıl pāyına yüz sürsün ey Yaḥyā Biri birinüñ ardınca cihānuñ ‘ıyd u nevrūzı	Ġazel/4	Medhiyye	.../.../.../...	Velehu

SONUÇ

Mecmualar, divanların gerisinde kalmış ancak divanlar kadar değerli ve Klasik Türk Edebiyatı'na kaynaklık eden önemli eserlerdir. Mecmuaların birçok türü olmakla birlikte, nazire ve şiir mecmuları daha çok karşımıza çıkmaktadır. Mecmualar birer antoloji niteliği taşıyıp, divanlarda olmayan şairleri ve şiirlerini içerebilmesi, dönemin edebî zevkini ve kültürel yapısını yansıtmaya bakımından da edebiyata hizmet etmektedir. Biz de bu hizmete bir katkı sağlamak amacıyla, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı şiir mecmuası üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiş bulunmaktayız.

İnceleme konumuz olan ve içeriğinde XVI.-XVII. yüzyıl şairlerinin şiirleri bulunan mecmua, nesih hatla yazılmış ve 254 varak olan bir eserdir. Mecmuada birçok şaire ait birden fazla nazım türü bulunmakla birlikte incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasında tamamı XVII. yüzyılın gazel ustası sayılan ve XVII.-XVIII. yüzyıl tezkirelerini hemen hepsinde adından söz edilen Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ait 149 gazel bulunmaktadır. İncelediğimiz sayfalar arasında mecmuada bulunup divanda bulunmayan bir şiire rastlanmamakla birlikte, diğer kısımlarda şairlerin bilinen divanlarında olmayan şiirler de tespit edilmiştir. İncelediğimiz 149 gazel divanla karşılaştırılarak transkripsiyonlu metni ve metnin nesre çevirisi verilmiştir. Bu inceleme sırasında mecmuada harf farklılıkları, kelime farklılıkları, mısra farklılıkları ve sıralama farklılıkları başta olmak üzere birçok problemle karşılaşmıştır. Bunların yanı sıra metinde bazı kelimeler sözlüklere başvurulmasına rağmen okunamamış, tüm bu problemler dipnotlarda nüsha farkı olarak verilip inceleme kısmında örneklerle açıklanmıştır. Tüm bu farklılıkların dönemin şartlarından dolayı olabileceğini düşünmekle beraber asıl sebebin müstensihin hatası ve dikkatsizliğinden kaynaklandığı sonucuna varmaktayız. Çalıştığımız sayfalarda bulunan gazellerdeki muhteva unsurlarını da inceleyerek, özellikle sosyal hayat ve deyimler olmak üzere birçok mahallî unsurla karşılaştık. Bunların, mahallîleşme akımının Şeyhülislâm Yahyâ üzerindeki etkisi ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın çok yönlü bir kişiliğe sahip olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Çalışmamızın sonucunda, değer bakımından divanların gerisinde bırakılan şiir mecmualarının, aslında divanlar kadar önemli olduğunu anlamış bulunmaktayız. Divanlarda olmayan bazı şiirlerin mecmuada yer alması, bu düşüncemizin somut nedenlerinden biridir. İncelediğimiz bu mecmuanın, Şeyhülislâm Yahyâ'nın bilinen divanlarından farklılık arz ettiği için, ayrı bir yazma nüsha gibi değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Ancak incelememiz sonucunda, mecmuanın divanla karşılaştırılması sırasında karşılaştığımız hataların çokluğundan dolayı bu mecmuanın çok güvenilir olmadığı sonucuna varmış bulunmaktayız.

KAYNAKÇA

- ABAK, Ayla, **Martıları Evcilleştiren Şair Şeyhülislam Yahya Efendi**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010.
- AK, Coşkun, **Şair Padişahlar**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2001.
- AKALIN, Şükrü Halûk (hızl.), **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2009.
- AYÇİÇEĞİ, Bünyamin, “Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû’aları: İnceleme-Dizin”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** **16**, İstanbul 2016, s. 251-260.
- AYDEMİR, Yaşar, “Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies/Turkoloji Araştırmaları**, Vol. 2/3, Summer 2007, s. 122-137.
- BAYRAKTUTAN, Lütfi, **Şeyhülislâm Yahyâ Divanından Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990.
- ELBİR, Bilal, Merve Yorulmaz Kahve, “Şeyhülislam Yahya Divanında Yer Adlarının Kullanımına Dair”, **EKEV Akademi Dergisi**, Yıl: 21, S. 72, Güz 2017, s. 31-50.
- EĞRİ, Sadettin, **Kalem-den Kelâma Risâle-i Hat Hâfız-zâde**, Kitabevi Yayınları, İstanbul Şubat 2005.
- EKİNCİ, Ramazan, **Zeyl-i Şakâ’ik Uşşâkîzâde’nin Şakâ’ik Zeyli (Uşşâkîzâde İbrâhîm Hasîb Efendi(ö. 1136/1724))**, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türli Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, 1. Baskı, İstanbul 2017, s. 303-310.
- EREN, Abdullah, **Şeyhülislam Yahya Divanı’nın Tahlili**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum 2004.

- GIYNAŞ, Kamil Ali, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2011, S. 25, s. 245-260.
- İPEKTEN, Haluk, vd., **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2002.
- KARA, Mustafa, **Metinlerle Osmanlılarda Tasavvuf ve Tarikatlar**, Sır Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Ekim 2008.
- KAVRUK, Hasan, **Şeyhülislâm Yahyâ Divânı**, M.E.B. Yayınları, Ankara 2001.
- KILIÇ, Atabey, “Mecmua Tasnifine Dair”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 75-97.
- KÖKSAL, Fatih, “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 411-435.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Divan Edebiyatı Antolojisi**, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2006.
- KUT, Günay, “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)**, C. 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 170-177.
- LEVEND, Agâh Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- MACÎT, Muhsin, **Nedîm Divânı**, Kültür Eserleri Dizisi, e-kitap, 2017.
- ONAY, Ahmet Talât, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, haz. Cemal Kurnaz, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2014.
- PALA, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul Ekim 2008.
- PALA, İskender, **Divan Edebiyatı**, Kapı Yayınları, 9. Basım, İstanbul Eylül 2006.
- SAMÎ, Şemseddin, **Kâmûs-ı Türkî**, Kapı Yayınları, 4. Basım, İstanbul Ekim 2009.

- SARAÇ, M. A. Yekta, **Klâsik Edebiyat Bilgisi (Belâgat)**, Gökkuşbe Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2010.
- SARAÇ, M. A. Yekta, **Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)**, Gökkuşbe Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2007.
- SARAÇ, M. A. Yekta, **Osmanlı'nın Şiiri**, 3F Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul Kasım 2008.
- SARI, Şerife, **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (vr. 123^b-138^a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)**, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla – Ahmet KARTAL, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, Ekim 2011.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, **Osmanlı Şiiri Kılavuzu**, C. 1, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2016.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, **Osmanlı Şiiri Kılavuzu**, C. 2, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2017.
- TUNÇ, Semra, “Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Bölümü 161 Numaralı Şiir Mecmuası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl:2016, S. 35, s. 259-294.
- UZUN, Mustafa, “Mecmûa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ankara 2003, C. 28, s. 265-268.
- YEKBAŞ, Hakan, “Mahallîleşme ve Şeyhülislam Yahya”, **Turkish Studies**, Volume 4/5, Summer 2009, s. 330-355.
- ZAVOTÇU, Gencay, **Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler, Hayvanlar-Bitkiler-Tabiât Güçleri-Kişileştirilmiş Varlık ve Kavramlar)**, Kesit Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, Kasım 2013.

EKLER

NURUOSMANIYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI

(vr. 93^a-110^b)

TIPKIBASIMI

(VARAK 93^a-110^b)

مكتبة	م. د.
رقم	4893
تاريخ	4957
تحت	

٤٩٥٧

 ٤٩٥٥

وقف بورالهدور الشما في برنج و الخايات السلطان
 ابن السلطان السلطان ابوالادب اعلم ان
 ابن السلطان مصطفى خان جعله العبد المذنب
 لادب والاعمال في سنة ١٠٠٠ و ١٠٠٠
 و ذمى الى الابد و ذمى الى الابد
 الحاج ابو جعفر
 الحسين بن محمد
 عهده

فهرست مانی هذا الجلد

قصاید مشرقه
 دربار میرزا
 قصاید مثنوی
 قصاید مثنوی
 دربار مثنوی

<p>کوشتر مدی خیز زه اول غنچه بر روی صکره آچله دی چو غنچه بلبلک کمانش اغارشه و دینه و جسمی وار افغان زاندر اول خور همیشه محرم من و صفا ایتم درمان اولورسه سنل اولور ای طیب یجای غنچه حال عجب مجال ایتم کوزلک اولدوغنیه ساکه مختصر شعرا بروکیله چشمک تیر نص مثال دور خاتم اولدی مجلس زمره جای ساقینک کافض هر ران نقد جانبیله آلورس همان مجلسه ساقی ایغک بصر نه بلشون مجلس زبانی زاهد اونیوه هر کشتی اولن من مختصر</p>	<p>همان عالمده بیام و نشان اول بودر عالمده یجی ساکه مختصر حاجینک مقصودی کعبه بجا کولیدن کبری جنت زاهدک عشاقه رو کلدن ملک جینی آسلا کلدن مقبول دکل باکه آنجوق جین زلفک شکو کلدن دائماد شتبا یان طبلده کزیه دن ای قتل طرفه جویم خستت کج کلدن غنچه و صفا بلیسه یجارد ها کلدن شنبلی خوشبوی مدح ایله بویه بوی کلدن</p>	<p>عاشقه بغداد اریغ اولنر جورک فایک جوی اشکک کوی یاره ایرور دماندن باغ حسنک غنچه سنن طوطی کوی کوشتر نیجه ساهریشیه اولمش اول جوی کوشتر یاز یوردن خا طر حیرت یجارد و ستم کاتب و صفک بیدیا استخواندن</p>
<p>وله فی حرف الطاء</p>		
<p>یار نرم اولدقجه کاندینه اکان خط مرهم اولدقجه ملام آلدن یاران خط نوشلاروی کبکدر خسته عشقه روا شریب و صفا کلدن اولون سون یار خط عیشدن بی بهر نوزدوق صفا دین خط چونکه کلک عالمه آتیش نوزدوق خط</p>	<p>دوی دلبر آل کافه ضربین مولده خط شایه یجی کمانینک عرب بکدر زلف خط</p>	<p>وله فی حرف الطاء</p>

تغییر

<p>خانه سلطان مجتبیٰ بلدی بیجا هیوم قلعه آرام و حسن صبر بیدی قلعه قمع</p>	<p>وله فی حرف العین حلقه خلقه زدم ایچ خال کی باغ مسیح دل صیدا تمکه بک کونتر و بیتر اشک دیده جوی کلدر باغ کلندر الف عانتق اولشدر نیم کیمی کیم شوره باغ لطفنا بدو بک بک الفار سنه کینه اولدی اما کیم حسنو خاننه هر بی باغ</p>	<p>وله فی حرف العین بنهارا هل دل زاده لازمی سب بدل نیلایه نهم اورتمده وار میخار مختصر رو و او به خط زانی او بود چکدو کم الامدن بیجا کورسه ار خط</p>
<p>وله حاضر زیبا که ویرش خط مشکینک عاشق مشکینک ار او اولدی بطف اولدی بیلما وحت میجر میلم الو در دنا تک کبی بر لولوی لغزین صرف سله آه در دنا ی رقیبا بله خدر داینک بل کونک کیمه اکین مانند کوشکوار انی شنه در تک میجا اوشاه قدر و قیمت بولیه زیاده مانند قاف</p>	<p>وله فی حرف القاف طفلا بدو بک بک الفار سنه کینه اولدی اما کیم حسنو خاننه هر بی باغ لا اله خلی پریشان حال کوردم باغده ایش سولخی الخانی قتل الدماغ مجلس اولر کیم اوشاه ایچون یونیا قلیه التقان بدوب لوله بیجا ایرش چغان</p>	<p>وله فی حرف العین بغیرتک بایرین کت صیبه ک افدی دمع یار و کنده چوق نزل لاید و کیمج بارد حرکات بیده ن لفق پریشان کور کل اول پریشانی اله ال بارشاهم اله جمع نعل کس ویرای نیجه کلر آدم سوزین کاشکی اولشه وجودم باشدن باغده فیضه استعداد لازم اولشه مانند بار هتت مهربانه هر کوب ویریدی نور و مع</p>
<p>وله فی حرف القاف سن قرین بوم مجلس زجه بدنا براق بر میدر ورنه سوز صلاه سوز فراق کعبه العتاق کونیه ایرشدر شه خدا دونه دونه الیشم اولع حسن اشتیاق</p>	<p>وله فی حرف القاف سن قرین بوم مجلس زجه بدنا براق بر میدر ورنه سوز صلاه سوز فراق کعبه العتاق کونیه ایرشدر شه خدا دونه دونه الیشم اولع حسن اشتیاق</p>	<p>وله فی حرف القاف سن قرین بوم مجلس زجه بدنا براق بر میدر ورنه سوز صلاه سوز فراق کعبه العتاق کونیه ایرشدر شه خدا دونه دونه الیشم اولع حسن اشتیاق</p>

دست خست آنکه بجای ظلماتی رفیع تا کیم اول درگاهه وارد الم ایچ یوزیم هر مقامک برستا اور ججاری ک بجا ایز کوزین قویو عشاق هنک عراق قالسون عجبی فرموده دیو داشتان کوی یاره کیمکه خاد دل امیش افاق برد ربابه روشنگر کول متی اوستی چوق بر در بابیه روشنگر کول ما با اوستی چوق عشق صنفاشی یوق کول ما با اوستی چوق شهر جمال و غم و ابر و وحالیه خفانه جای لکش اولور لر باشی چوق بیک جانه و برینه نوله بریونه سنیزار اولور از ایچوق متاع بهاشی چوق هیچ بر اوستی وار که کولانی بلیمه سیاح بفرارک اولور اشنای چوق	بامیز زلف سباه یارده صدهزار ایچک رولا تمیزک که جیبا خطا اشته بر مرز اولتی اولور ایچوق هنک عشق برد وام اوله همان هنک ایلک روک عشق عشقه کیمت کیمه کیمت اهل اولق باده تلخ ایله هیچ بری اولور شربت عشق خوبدی اولور سلا و میکه قورمغی غریب عشق باقمغه صرافه صوله قورمغی غریب عشق بر کون اشرار حینتا بده بیچی تاشیر کون کبی عالمی کوستور اوله خیر عشق کوی کبرونه اولور ادرین نخی چون عشق دلخم کیشو کلاه اولشدی کربان عشق داده دریا حینت موج خیز اولوبینه ولدی بید قطره ناجیز در عمان عشق	حاطرم اولدم یارید لبر که تیوق صدهزار کیم حقیقته دلا معبود درویران عشق خاک مجنون درویر و صحران صدمک کربان حکمتی اجراه اناز ایدیک سلطان عشق داده اولطاقی بیچی مستخر اولیمه استر بیچاره خالی ادروغن میدان عشق پناه اولور شهنوله مهر و ماهه سایه عشق بلند مرتبه در مهر کاه سایه عشق هزار شیرینی بود شکر زبون نیچ سید له شیر ویری عجب طفل جانه وایه عشق رویح قورمغی باز کرم خورشیده درون دله که قورمغی خیر وایه عشق اکر چه مهر کاه طوادی دزدن چوبد هنوز آتمدی شی شاه حسن دانه عشق
---	---	---

هان

<p>دیر لسه نایه نازه جواران تازان خانقار شراب شوقیله هر گوشه پر شور اولدوغون پراولنده نغمه مستانله بچی به میخانه یه پرینا ناک شاد سرور اولدوغون پروانه اگرچه بالیدر نازی شمعک شمردی زیاده اندن سوز کدازی شمعک احوالی یایه نایه عرض تید و کم بودیم دلداره خوش کوروش طریخی یاری شمعک آسک دکل باشندن هر که تیغ محنت کیسکه او یکلدن زلف درازی شمعک سوز درون جان کلدن نایه بر بر مجلسده روشن اولدی یارانه زار شمعک محو و جوی ایضه عاشق انوب باقلشون بچی ایگله اولدو امتیازی شمعک</p>	<p>فیس کلینین در عشقی کابن ایشیدم کیمه اقرار ایدیه نجال لی همدرد یوق جویبار عشق در قیض الیم سحر سونا سنده نیلوفر کیمی مارام روی زرد یوق گرم سردین چیمیندو عالمک در میبد یوق واعضا هینسده اشک کم اوله سوز کوز بائینی بچی و کلدن صبر و طاق عالمک سوز ازم چوق صبر آن کو کلدن کل یوق وله حرفی کلان کوریک کو گلارده صفا جامیله غم دور اولدوغون خرابانک نیه بیخرا معور اولدوغون کوریک ضعیفی ونسجه نه آفتاب جام صهبانک نیه اولجان نه ناریک پر نور اولدوغون کوریک کوریک مجلسه تم زمره فای ای ساقی حسود مار طبعک کوریک دور اولدوغون کوریک</p>	<p>همان وقت ساهدن کسک کلک در ایله بچی تمام ایدینسی ده دردی نایه عشق اوزک ای ل یوقار دن طومنه چو پراهانک یوق طونالم چنخ اطلن کلدن او شتر من سارک یوق سنی زار لرام تیمسوی ساقی قوه فویخت جام نیتجا بلور شخورد اوزک یوق هله امواج در ایتم در نیایی کوروشن سنک دروشن کلکده کجه صبر اوزک یوق در هام خفته سندن در و ادر کلک در طبیم نیده بلدم خشنه هجرانه چارک یوق بلور فر زخم تیغ غزه شی لده ای بچی نه بلشون بار اچالک ظاهر شیکله بارک یوق رشم عشقک زبونی ولدق پرور یوق حاصلی آنکله کو کجه طویلنم پرور یوق</p>
--	--	--

وله
 كل ما خزنه من زينة كلك بين يدي وراك
 يعني يرتدي وقت طرب يا به نوتش وراك
 اتبدي نسيم من به بحر زكس وركله
 ايردي زمان نغمة حق چشم كوش وراك
 بلبلوك فغانى بويك مست شوق اكين
 دير لركه خوابه وارد شه كل خموش وراك
 زهاده ديكه نچيه به دك خورق وخلق
 برمغانه خلت ديكه منير وراك
 بچي بوردمه انبه اله طولو جام مى
 اوراق كلاه او ترك انى عيب نوش وراك
 اكنور سير نيك فاكه به دل بريمه دك
 بوخسه ايردي سفر زلفك عميله شامه ك
 صحبه دك كويك طولا دك كوز بوزك
 چته دك اى ماهه با بان بكلك اخشانه دك

وله
 ال ويردى نعت وصلك كره برآمده
 غم يزدى صبايم هجرانك اول با به دك
 مال بچون نادان اولود با بسته دام باو
 حرص انه مرغ بى دركى التورده دك
 ما بچا منجا كپاى ياره تقير انيكه
 كسوز اى بچي باشيم اولس و رسم انلكه
وله
 عين زلفى كل دولت دنيا ريدوك
 قى الحق كوز بور اولدى اى اهل ديكه
 كوي جانانى كور باند طوره ارم
 راهد بله بوز خيت ماوى ديدوك
 منته اى مل طلب اهل مى اولور
 سرفدر وار اكين سدره وطوب دك
 خودد رايك نغمه ده سوز لوق ما
 كوشه كوش كل اى بلبل شيدا ديكه

خدر ايت سنك جفا سندن اولس وراك
 عاقبت كلدى نم باشمه بچي ديكه
 صالندى عيدا رتيدى خويانى سنوك
 نيه راسته اولسون قرمانى سنوك
 صفا كركش بايد و عشاق اولسون خاير
 وفاميداننه كسوز حورمانى سنوك
 روز خورشيد المانابه كرون كرك
 نبوي ولا به هر بر ماهه با بان سنوك
 سندا زايه بورك جوا المرسين چينور
 پراوسون خولر به آق ميدانى سنوك
 بو شمع كى بوز رنجى كوي خات بظير
 پسند ايرنه لايق اهل مى خات بظير
 آجملدك انجدر سننى زارى هزارك
 اى غنچه تر كوكاسين بلبل زارك

بهره

<p> وله آدم صابون اولدی تا یکده کدالک یوقی حنایی یا شهم متبل اولک دل کدی کچه برینه فویدی هزار غم بری کیدی بری کول اولدی با اولک دل بیهوش نشیم هوا ایسه خوش نفس جی باغیم کوز لکای وارد ده اولک جان تقدیمی الوب اولدیر در اولدیر رشم وفا یی بلدی کی دلر با اولک جی ابدن اوز که کمنسه یه تک بله وفا قایلدر اولن دکلو اولور شه جبالک اولدی و طفیل شوختنقا اولور ویز جهاند شهیدی اولدی حال فان بریز حیات تاز و بریک دکلی وارد صغ جوانی لطفیه بار ایتکندن بریز </p>	<p> وفا صورت کین ددم و صالک از اولدی زک پنهان دیو بل خویفاشک کین فلک دونه دونه تهنه خوار اولدی نه توز لر قویه بر دم اوله آه چاک کوزک وله اولمش تیر انان بله مستانه کوزک اویش نیه او غمزه قنانه کوزک باشلوهان سوز لکه مانند شاهان قصدا لایکجه صیدر لجه کوزک اولد آدم نکلوشیدر اولسه شکار اولد ایسه قنن کاه غزاله کوزک کورسک کتاب هر و فی سنبق بن سولایجه باقمسه یا باه کوزک کوی کجه شکار اولور یجه بیچاره لککار زحمت و بیخه غمز و کانه کوزک </p>	<p> لبیلرا وز کلر آچوق نادر کول یوق هیچ یوبله کن کور مشور فصل بهارک اغازی کوزل بللک ای بیلن شیدا خوز لیدی دین باغیه مشک تملک خالک یده غمز و خوخوره تقریب خوش کلمدی اما دل بر شو قه قارک یچما قوردی باره لسوز لاه صفت بار کلز غمک رونقیدر قلب و کارک وله شورشن اتم ای لای چاه چهره زک دیوزی ول طبعین در ساکه ندر درک پیتیان خزان اولر کل رضای صولر نه باغ خلیدر آینهال نادر پروردک نشان بیخ شهم بار اولور سنای فریز کون فلکده حسنه مفرور لور کک شاک کوزک </p>
--	--	---

لب شير باي صوم اخري به جاناسورم كله
 اولور طوطي به كفزار نيمكه باغش كويونك
 چكاش مجلس عشقه كور يولونك ار
 عجبى لطف طبع قلسدن با ياره برونك
 هاي عشق ايشان ساز شرمجي
 نه لازم كند و سنيه قيس اسار در سويونك

وله في حرف ال ادم

ساقى نيمك لئامدى لئامدى جام مل
 قويدى شامخ كل اميد برونه كل
 باد خيره خنوب بن ساكه كوز اچونم
 كل باقوبى كوكب نجم وجود اتمه كل
 بن كوزم اوزده باشم كيم ايتيك نذر
 نك همان گلگري شام اولوب غنچه كل

عارض زكينيك هم كز شان كوردم
 صولرى كوزون چوردم كچه كمانك
 تمام وصلك استم عجبى دراز اولد
 زلف يارى و خشيبون ايم دريم باليى
 قامت بوزونك ماندى بو در بر نهال
 نخل كل كوناه شرو باغ ايشه با عدال
 عارا بدير چكتمه دن باري مجلى با كوز
 نعل اسين ايديه تايم مثال رويال
 كلشن عشقه قهر نغمى كل صبا نوبن
 باده كا كونه عكس ايكجه اول نضال
 خاطر ايكديه كهز تيمه يارك غم دكل
 فونسون مران طبع ياره نك كرم اول
 سوزنيز يولاي ايميد عيى عراض
 اول دهان نكله بولاشنه بجاي قال

وله

دلر باه جاي بن اورا اولك اى كوك
 برو اسوز در ايجون بجاره اولك اى
 قانق اضا فاك نجه الشون سنى دلبراه
 وارد عكجه سنده ايشياره اولك اى
 سندن اوزكه دانغى نسيم وار يان ايكجه
 كچه نفع جوبيله بياره اولك اى
 تيرى هندن كچر شمشيرى طاشنه كار ايد
 طونالم آهن به سنك خانه اولك اى
 خانقاه شوق معمر اولك اى
 بوخر ابات اچيم كيم مبخواره اولك اى
 ايردى بوخار سندن شام اولك اى
 گلاره غنچه لره كشتاد اولك اى
 اول شاه حسن نجه بلوق شينك
 بازار عشق ايجنده مراد اولك اى

<p>سن طویروک حسننی نیا به چواریک بیل شوریده لک عشقیده شهوری اولی کل غزوه اور زورل یا کاکل اکیدن خالی دکل نیغ لازم که یا حال اکیدن خالی دکل جام می دوزنده غم بولزنها ت ساقیا دور در یا خور تلسل اکیدن خالی دکل دلبر خسار ز کینده خال غمزین دلبردرد یا قریقل اکیدن خالی دکل مسک توردرد یا قریقل اکیدن خالی دکل باده نازله سرخوشین یا جام میله ای کار تیوخ سنکل اکیدن خالی دکل یا ارم قلندینه بچی یا خور اولم یا مال بارق یا نزل اکیدن خالی دکل</p>	<p>وله سندیکون اولدی پشیمان مانع دل ظاهرا اورنده لاله صفت اوله از دل کل خالک عجبی وندی رونه هر دم بهار اولور سه باغ و رانع دل یا قدی قیل اغملی اولتشیغ عذار ایچه روز خشره سونچ چاغ دل آب روان پنچ خوزریا رسیله کلر توردردی خم اولوب سینه باغ دل مهر و زرد باغ غم کور عجبک عشقکله برداخی مکن اولادی بچی فایغ دل بچاره بلبله بولدی زردی دل کلشنده که کوسته برغچه روی دل بلدی که چاره یوق غله شولشکمه بولدی کند و کند ولایه کفت کوی دل</p>	<p>قون تپمه نامر لرغک بارغی شانشن چون باره نوسن بزم مراد اولدک کوکل بیگانه لکله بار ایدر اولشن قیمی بار شکر تیغ جاب خفته که بار اولدک کوکل اول شاه حسنک بره ملک پای بوشنه بچا کی که خاک نهار اولدک کوکل غذلیک قانده کمر کله مسور اولدی کل زک ویردی کند و حسنینه مغرور اولدی کل کوزدکی کینک اولدی پشیمان روز کار کیم بیج کون چمن مکنیه منظور اولدی کل باغبان خیر تاندیدی اچ صحن کلشنی اغله بلبل که کلدن خار لرد و اولدی کل جناب اغری صون قانده حسن کلستان آبار رشک زلال غمز حور اولدی کل</p>
--	--	--

<p>دشت کوهه وارم ناله و فریادیده لم قبیله کوهکندک خطری تبار ایدلم فوصراخی بزه راه خمر هادی اول سنای بیوفغان باری بران تبار ایدلم فلک صورت آینه الله الدنیه لم کزد و فرجور حیا چاکمه مقاد ایدلم پای بنیاد تیه لم رشدی دل شیدایه سلب اید و عقلی او ایستاده از ایدلم جور ایدن اینجه لم حیا بیز عینت و نوشیله کچن کونلریه ایدلم ال دیرسه و صراک کاد لالان الویسم برد ولنه ایریم نه خورکار لالان الویسم رخسار می درد ایندی قامتی خیم خام کی باری هله هر بار لالان الویسم</p>	<p>اشکندره اتیه چیمی بی یوفغان آستان حضرت سلطان کله کل وله فوج اولیم سونیز یوزین اوت بسیم ایدام زره چه سوزری یوق آناه بوز خولم صفحه خدینه خط کلدر کن اشعار کوندروک اشفته نامه شکین ارقام نه عجز و نشن لو و صحن سری عشرت هر بانه نظر ابرسک صرا جام سکا کیم قرن طور دور بوشله شام حق بویم طره روشن ورکه نوله خلام تهدی ایتمده غم خطک دایه چویش دخی جو فخرجه اوور دایه شه خیم خلام</p>	<p>شیر ایدنی شهاخ زلفکده خاکی چوکان از رویه سرکشته کوی دل دشت هواره کندوی کوسر و بزوان محو اولدی عجب شفته ایشجه جوی دل مستانه چخشی اهل دل کاتن ایچیده دایم طویوب بوشلده چیمی بیوی دل بزم عشقه نه کم پروانه کل کل کل یان یا اول و شمع حسنه یانه کل کل کل خاطرم بر نسنه دن خاتمه مغرب دن شبهه یوقر طرح آناه کل کل کل کل اکتیزدیو غم چکمه یوفانی دیباده طوکه باغ عالی سیرانه کل کل کل کل وقتی کچن عشق نیشک دورد و شمس سارک خفظ اولنر عجب ورانه کل کل کل کل</p>
--	--	--

<p>بویسه رجا ایلم آزرده در اولش عفو آیتسه کاهم نم اول تبار اولشم باپوس رجا ایلم اول شاه جهان دن لطف ایله آیتسه اول اولشم نوم ایلمه بیجی اول اولشم برهتاید شیح مدد کار اولشم مکته مستخره جانانه اولشم مست اولی سومیه مستانه اولشم هب روی اطفا کورین اهل مجسه بن شمع رو کیه بیچ پروانه اولشم قصدم بودر که آتسالک ایم اهل خانه ارباب شوقدن نه بیگانه اولشم دایم بوند زلفه چکره کوه کل سخی اولیم اگا نبیخی دیوانه اولشم</p>	<p>کدم بلدن اولم اشوی کوزالک بیجی اولور می اول قنه خوبانه اولیم منو طلعت خیزنده شی بر خوبیدیریم کشت یوز اولال برولی بر خوبیدیریم اگا کوچک بویک بجهت زیا بیخ خضر بیچ مقبول حالمدر عجم غوبدیریم کوزینور دوزه داره بیچ ایچ یاره بکره چوق کانه کیدر بر لبه خوبیدیریم زمانده دکل هر کونسه ها هویدن خالی جوان قنه جو مجبور شیم نوبدیریم سحر یاز ایچین اوصاف نسطا ایچیم کشدن زروق پیدا ایدر کوبدیریم صنای خاطر اولدر شی صنایه کورم بوین بادکش اگی وفاره کورم</p>	<p>همیشه خرم و خندان تارمان اوله همیشه غنچه اقبال کیشاده کورم هول کبی بر قیده ماه تابان اولم فروغ حسنکی کوندن کونه زار کورم به زوقدر نه صفا در نه خطدر ای سحر خار ز اچوب کوزی یاره کورم بودر عاسی سکا صغیر نام بیگانه سنی صفا دره بیجاها کیشاده کورم سیم لطفک ایدی غنچه آساقب خورم صفا باغشادی کویا اچلیدی کیم خورم نخ زرد بیه عرض حاله قصه لاله کورم اولور مانع امان یاز بیکلر اشک کورم ایرشاه آوردی باغبان سوره چهلته لطف کشتن آتنده نیش نخل موزم</p>
--	--	--

و چونم تا توان تیدی اشیم و فغان ایتم
 سنک و چشمم تا تک نیم بویان مقوم
 امید و در که لطفندن دره شادانک
 سوزی بچیانک وادی چاه مقبول ایور
وله و حرف التون
 روز کار به عمار لور سه ده جا آیدن
 قوم تنها خیالک دیده اغیاره بن
 جان و زوق ندی چرخک درونه در چونه
 نوجوانم زشته جام دیدی پیرهن
 خمار چه باده لک مشتانه جوشل دیون
 دایم ای پریشان لوی بز اول باده
 تازه دایم کورد کجه بار ایل التفات
 رشکدن با یوب با قشسه و جی و ریح
 شمع چینی و ش ولوب زک تکلفدن بر
 کبر معانی کوزل کوشتر سه معنی سخن
 سیر کشتنده اکین یار بوی کیمه اکین
 هر چایی بویله هله ای سرو چمن
 لطف ایدوب سولیدی و لطف سخن
 ایشیدیلور در بار ایچول و لور لطف سخن
 کوکل التمهه با جفته نه دیمه بیاره
 رخ زینباسی کور ستری دایم و سخن
 مشکلی خاک ره یاره ایدر شش تشبیه
 رخ بیز کدیوه کاشمش اهوئی سخن
 یار چیا به رعیش وقت کل و لب بایلد
 صبحدم غم ایدم کشتنه برش برین
 ساقیه دیکیز زیمه نیه باده کورسون
 بره بونند قلوز یاره کورسون
 کل کبی صونوب هرینه جام لبالب
 بزم اهلنی بلبل کبی فریاده کورسون
 بجنون کبی یا آناه کیدن بولموش عشق
 حل ایدر وی مشکلی اساره کورسون
 جورا و قاری اسوز ز برایشه به بر چاشنی
 کیکار نی خاطر ناشاده کورسون
 منطفده ایدر و بیح سر افندی
 وصف قدهوز قوی الاده کورسون
 بار اولده کدی کجه رفیق خزاران
 بویلیه قاوروی کوروی بونورون
 هر شخص کراچانی ال اوستنک دوروسین
 هیچ کاتجلی اولور ای شه خوبان
 شام خدرات بر شری عالمه بشند
 آه ایلیچک در دیله بر سینه سوزان

و زین

<p>موری که کند بیاه عشرت شکایت این آرزوی شهید و شکر در دایه اکلان سگدالار و بیمه بیخ ستمنا چون عصه دوران دکلانی سبک اکلان بکوزی بیماری ای محبتی به بجز ایند پستغله دل بر اضطرار اکلان کوز جام سرو کجاوی اثر شاد کام الوتون تمام اتدی بزی خم سا ویا غمه تمام الوتون صفا و برسون درون جانقا اذتاب شرای عشق که کاشه بلور جام الوتون خط عبیر سرتشایر بر سوزان ز کفیت کلغام لعل ابوسکی الختام الوتون بود عشق مده بیلدی بیجا به عشقک شراب لعل ابن صوندی لبوشتالم الوتون</p>	<p>وله عشق زندن کل پیشان لاله باغ درون غنچه نك دنیا باخی کوروشکن بجز عشق آتیرن کورکیم اولقدر یکین لاله لبتنه فرهاد دن کندین طاعتک بیستون دلبرک پیرایه حشمتی رخ ز کیندر عاشقک سرمایه کاری سرتک لاله کون قدده بر عاشقکه و از نام نام نشاندین قیس مشهور آمده دنیا ره غزلان خون پنجه سن میدان استغاده کسه بویوتی قوت بازوی عشقک اتدی بجز ایند میبدر ساقی میدر دستخجری اکلان سن میشن یا عشقی مطرب با بکلان اکلندی سبغ محنت لاله کندن بجز آتش سوزن عشقک دکلان اکلان</p>	<p>قوتلر انیسه لوله اوقک تمزدر لادن ای قاشی کمان قانلوی لبتنه طوران بجزی لوله نا جبر انیسه ده کوهی بکلان صحنه اله الموقانی شام اوله آشان وله خوبوز انوز انولجام زین در میان بر کل صمد بکل کویا اوزیم دلستان کل بزوب زین قلمح اطرافه کبرسه ایلدی ارباب مجلیسن نیت بزیم جهان صحن کلزاره و بیوب رونق کل غمنا لاله چون سن ز کدیر کل زیاطوشن با قبان دوشنه اله دیز و بیجا بیجه با قوت ناب دورایدوب اول مجلیسن شام شراب غوان کل کل اتدی جانی خوی بجز بیجا بی اولدی تمیج مجلس راه طرف توردنشا</p>
--	--	---

<p>صالحی اولدی جی ایله برکه کویله نه اولر ایشیدر ولسوی تندی خجیم شیوه و ناریه اولر و سز امان لورسون بکران لشکر ایله رات سلطان لورسون ارغوان تکلمه دوقدنم ای دیله جیم نخل مختدر کارا صوریته فان لورسون اله باغی یولا کیم طوبه صون ساقی دیو ایسک جانی کویسینه جران لورسون باد باغی جابک نیجه پر لیدی هول یورسون دورق جام خشان لورسون چونکه اسانشه امکا یوق نیجه جی برکون اول بو سنجانه ویران لورسون قوما یوق تم فریاد نالان ولسون دیرسین کوزم و اشینی لورسنده کیران ولسون</p>	<p>جناسا شمله قران دلم صد باره لورسون نه مکندر نه خاطر پرتیان ولسون موتخت ملکی نیخیر ایدیو شمشیر غم توزک کشور نه غیری سلطان ولسون بنظر ایدوم کویم و رخسله برکون فلکده مهر نشان ماه تابان ولسون جهه قول ولسون جی کای ایشاه بولده سنیدن اولر کیمسه قران ولسون هر چایی به دل و بیجه آواره لورسون درمان بو لیز سن قیجی چاره لورسون بر باره صنفا اوزده اول ای اینه دل هر سنلکه دو شمه که بیک باره اولورسون دیرسک که نیجه واصل اولور دیره حاج غم چکه کوکل بلوره بلوره اولورسون</p>	<p>برکون که کورنلک اولور اولورسون جانانه عجب لبر مه پاره اولورسون خون کوزیم خجیم یله نیغله اونیار جی کای اولشمله پرتا کین پرتا کین منزل آت و اشمله پرتا کین پرتا کین لشنه لک ایلده فالورسا لک اولورسون نیجه برکون ضلالتده کز سن در دیر دره بی بیغناک جمع اجاب کین کویله نیجه چکنر غاشق چاره لور لف غنبر بارک قراری یوق کین هیچر و میدر غم دنیا به دوشمک کوی برکار نیه ایلر جبر کیرد اب کین صورت اقبال دنیا الدار فافلوری عشرن کار آت جی خیا خور کین</p>
---	--	---

عقده

وله
 مقام طاعت خیر زلف سیه کار پریشان
 جهت خاطر می تو را که کار پریشان
 اسباب ما و خنجه جمع اولش نوشته
 نمر بر می کل بشدن و دستار پریشان
 واعظ بوکرات سکه بشدن که همیشه
 و اعظ بوکرات سکه بشدن که همیشه
 جمعیه باعث اوله کفزار پریشان
 عشاق پریشان ده که هیچ کورسون
 چاق بویله نهان اولسه افکار پریشان
 هر کوشه ده نظار و نور واریه چینی
 سولیدی اوکل سکا اشعار پریشان
وله
 یار دن سنک باو کشته بخوراه درین
 بانمی بارسه ده بار بچکار الله درین
 باغبان نه قدر که چه قمریه اوکل
 فدره نسبت پایه عمری کوناه درین

شست مدهوش مان زلف خرابان اجیره
 خلق فطند با توین کا اکاه درین
 ابر کورن کعبه مقصوده محبت بولید
 بزده عشقی قویان سالکه کراهه درین
 هر زمان عشق صفا و تمیذای چینی
 دکلم سن سوزی بز سکه که گاه درین
 تمام خویلدن کلشن اوکل حسار کلشن
 نوبه با تسلیمون دل بلبکی کار کلشن
 باو نوبنده قدم جبارک اوچ بجهه کلشن
 فغان ناله فلسون طر باو تار کلشن
 دل سیدیه هم بجهه دل بری جمع کلشن
 صفا لر الیسو عشاق موسیقار کلشن
 زمان جیشند مجلس کلشن کلشن
 وز کاشون سوزی و فطره بر مقدار کلشن

واروب بار اول پیشینو قمر شو عاشق
 صراوب فرهاد نیز لخت بوی کلشن
 باد و دایره شیل اشکم چا غلیوب کلشن
 باشن اولطاشدن طاشنه روکل انکار
 اوقی تمیزت و صفندی کلشن کلشن
 بز جیشند طوطی تکر افکار کلشن
 خصه در اولزنده عاشق الفیروز کلشن
 بیجه شاد و خرم اولشون عیدن لوزون کلشن
 بلشون نور و عید کله کلشن کلشن
 آتش غم کشته کانون دل برسون کلشن
 جامه القام اهل جاهه تو من احتیاج کلشن
 ساکوز الطاف خورشید بجان افروز کلشن
 غریبند داختمینه کله یار نوبهار کلشن
 قودی برشته زین کا که مکنوزون کلشن

<p> غنچه طغیان احمدی عجبی هزارک نغمه می پنج پر در اشخ اول غنچه آقدن نوروزن مهر با بق کوردی خورشید جهان افروزن کرم اولوب بلبل نوبه باشلادی نوروزن غنچه را چلشه ده کورسک تجت آتین واروی بر دل کیم اوله خا بودمه سوزن سوزن دلدوز غنچه کیکدی چانه شولیم چکدی جان رفته می اول شوزن دلدوزن غنچه جادوی لبرده نه طاقت راری فته را کرشمه اول چشم هم آموزن مشک کل شوقه سیریه کورن شیا سحر کیکدی قزاق تیک اول شمدی عجبی روزن باقلشدی بو خطی چه اوله کوزادن کیم کوردیکه اوله اوله کرشمه اجلان </p>	<p> داند کچرا اول شاهی را غنچه در آتا دامانه صا ابله در انج کلن الدن شمدن کوروزن کرم اوله لطفی کشمه اولدک مددای ساقی کلچه کشلدن آزری یورکیم سنک غم و درد فر افاک قسمت بجا اندوه با ایش زادن بارک که میاننده در اول خنجر خاار شمدن کور کیکدی چه فرسین اولدن سیمه آینه قلم خذقل انکسار دن بی خاکیه ککسان ابله صراقن عیار دن یله ویردی نشا حکم کاروبارن آلهامه قغان تخت سیاهدن شکایت روکل بری خورشید عالیا تیری ماه بدر اوش چنوب ایکی شمر فاوکه آه پشماردن </p>	<p> عجبی بجه بودد بر ضعیفی در غم بنیم نشان خورده فامشدر ضعیفه جسم نرودن رحام اولد خدادن اوله ایست قدی کورسن نور مک کوزم آچو بطور ای عجبی زادن اولور کل ساقی خنجر شفا اول اسم خاار دن بو خاک مسویه اولی اول شورش با زادن دکلدر کوشور اعل بر لوی الاله در کورنور سنخ بارک دنک روی قبا ایلدن نوا بر داغ سیم تازه زخم تیغ کله بجا کیدجه انک ککشدنک لاله لار دنک ایلدک بوی زلفن نافه دنک نغمه خورن اوشکینی عیار دنک ای صبا اخر دای دنک باوردشت باوره تاب خمدنک شسته آب ایچور می و شوق انجی تیغ ایلار دنک </p>
---	---	---

تمه

دو کدی

<p> وله با بزرگواران در دیده خواری به بلشون کلین با نمانه ایلدوم زاری به بلشون روئیده قرانتمکه یوضو نشیدیل در فجه امین خط شیکاری به بلشون سیرین و شرر سوزلین اول اعل تکبار طوطی اونه بولدت کفندی به بلشون هر که دکل راه در کعبه کویک اول بولده اولان سز نشخانی به بلشون بجی طوالم ایل ارباب خبارک اول مست می ناز بوساری به بلشون ایشور جانیه لحتکوی لبرین شیم خصوصاً چن لفتدن کلون بزرگ شیم نهوم هم ببارک اهل عشقه آدوکن بلز هوا اوشه جهم التی نازیم شیم </p>	<p> وارون چنونی بوسم در شیم شجره دسیم بریرا چک کرم بیگانه قیددن دراز اولدجه افزون اولده بلشون محصل قوزلش یوقا کل جانانه قیددن وله کوکل اومار نیچه کوندل وای غمزین اولورسه لطف الهی کوردی کون یارین عجب کل که درونه کبکها و کین زاخه چنده کبک و شاهک کوردسه قفازین ندر کوزار و زبون وار شیه صالمه قله عجب در وجه کوردم بو عشق یازارن نغور اشکمی بولکده دو کمه زن قاجیم بوخ اولشون اول کشتی کیم سکا ویریمه وارن اوشون هله عجبایه آدوکن اولناه روی کیمه بر اوله عاشق زارن </p>	<p> ریا به جورک اتم صقلین سوزم در دیده دلم بازشکات تیشم ای ناموزان سنن صبا خاک ره کیم تو یای دیده جاندر بز چکسه ای کور یازان اولور ارفغان سنن بزم خوش سوزی یازما صدمه بیکر افغانه نه مانع کلنسه جانانامه لاحتن سان سنن نه لازم عشقه بنیغالم قیشه نیک برایکی کون مقدم در هله اولان اول سنن کوکل سول مرغه در وند بولنج لاهه قفازین کز قنار اوله بر دام بلایه لاهه قیددن کز قنار اوله نازدی پای بند عذلیا و به قاپو صحراره قورلدی چنوخا نه قفازین دل شدید ایدر امد هر تراز به بجای خلوص اولشون بوی کسوی یاری تا قفازین </p>
---	--	---

۱۰۱

<p> کویا بختی بوشعرا و طلع زبا بایله بیجان تازه در دوزون فنجور دو سودای سوز لعلی الذی قوم ای ماه سر زشته عشق الهه در المنة ته عشقک نیجه دشوار ایدون هر کس بی برین بلورم چاکدوی برده بر الله هر کجبه نادر چاکدوی کج بکج با لوه زبا لوه هر صبح آریه بوجر کاه بخت ایدیم چقدر فضا خانه تنگ جان اولشه اگر ناک جانایله همراه همراه ایدین فاجد فضا تندل و ماهک هم خوف ایدین ایچما طوبه اولاه بار آجلشه بزبانه ناب اولشه بزه کاشه ساقی سبب فنجور حجاب اولشه بزه </p>	<p> قلوبی قبول اینیص ما و شریک اینیص اغر در آدک با تن هوا بر دم و جیم فالوری باغ دله بر اچما دوق کل اید نسیم شمس و احسانک ای شاه کرم ایسه کلور بیری موافق دوز کار اولور شه ای ایشونر جانانه راحت کوی دیرن نسیم الدی کوی کام بیجان خوری نلدنحو غنوه سزینی خونی نسیم قنیه جو فالکتر بون دکل فلیجه فالو بد جان خ از مدله اوکیسولونری لادی دوی روی عاشق ز غلمان ناک اولدو و بچی لعلنه شیرینک بازار و خط شکبو بر الف نازدی خیال قدی لوح سینه دیدله طور با تیرن و کیتیرن و نشت </p>	<p> تاج داراده اولان کوهی زبیلیم جام حبه قویاون لعل نداب اولشه بزه باده غم مجازی بزه تا تیر اینیص اسکی میخواره لر زکده شول اولشه بزه اهل شمنی خساره عجب تنک بزه شان اولور هر بیری بکونه خداب اولشه بزه قدده و آزاره کوزک دیو صوردوق صکره تنها بویختی ایدجواب اولشه بزه هر قطره اشکم که افران اولشده لولو کیدر نتیجه مر جان اولشده زلف سپکدن کسلوری دل تسلیا برد اطله در جلاله جانان اولشده اولقله کوز لکده اومه یوسف نانی بر قنیه قویور قویورین اخوان اولشده </p>
---	--	--

<p>فصل نهمه از زنی خجسته غوغا و زانوردی تله جان را نشند بیجا نبی بودی همان کافر زلفی بندایلیک بوخچه مسلمان را نشند جانا خطه با قوت باز اولد من وزده بزقطه قوش سوخله کویا قوش او زده حال سپک عارض زینا که بارشین زلفک نه کوزل و شش او وجه حسن او زده زلفکده کویا غرکه اکنورای ماه جاباز کی بخله او یار سن او زده پیرامنی حفظ ایدر شردن او ماه دوز طور اول بوسف کاپر من او زده بیچی و شهک جوهر اعلی سولیت با قوت ندن کیم طوبه در عدل او زده</p>	<p>وله صدق پروانه بال پرچی همه تهر اوله یا بار دوشکدری او کتیری امین اوله برشیا اوله ای مه بلبلک او انینک یازی بلبل زاری کویا نازین اوله طوقالم کوزی آچقارن او ششین زاهد خدا ستار در طعن تیم زده عیبین اوله سوزناز و استفاد کبیر و تله غرله شه حسن عا بن غیر دیر له همنشین اوله جهان بی نباتت چرم شادی بلردر اگر شادا اولد کسه غم کل بیچی عزیز اوله کوکلم آچیزیمه جانا باهار اولسون هله اومه عیش مرغ زین پرشکار اولسون هله کوچ دکا در یاری نه ایلک عذارین طالعم اولسون شاعر یار اولسون هله</p>	<p>کوزینه کرمک خوشدیشیمه اولسون بسم زارم هکدا زنده ضبار اولسون هله دوستم بولکده اولک اختیار ایدیم بیز جام عشق نوتل ایدویج اختیار اولسون اوله بیچی لطفنه مغرور اولمغولوسک قدر حسنی هم ایدر بوشویه کار اولسون هله بوی وفا طوبی زری اولک خط کشین کلار زدن اولر صفا سیر یلیخ اولسه عقل و قول در بر انا کوزین اولسه اانا غمک در بر انا کوزین اولسه جانا از آکله لبک کوز طوقدی اولسه بویله قوز فری کوزا تبه زینک اولسه عالم کوز کوزی نه جانیم متا اولک کوزنه خاک و عریک سروه شیم جانین اولسه</p>
--	---	---

تکرار

<p>تو عرش او بازانين و نيزي و نيزي غزني لعل رو و نيزي کي رکن نيزي اولسه داي کيجه ايله کشته رقيب که اولسه اول روي سپاه سايه کي هم اولسه نخل امل کولندا اولسه خوبايدو دست جيات و قد بقا کويه اولسه واعظ بود که وقت تاج و تبايه او چوقا ميدن تيز ايدی ايله اولسه معهود در لاصطه باريله کوكل خالم خراب اولوردي کراولته اولسه کيز تيزدي رويکي چي کک تری ازهار ايجيده جمله دل شبه اولسه باده پرخندان ايجي کيم فرغ اولسه برتس باک مستی و مستی کيم نياغي اولسه</p>	<p>دست غمگ قنده کوزدي لوت اولسه نوشته چشمک کراک تاغی اولسه دلري نعل ايدو و طوق ده کدن طهود کاکاک بوله خوج ايزري باغي اولسه نيجه آنا نيل ايدري اويله يوزده شينه سلطان غمگ اسکی و جا اولسه سوزلري چي اناک و نيزي باغي اولسه دار هجر ايله با نيمش زاده باغي اولسه لي کي بر عاتق مساز اولدم کدومه تر عشقی سوليز هم از اولدم کدومه هر کشي بر کي زقار شکار اتمکده بده بر صيدا يده جک شهباز اولدم از و ايلردی بر صوبه شندان اولدم بر مناسبت ابر معزاز اولدم کدومه</p>	<p>چوقا و در لور کي بهانه می نوس ايلشک بن بونه خاک شرابن از اولدم کدومه پنج غمده اکند کوردم ايجي بوش ناله می خورش ايدو مساز اولدم کدومه اول در لور که بومه کله بيم مست اوله مانند ججه غير ليک قدر کشت اوله دلبر لور ايجي عشق اوله اولور جانم قدر عجبی بله عاتق پرستا اوله بردا و نيار و اوشوخيله بوشه اولدم امار ديم شوش طيله جاناکه دست اوله چکسوزان اوشور و زنده اوشمشون شايخ چي کي و کيم تک دست اوله هشيارلق ايميدنی ايلرمي تا ابد ايجي که مست باده بيم مست اوله</p>
---	---	--

اولم ایدم نوشته کار ایلینجه
 سینده کلوب یار قرار ایلینجه
 فایز اوله موش طبلده ناک بودن
 اول کوزلوی آهوی شکار ایلینجه
 عیبایلک هر کجه فریاد و فغانم
 راحت بولم ناله زار ایلینجه
 اول بار اشکله نری قومدی غیار
 اولادی کوکل ترک دیار ایلینجه
 بازار مجتبه دخی زرده قیلن
 ناصیری عشق عیار ایلینجه
 فان آغله باسادی نغم دل چیری
 ایلدی جاق جاننه کار ایلینجه
 کلدیک دورنده رخت ویردیز آن زره
 چوق طولشدی چوق جبار ایلدی وزن

طویز آکارسن گاه لطفای بیکانه به
 چوقیدری خشی قزان و قدران زره
 ای جل سنده تقاضا ایتمه المه جانم
 لازم اولور ویرمه جانانه قلع جان زره
 دامن عیشایه ال بریز کوزلوی آخضر
 سندن اولورای طیب جان لدر دامن زره
 بزا و جوموشم ز شعریه فیض اولور
 رشک بیدر چوقی فلکده انجم رخشان زره
 دل انجمن اولور سه تیغ غله سینه صده
 نه غم دروشیه اولسه خرقه تشبیه صده
 نکست ابروش کوکل زنده نسک حور زین
 هله یوز کوشتن بر کیم آینه صده یاره
 بجه طویسون داز نغمه چاک سینه
 جان عیار یله ملودر کینجه صده یاره

صدف کیمی نغمه اولور ریکای
 قایر و اولسه ای دل سینه کینه صده
 کل صدف بره دوردری دلچای شکر
 آجلدی غنچه آساکر چه آمانیه صده
 حکمت کندن کوکل حال کلد سوی جانانه
 ایشتم شد کوزی کوزی کوشم کوشی جانانه
 نه خط کیم جانشه یوز کوشم جانانه
 عجب چشم جان تشنه چوق باشی آوند
 طولشم کاکل تشنه چوق ابروی جانانه
 فدا اولسون دل جان غمزه ابروی جانانه
 صبا یه رنجی یار اولقی کلک فایز کوش
 نه وارن رخاکی بر کوه ایشک کوی جانانه
 چنده بلیک فریادنه باعث ندیلام
 شام جانانه کلدن ابردی بوی جانانه

و
و

وله
 فالتوكل على الله وحده
 كبروا ولا يخفون
 اوكلت نسيه يهركي
 او من يارثهم
 نه قيامت قويه
 نه ماشا اوله
 عاشق خسته
 خنجر ياري كه
 ره عشقه
 قور قور كيم
 شكار تيمك
 سني سهازم
 ملك اتسون
 كو كس كور
 فالتوكل على الله وحده
 كبروا ولا يخفون
 اوكلت نسيه يهركي
 او من يارثهم
 نه قيامت قويه
 نه ماشا اوله
 عاشق خسته
 خنجر ياري كه
 ره عشقه
 قور قور كيم
 شكار تيمك
 سني سهازم
 ملك اتسون
 كو كس كور
 فالتوكل على الله وحده
 كبروا ولا يخفون
 اوكلت نسيه يهركي
 او من يارثهم
 نه قيامت قويه
 نه ماشا اوله
 عاشق خسته
 خنجر ياري كه
 ره عشقه
 قور قور كيم
 شكار تيمك
 سني سهازم
 ملك اتسون
 كو كس كور

۱۱۴

<p>شستوی بوشی و خلیج و در ساغره جبابک کلین و له نه قباب کوزنده له باقدی قدر و نامه به کوهی اله الی له طفل و لور که خیر اوله شتخ کوزنده کیمک خیر و ایچیمک او کوزندی بهار کیمک خیر و ایچیمک او کوزندی بهار کلور و عینده کسکله خیرده نظر اول بود کواشک فراوان که و ایچیمک کوزنده کواکه صبر و کندی کوزنده یا شرتی بهار باوی عاشق زارک هان خراب کوزنده افندی ظاهر باطن یار و کواک و ایچیمک قنوله یوز سور آتش زنده آب کوزنده نه دالور و اولغ بیجه متب اولورده نه آدم جانلی قوزنده قالدی اولورده</p>	<p>چار سن یوز قهرله قران دی آما اله اولور چوق اولور آتی تا هم در باره فرج کوزغک اولور دلدن بوم بولور بی بر یا یلدیوق یازنده آشنا کوزنده قناعت کیمینه مالک او کوزغک کوزنده فقیر اولور شه در و شیره آتیر کوزنده ایتسندیه بیخی فیض بر لطف یزانی طرقت و ایچیمک کاشسه باوی هم بیچاره ایجا نامر کاشسه محصل کورسک اولور روح کوزغک کاشسه قویون فواره سن غیار یله بیچو کاشسه بری عالمته اول غنچه خندان کاشسه کباب تیدل سوزلور بار هجرانی هان شمدنک و لطف لیسه ممان کاشسه</p>	<p>نظر دن دور اولدنگ دنگان خیر اولور یالینسه کوزغک اولور شاه عالم کاشسه کوزومه ننگ نار اولدجان یلور آتی کوزک آیدین لیسه عالمه تا با بر کاشسه دیده دن صو شید کم بوسینه سوزانمه قورقیز تا یراید سوزلم جانانمه فوج لغت بیخ خوز یزایله ایجا کاشسه طوفان کاشه طوغر اولور هم لیر قانمه غریب دنگ خانه سن الدار ایچیمک کاشسه براید قلبده اول کبر کوشه خانمه شیره کتسه هر قین صبر آتور لورین نده فول کوزغک عجیب اول خوش و خوش بانمه سوله التبه کیمه عانتونک ایچیمک کاشسه بیخ جابله جوانینی نیشم سلطانمه</p>
--	--	---

دوشا

رشک تو عالمی است که از زمان عالمی
 جامنی کورد که اینست و کینه جمیه
 با نسیه چنگدای یوز بودی یوز انور
 بو کوکل غلبه لی بو کوزاک بر چینه
 نه صفا لور شور آرد نه چکر دروالم
 عالمک بر پیچی سوری بله ما تمنه
 کلبر و میکده ستر خوشبختی سیر ایله
 خانقاهک نه باقرین بر یکی سینه
 کوشه میکده تکیه نوبای جمی
 کلبر هوریه لم بر معانک درمنه
 بو فصل اینجده هر کوشه اولدی کل لاله
 زیان حاله دیر می کورک بیاله بیاله
 چوق اولدی ختی نوم و ستر باره شریک
 صداوح اولدایه یوز لطف صفا حواله

چون غم و خشم ایدیه اینک اطفی لور
 فدا هزار دل عاشق اول حال جاوله
 ما دانش و یله بر ایلمیم نوله کیمه کوندز
 صحیفه دل شتار عشق و بریدی قباله
 شوشن طریقه طورین تیر یاره سینه
 چکوی خندانکی لورسه دله در فرقاه
 دل سید اوله میل الیزسه وصل جازانه
 نه ختم کوی بدد آشنجه وصل هجرانه
 بیچون جام مصفا کی نور ساقی عیاش
 بزمه عهد و پیمان الیدی طوفان غمش
 نهال باقی قناریه کیم شمشاد
 از خیمه تیند دسلا و کسماه جهان بانه
 بیجه پروانه لاله بوی کیم کرم ایدی شمعک
 شکر تعلیم نه شمع مجلس آواز نه پروانه

بو مجلسدنه مان غم کسین اولدی کوی جمی
 محل الیز عاقل اولان اوضاع مستانه
 صبر بر ایچیندز نوری فتح ایرشدی جان
 سماع اتیدی صمدی فتح ایرشدی جان
 روز و مو لوبلیر عشقندن نای اولان اول
 نسیم نوبهار اشد کیم کز ان تیری فالمشد
 فلک کورد مه کلکارد نای اولان اوقافه
 عجب آوزار صالد نای اولان اوقافه
 توکل باغینی ختم اتیدی قطیفانک
 یالیدی نغمه باد بهاری کیمی آفاقه
 جهانده نایدن بر کسه انجمن شمشاد
 درون خالی کیش غمیردن تهدید اوقافه
 اولسه بر باد و لاله لوبه بیانه
 قطرم سن ویریمه ساقی لوبی بارانه

صد در میخانه دره نازان آورده وار مجبور
 صورتی بی بیغان چو کسب خانه
 نه قدر و ریشیه اهل له وارد له محل
 بیوق اما بنده بود سغله نازانه
 وله می قوز لاول و زاج و قبا و بدیدن
 اوله می قوز لاول و زاج و قبا و بدیدن
 کزه و ز عالم اطافه در ویشانه
 بزه بوساقی خوش طبع کرد ریحی
 پاید و بیجا صونه اهل له ریلانه
 طولشوی کل صبر شکن جابانه
 نه قدر خاطر و نه طوق قدی شانه
 بود در لری مخرون بویشان تیمه
 دکه ای شاه او کسوی صبر افشانه
 اینکین بکلیلم ای دل تید یارک
 قسین تیزی بزه کتبیم یا بانه

چونکه کلاک هله بر باره طور ای اوک بار
 آشتا اولدین اولق نه درو ای کانه
 دل عیایه بنجه صغسه کلاک بو عیایه
 یار یلری عیبتنک بدکن غمخانه
 یوز اوردیم بره دوشکوزم اغیار یانده
 خطا اتیدیم بره دوشکوزم اغیار یانده
 دل چالونخی بر هلدی کین بغ خوزری
 قدر چاقی بولایه مقبول اولت اول خوش خور
 بو کشتنده شوکسته سارا اول کل کین
 که شن کل چهره من بغیچه ترور یانده
 باندن نیجه اولور ای مسک بر عاشق
 که اولور بکدام قبول اولور خوشکار
 درانه نانه سنی قسیر اولسه بیجا ای تیزی
 و عاشق کیم بو نیر درم و دنیا یاننده

وله
 فصل چهار ایردی که بدیل اول وقت نه
 مجلس و مجلس مجرای ویشاقی و شاقی نه
 هر خنانه باغده بری بریده صلی اولور
 ذوق و صفا هنکا میدی وقت اولور
 کل وصلیدن شوق دیدن تکم از ای
 لال دیدم کیم بیچاره بیم فراید زینه
 ساقی سیر ایکنی نازان ایچرانا ایچر
 ذوق نون نوشته کلاک هله اولدینده
 بیجا فال بد خاطر اول چو کیم کیم
 اما که شوق صحیح خاطر باقید زینه
 ویرد کمال حسن خور اولو اهدارک به
 بدد اولدی طالعده نظر قلساره به
 حق صفتلشنو کولده آتش بود سنون
 روزی جهان و خلو جهان بر شاره به

کون
 کون

<p>مجان خون دامن لوی رشک برون بازار عشقه هر که من چون بدار قدری لشک روانم ایچره عکس المیدی و خلد کل و سینه جگر برک بهار آقدری رستینه نیجه الویانه شیخ جابل انهار آغینه بندیه خبار آقدری کلزار معرقده مزایح صده سندان طبع صفا شعاعه بر جنبه سار قدری هرقنی کلستانده جنبه وارنده آخری صومونوشه آدن شعرا قدری لهلکه میلیم کوز لوی رسته کلری ایشیدن فرادی یولاره مستکلری قدری عالی نظر در نیم اعلی بلن خاک زلنده کوز لری که جنبه کلری</p>	<p>زخوردن تو صیفا تبدیل چی شی بن دیدم شاهله تصور دریدم باده نیغ غمیه سینه ده کم یاره آجلدی صفا و یادی دل زخی یاره زلندن صد یاره کوکل بکیده بن یاره زلندن شرح المیدی دلدارنه بر یاره آجلدی کلری له ساغر النجه بونه سرد اول غنچه دهن باشکله قنداره آجلدی قالور کوز زلندن لوی زلفی قانز بخت نیسه عاشق بیچاره آجلدی بیچاره کرم بانلی یار المیدی دیوار خفا که در قهته اغیار آجلدی بوغچه کوکلری کم کند و یاره آقدری بانغ غنچه ایچره بر جویبار آقدری</p>	<p>آغز لری هم لطفکله طوق نسک نویردی نسیم اوزده نیم یاره یاره دلفک بری بزیه قاتردی کوکلری کا هیجه کوسیدی کر تسانه آره یه کا هیجه که سیدی اهل عشقه یچی نه حال و از نظر اهل عشقه ویرد عشقو حالتی نسک خار یه ایتمسیدیم کریم غم نوره دریدم باده فاسم آتش بیدور دریدم باده اولسه باغ لب نسیم یاری امکه بوتول بلوغ زهر لورد دریدم باده عکس رخسار کله مران تکدر دریدم باده بن خلیلم آتش نورد دریدم باده یار ساقی اولسه دریدم مجلسه دور جام صولسه کوکب شعور دریدم باده</p>
--	--	---

<p>کهن کفیت حال هم هشیار و زن منست جام با باده بزم الشک کز برین ایتموین بنایه میل بلبله ایل خوار کفر اول آفت الیه نکند شست کز برین لطفی او مویانک کور که بر جرد ایلشه صدا ریلو کجی همان طعنه کست کز برین جیاتان زه بولدی نیده عالم بوجار اولدی کول لندی چمن بر لاله خدو کفند اولدی کلی ایلر تبسم بلبله کاهی ایلد خنده چنده غنچه بر محبوب تیغ ششوه کار ایک اوستیه دوشمه غم ایلینغ فرقه که شویله نازک اولدی کج کلیم بولدی نوقش خوی بلبل کورد آهنگ بولدی لوطر تاز سیر تیدی جوی بیل اولدی</p>	<p>کار حوره هر بیدی بولنک کجی زبان جلیله دیر موسم سیر کار اولدی بجمله خشره اول قلدی یاقع ایل اولدی قیامت وارن می یوخسه خشره قایل اولدی و فانی کلیم یو عالم کشتن ارنده صدار کسب اولنغ فی صحر حاصل اولدی وصالک مهری طوغ فرط اولم کجی سعادت صیغی یورق شبنم زائل اولدی امید وصل ایلدینغ کجی صبحا ک وصال یاره ای کج اینه تر جایل اولدی مکدره مکدره آه زار مدین و نوفرین وسوع کار یوخسه یاصل اولدی بوزیا ایله لب املد جوق ناز اولدی لطف احسا کجا جوق سودم آت اولدی</p>	<p>ایلدی نوز عشاقه ملازم ایلدی مطرب بویه هزار احسن ناز اولدی جان و دلنک صقلدی عاشوق اولدی آشنایان قلدی محرم راز اولدی صید غم جا همد بر لطفه فایع اولدی چشم آزی قانی بر شهزادیم یاز اولدی اوج استغادر ای کجی نیر ایلدی هتتم شهزادی لطفاره پرواز اولدی الدی کولام یار اولصکره ویز اولدی آه کیم در ملکنی لان تالان ایلدی باغ حسنه فانتک شروسوز اولدی بن خفیری نیایه شرح ایلک کیشان ایلدی قطره باخیزد نکوتو تنگ کندی قطره دریا ایدوت ریایجان ایلدی</p>
--	---	---

عشق

<p>در عشقش برود کنیزداری تنه که واصل اوله کی کسیره حاجت قشلاق قوش قضا هر بوزک تیر بول دور خسته کانه تیره حاجت قالدی هیت عشق و در کیمی اغیز که هم بر سکون یار بلدی حال کی تیر بر حاجت قالدی بچلنده طولویا له دوندی بدر اولش بلدی هاده دوندی سرکشته عشقش شرسکی دولا بدنه کی زلاه دوندی شمع زحکه طولاشرق دل پروانه بی حباله دوندی کوکمه همیشه زلف پر بیج کدرابیم خیاله دوندی</p>	<p>وله اول ما هلقا زلف سپهر کی چوردی صراحتین خطانا جوئی رباب چوردی براق کی لیلک بر طفل پریشان دلبر که الوک شسته دستار بی چوردی انجم طاق غلوب صنم طلوع ایلی چوردی اول نسیم بدن ناکه روزگار بی چوردی فزده ایدیک ای کل تر بار قدومک هر غنچه همان کبسیه دیار بی چوردی یچیا دیل صرا له که کمر آس اول کافر بدگیش که زان بی چوردی وله زلفکه نعلند دل زنجیر حاجت قالدی قالدی و صنیعت اول تیره به حاجت فاش و ارم سوت قدر شمشیر زار لیلک نازک سبی اولد ز شمشیره حاجت قالدی</p>	<p>عشق ایزی کونور کون زمین واسمان عوز حق بز اولونه آبی شان بلدی عشق دن قور بلدی حوی اولم کایدیکا فتوحی شکر که در عشقه در مان بلدی کافر حوی که یارک شمشیر باغ بوردی کسه لر هیچ باه لعلی بی باغ بوردی دله دایم ایش عشق تو باغ اوردی حمد الله روزگار اول شوق باغ بوردی جیش مختن فغنه سردار بر دل دجبار بوز منجه دشمنی سیرتیا و باغ بوردی بقر ایدی لطف قدر لبر کاکلی خدلیک تازه لشمک تیغ بوردی کچه آهن دل سن اما ایله چیدان خدر کیم آنک پولار آهی باغ بوردی</p>
--	---	--

<p>زلفن طافید و کبریا کجبه رقصه طافوس کشاده باله دوندی جورایله رقیبه اویدی کردونده اوبدوغاله دوندی فوهاری رالی کتدی چچی کهاره وارنجه ناله دوندی ششم کیمی لطفی خندا که دوندی یوسف کیمی جان چاه زخدا که دوندی بوکسده اوچردی قی شهرار لاشی دام سرکشیوی پریشا که دوندی هریکه غم ایلک ای سوروانم سایک کبی فناره کول پاکیه دوندی صافرتک اولمکه اول کاکل شکلی لطفا ت قومه آقیده که دامانکه دوندی</p>	<p>یجباری زوله ایلشک ایشاه عبارت قناب اوردی سیر هجرانکه دوندی ول غنچه ناب یاره کافنامه دوندی چاک ایتدی سینه سن بریکجه دوندی خون دلی د و کدی و خوشخوار غزول برشیه کیمی شتی ایشاه دوندی تلخ اتمدی رقیبه اوویا زینمن قالدی زوله کیمجه ابرمد دوندی ایلی غمیه ویردی قنایه وجودی بیچاره قینن مختا نایمه دوندی یجیا اوشاهه شوردم بار مع اشدیم یاندی حوشلندی نامه غم خامه دوندی منت اتمده همیشه خلقی سرب ساقی شوریده کولک اما مست خراب ساقی</p>	<p>شایسته در قولسه خلخال ساق شسته حقا که ویردی زلف ایل مذاب ساقی ای تبه نه شرتکدن خوسدر کاتیلخ عیرک نواز شندن بکدر صواب ساقی بیگانه وارکن اولر مجلسده انجالت سن کیمجه کیمز زاهد حجاب ساقی همون شرایله برنجانه لر کشاره یجباریه جوجه در کیمی جواب ساقی ماله بیمار دوند بلبلک ازانمی پرکشل عالم عجیبی خلقی خجیان می روزگار آخر پریشان ایتدی کاجوجه سن زشته جان هم لایمشن کمر شیرازه می بلبلک سمر مایه شوقن و کدی عاقبت روزگار بیجفانک جور بی انداز می</p>
--	--	--

کلا

<p>جوی شکم باشد آن شدی غمگین دشته شدی و با به طغیان بدو بچو فده برده خوش کورک زبون با مال مست عشق هر بری آفاشته شیرینی یوق بره در درک صورتی طبع بر بلور یوق درانی عالمه هیچ دلبری اوله کور هر زده اوله رضا نیک ارکی صبر آیفک میدانه بچیا کجی دفع غده اولتر محتاج جامه هم کجی عاشقوز نین جاشته اکلیجه اولتر هم کجی جبر ایسکه قضا ناچیر کور ستر کدی کوکله کبرای کوکل اول غنچه نین هم کجی قده بر اهل کم وارنده نینتر رود کار بیوزنده شمردی بر آدمی وار آدم کجی</p>	<p>لش زلف تیدی خانه بچیا کجی چه بار زوق وصالیم جباری طوبی بریدی عشق بر بیدر نشا طراف نامی مست آله عشق بر بختی در که کلامک ویرانه عشق اول منجانه در کیم آره سیدر ساغر خشمیدار اول منجانه در کیم آره سیدر زلف بچیا پی لری نینداید زنجیر اوصالی اولدر کیم او بچیرک اولور یوق شاه راه عشقه جابه نوزیدی در هم داخی بدیا اولمشدی در هم جانخانه دور آهن سیر ایدوی بک اول آفرینش بایمش اول نوزم مختب شمعک پروانه سن کو لو بچیدر کاشندک و در بری بن کوزم بایسنیه غرق اولقده نیلوفر</p>	<p>کل بر نیشان اولمشوی کوزم اولدی غنچه عاشقک حال نه اولور کتسه ایندن غنچه نیک کجیدسه و فی کلمن بچیا کجی بر صفا اولشور همان منجانه نیک درون عشقک صفا سحر کجه متعاطی بریدی کرمیت شل نینای طوبی بریدی منجونه فکر سوزن مژگان دلربا آزار خار دشت باوی طوبی بریدی هیچ یوق کلادی نوزم جها کده عالی نادان مکلدر تیدی صفا طوبی بریدی دعوی زهدی کوسته لم زره واعظه ابله صرا نوز که زرق ریای طوبی بریدی فخران بر ابله دلیله بلدره قصه صمک که که تر قضا طوبی بریدی</p>
--	--	---

<p>مخضتک بر کارین بویک بچار دل دوشدی بر دیله اون زلفتم بندم بکون اشعار غیره سوز کرده در سحر وار تغییبی طبعه که چیا استنک مایه کم آچدی ل بال ویر همی بر وانه کبی شوقه شعاعه شمع رخک بانه کبی خلفه دکره کور همی دلک جانشینار دست قدرنده روز شمع صید دانه کبی هرایکه باش اولوب کیمکه بر حال بوق منکن اولور ددیونه ویرانه کبی دلی ویرم ساکه کیم شیه واز کورم ای فلک جوری قویه جلفه جانانه کبی اشنار در لیمیا ایله کچه غم بیار دائما جور وینجارد نه بیگانه کبی</p>	<p>وله ولا بار ووصاله دست همتله ایرت نسیم لطف اشتمی اوخل ناز کلنرم نسیم اید وکنیه غنچه باغ مقول اولور دروغ قی قن اولور غنچه بچاره باری توکل سنندک کسلر سنن خیارن ورکن یه اغنجه دیر سنجان ایدن انجانم کل باغک لنده دشتمالی زله آلوشه هران بلبلیک شمیدی کوری یانی شتمی فاورن شیل طاشسون کره آتیدن کیمت یاره کلکوله چیا کچا انرم دیلر دیونه می وصلندی صانورم مجنون غم لیاوردن اولنجیه اوصانورم سرمایه سننی زنگ در دینه در کدرم لوز در زخم برخی اله بو با انورم</p>	<p>اکتمسه ککسه اولک روحمی دیرشم جانم حقه یورد اخی عجب اول انورم مجلسده بیخون حقوز دیولیه قزیدی ای ساقی کلچهره لک بدن اول انورم بر لعب بله صید الیایک سترسن اطفالی بلشک نیجه فنا ایدر اوچجی ای انورم دک بر فضیوع آینه تقدی یوزین بوری بجادی جالی وار شیه دلدار شوق کوردی صید کچا کچا کچا صرافتور بصره انورم و عاشق کیم ایضک توریه بر یوزین سوز کره قل بنجباری صبا کورد دیار دلی بچاره هجران غمی بو حاله ایر کوردی نشان سنک جور نشنه رفیق کله سن دیرم کوز فوهم ایلدی تصویق قیاشنه اولدی</p>
--	--	--

۱۱۶

<p> هله روز سوال اولسوندا کورسونون نه بردهم یوزنه باقدی به برکتا کوز یا تشیده حالت نسیم اولدی کاشکی غنچه دل کل کجی خرم اولدی کاشکی قانی بی انصافدن فالدی قانوزریا وضع آیین ایلین هبیم اولدی کاشکی هرچی کوتینه واریم کورنیز کونور وار واره اول بری کم اولدی کاشکی محنت عشق صفاتین بنایدیم ایکن خلق عالم را تا ماغم اولدی کاشکی دیردی حیا محنت آیم عالمدن فرغ کیم صفا ایتردی بعالم اولدی کاشکی چوق زماند محنت کجی کوز غلری باشلید زوله اغریشه کوزم مودری </p>	<p> دل بریدر عیدن عشقنه آمانسون اهل عشق قدری بلز زانه بری بلبک جانینی باقدی قهرک اولدی زان زار اکندک ای کل بر اوج کاشکی جچی کوناه جمالیده بابک کونه ایت برم شهادر قل خدری شمع وریکدن شمع شینیکده خنر وکلر ایتک کویم آفریندنا که جچی سورک کل اولدی سحر ایلی آرایجه اله شاعر بزده ایچره اتیدی جان مهر نوری بیرک که طوع و یوب کلیمک صدق شیشه بیگانک یورکده شها بلور دیری بائردی سرقدری قخل صنوبریه نعلندی از لقله قلب صنوبری </p>	<p> شاقی صوق و شرسه بونجه زمان جام عرق صنوبرک که اولدرا قوی جچی قور اشک که کیم اعتبار ایلد اول مهره نقالنج ایله ماه شستری آسین خزان بلز عشق کل کلزار بلبلری یوبانک بریده ایدزار پروانه لوی بوزک جان نقدی ایدر اول شمع شبارانک کرم اولده بازاری جان راه محنتدن بولیم بن خاتنه جاری اول رایجه دن بولیم بن خاتنه جاری جشمه که هر بوزک فرما این ایسر عشق اوله ساکه مطرب بویلدن و آزار بیچاره ده عشقک بارینه قخل یوق سوزله ایشدی آقادر بیچوقناری </p>
--	---	---

<p>کوری مجازیم میده کله ای چچی ایندرد ساقیا کورن مده مصلط الطبری وله انرکک غرویی هلاک اید بلبلی پروانه اوده باقه شمعلک نغافل زلفی باننده کیم دروجان قهیمی کل ای باغبانان ایدنه اوکوجایمه سنبل مجنون نه چکدکن نه بلورچم چکانده بارک باشنده اولسه سودای کاکی ای خار سده قوتلجا خاک بلوریشین بر آتش اتمیه بلبلی بجاره به کاکی اصحاب دده داغ دلخون اشک پسر ار باب عشق و عشق چچی کل و ملی وله آغلداران عشق آرزوی کاکی عالی باران ایدر کاکی هوای سنبل</p>	<p>راه کوره دردیویشرا ایچیم اولدردی نری دفع اید بلبلیک هم چچی قهیدیر غمز زسهل اله کیری انزلغنه کوره دکاشر هله مهری ایچیشم ایتدی نزم شکر و شکایت لعل لبتک غمزه سنبلک طفیلیه قهری وله ایشسون عید اولسون ایدر غمز فالورمی برمای ساغر هلاک عیدر غمز بیچون تک ایلسون میچانه کچر زین میچاره نه زاهد دزه راه بلسوز اول سبجری نه زاهد کانه کیم وار شه جرم اوزا ضرور در کانه کیم وار شه جرم اوزا عجب و لالی در پیر معان بید و لر خیری میجان بخشیده ساغره کیم غمز قنقند تمی اولنر کله کین خیشن تیار دن شیری</p>	<p>وله بلکه ازده اید بائی خیال یاری کاش کر چکرم اولماسه فلندرداری اشک چوق قانلی کلدر لولینی باک ایلن هیچ کلچنر دیر هکدر دلدار بون زرد و نزار یله صالدم باره بلین صوباندی قوشاش کمر زکاری صافنور یاری اینه ده کی کاشندن استرول بقه مرانه اوکل خساری باش چچی عاشق شوریه کچر من چچی کرو دایه ناب ایلسون دستار کب وله بر آفت دوران نیه ارالدی شهیری هر جا بلینی مهر کی مه کبی شهیری سن سیر با که کلارده هر کلین خنجه بومار کورینور دهندنه اوله زهری</p>
--	---	--

بيد سيد عجمي مستعد بروا البينه
 كشتنك بر طول پیمانہ در هر برگی
 جان فواغ من طوطی هله تنالو جلی و اله
 قصه پر خصه جدر صراحی خلعلی
 سرو باغك قورقون پاننده بر عوغا قویز
 كاشن ایچر نیدی مغزك سحر ك خلعلی
 نار محبت باقنده فالمن خضر خلكه
 باد همبله جیتن فاو كه بجایك كلی
 بجه الذن دوشتر جام صفا ایچای
 كوشر ایدن جام جم صیت صدهای چای
 كلدی كل گی آلیله ساقی كارك
 شویله كوشر دیکه ایتندی چار آرای
 نحری بابه كارنكه بولشتر ازان
 شاقیا كل لوره لمزیده كل فام

وله
 كهنجه كوزنه باده كاه اتیری بار
 كویا كلدی بهار اجدی كل با بای
 لاله باغده كورد كه آچاد قیجا
 بر قیج صمبله اوتندك بوقدر لای
 مستجده رایبیشه لر ایتسون قوریا
 میخانیه كل نه رایا ورنه مزای
 ای جام صفا طالپی بهوده اوزنه
 ججه بله رذن نلد یل جام صفا
 رد ایتنید یار قصبی اشكندن
 كلش اوسیه رونیه كوردی اوی
 دفع ایدمك جیتن سغی اید كوردك
 تدبیرنه مكن بوزن تقدیر خلدای
 یچی بجه اوزه عشق اولیا مین
 دیرنسه كوزل اوشه نهانیه هوای

وله
 اقدم باشی اقدم قیل اغ سوزلی
 نیم نهد محبت شمعك شمع شنبستانی
 ندكوا عشق شوریده ورسه كه دل
 عجب آشفته لر جمع ایش زلف پریشانی
 سرسای چشمه صهدا ز غم دله طوشنه
 كوزبكه كلدی كور آتش سوزان چانی
 قیلسون قو خفا طاشی زو خایته دله
 یار پر یون اولور اول شاه مار لفت
 كان و تبر و خنجر چمن ایلچور نای عیا
 نه بزقنه پیدایتمك استرخشم قنای
 بیای صون بکالطفا لیه قنای
 یز آغزلك رطاکر انله خیری یاراق
 نه غرت بولدی ایشنه شمه لطفكده بولشد
 بو گلزارك اکر دورا کورننن ورجانی

<p>بری اشقه بویک بری کشته رویک زینک وردی خلدی سپهرک ماها بافی بیچون او یوی هوای غیره سرکشک ایلی لطافت با خلدک هر قاجکن سر و خرمانی مگر سوزیدلن که بیچی بر شیر دگر صباح او یخه یادی مجلسک شمع بستانی کوزم اصرودی کور یخه اولع خلدی نشانادم اینک یارن سیه جانان کیم اوله قوشو طوره خور و رایچه اکا مکره آینه ده عکس روی خلدانی تصویر آیدیمی بختال تصویرک نه صورتیله چهره کی که نقشنی برانی جنی جنیه مسطر صغیه دراز دیبر حسن کار بیاجه کاستانی</p>	<p>غزده اوله ای بیلیه و صغ شکر ایلبلسون اول طوطی بخلدانی کوغور و حنبله المش له بیداری دکاکز بلبلرک شیدک کور یاری سولیشورد اول همانک شکر اریله اله بلشبه غنچه شهرن لیلن دزداری غذلی بیخوش صبر کیشنی رویشید صحنه کلدن او قوج صبح مشا اولدی ناصح ای نیک قبول اولما یه شاییدی جیفکیم بر یغانک طوطی دم از تازی دور کله باده دن بیجایی و اضطرع لک انکله اکسون آدم دل ناسازی شوز دلدن بیچورد صغ کور جانانه نهمی با قوری اولان شکریم با قوروانه</p>	<p>صهاف شیر بلبله بر جاجا اشخشد زاهد نادان اولغ خالی صهار و میخانه دوشمشو الدن کین ناکلد اولونکنسر بالله ای شافی کوزن ال اوزره طویبانه ملک دله قوم کجیشتم طائر اولون کیسه معمور یده غریزلی بو ویرانه ویردی بیجایه تو اضطرع سلام اولتانه هب بپندارتیک کورن بو وضع درویشانه شهنشاه همایونک بخت سلطان احمد خاری که دیبایی نور قادای ری عالم افروزی کان رسم اولما یه بکاره دست قدرنده نه قوندر که اولدی همی آرزوسنه روی فلک در و سنو نرتشاه دور اطاعتن طوطی طاسنیه افادک تیر تیر بیداری</p>
--	--	--

بوی

<p>رجام اولد کدی بیلدینه یوز سوزون بری بزیگ ارنجه جهانک عید نوروزی اولدردی مدد کس بیاری بزی کیم صباغ فالورلیسه برکه نگاه بوضفله دیتار یوز نیدی کوزک لاجول ولاقه آلا با لسه آکیم آچقد رصیرت کوزی اودر هرور قدن لان در سجون اوکیم ماشوران یوبه چشمی برابر کابهار و خزان دیمه یوق فیضه استعداد سنه ایدر سن کچه دعوی محبت بولدن تم قاپر قاید سر در گاه خشک صحلی محبت</p>	<p>روشنی له تا عشق عالم سوزک دل کشنی اول ناله کلج و شایر هر قطره کوزده بر سردر پر سوز کلزار جتیک صولی آتش ایش ای صبا اولدی کوی یاره سن چشم خانه کل ایچون کراشتیز دردی در مان کلام در مان درد تهمدی در مان استم در مان استیز اگرچه بلوردی نازنده خط ولی حسنینک وارنیه رونق لقد احسن الله فیما مضی کذاک یحسین فیما بعث وقت کله کشت باغ سیر کلزار تمدن قصدی یو کیم کیمه بلبلر افریندن</p>	<p>چقدی یوزینه همتله اساس جامع او مزقیه لر می شله همسر کور یاه عشق قدرنی یوله بیچه عبادت اوله خشروه درک فرشته خلاصه یوز یوز یاه شوره کم چکه رستمانه کمان واروب کوشه سنه ناوک جانستان ایدر شورت کیم نشانی نه اولسون عذوق دل سخنی یوخسه جات سنان آتیا جاهد سبیل الله افاریم ایدر یوز بولند یولانی لطف خله بیدا انک نارنجی کور ایلر کین یاریمه کلدی تعالی الله همی طاق بلند آسمان آشا ملیح ایله جناب مصطفای صحابی آل مرصای</p>
---	---	--

